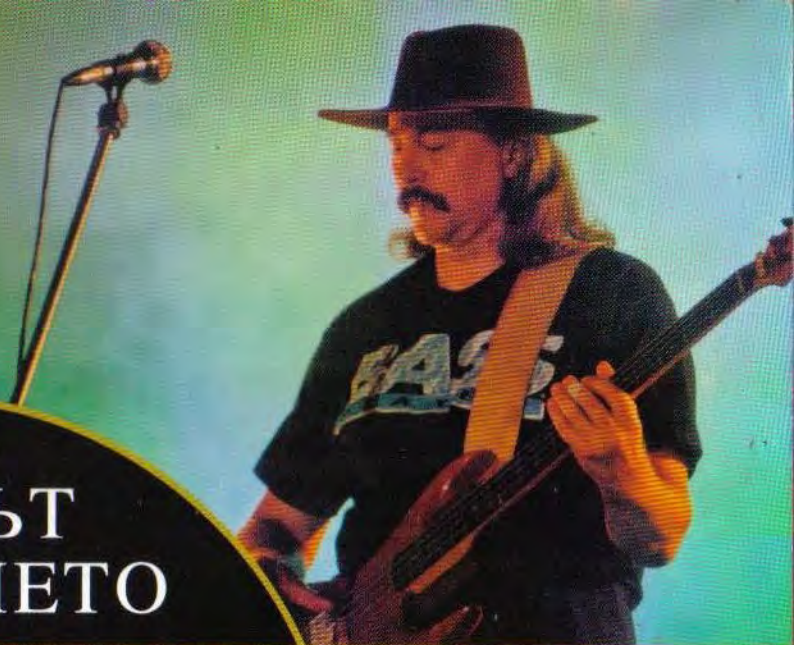
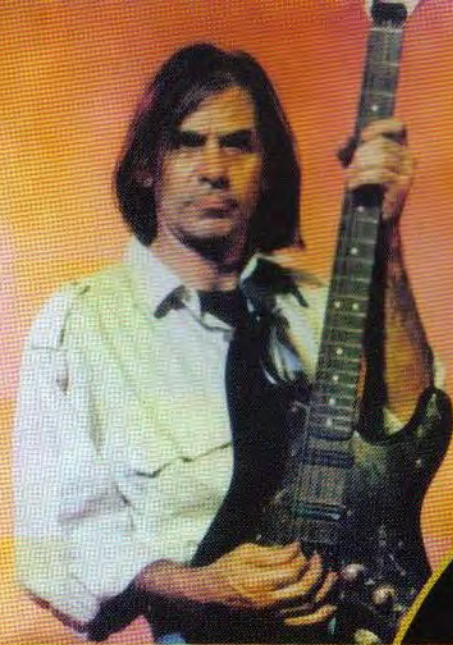

Румен Янев

ВКУСЪТ
НА ВРЕМЕТО

ЩУРЦИТЕ

БЪЛГАРСКАТА РОК ЛЕГЕНДА

Издателство
•Парадокс•
2007

Румен Янев

Вкусът на времето

Щурците

българската рок легенда

© Румен Янев, 2007

© „Парадокс“, 2007

Shturtsite – The Bulgarian Rock Legend

© Roumen Yanev

Снимки

© „Щурците“, лични архиви

© Стоян Гребенаров

Книгата, посветена
на 40-годишния юбилей
на „Щурците“
се издава
със спомоществателството на

Столична община

Румен Янев

ВКУСЪТ НА ВРЕМЕТО ЩУРЦИТЕ

БЪЛГАРСКАТА РОК ЛЕГЕНДА

„Парадокс“, 2007

Здравей, читателю!

Книгата, която прелистваш, няма претенции да бъде бестселър, класика или модно явление. Тя е мое то най-ценно съкровище, което ми се иска да споделя с теб. Защото в нея са най-пулсиращите години на моето и на поне още две съседни поколения, а сътворяването ѝ прескочи границата между двете хилядолетия. Писана е на коляно в течение на повече от десет години, с произволни паузи и епизодичен ентусиазъм. Като фон на нейното сътворение се смениха няколко български правителства, горя Парламентът, България влезе първо във валутен борг, а после и в НАТО, и в Европейския съюз. Родиха се частните радиа и телевизии, а някои от тях успяха и да се споменат. Чалгата избуя като доминираща естетика и дефинира новата житейска философия на преяждането. Доказаха го напразните ми опити с приятели в Бургас да създадем и закрепим ежегоден летен блус фестивал. През това време смених на няколко пъти работното си място и една от тазобедрените си стапи. Сбогувах се завинаги с голямата си дъщеря и старата си жигула. Преядох с любов и омраза. Докоснах се до славата и до омерзението. Пречистих се чрез грижите за най-малкия си син. И мисля, че всичко това по някакъв начин ме доведе до тази наша среща.

Всъщност, тя не е първа, защото книгата за "Щурците" започва своя живот още от последните броеве на вестник "Ритъм", който смятам за една от свидните си рожби. Там тръгна поредицата ми от разкази на Кирчо Маричков, която после ме отведе в студиото на радио „Тангра“. В радиото Гошо Минчев ми подари песента си "Хляб и мармалад", която озаглави и озвучи едно от предаванията ми, а Кирчо – "Вкусът

на времето”, която пък даде име и джингъл на другото. В този период с Пепи Цанков пуснахме в малък тираж първата част – “Зимата на щурците”, а преди три години написах и отпечатах няколкостотин бройки от втората – “Есента на патриарсите”. Сега, в годината на техния 40-и юбилей, с партньорството на издателство “Парадокс”, което е създадено от Дори и Цецо – мои близки колеги от първото семейство на списание “Ритъм”*, с помощта на Столичната община и на съхранилия човешките си сетива предприемач Стамен Иванов, ти поднасям книгата в нейния цялостен обем. Тя не е пълната и подробна история на емблематичната рок група. Тя не е подробна хроника и на всички тези близо 50 години. Не е роман, не е и научно изследване. Тя е мозайка от парченца живот в годините на ограничения ни суверенитет. Сбор от лични истории и смешни соцмасовки. Ти и приятелите ти, ако сте живели в онези години, можете да я дописвате безкрай. И, ако го направите, ще го приема като награда за труда си. Защото всичките тези години чакат неподкупните си хронисти. Аз избрах рокенрол за свой водач през годините, защото вярвам в неговата искреност, зареден съм с неговата енергия и изповягвам повика му за свобода. Ти можеш да избереш нещо друго. Важното е да оставим на децата си истината за нашия живот. Защото без нея те никога няма да достигнат до истината за своя.

“Щурците” изляха съществена част от тази истина. И затова препускаха през времето цели четири десетилетия. Без да се уморят, без да се повтарят и без да ни излъжат. Петото десетилетие за тях ще започне с нов албум, ново турне и нова презгръдка с публиката, която винаги ги е обичала. В очакване на този пореден емоционален трус аз ти поднасям тяхната изповед и своето ненаатрапчиво посредничество. Благодаря им и ги обичам, както личи от всяка следваща страница. Благодаря и на близките си, които ми дадоха куража, миговете тишина и вътрешната тяга, за да напиша най-дългия си журналистически текст. А книгата посвещавам на теб, защото вече знаеш, че свободата не се реже като салам.

София, май 2007 г. _____ Румен Янев

* С одобрението на автора „Парадокс“ посвещава своите усилия за издването на тази книга на светлата памет на големия български журналист Стефан Станчев, създател и първи главен редактор на сп. „Ритъм“. Заради девиза ни: „Ритъм – това съм аз, това си ти, това сме всички ние.“

документална сага за
неколцина мускетари
с китари и техния поход
през духовната зима
на един несвободен народ
разказана от самите тях
и записана от

ПЪРВА ЧАСТ
Зимата на

ЩУРЦИТЕ

Северните тигри,
Шадоус и
Бъндарците

Пели, Бъндарака, Кирчо, Вачо

На границата между 50-те и 60-те светът отвъд желязната завеса все по-трескаво започва да вибрира в ритъма на дяволската музика, изпълнявана от Бил Хейли, Чък Бери, Литъл Ричард и Елвис Пресли. До България достигат слаби резонанси от тези вибрации, старателно заглушавани с индустриални дози Салавъв Седой, Давид Тухманов, Йосиф Цанков и ижеподобна естрада, призвана "да доведе до широките народни слоеве най-значимите постижения на социалистическата култура", както е обяснено във вестник "Народна младеж" по повод среща на представители на съюзите на композиторите на социалистическите страни през 1962. Конкретно за България, това е същият този съюз, който току-що е обявил за невъзможно от музикална гледна точка съществуването на формация от две електрически китари, бас и барабани. Часовете пред старите лампови радиоприемници, които част от българската младеж брутално е откъснала от времето за идеологическа самоподготовка, показват обаче точно обратното. И сред пукане, вой и магнитни бури, напук на заглушителните инсталации край село Столник, младежкия слух започва все по-често да долавя звън на електрически китари, загъхан ритъм и оптимистични кръсъци. Рокенролът настъпва към България...

По това време националният ни оптимизъм се гради върху решенията на XXII конгрес на КПСС и VIII конгрес на БКП, избирането на др. Тодор Живков за председател на Министерския съвет и категоричните обещания, че на 1 януари 1980 България ще влезе в комунизма. По този повод шегаджията Васил Цонев публикува в края на 1962 обръщение към момчето, което ще се роди на този исторически ден, в което му обяснява как сме издърпали слънцето на комунизма с въже, за да грее то над щастливото му детство и му поднася извинения за несъвършения ни морал, облик и думи. Дали това послание е достигнало до щастливия младенец, май никой не знае. В спомените ни е останала една друга 1980, в която поляците направиха показно за цяла Източна Европа как се събаря бараката на илюзиите, вместо безмислено да се търси ключът от нея. Но това е по-късно...

А сега сме в началото на 60-те, когато социалистическа България "процъфтява" и от лозунг на лозунг укрепва своята мащабна икономика. Националната ни валута се превръща в главно оръжие срещу империалистическата диверсия и новият български лев, заменил 10 стари, направо притиска в ъгъла омаломощения задокеански долар. Историографията мълчи по въпроса, но добре осведомени източници твърдят, че българският възход е причина за поредицата катаклизми в американското общество, започнала с провалилото се нападение срещу режима на Кастро в Залива на свинете и продължила едно дълго десетилетие под вьетнамски, латиноамерикански и арабски съпровод. Да не говорим за неизброимите препирания на американския флаг пред официални сгради, посолства или просто в дворовете на университетите.

Но да не прекаляваме с политиката, защото нашата история започва да се цупи и час по час да пита, какво става с китарените момчета.

Точно в този момент с нашите герои не става нищо кой знае какво. Част от тях ходят на училище, друга – по казармения плац, а в софийските кинотеатри прожектират кинопреглед с концерт на Бил Хейли. По време на този концерт публиката се държи меко казано неприлично, ако може така изискано да определим бруталното ѝ отношение към седалките в залата. Всъщност, това е и подтекстът на прожекцията в столичните кина: вижте сами колко уродлив е рокенролът. И младите хора гледат. По няколко пъти. Понякога – в един и същи ден. Защото следваща среща с Бил Хейли не се предвижда. Поне в годините до светлото комунистическо бъдеще.

За сметка на това курсовете по модерни танци са вече една от главните грижи на

комсомола, както става ясно от младежкия официоз. Изучаването на валс, танго, ча-ча и блус се превръща в стратегическа задача на младежката естетика, предвид "изкълчените движения" на младите хора по забавите. Ами така де – като гледат тези рокенроли...

Скоро след този скандален кинопреглед, в столичната зала "Универсиада" са демонстрирани истински електрически китари. Те съпровождат шведската певица Джейн Сверт и са в ръцете на нейния състав – "Северните тигри". Залата е претърпана. На първия ред са седнали милиционери с фуражки на главите. Светлините угасват, напрежението достига върхната си точка и... китарен акорд, грохот на истински комплект барабани, публиката скача на крака, а фуражките на милиционерите се изтъркулват на земята (ако е имало подтекст, той е бил извън сценария). От този момент нататък, за шведите ще се говори месеци наред, а двамата съученици от софийския квартал край Консерваторията направо са убедени, че ще бъдат следващите тигри. Пък макар и балкански.

Единият се казва Кирчо и е кръстоска между две, добре поставени в духовния живот на страната ни фамилии – Маричкови и Левиеви.

Другият е Иван, викат му Вачо или Малкия Бъндарак. Защото има и голям, който се казва Димитър Милев и всеки момент ще се уволни от казармата.

Същата радост очаква и един праплеменник на проф.Александър Цанков, познат от тогавашните учебници по история с прозвището "кръволок". Той се нарича Пепи и все още не знае, че ще бъде най-добрият ученик, а после и асистент на великия преподавател по ударни инструменти в Консерваторията – Добри Палиев.

Съдбата все още е застинала в очакване, защото те всеки момент ще се съберат на едно място, което ще е родното на първия български вокално-инструментален състав (ВИС) с електрически китари – "Бъндарците".

Впрочем, кое е това родно място? Дали апаратаментът на улица "Джовани Горини", който през 60-те става като предгаров площад за цялата налична столична, пък и не само, групария? И в който живеят братята Бъндараци. Или таванът на Кирчо Маричков, където групата репетира и връзва първия си репертоар?

Ние с моята несериозна история се плъзваме елегантно край тази дилема и отговаряме с "Да". След което се врътваме и опразваме сцената за истинските участници в действието.

Вачо, Кирчо, Бънди

Иван Милев – Вачо:

Тук, на "Джовани Горини", е минал животът ми. Отсрещна, в това училище, сме учили с Киро от първи клас до абитуриентския бал.

С брат ми бяхме работнически деца. Баща ни беше обушар. Но, когато Бъндарака порасна, баща ни му купи акордеон и плащаше на учител да игва вкъщи. Бъндарака свиреше, а учителят пиеше ракия с мед и си тръгваше от нас мъртвопиян. Мисля, че това беше аристократичната тръпка на баща ми – да покаже, че и синът на обушаря може да се занимава с музика. А на Бъндарака музиката му беше в пръстите. В крайна сметка, идеята да направим група все пак бе негова. Голям авторитет имаше той пред нас. Омагьосваше ни от малки. И все намираще какво да вършим и да ни е интересно.

Кирил Маричков: Години наред си седяхме с Вачо на един чин. А и не само в училище бяхме заедно. Е, когато не свирех. Защото в края на 50-те, когато и до нашите уши достигна рокенролът, аз се занимавах с класическа музика. Дядо ми по майчина линия – Борис Левиев, който дълги години дирижираше оркестъра на Музикалния театър, имаше амбиции да ме прави музикант. И аз свирех всеки ден на пиано.

Хе-хе – изхилва се моята палава, любопитна история – наистина ли всеки ден? Защото на нея ѝ е известен онзи случай с приятеля на Кирчо, който свирел наистина сериозно и то по 8 часа на ден. Та, Кирчо го навил да посвирва два часа на неговото пиано, за да чува от долния етаж дядо му, че упражненията вървят с пълна сила, докато дядовата надежда играе с пълна сила на двора. Брилянтната комбинация скоро се разпаднала, защото Кирчо, като играел в двора на кооперацията и силно викал, бил заловен. Но сам признава, че дядовата тирания много му е помогнала в онова, което по-късно за него става съдба.

Вачо: Киро, като малък, го мъчеха да свири на пиано, но той много не залягаше. Сестра му – Люба, беше по-старателна. А Киро реши да кандигатства в Консерваторията с кларнет. Защото през 1962 за първи път разрешиха да се отлага военната служба като си приет да следваш. Ама в последния момент нещо се отказа от Консерваторията и влязохме и двамата в ИСИ.

Купонджиийски години бяха това. Най-често се събирахме у нас, защото нашите не мъркаха, а имаше и магнетофон. Пеехме всички песни на онова време – като започнеш от Пол Анка и свършиш с "Евърли Брадърс". Танцувахме като бесни.

Още в средата на 50-те ходехме в Студио "Музика" – над зала "България", където в събота, по незнани причини, пускаха парчета на Бил Хейли и Елвис, които никъде другаде не можеха да се чуят.

Така си живеят нашите герои, когато в един декемврийски следобед току-що уволнилият се от родната казарма Димитър Милев – Бънди, ги строява в хола на "Джовани Горини" и наблягайки на френското "р" заявява: "Новобр-р-ранци, сега ще ви покажа какво свирят хората на Запад". Онова, което свирят хората на Запад, се оказват две-три парчета на "Шагоус", които Бъндарака е научил в казармата, в комплект с всичките си китарни умения. Възхищението в очите на новобранците го стимулира незабавно да даде гласност и на следващата си заповед: "Сядайте да ви науча да свирите, защото ще правим група". И така...

Вачо: Бъндарака си имаше група още в ученическите години и на рождени и имени дни, както и по купони, свиреха с тромпет, акордеон, китара и барабанче. Тогава пеехме разни нечувани песни – "Дайте ми, ало, централа"... Ама след като се уволни работата стана по-сериозна. Мен ме хвана изкъсо и за няколко месеца ме научи да свира на китара. Спомням си, че първото ни излизане пред хора беше в Лесотехническия институт на някакъв купон. Киро пееше с нас и на "Хелоу, Мери Лу" чукаше по една консервена кутия. После изпяхме още нещо, Бъндарака направи някакво парче на Елвис и това беше първият ни сценичен успех.

Кирчо: Та, след като решихме, че твърдо правим група, намерихме още две кухарки и започнахме репетиции. Да, ама се появи един стратегически въпрос: кой ще свири бас? Защото в тези китарни групи без бас и комплект барабани не може. Нали те правят бийта?! По въпроса за баса Бънди бе категоричен – на бас ще свири най-високият, защото това е китарата с най-дълъг гриф. И аз започнах да уча басовите партии на четирите дебели струни на кухарката. Репетирахме и стъпки, точно както "Шагоус" пристъпват синхронно на бугито. Парчетата вадохме по слух. Бъндарака не четеше ноти, но беше много музикален. И бе роден китарист. Такъв усет към китарата пос-

ле не съм виждал у никого. Яд ме е, че си пропиля и пропи таланта... Та, така направихме "Бъндараците", но да ме убиеш – не знам какво означава името. Това просто си бе прякора на братята.

Вачо: "Бъндараци" дойде от прякора на брат ми – Бънди. Тогава той е бил 6-7-годишен. Разболява се тежко от някаква ангина и за да го изведат на разходка, са го возели в количка. Това става някъде 1945-46. В България – глад, а победителите ни пращат хуманитарна помощ. Голяма заслуга за нея имал някакъв английски лорд – Бънди, който бил инвалид и го возили в количка. Та, като сваляли брат ми с количката за разходка, архитектът на кооперацията ни се засмял и казал: "Лорд Бънди го извеждат на разходка". И така тръгнал прякорът...

Та, ние в Студентския дом първо излязохме да свирим под името "Таралежите", но публиката веднага се развика: "Какви таралежи, бе? Не виждате ли, че това са Бъндараците? Ето ги братоците". Човек не може да избяга от прякора си. Той е като съдба.

Пепи и Бъндарака

Годината е 1963. Созополското лято е отминало и Харманите са чули всички хитове на сезона в изпълнение на нашите герои и други техни приятели. Китарите са вървели от ръка на ръка като бутилка бяло и софийската тайфа е заковала критериите за новия концертен сезон. Време е за репетиции. В началото като отговорник за биута е извикан Паното, но по общото мнение на групарите, той не се вживява особено в мисията си и е освободен поради несериозност. В този именно момент Кирчо вижда едно познато от Харманите лице, което отгоре на всичко се оказало, че учи ударни в Консерваторията и забива в разни джазбендове. "Здрасти, Пепи, що не дойдеш да се видим? Ние тук правим една група...". И Пепи Цанков отива на Кирчовия таван, където вижда за първи път в живота си истинска плътна електрическа китара в ръцете на Бънди. Това е прочутият инструмент на алжиреца Рашид – студент в Художествената академия и квартирант на братоците и първи рок-меценат в културната история на България. В този исторически момент китарата е включена в радиоапарат "Симфония", съпровождат я две кухарки с адаптери, а Пепи носи цял комплект барабани, взет назаем от приятеля Гео Кукудов, защото Кирчо много е държал на касата. Сещате се там, за онова нещо, което се нарича бийт...

Впрочем, за да се постигне това нещо, освен таланта и силното желание, са необходими и технически средства. А за техническите средства са нужни банкноти. И то – с ликовете не на горди български юнаци, а предимно – на напугрени американски президенти. Защото инструментите и апаратурите се произвеждат и продават там, зад непроницаемата завеса, спусната през Европа – от Шчечин на север, до Триест на юг. И всеки опит на български комсомолец да се сдобие с музикалните оръжия на идеологическата диверсия се превръща във валутно нарушение или даже – в престъпление.

С моята непоследователна като характер история прескачаме няколко години напред, за да илюстрираме казаното току-що с един документ от началото на 1970, с който се удостоверяват резултатите от обиск, направен в дома на Иван Стефанов Милев (всъщност – Бънди) и се разпорежда конфискуването на 40 щатски долара, 50 000 италиански лири и 45 австрийски шилинга, на обща стойност 243 лв. и 46 ст. по курс "Шумете гебри и балкани". Тази валута братята Бъндараци са кътали, за да си добавят нещо към наличната апаратура. Цивилните изкуствоведи, обаче, не спят...

Кирчо: Някъде към края на 1963 баща ми се застяга да ходи в командировка до Западна Германия и ние го натоварихме с куп задачи. Първо, да се свърже с някакъв познат на братята и да вземе от него купената за тях уредба, за да я донесе в София. Второ, да купи за мен бас-китара и уредба като за целта вземе пари от леля Анче, коя-

то живее в Щутгарт. Бог да я прости, тя се оказа вторият меценат за българския рок. Баща ми изпълни задачите перфектно и за баловете в Художествената академия ние бяхме оборудвани съвсем прилично. С бас-китара "Фрамос" и усилвател "Динакорд" в този момент бях най-оборудваният групар в София. Обичайната съоръженост тогава бе "Моно 25" и радиоапарат "Симфония" – 8 вата.

Вачо: На Кирчо баща му донесе и една италианска китара, едно синьо "Еко", което остана за мен. А китарата на Рашид я върнахме. Тази, синята, после я продадохме на Божан – китариста на Вили Казасян.

Първото ни свирене като вече оборудвана група беше през декември в Студентския дом. Свирихме във фойето и правихме предимно неща на "Шадоус". Бяхме включили два микрофона в китарните апаратури. А на барабаните май още беше Паното. Репетирахме на тавана на Кирчо. Беше много приятно. Слушаме парчета и вадим. Въобще не се сещахме за училище. Как вървеше следването, един господ знаеше. Но за нас по-важно беше да правим репертоар. А Кирчо и брат ми бяха перфекционисти. Всичко трябваше да е едно към едно. Само че текстовете се хващаха много трудно, независимо, че учехме английски. По едно време даже се намери някакъв наш фен, който преподаваше английски, та ни помагаше при ваденето на гумичките.

Един ден майката на Кирчо води при нас Борето Карадимчев. Послуша ни той и вика: "А, много хубаво това – стила ъе-ъе." А ние пеехме "Ши лаъз ю" на "Бийтълс". Както и да е, взе ни да запишем в радиото няколко песни като съпровод на певиците. Но тогава разбрах: не "Бийтълс", Джими Хендрикс да си, попаднеш ли в ръцете на български естраден композитор – спукана ти е работата. А с Гошо Минчев в радиото записвахме нелегално. И най-често – през нощта с Митко Грозев като тонрежисьор. Бутилка "Плиска", няколко бири и – купон... Та, сега Гошо все още има наши контрабанни записи от онова време.

Гошо Минчев: Нито един от нас тогава нямаше усещането, че прави история. Просто обичахме тази музика и се отдавахме на любовта си. Да грънкам на китара ме научи в казармата Бисо (Бисер Киров – бел.авт.). Останалото беше ясно. Като на повечето от нас. Знаехме всички шлагери на това време – с интродукциите, пеенето, солото (изпято с глас), финала...

В онези години Гошо е слабичко, височко момче с очила, което знае френски и на този език пее роковете на задокеанските звезди. Дори, когато през 1965 излиза на сцената в БИАТ, забива "Джони би гуг" на френски. Върху листчето с текста Бисо е написал буквените означения на акордите и Гошо зашеметяващо си акомпанира. Може би предчувства, че го голямата сцена му остава съвсем малко път. Чистилището, обаче, е зад гърба му.

Гошо Минчев: В казармата ме изключиха от комсомола, защото съм танцувал туист, харесвал съм Америка и съм мразел КПСС и другаря Хрушчов. Наклевети ме едно мекере – Стайко Топалов се казва – и сега сигурно е приватизирал ТКЗС-то в родното си село и е милионер. Както и да е. Влязох в Икономическия "Външна търговия" на общо основание. Той, обаче, ме намери и там и направи така, че да ме изключат и от института. Въобще не знам защо го направи. Или си е бил природен калтак, или са му обещали нещо. Все пак завърших. Заочно.

Та, един ден през 1963 или началото на 1964 Кирчо ми се обаждат (знаехме се от со-зополските лета) и вика: "Гоше, направили сме една група с братята. "Шадоус" са нищо пред нас". Викам си: "Леле, леле...". И отивам у тях. А те си включили китарите в два радиоапарата, Пепи седнал зад едно барабанче и фус. Свирят "Шадоус" – жестоко! Аз – така – с отворена уста. Кирчо май беше получил вече баса от леля си, а Бънди сви-

Бънди, Кирчо, Вачо

реше още с китарата на Рашид. Веднага ги попитах не може ли да направя някоя песен с тях и те казаха: "Защо не?". Та, направихме няколко парчета и се появих с тях на балетите в Художествената академия.

Балетите в Художествената. Е-е-ех! Върх на анти тоталитарната масова култура. Пролетни надежди за бунтовната интелигенция, която буквално се бие, за да се добере до залата, където на две сцени една над друга свирят джазмените на Ванко Пеев и китарджииите "Бъндарацити". Ванко е събрал талантиливи младежи като Банана, Пепи Славов и Золу, които небрежно музицират ретроградни медисъни и боса-нови. Отвреме-навреме откачат и удължителите за високата групарска сцена и... без ток – няма рок. Шегички... И тихи скандалчета.

Тези балетове са най-запомнящите се събития в музикалния поп-живот на столицата през 60-те. От 1964 в купоните дейно участват и "Сребърните гривни", което променя организацията им и удвоява напрежението. Цепи се в две зали на различни сцени и празникът е пълен. "Гривните" забишат "Ролинг Стоунс", "Бъндараците" – "Бийтълс" и "Кинкс", а Гошо Минчев пее парчета на Клиф Ричард и Елвис Пресли. Ситуацията направо е като в американски филм. "Бъндараците" дори имат вече мениджър – Киро Гачев, който си взима 10-те процента и им осигурява хонорари от мащаба на 20-25 лева. Петарката, която получава всеки от групата за самоотвержения си труд, сега може да изглежда смешна, но в онези години дава възможност за вечеря в ресторант с гадже и такси до къщи.

Пепи Цанков: Първото ми излизане с "Бъндараците" бе в Художествената. Едно гадже на Бъндарака ни направи гарсонетки, които носехме на главите си, а бяхме облекли ризи без яки. Нали тогава "Бийтълс" излизаха с едни сака без яки. И свирех на страхотната конфигурация – малък барабан, фус и том-том. Прав! На два метра височина, а долу – комбото на Ванко Пеев, с Милчо Левиев, Банана, Пепи Славов. И ни спират тока. А феновете лаят чак догоре, за да ни пипнат.

Вачо: От балетите в Художествената си спомням навалищата и микрофоните. Отвън винаги ни причакваха най-верните ни фенове, грабваха по нещо от апаратурата и хоп – с групата вътре. Та, веднъж не можахме да започнем навреме, защото Бъндарака артира някъде и после охраната не го пускаше. Не можело да влезе, защото те, музикантите, отдавна вече били вътре и даже – повече от заявените. Та, едва го вкарахме, за да можем да засвирим. А микрофоните бяха едни руски, с предусилватели и се включваха в мрежата. Допреш ли ги с устни и те лови ток. Да не говорим, че направо хвърляха искри. Война!

В края на 1963, обаче, "Бъндараците" направо са си оборудвани като за балканско и тръгват на турне със Сатиричния театър.

Бънди, Вачо, Георги Минчев и Пепи Цанков

Заверата е направена от Гошо Минчев и той участва в програмата, в която "Бъндараците" свирят две части – една с Гошо и една – самостоятелно. В репертоара, освен "Шадоус", присъстват "Бийтълс", "Сърчърс" и даже няколко собствени композиции. Тогава Кирчо написва първата си песен по текст на Митко Спасов. Тя се нарича "Разходка" и единственият, който я притежава на запис, е Гошо Минчев. Звукът на агресия на бандата в този момент е смазващ – два усилвателя по 45 вата, събран оттук-оттам комплект барабани и два микрофона. Централно озвучаване в този исторически момент все още не съществува. Но това не пречи на публиката в провинциалните театри от време-навреме да се провиква: "Намалете звука! Много е силно".

Това турне превръща китарените момчета едва ли не в богаташи. Хонорарите им са по 12 лева на човек на вечер, което представлява сума, невъзможна за изхарчване и всеки от групата се прибира в София с по стотина спестени лева, което тогава си е направо едно море. Тези пари спокойно могат да бъдат приети за първите, спечелени с рокмузика финикийски знаци от българи в България. Не, че групарството е вече професия, но госта от момчетата с китари започват да мислят и по този въпрос. Тези момчета засега не са много, но това е само началото.

Всъщност, малко след "Бъндараците" и преди "Сребърните гривни" се раждат две други банди – "Огнените момчета" със Сашо Гривната и Вальо, плюс младия певец Борис Годжунов, и "Сините звезди", където се подвизават Жоржан Банов, Трошан Владовски и едно младо, но много амбициозно китаристче, за което често ще става дума по-нататък – Пеци Гюзелев. От тези две формации през 1964, чрез делене и регрупиране се появяват "Сребърните гривни", а Пеци се среща с Веско Кисъов и правят "Слънчевите братя". Постепенно българското рок-дърво ще се разклони, по него ще се появят имена като "Викинги", "Везни", "Пчели"... Ще звукнат групите на езиковите гимназии и на по-елитните техникуми. Извън Концертна дирекция, извън официалните структури, извън сериозното и скучно общество неусетно се ражда и заживява свой живот една неформална общност от свободомислещи, интелигентни млади хора. Събира ги любимата им музика, откриваща пред тях частица от големия свят, зачеркнат безкомпромисно като "загниващ" от идеолозите на светлото бъдеще. Рокенролът обединява, отсява и неусетно формира

Обществото на интелегентните бунтари

Зачатието на това общество е някъде в края на 50-те и се извършва в центъра на София – кварталите около "Попа", сегашното НДК и Консерваторията. Созопол обаче е задължителната лятна явка на рокенролиционерите, а "Харманите" – пясъчната сцена на бъдещите сценични Величия. В началото на 60-те южното море предлага изобилие от свобода, миди, бяло вино и бостани със зрели дини. Това е времето, когато Ирина Чмихова вече е облякла синьото елече и е тръгнала по далечния път край Марица, а Емо Димитров подсвирква настървено "Нашият сигнал". На созополския плаж, обаче, властва рокенролът и кухарката обикаля от ръка на ръка, следвайки интуитивно траекторията на бутилката "бяло". Безспорни лидери върху пясъчната сцена са Гошо Минчев, Бънди и Пепи Цанков. Всеки си има репертоар и никои не се бута в чужда територия. Благородството е като в мускетарска Франция. Още тогава Гошо изпъква като бард и набляга на собственото си творчество, в което се открояват шедеври като "Отивам да си купя боб", "Пред щанда за кефали" и станалото вече христоматийно за съвременната радио-аудитория "Хляб и мармалаг". Парчето е върху мелодията на един бабен рок на Литъл Ричард и посланието му недвусмислено отразява доскорошното Войнишко битие на поета:

О, дай ни хляб и мармалаг, старшина, о-о-о

Инак ще умрем от глад, старшина, о-о-о

О, дай ни, дай ни да ядем, старшина, о-о-о

Нима ти искаш да умрем, старшина, о-о-о...

В това време Бънди записва "Хелю, Мери Лу", а Пепи Цанков пее смешни песнички или със сестра си на две китари – парчета на Елвис, "Евърли брадърс" и Пелино ди Капри.

Кирчо: В онези години край Созопол настроението беше неописуемо. Свобода! И гини. Там се събирахме истински. Гошо си носеше китарата, Бънди и Пепи Цанков – също. Всеки си имаше свой репертоар и го изпълняваше съвестно. Ние – новобранците, се кокорехме и попивахме песни, акорди и истини за живота. Тогава все още бях ученик и ходех на море с родителите си. Братята, обаче, си ходеха все сами – на палатка. Веднъж отидохме на Алепу (сега в северния край на този залив е комплексът "Дюни" – бел.авт.). Огромен пуст залив. И кристално чисто море. Свирихме, пяхме, плувахме, ядохме гини – естествено, задигнати от околните бостани. По едно време компанията изхвърли гинените кори в морето, а аз влязох във водата и ги събрах. Не можах да понеса тази гледка: чистото море и плуващите в него отпадъци. Всички ми се смяха и казаха, че от мен групар и хипар няма да излезе. 20 години по-късно, когато световните рок-звезди започнаха екологичните си акции и концертите в защита на природната среда, някои от компанията ми припомниха този случай и признаха, че съм бил прав.

Първата спонтанна екологична акция на български групар минава някак незабелязано за световната история, което си е изцяло за нейна сметка (на историята, имаме предвид). Натрупването на културен ъндърграунд-потенциал не може да остане без последствия и в столицата успоредно с официалния афиш, където са отразени всички налични възможности на Концертна дирекция, върви и нелегалната разгласа на купоните със съществуващите в момента групи. ВИТИЗ, Художествената академия и Студентския дом се превръщат в своеобразни центрове на зараждащата се поп-култура. Баловетите на езиковите гимназии – също. Да не забравяме и 8-а и 22-ра гимназии – училища с доказани музикални традиции.

Впрочем, с моята направо недисциплинирана история отново ще прескочим правилата и ще вкараме в повествованието един, на който още не му е дошло времето, но ще се появи официално, когато се родят "Щурците".

Веско Кисъов: Учех в 8-мо училище – на "Шишман", свирех на цигулка и пеех в хора. По едно време някой, мисля, че беше баба ми, ми подари китара и започнах да се уча да свиря на нея. Като се понаучих, с три съученички и двама съученици направихме група. Единият беше Чавдар Селвелиев, който още тогава свиреше страхотно на пиано, ние двамата акомпанирахме на акустични китари, а момичетата пееха. Впрочем и трите свиреха на пиано и бяха пели в хор "Бодра смяна". Пеехме на няколко гласа, четяхме ноти и участвахме във всички училищни веселби. Чавдар бе страхотен пианист и имаше много разнообразен репертоар – от Шарл Азнавур до Джери Ли Луис. От нашето училище излезе известната тогава гамска вокална група "До Ре Ми Фа", но, мисля, че ние не бяхме по-слаби от нея. Пеехме в оригиналната тоналност "Керъл" на Нил Седака, "О, соле мио" и други италиански канцонети, песни на Робертино Лорети. В по-тесен кръг обичах да пея парчета на Бил Хейли и Литъл Ричард. Учехме английски и текстовете ни бяха съвсем ясни.

В кварталчето около "Витошка" и "Патриарха" имаше една агитка, която се събираше често и покрай един мой приятел аз се присъединих към нея. Това беше компанията от 22-ро училище. Още помня Воин Стумбов – много интересен спинтов тенор. Най-честите събирания с тази агитка бяха на тема "Платерс", Воин пееше соловите партии, а ние пригласяхме на три гласа. Христо Чохаджиев свиреше на пианото. Около пеещите и свирещите винаги имаше и една друга групичка, която наричяхме "естетите". Те оценяваха по достойнство нашите изпълнения и даваха съвети. Сред тях беше и Бего Манукян, чиито родители бяха оперетни артисти. По-късно те заминаха за Калифорния и един ден Бего ми се обади по телефона: "Здрасти, Веско. Какво правиш?"

Бего ти се обажда. От Калифорния...". Звучеше невероятно. В края на 60-те ти се обажда някой от Калифорния и те пита как си и продължавате ли да свирите?!

Когато Бего се обажда от другата страна на океана, Веско не само свири, но и пее и не къде да е, а в групата, за която сме се събрали и листим тази сага. Но, преди "Щурците" и преди в България да се заговори за бийт-музика има много съществен и закономерен необходим джаз-период. Той се простира на границата между петото и шестото десетилетие на нашия век и привлича млади и интелигентни музиканти, които освен музикална имат и езикова култура, ерудиция и добро семейно възпитание. Всички тези хора са свирели на класически музикални инструменти, четат ноти и изпитват органическа непоносимост към тоталитарната система и нейните идеологически ограничения. Бийтът се появява по-късно, но неговата хранителна среда е джазът, театърът и бунтарската поезия. Около тези културни оазиси се събират интелигентните и свободомислещи деца на големия социалистически град, за да създадат своята рок-гилдия.

Пепи Цанков: Аз завърших реална гимназия, но тогава можеше паралелно да се взимат и специалните предмети в Музикалното училище, което правех и аз. Но през 1960 гоуде нов директор – ТрАнгафил Миланов, както го наричах и издаде заповед, че така не може. Или си в музикалното или – не. И аз трябваше да прекъсна гимназия, за да се явя на приравнителни изпити. Явих се, изкарах отличен и трябваше да ме приемат в X клас, но другарят Миланов ме изхвърли от училището като потомък на "кръволака" Цанков. Така загубих една година, приключих с флейтата и започнах да свиря на саксофон. А щях да бъда в един клас с Банана... Както и да е. Затова пък в 34-то училище бях съученик с Гошо Минчев.

По това време направихме с Чавдар Селвелиев първия комбо-състав в България – китара, контрабас, барабани и тенор-саксофон. Пеехме "Платерс" и ходехме цивилни, със сака, което беше недопустимо за ученици. Изнасяхме концерти с един никому неизвестен състав – "Мелоди", в който свиреха пианистът Развигор Попов, акордеонистът Иван Пендачански и пееше едно много талантливо момче от ВИТИЗ – Емил Димитров. Нашето име го измисли един кретен от Концертна дирекция и ако не е било нарочно – жалко, защото звучеше повече от иронично – "Белите гълъби". Нищо общо с действителността, особено като се има предвид, че Чавдар Селвелиев е половин арменец и е черен като дявол. Та, ние, "Мелоди" с Емил Димитров и дамският вокален състав "До Ре Ми Фа" изнасяхме концерти на току-що откритата лятна естрада в Западния парк и в Летния театър. При това, пеехме на живо – без микрофони.

В средата на 60-те години светът се люшка между надеждата за мирно съжителство на демокрацията и комунизма и катаклизмите на тоталното противоборство. Козметичната критика срещу сталинизма много скоро е заменена с Брежневата доктрина на ограничения суверенитет, обяснена с показно в Чехословакия през 1968. Виетнамската война отново изправя световните ядрени колоси един срещу друг, а много близо до театъра на военните действия, в милиарден Китай под формата на културна революция, хунвейбините се гаврят с най-светлите умове на нацията си. Антивоенните движения на Запад набират мощ, а рокмузиката се превръща в глашатай на жадните за свобода, мир и демокрация млади хора. Песните на Боб Дилън, Джоан Бейз, Джими Хендрикс стават предвестници на бунта срещу институциите, а пропагандата отсам желязната завеса вещае гибелта на прогнилото капиталистическо общество. Като пример се сочат същите тези кумири на поколението, което у нас, освен с учение, е ангажирано в бригади, спартакиади, ленински съботници и санитарни полудни.

Тук моята фриволна история отново вади едно действащо лице от близкото бъдеще, с което за пореден път се изплъзва на догматичните критици на теорията за относителността.

Косьо Атанасов: У нас, а и в целия соцлагер, по онова време с рок се занимаваха предимно интелигентни момчета. Особено онези, които успяха и се задържаха, бяха от по-будни семейства и възпитани с европейски мащаби. Такива са почти всички групари от 60-те години в София. И докато рокът в Западна Европа беше проводник на леви политически идеи, у нас той беше десен. Комунистите бяха направили така, че най-демократичната музика бе обявена за контрареволуционна и опасна. Така рок-феновете минаваха автоматически в десния политически спектър и ставаха антикомунисти, без дори да са се замисляли по въпроса. Освен това, групарите тогава бяха предимно студенти, интелигенция. И всеки, който се опитваше да представи тази музика като просташка, автоматично губеше аргументи, заставайки лице в лице с нейните изпълнители.

Независимо от сянката, която хвърля желязната завеса над половин Европа, въпреки информационните затъмнения и идеологическия терор, в българската рок-гилдия се вихри страхотен купон. Все се намират начини за доставянето на тази или онази чисто нова тава с поредните шедьоври на "Бийтълс", "Стоунс", "Кинкс" или "Дъ Ху", от "Рейдио Лаксембърг" или "Радио Бейрут" се процежда информация за новостите по световните рок-сцени, а от съседна Югославия се промушва по някой и друг "Джубокс Магазин" или други шарени списания, половината от които – мръсни. Останалата част от живота е – купони. В читалища и училищни салони, в ОФ-клубчета или просто по квартири. С усилватели или само с кухарки. По-масови или по-камерни. Но във всеки един от вариантите – обединени около любимата музика. В това време мълвата или по-скоро дозираната дезинформация, сътворявана от "цивилните изкуствоведи", нашенча за оргии с индустриални количества алкохол, дрога и разюздан групов секс. Тези, които са в събитията не обръщат внимание на подобни глупости, а онези, които надничат през плета, пъшкат: "Леле, леле – това е живот – като на Запад". След което грабват сатърчетата и отсичат главата на гнусната идеологическа диверсия през съответното смълчано комсомолско събрание.

Кирчо: Не е въпросът в това, че направо щяха да ни приберат, ако правим оргии. Просто възпитанието ни беше такова. В София имаше хипария, имаше и дрога (е, не толкова, колкото се мълвеше по клюшетата), но ние предпочитаме да изкарваме цялата си агресия върху сцената. Пък и в хипарството има три неща, които аз лично не понасям: наркотиците, мръсотията и груповия секс. Иначе терени правехме непрекъснато, но не се уливахме. Събирахме килима в хола и танцувахме рокенрол, а на бавните парчета гасяхме лампата. Имахме си гаджета и държахме на тях.

Тук моята малка и по младежки недоверчива историйка се изхилва хъшлашки и подхвърля: "Хайде де, чак пък толкова хрисими!". И започва да припомня едни неща, които особено по-възрастното поколение си спомня с огромна наслада. Например, как малко преди полунощ за опашката на трамвая е завързвана боклукчийска кофа и целият квартал се превръща в тенекеджииница. Или когато в хола на Жоржан Банов дружно се разковава паркета и се стъква огън в средата на стаята. А минаването през остъклени и неразумно затворени холни врати? Кротки били... Всъщност, ако сравним българската групария с британската или американската от втората половина на 60-те, нашите май наистина са божи кравички. Интелигенция... Това е положението.

И защото говорим за една прослойка от тогавашното българско общество, която консумира култура в по-големи количества, отколкото свинско със зеле, например, прос-

то няма начин да отминем транзит един храм, еднакво гостоприемнен, както към изящната словесност, така и към музикалната хармония. Става дума за храма на Мелпомена. Или още по-точно – за нейните светилища на софийските улици "Стефан Караджа" и "Г.С.Раковски". Жрецът, който ни интересува в конкретния случай се нарича Леон Даниел. Тогава – в средата на 60-те, е по-скоро млад, отколкото възрастен, по-скоро амбициозен, отколкото утвърден и при всички случаи – нестандартен, Вместо – идейно правоверен. Неговата роля за утвърждаването на българската рокмузика е така значителна, както да речем, ролята на Джордж Мартин в сагата за ливърпулските рошльовци и мястото им в световната култура. Мащабите естествено са различни, но това в никакъв случай не омаловажава заслугите на този най-скандален за онова време театрален режисьор. А неговата връзка с пионерите на българския рок е колкото идейна, толкова и лична. Както обикновено се случва не само на Балканите, а и в други, много по-европейски места.

Пепи Цанков: Бил съм 5-годишен, когато са ни изселили от София. Слава богу, заповедта за изселване не посочвала точно място, а само разстояние – 300 километра от София. Сигурно е трябвало да отидем в Белград или Атина, но родителите ми избрали Русе, може би защото там са имали много приятели. Баща ми естествено бил лишен от възможността да практикува като адвокат и започнал работа в статистиката. Това не продължило дълго и след като останал без работа, се заел с културния живот на града. Преди да завърши право той е следвал в Консерваторията. Сега вероятно щеше да е първата флейта на България, ако чичо ми, който тогава е бил ректор на това учебно заведение, не го е изключил. Но това е друга история. Важното е, че бай Асен, както всички го наричаха, никога не се бе разделял сериозно с музиката. Та, вика той дъма свои приятели и с тяхна помощ създават Русенската опера и симфоничния оркестър на града. Онези дъматата са Добрин Петков и Константин Илиев. По това време най-малкият брат на дядо ми – Хрисан Цанков, дългогодишен главен режисьор на Народния театър, е оставен на доизживяване в Държавния музикален театър, където се е събрал с Борис Левиев – дядото на Кирчо Маричков. Дъматата правят страхотен тандем и това е златно време за българската оперета. Та, чичо Христо беше поканен в един момент да постави в Русе един руски мюзикъл – "Кето и Коте". Видя, че театърът има много добър състав и освен музикалния спектакъл, постави и шекспировата трагедия "Ромео и Жулиета". С един от най-добрите Ромеоовци в цялата ни театрална история – Евгени Хаджиянков. Освен това препоръча на градското ръководство един млад, току-що завършил в Съюза режисьор на име Леон Даниел. Градската управа прие това предложение и Леон Даниел, също както младите Константин Илиев и Добрин Петков, се паркира в Русе. Театърът живна, но младият режисьор реши да възроди и позамерелите читалищни традиции и възстанови театралната трупа на читалище "Зора", където пък на конкурса за актьорски състав се явихме и ние със сестра ми. Аз – първо отделение, тя – трето. Изиграхме балконската сцена от "Ромео и Жулиета". Като свършихме зад масата на комисията не се виждаха глави. Всички бяха долу. Но ни приеха и така започна съвместната ни работа с Леон Даниел. Когато се върна в София и започна да прави новите си неща в Сатира, се видяхме. Заинтересува се какво правя с групата, каква музика свирим и реши в "Обличането на Венера" да постави един чисто брехтовски шнит с жива китарна група. Групата, естествено, беше "Бъндараците".

Поставянето на сатира от Добри Жотев на елитна столична сцена само по себе си тогава е малка културна революция. Свободомислещата интелигенция гледа по няколко пъти спектакъла, защото очаква всеки момент той да бъде свален от репертоа-

ра, а Леон Даниел – изпратен за главен режисьор на Беленския театър. Самата сатира бичува самоотвержено недъзите на тогавашното общество, обобщени години след това в теоретичните постановки на първия партиен и държавен като "малката правда". Това е само половината от предизвикателството. Защото като венец на режисьорското свободомислие, отделните действия на спектакъла са разделени с четири музикални интермедиуми, изпълнявани на живо от ВИС "Бъндарациите" – състав, който, според каноните на Съюза на българските композитори не би могъл да съществува. Вероятно поради тази причина, при първото турне на "Бъндарациите" с театъра, към групата е прикрепен и пианист, който акомпанира на китарджииите.

Съпротивата на "правоверните" срещу тази малка културна революция е ожесточена, но драматургът, режисьорът и цялата театрална трупa са категорични: момчетата са нужни на спектакъла. Цивилните изкуствоведи и партийните секретари накрая омекват и бандата на Бънди започва да изучава партитурите на композитора Кирил Дончев. В интерес на истината, доработка на четирите песнички почти не се налага и есента на 1966 "Обличането на Венера" вече е събитието на сезона.

Мизансценът е прост: в края на действието пред сцената се спуска една подвижна стена, наречена от героите ни "тарабата", пред която с китари, чинел и барабанче те изпълняват една песен. Усилвателите са в гръното на сцената и звучат иззад тарабата, която прикрива и смяната на декора по време на това бийт-нашествие. На пръв поглед – просто, но всяко представление се превръща в проверка за професионализма на музикантите. Спектаклите са поне два пъти седмично, което създава стабилни трудови навици в не особено сериозните поне към следването си младежи. Осигурява им и постоянен доход, което пък е съвсем ново усещане за тях. Но не само навиците и редовните хонорари са придобивката от това пътуване в света на театъра.

Киричо: Това беше бомбата на сезона. Играеше се непрекъснато пред пълен салон. Посрещаха ни с овации. Чрез тази постановка влязохме в сериозните артистични среди. Свикнахме със сцената и с публиката. Създадохме си режим на работа и научихме много неща, свързани със сценичното поведение. А постоянните контакти с хора като Добри Жотев, Леон Даниел и Кирил Дончев бяха направо курсове по свободомислие. Те ни накараха да осъзнаем онова, което до този момент вършехме несъзнателно – подтиквахме младите хора към свобода на духа. Всъщност, това бе и посланието на нашата музика. Духът на рокенрола.

Пену: Кирил Дончев се оказа композитор, който притежава много тънка чувствителност, без която нямаше да се получи това странно за времето си съчетание между театрална и рок музика. Ние също си сложихме нашия звук, но всичко стана с голяма лекота. Прекрасно сътрудничество между несъответстващи си познания в музиката, които се допълват взаимно. Да не говорим, че именно по този начин ние получихме обществено признание. Това беше нашата голяма сцена. Друга просто не ни се полагаше.

Освен това, ние попаднахме сред хора, които бяха връх в българската култура. А и май не бяха много съгласни с онова, което се случваше в обществото ни. И изразяваха това свое несъгласие много езиковски, но все пак го изразяваха. Самото ни участие в спектакъла също беше някакъв начин да се бодне идеологизираната ни културна сфера. Та, много бързо намерихме общ език с тези творци. А да не говорим за школата, която изкарахме в театъра. Научихме се на точност и отговорност. Няма значение къде си бил и как се чувстваш – ти си на представление и си длъжен да дадеш максимума от себе си.

Тези месеци под покрива на Държавния сатиричен театър дават маята, превърнала невтасалото още групарско тесто в гърмяща музикално-сценична смес, която години по-късно ще взривява концертните зали, ще ровичка в неспокойните мозъци на тий-нейджърите и ще им внушава по най-прекия и разбираем за тях начин императивите на човешката свобода. Свободата, без която никое общество няма правото да се нарече демократично. Тези месеци върху театралната сцена променят и отношението на младите рокаджии към съдържателната част на песните. От този момент нататък, те първо стават по-взискателни към текстовете на българските си песни и второ – започват не само да ги пеят, а и да ги драматизират. Сценичното поведение става обект на особено внимание при подготовката на концертите. Малко по-късно, този натрупан опит ще открие "Щурците" като първата българска рокгрупа с осъзнато поведение на сцената и с ясно послание към публиката. Заради което тя често ще гризва гървото на цензурата.

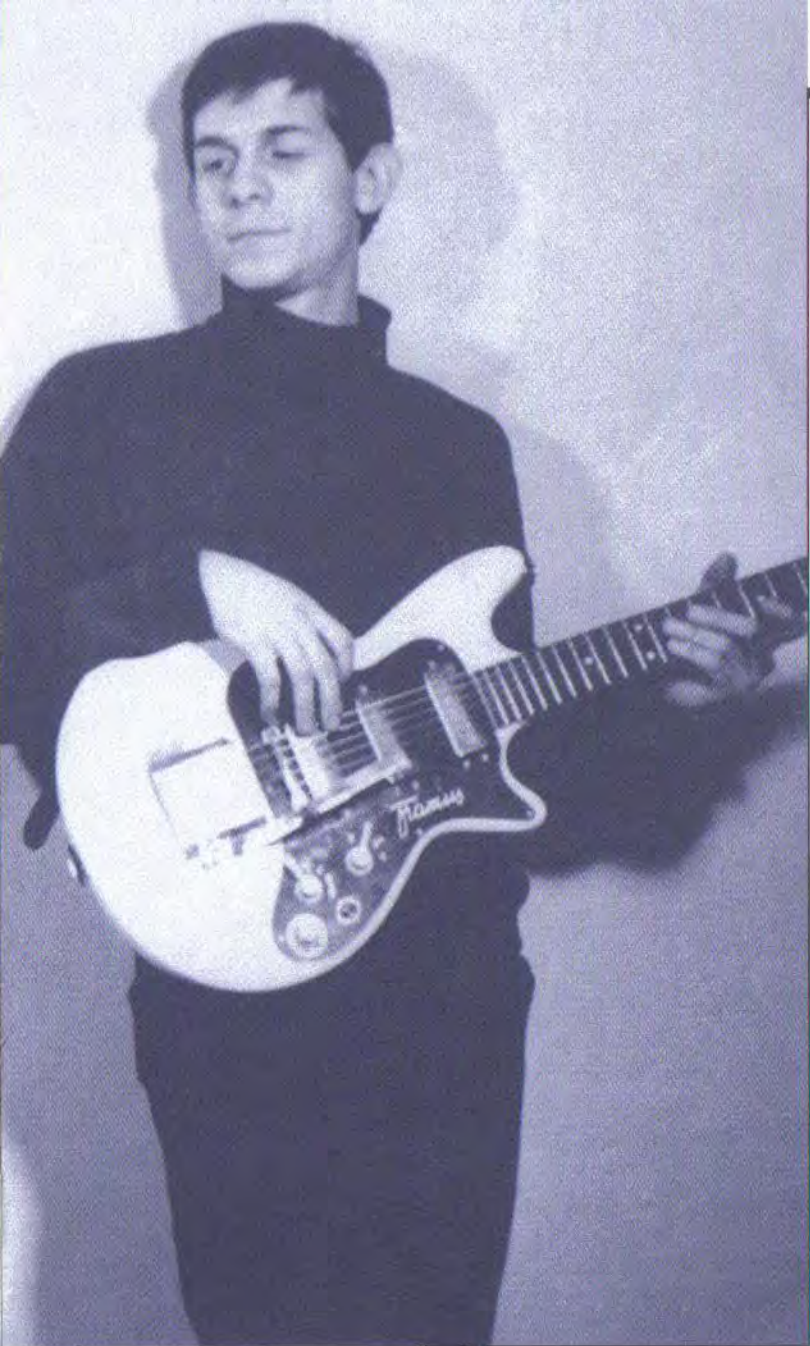
Има още нещо, свързано с театралните подвизи на нашите китарджии. Това са гафове, които при един многократно повтарящ се спектакъл са просто неизбежни, а в конкретния случай са пряко вързани за падащата отгоре тараба.

Пепи: Много смях имаше с тази тараба. Но и на много неща ни научи. Аз бях лесен – излизах с едно барабанче и един чинел. Но другите теглеха три кабела, защото уредбите бяха в дъното на сцената. Веднъж, идва редът ни, включваме усилвателите и Кирчовият не светва. А на сцената вече гасят светлините. Отгоре започва да се спуска проклетата тараба и шах! Ровим пипнешком по уредбата, за да видим къде беше бушончето. И шепнем нервно. Разгеле – светна. И ние – давай напред, но в суматохата минаваме през прозорците. Имаше едни прозорци в декора, слава богу – без стъкла, които след това действие трябва да се вдигнат. Аз – с барабанчето – както и да е, но те тримата – с кабелите. И ако сценичните работници вдигнат прозорците, ще гръпнат кабелите и ще ни изключат. Не го направиха, но след това трябваше да ги черпим. Друг път Бънди се забави и остана зад тарабата, а на едно представление ми се счупи стойката и трябваше да свиря с барабанчето в ръце. Всичко това ни научи на първо място да не се шашкаме и ако е възможно да превръщаме дефекта в ефект.

Кирчо: Историята с Бънди зад тарабата беше първият ми урок за дефекта-ефект. Тогава кабелът на Бъндарака се закачи за един стол от декорите на сцената и докато го откачаше, тарабата се спусна и той остана зад нея. Публиката започна да се смее, а ние засвирихме, както сме си – тримата отпред, а Бънди – отзад. И после Леон Даниел ни каза, че се е получил страхотен гег. Когато стана аварията с барабанчето на Пепи, пък аз се смях, а публиката и не разбра какво се е случило. Започваме да свирим и чувам някакво странно потропване откъм Пепи. Поглеждам и започвам да се хия, така че не мога да пея. А картината – зашеметяваща: Пепи, стиснал барабанчето с лакти, изкривил китки и почуква с палките като недъгав.

Най-запомнящият се гаф е следващата година, когато в спектакъла участва вече току-що сформираната група "Щурците", наследила от "Бъндараците" този незабравим театрален ангажимент.

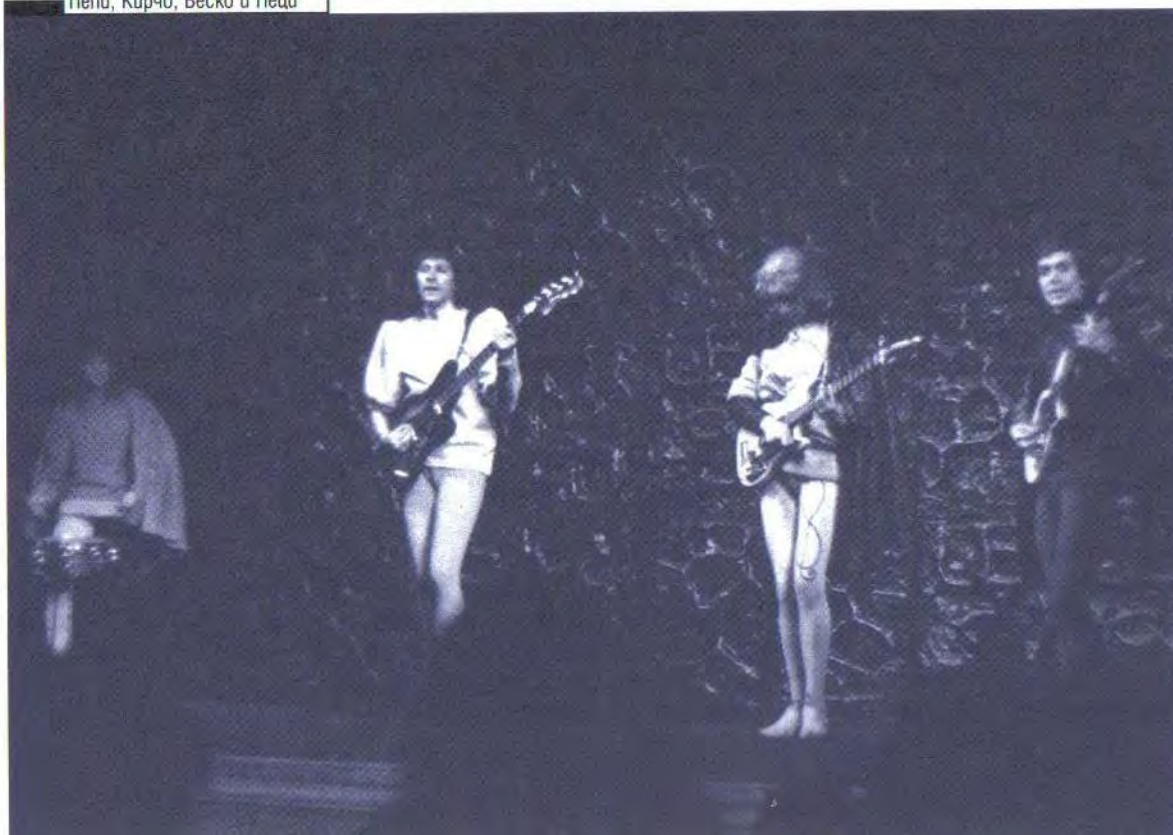

Пеци Позелев: Беше първото ми участие в спектакъла. Киро и Пепи имаха опит, но ние с Веско бяхме новаци и страшно се притеснявахме. Игва моментът за излизане и тръгваме ние с инструментите през това бойно поле, в което е почти невъзможно да не си закачиш кабела в крака на някой стол. Естествено, моят се закача, но мисълта, че няма да изляза пред тарабата е самоубийствена, дърпам рязко, при което късам джака и започва неустов брум. В този момент тарабата пада, аз се измъквам пред нея и заставам пред публиката облян в пот. Ни жив, ни умрял. Другите започват да свирят, гледат ме с убийствени погледи и пеят. Трагикомедия! И изведнъж от тъмнината отпред се чува глас: "Какво е това, което бръмчи?". Аз си викам: "Край, обезглавиха ме". И отговарям треперливо: "Кабелът се скъса и затова уредбата бръмчи". Гласът: "Това може ли да се оправя?" Аз казвам: "Да, но ми трябва две минути". "Имате ги". Тогава научих две неща, които спазвам неотклонно. Първото е, че при подобен гаф по-добре е да спреш и да отстраниш причината, вместо да замазваш и да се правиш, че нищо не се е случило. И второто – никога не излизам на сцена без по-ялник в чантата. А гласът беше на Леон Даниел.

Както вече е ясно, "Щурците" съществуват, но ние все още не знаем как се е случило това. Търпение. И на него ще му гоуде страницата. Сега все още вървим по театралните сцени, вдишваме праха на кулисите и се потапяме в магията на едно изкуство, което през всичките тези години държи идеологическата цензура в напрежение. Защото там, в притихналите и загърнати под булото на мрака театрални салони, се забърква магията на личностното самоосъзнаване, на тихия, откровен разговор със собствената съвест и на тайното мимолетно бягство от полигона на социалистическото строителство в ловните полета на свободата. Мелпомена в тези години е любимата жена на еретиците. Поради тази причина, напълно закономерно, в най-свободомислещата трупа – в кратко поживелия Театър на поезията и естрадата, отново Леон Даниел изкарва електрически китари на сцената. Пиесата е "Малки трагедии" на Пушкин, песните отново – на Кирил Дончев, групата е "Щурците", а групарите направо са вкарани в действието. В салона на БИАД, където тогава се подвизава въпросната трупа, се забърква драматургия, която би накарала Александър Сергеевич не просто да се обърне в гроба, а да стане от него, да научи английски и да изчете Керуък и Буковски, за да се включи хармонично в собствената си творба. А той сигурно не би устоял на това изкушение... Защото в "Пир по време на чума" бунтът на сърдитите млади хора от 60-те, макар и облечен в средновековни одежди, прозира като коминочистач зад матово стъкло и заразява с дивия си купонджийски вихър. Там Пепи Цанков играе истинска роля, с реплики и подобна тръпка не избледнява...

Пену: Не зная, дали Леон Даниел тогава беше чел Керуък. Аз лично не бях. Но решението на "Пир по време на чума" бе точно в стила на хипи-комуните и онова, което в този момент се случваше на хиляди километри от България. Младите в тази новела са именно хората, които искат да живеят свободно, да си правят музиката и никога да не им пречи. Искат просто да чувстват, а не да се обясняват и да се съобразяват. Отричат ограниченията на консервативното общество. Леон Даниел реши тази част от постановката именно като бунт на младите. Защото, когато обществото започне да боледува, първи скачат младите. И правят това бурно и безкомпромисно, което страхотно гразни възрастните. Мисля, че дори уж средновековните ни перуки целяха това. Защото момчета с китари и дълги коси... Май все пак режисьорът бе чул нещо за хипитата. А играехме сериозни роли. Новелата започваше с монолог от три страници и половина, който звучеше от моята уста. Аз се гърпах, но Леон Даниел каза: "Ти ще играеш! Ти си барабанистът на групата и олицетворяваш хъса на цялата история. За какво ми е друг актьор?". И играх. В сериозна роля, с мерена реч, а го мен – Апостол Карамитев, Коста Цонев, Андрей Чапразов, Досьо Досев, Стефан Илиев, Асен Кисимов, Невена Мангаджиева – цветът на българския театър! А действието започва с мен – с барабанистчето на някакъв китарен състав!... Спектакълът започваше страховито. Ние се мотаем в салона и подкачаме публиката. В един момент хукваме през хората към сцената и започваме някакъв страховтен рокенрол. На живо! И пеем: "Александър Сергеевич Пушкин, здравейте!". Защото, нали, писателя е на Пушкин. А текстовете на песните – на Иван Теофилов. Беше неповторимо. Към нашата група като спял цигулар се включваше и Ицко Финци. Страховтен спектакъл, но го играхме петнайсетина представления и го спряха...

Пену, Курчо, Веско и Пещи

Театърът на поезията и естрадата събира действително цвета на актьорската ни гилдия. Дружината води Андрей Чапразов, а главен художествен ръководител е Леон Даниел. Естествено, този празник за душата не може да продължи дълго и след танковата 1968 театърът е закрит. Основната трупа след време създава театър "София", който и до днес е в авангарда на аркашките. А Леон Даниел е изпратен "на сянка" и две петилетки събира гъби и снима научно-популярни филми. До театрална сцена се добира след дълго, дълго гъбарстване.

А нашите герои продължават да озвучават набъбналото от скрито напрежение време с любимите на вече няколко поколения парчета на "Бийтълс", "Ролинг Стоунс", "Кинкс", "Енимълс", "Крийм", с първите свои песнички и усилвателите им разкъсват тишината на привидната безметежност в малката задунайска почти съветска губерния. Пригласят им равностойни или почти равностойни групи като "Сребърните гривни", "Викинзи", "Везни", училищни и читалищни агитки като бандите на езиковите гимназии, техникума "Попов", "Слънчевите братя"... От мазета, гаражи и тавани долитат нахъсени акорди, нестройно потропване върху пионерски барабанчета и ентусиазирани възгласи: "I can get no Satisfaction". Групарията е вече факт. И без да е официално призната, за своето си поколение е символ на културата. Тя си има вече история, йерархия, сърцевина и периферия. А в сърцевината ѝ протичат бурни процеси. Те ще доведат до _____

Раждането на свръхновата

Веско, Пепи и Пецу

В средата на 66-та светът се е втреничил по посока на Китайската стена и отвъд нея. Индонезия все още пере кървавите ризи от комунистическия метеж, неговата контра и развихрилите се в суматохата кланета, а в Пекин бодри хунвейбини кичат фасадите на сградите с дагзибао, носят до сърцето си Червената книжка с цитатите на Мао и започват кръстоносния си поход срещу "очилатите" и онези, които "мислят, че в чужбина луната е по-кръгла". Виетнам все повече се превръща в тресащище за американската военна машина, а антивоенните настроения обхващат едно цяло поколение в Америка и Западна Европа. От Голанските възвишения до Берлинската стена терористични организации напомпват допълнително напрежение в международния интериор, а в университетските градчета на консервативния Запад зрее студентският бунт. Светът малко по малко замирихва на изгоряло, но между Владайската и Перловската река това все още не се усеща.

Българският народ изпълнява с вдъхновение повелите на VIII партиен конгрес, лее основите на комунизма и си пие ракията през работно време. Децата му играят футбол на малки вратички, пушат тайно по градинките и още по-тайно слушат я Би Би Си, я нещо подобно. Така до ушите и душите им достигат гласовете на Джон, Пол, Мик, Боб, Ерик, Джанис, Джими и други далечни символи на свободата и младежкия бунт. Нашите бъдещи рок-величия в това време репетираат по тавани и мазета, правят едно към едно "Къщата на изгряващото слънце" и се затрудняват при ваденето на нетрадиционните бийтълсови хармонии. Милицията, комсомолът и училищните власти гледат не много строго на тези залитания, отвреме-навреме някой дългокос (малко косица над ушите – бел.авт.) групар получава призовка, в която пише: "Да се яви в... районно управление на МВР в качеството си на "ПОДСТРИГАН"!". И... толкоз.

Баловете по училищата, читалищните и студентските забави се вихрят сякаш под повърхността, а отгоре върви сериозната обществена дискусия за опасността от активизиращото се буржоазно влияние в културната сфера. Подражателството на "фалшивите идоли на западната масова култура", "чуждопоклонничеството", "безкритичната консумация на естетически сурогати" планомерно и последователно се осъждат във всекидневната и специализираната преса. Вестник "Народна култура" не прощава на младия Емил Димитров наченките на комерсиализъм в програмите му. Генко Генов задълбочено анализира участието на младия и талантлив певец в Бургаския фестивал на естрадната музика, което било изградено върху стила "бийтълс" и "шейк" и като цяло носело белезите на нехудожественост, ниска възискателност и сладникавост. Не само Емил Димитров а и Лили Иванова, Богдана Карадочева и Боян Иванов не са пренебрегнати от зоркото око на критиката. Идеолозите са взели на прицел естрадата и полагат трогателни усилия да я обуйат в цървулки, да ѝ препашат престилка и да ѝ вържат забрадка. Срещу шейка тръгваме въоръжени с вихреното българско хоро!

В тази дискусийна 1966 и по най-високите етажи на българската рок-гилдия върви дебат на тема: "Професионализъмът като начин на живот". Или с други думи – накъде ще вървят "Бъндарациите"? Не че има някакви възможности за смяна на географията, а просто е дошло време, в което всеки да реши за себе си ще презърне ли рока като своя професия, присъда и съдба или ще си свири за кеф в свободното си време. Резултатът от дебатите е 2 : 2. Кирчо и Пепи вече са се определили в полза на музиката. Братята гледат на групарството по-скоро като на флирт. Катализатор на разцеплението се явява една от националните български светини – гроздовата. Впрочем, това е художествена хипербола, защото Бънди не стига чак до такива обобщения. И до такава висока степен на вяност само към едно питие. Той просто си пие и в този период това негово занимание на моменти започва да му пречи на свирене-

то. Или по-точно – на хармонията в бандата. Защото Бъндарака все още е този неподражаем китарист, който и мъртвоян може да завърти соло за милиони. Но пък и спокойно може да пропусне концерт. Или запис в радиото.

Пепи: Първият ни официален запис в радиото. Всичко е готово, а ние се мотаем, настройваме китари, сменяме струни и се чудим как да печелим време. Защото Бънди го няма. Тонрежисьорът Юркама Искренов – човек, спокоен и уравновесен, не се усеща и ни вдига страхотен скандал, че се туткаме. А ние: "Сега, сега, тука само трета струна нещо... А може ли да отида до тоалетната?". Ей такива хитринки, които го вбесяват и той започва да крещи. Ние вече решаваме, че си губим шанса за запис и в този момент в студиото влиза Бъндарака, къркан до козирката и невъзмутимо пита: "К'во става, бе? К'ви са тия крясъци? Няма ли да записваме?". Взима китарата, включва се и си изсвирва нещата като бог. А на нас ни треперят ръцете и свирим като неандерталци. Не знам коя ми е лявата ръка и коя – дясната. А бях облечен като папал – с една синя блуза на цвеля, с широки ръкави, обут в клош-панталони. Правим се на звезди, защото, нали – запис в радиото. А солистът на групата – мотан. Комедия...

Вачо: За нас, с брат ми, свиренето беше част от купона, докато изкараме следването, докато за Кирчо и Пепи нещата бяха по-различни. Кирчо беше много амбициран да направи стабилна група, а на Бъндарака гушичката му беше в рисуването. Пиенето допълнително усложняваше нещата, но той пиеше и от притеснение. Така събираше кураж. Иначе беше уникален китарист. Сега, на концерта в негова памет, Пепи се опита да изсвири едно негово соло и не можа да го хване. Изсвири го по своему. Оказа се, че Бъндарака е имал някаква по-особена постановка, която си остана тайна. Чешит беше брат ми. И бунтар. Научи се да шие, за да си прави сам грехи, каквито иска. Мразеше властта и ченгелата и си имаше неприятности с тях. Може би, защото от малък е гледал как тормозят баща ни, че е частник и не ще да влезе в кооперацията. Та, в средата на 1966 положението в групата започва да се изяснява. Кирчо и Пепи вече нямат съмнения за това, което искат да правят. А то е рокенрол. И то – не покрай другото, а като професия. Макар че все още Концертна дирекция и разните други институции се правят на ошипани и не признават на групарчетата статут на професионални музиканти. А и гилдията на естрадните певци гледа с подозрение на младежите с китари, които кой знае как пълнят залите и веселят публиката с три акорда и вокали на бръснарска терца. Фактите обаче са безспорни и столичната младеж без афиши и радиореклама мигновено научава кога и къде ще свирят "Бъндараците", "Викингите", "Везните" или "Сребърните гривни". И се търчи в читалища, училища или аудитории. Бъдещето се очертава като ясно. Дори и на хоризонта да има облаци – на кого му пука?! Момчетата са млади и пълни с енергия. Генетичният сблъсък между приоритетите на двамата Кирчови дявоци завършва с победа на диригента, а при Пепи пътят вече е определен, защото тъй и тъй следва ударни инструменти в Консерваторията. Трябва да се открият още двама сериозни групари. И по принципа "който търси – намира", на един бал в зала "Универсиада" Кирчо и Пепи си заплюват двамата младежи от ВИС "Слънчевите братя". Единият свири много професионално на китара, а другият пее страхотно и държи ритъм. Оказва се, че са студенти, имат желание сериозно да свирят в група и нямат нищо против да направят тази група с двамата "бъндараци – отцепници". Солокитаристът се казва Петър Пюзелев, ритмистът – Веселин Кисюв.

Пепи: На китара се научих да свира, за да сваля едно гадже. Основните акорди научих за един следобед, но преди това бях свирил 7 години на цигулка. После гаджетото,

естествено, мина на заден план, но аз вече бях луднал по китарите. Навивах агаптери, търсех магнити, докато намерих един майстор и после той завъртя бизнес от тази мания. Както и да е. През 1964 вуичо ми ми донесе от Чехословакия една полуакустична китара – "Йолана" и направихме групата "Сините звезди". Аз свирех соло-китара, Трошан – ритъм, Жоржан – барабани и Спас, на когото кой знае защо викахме Франко – бас. През лятото много искахме да отидем на морето да свирим, но уреждането беше направо невъзможно. "Бъндарациите" тръгнаха на турне със Сатиричния театър, "Огнените момчета" на Сашо Гривната, Вальо и Борето Гуджунов получиха ангажимент за Международния лагер в Приморско, а ние увиснахме. И решихме, че тръгваме за Слънчев бряг. Защото на Жоржан майка му е там на курорт. Аз имах палатка и куче. Баща ми спомена за някакъв камион, който имал път в тази посока и в един прекрасен момент се озовахме в центъра на курортния комплекс с куп багаж, уредби, китари, барабани, палатка и куче. По метода "трима носят, един пази багажа" пренесохме всичко в къмпинга на края на комплекса и после отидохме в администрацията, да си получим ангажимента. Преговорите учудиха и двете страни. Те се шашнаха от ентусиазма и наивността ни, а ние – от факта, че договорите за свирене през лятото били подписани още от есента на миналата година. Все пак решиха да ни чуят и ни разрешиха да посвирим пред сладкарница "Русалка". Занесохме уредбите, подредихме се и в 5 следобед забихме. Моментално поляната пред сладкарницата се напълни с народ. Доиде милиция, стана суматоха и ни изгониха от курорта. С указанието, кракът ни повече да не стъпва там. А репертоарът ни беше хубав – "Шадоус", "Бийтълс", "Ролинг Стоунс". Пееха Трошан и Жоржан. На един микрофон, който се местеше непрекъснато. А уредбите ни бяха зашеметяващи. Направи ги онзи, същият майстор. Моятка беше 18 вата. Най-трудно обаче им беше на басистите, защото бас-говорители тогава въобще не се намираха. Та, на Франко му намерихме един руски, с електромагнит, който се включваше в мрежата. Отгоре на всичко, в усилвателя му имаше и една руска лампа, голяма колкото лимонадено шише, която грееше като котлон и разтопяваше спойките на говорителя. Та, знаехме си – свирим 20 минути и после правим почивка, за да произстине уредбата и да запоя жичките към мембраната на говорителя. Изгониха ни тогава от Слънчев бряг и отидохме в Бургас. Там, от "Културен отгъх и украса" ни разрешиха да свирим в петък и събота на "Плочата" и даже ни даваха хонорар по 3 лева на човек. Така си намерихме квартира, за която плащахме с хонорарите, но се налагаше да ни хранят приятели. Изкарахме два месеца. Дори свирехме на една сватба в Карнобат и си спечелихме пари за влака до София.

В София настъпиха някои трансформации, които родиха "Сребърните гривни". А аз, заедно с един колега от Университета, който свиреше на барабани и с Веско Кисьов, с когото се запознах по това време, направих "Слънчевите братя". Първите им три албума ги бяхме повторили едно към едно. Междувременно свирех вечер в "Попското", за да си изкарам пари за святна китара и уредба. Твърдо бях решил, че ще ставам групар и предложението на Кирчо и Пепи дойде за мен в много подходящ момент. Навих Веско, който в интерес на истината не беше маниак като мен, но имахме нужда от неговия глас. А и знаеше много добре английски.

Веско: Аз също съм от цигуларите. Свиря от малък и родителите ми насърчаваха заниманията ми с музика. Те бяха ценители на изкуството. Майка ми и Радоу Ралин са братовчеди, но това научих едва, когато Радоу написа текста на "Веселина" и станала скандалите. Впрочем, за времето си "да се любиме пеша" май наистина беше революционна фраза. Как така пеша? Любовта да не е нещо, което се прави "на крак"?!

На цигулка свирех до IX клас, когато я смених с китара. Учителя си г-н Кацаров няма да забравя никога. Интелигентен, благороден, от старо буржоазно семейство, той ме научи не само на техниката на свирене, а преди всичко на уважение към музиката, към стойностните неща в живота и изкуството. Със същата признателност си спомням и учителката ми по английски – г-жа Елена Енева.

Та, когато през 1964 ме приеха "Радиотехника" в МЕИ и се запознах с Пеци, вече свирех на китара и знаех английски. Не си спомням кой ни запозна, но посвирихме малко и се сприятелихме. Пеци не го приеха в първите класирания и той отиде войник. Дни след това обаче влезе в последните списъци и го пуснаха от казармата. Още си го спомням остриган. Обади ми се веднага и започнахме да обмисляме варианти за група. Той вече беше наясно със себе си и знаеше, че следва само за да отложи военната си служба. Чрез Тото Шкембето получи ангажимент в "Попското" и започна да събира пари за китара и уредба. Учеше се на техника чрез "Шадоус", а образец му беше Ханк Марвин. Закодираното парче "Ниврам", което е обърнатата фамилия на автора, беше пробен камък за майсторството на нашите групарчета. Пеци го правеше перфектно. Имахме един 18-ватов усилвател с два входа, правен от майстор Горко. Пеци ме заведе при него и той ми направи първата електрическа китара. Страхотен майстор беше и май обслужваше цялата столична групария. Тази китара за мен си остава най-добрата. Имаше най-верния и удобен гриф, който съм държал някога. Горко правеше китари, усилватели и даже адаптери, но после започна да поставя фабрични. Ако живееше в Америка, вероятно щеше да има славата и парите на Лео Фендер.

Та, с Пеци направихме "Слънчевите братя", а после той ме включи и в турнето на Каньо Бегов. Аз по принцип гледах на свиренето повече като на хоби и си залягах върху ученето, но ми беше много приятно да се занимавам с рокмузика. Имаше нещо бунтарско в това музициране, нещо, което ни правеше част от големия свят.

Само няколко дни след този младежки бал, Кирчо и Пепи отиват да погледат и послушат Пеци в "Попското", след което нещата се решават светкавично и новата група, все още без име, започва репетиции в ателието на Кирчовата майка. Репертоарът е предимно "Бийтълс", "Стоунс" и "Кинкс", но много скоро ще бъде създадена и първата собствена композиция – "Песен без гуми". До края на годината предстои едно ужасно халтураджийско турне, много репетиции, безименен дебют на студентския празник и продължаване на театралния ангажимент на "Бъндараците" в Сатурата. Радиоконкурсът за име на групата още не е измислен, но името вече съществува в нечи под- или надсъзнания. Въпреки, че го зимата има цели два сезона...

Срещата между ритмичната и мелодичната секция на бъдещата страхотна и все още безименна българска рокгрупа може и да е случайна. Но като се знае колко ни е голямо селото и как всички в него сме на "здрости", няма начин да е съвсем случайна. Въпреки че това съвсем не е най-важното. Важното е, че групата започва да втасва и за да втаса съвсем, съдбата ѝ сервира едно незабравимо турне. То е през лятото на 1966 и е с програма от типа "за всекиго по нещо". В нея има народна музика, естрада, фокуси, хумор, стари градски песни и даже китарен състав. Съставът е "Слънчевите братя", а ангажиментът е поет с единствената цел – пари. Парите са нужни на Пеци и Веско, за да си купят уредба за пеене. Договорът е толкова сериозен, че дори се налага Кирчо Маричков да се включи на финала като ритъм-китарист на мястото на Веско Кисюв, който се връща в София, за да оправи някакъв изостанал изпит. Групата акомпанира на Мими Иванова, но прави и два-три кафъра на "Бийтълс". Гвоздеят на това шоу е един судански студент – Али Таха, когото организаторът

Пеци и Кирчо

представя като Джеки Нелсън от Западен Судан. Номерът с артистичното име – както и да е. Но трикът със "Западен Судан" си е направо връх на съобразителността. Защото в онези години – Западна Германия, Западен Берлин, Западна Европа... Самата дума "запад" е напомпана с подтекст, чиято привлекателност е добре известна на тариката-импресарио. А той е Каньо Бедров – фолклорен музикант и роден шоу-мениджър.

Веско: От това турне ние с Пеци взехме добри пари. Каньо беше перфектен организатор и определяше хонорарите по някаква точкова система в зависимост от количеството публика, реакцията ѝ към конкретния изпълнител, неговата известност и разни други. Никои не знаеше колко взима другия и най-важното – нямаше мъркане. Парите се даваха на ръка и тогава получихме повече, отколкото взимаме и след това с "Щурците". Каньо сам правеше всичко. Навемаше летните театри, отпечатваше афиши, уреждаше разлепването им, организираше продажбата на билети, настаняваше ни в хотели. И пълнеше театрите с по 2-3 хиляди зрители.

Може да е било кич, халтура, ниска топка, но пък се оказва полезно. Веско и Пеци купват един "Динакорд", малък усилвател "Фендер" и две китари. Цялото това богатство, събрано с "Динакорда" и баса на Кирчо, плюс "Аматите" на Пепи прави най-добре оборудваната българска група. И четиримата групари следват, което отдалечава казармата поне с три-четири години. И четиримата са свирили на класически инструменти – Кирчо и Пепи – пиано, Веско и Пеци – цигулка. Четат ноти и разбират от солфеж. Обичат една и съща музика и имат страхотната амбиция да я свирят професионално. Тази благородна цел се постига по един единствен и твърде прозаичен начин – с репетиции. И те свирят. Всеки ден и с часове.

Пепи: Онова, което си спомням от тези години, е едно безкрайно репетиране. По цял ден. Ние трябваше да се научим да свирим. Импровизациите дойдоха много по-късно. Импровизацията е разсъждение върху някаква тема. Може да е блус, може да е джаз, може да е рокенрол. Но, за да разсъждаваш, трябва да си овладял инструментариума. Не можеш да импровизираш реч, ако имаш проблеми с говоренето. А при нас говоренето, освен всичко друго, беше и групово. Години ни бяха нужни на нас, двамата с Кирчо, за да станем истинска ритмична секция. Не просто да се чуваме, а да се чувстваме. Всеки от нас да знае какво ще изсвири другият в определен момент. Нужно беше направо да започнем да дишаме заедно. С "Бъндараците" не успяхме да стигнем до това равнище. Достигнахме го с "Щурците" – и то – след време. И след страхотно бачкане, което ни донесе усещането за професионализъм.

Четиримата буквално живеят заедно. Ако някой реши да кани гости, първо кани групата, а ако е поканен на гости, ходи само при положение, че са поканени и останалите трима. На кръчма – цялата група. На купон – всички заедно. Ходят си направо като гаджета. Впрочем гаджетата си вървят с нашите герои като закопчани и тайфата, заедно с най-близките роднини и приятели, е не повече от два файтона хора. Дневният режим на бъдещите звезди е госта стереотипен и включва най-големи дози репетиции. Останалото е сън, малко учене и участия. На първо място – в Сатирата, където продължава да върви "Обличането на Венера". А другите участия започват след благосклонно възстановения от партийното и държавно ръководство студентски празник.

Именно 8 декември 1966 е бойното кръщение на новата група. И не къде да е, а отново в един от храмовете на Мелпомена – във ВИТИЗ. По въпроса дали тогава са се качили на сцената с името "Щурци", съществува разнобой. Повечето от свидетелите твърдят, че бандата е дебютирала анонимно. Но не и скромно. Дори напротив. Чети-

римата поднасят репертоар, който направо влудява публиката. Най-новото от "Революера" на "Бийтълс", "Last Time" и "Satisfaction" на "Ролинг Стоунс", "My Generation" на "Ху". Всички усещат, че пред тях стои истинска група. С убийствен синхрон и нечувана догосава мощ. С електричество. Около нея, като че ли се създава някакво силово поле, което те омагьосва и те подчинява на ритмичните и хармонични импулси, излъчвани от сцената. Това вече е група с пулсация. Или – още по-точно – **ТОВА Е ГРУПАТА!**

Веско: За това първо участие се бяхме подготвили специално. В деня на концерта дори отидох специално на ушен лекар, за да ми промие ушите. Кое то беше напълно излишно, защото, като ударихме първия акорд и публиката ревна, после докрая свирехме на автопилот. На сцената почти не се чувахме един друг. Добре, че бяхме репетирали здраво. А, за да се опазим от любовта на феновете, си бяхме взели и бодигардове. Не явно, разбира се. Двама от тях бяха мои първи братовчеди. Между пръстите си бяха стиснали големи гвоздеи, за да респектират напирашите към сцената. По едно време единият от тях идва при мен и крещи: "Те нищо не усещат. Ние ги бодем, а те напират и не чувстват болка".

Този концерт заковава табелката над вратата на младата група. Върху табелката, обаче, все още няма име. Две майки – Кирчовата и на Пепи, предлагат състава да се нарече "Щурците". Според Вачо, още преди някой да предполага, че ще се събере банда в този състав, Кирчо си е харесвал това име и в най-ранния си период "Бъндарациите" са излизали с него на концерти. Може и така да е. Самият басист не си спомня тези подробности. Важното е, че в края на 1966 момчетата правят опит да легализират в Концертна дирекция името "Щурци". Там хората са прозорливи и моментално зърват скритото под вола теленце. Нали онези рошльовци от Ливърпул са "бръмбари", а? Значи, онези там – бръмбари, а вие тука – щурци?! Не по врат, а по шия. Хајде де. Ние, като сме от Балканите, да не пасем магарешки тръни?! С една дума, името не минава. Дори се стига до категоричната декларация: "С това име? Ни-ко-га!!! Освен това, къде ви е певицата?". Пеци се опитва да обясни, че са като една латиноамериканска група "Лос Парагуайос". Те пеели сами и си аккомпанирали с китари, но съвнението не се приема. Твърде силна е приликата с "Бийтълс". И твърде опасна. Ситуацията замира на безнадеждност. Само че онези от институциите не знаят с кого си имат работа. Защото момчетата са не само амбициозни, музикални и интелигентни. Те са и комбинативни. Освен това разполагат с резервен мозъчен тръст в лицето на родителите си, които за твърде кратко време са преминали от лагера на мърморковците в лагера на симпатизантите. Този факт не е без значение, защото е поредното доказателство за социалното и идейно съдържание на феномена "български рок" през 60-те. Китарната активност на тези момчета е израз на акумулираната културна енергия и на естествения съпротивителен рефлекс в най-будната и просветена част от младото поколение. Този своеобразен протест срещу бетонираната и изкуствено отделена от останалия свят социалистическа система е точката, в която се срещат разминаващите се в музикалните си вкусове, но сливащи се в стремежа си към свобода, различни поколения. А Кирчо, Пепи, Пеци и Веско, освен с талант, хъс и сравнително добро оборудване, разполагат и с демократично мислещи родители, които са техният стабилен и много нужен в конкретната ситуация тил. Вероятно там някъде се разработва и малко по-късно се разиграва радио-пиесата "Един студентски състав търси име".

В младежката редакция на Радио София посрещат едва ли не с ентузиазъм предложението слушателите и журналистическият екип да станат кръстници на един все по-нашумяващ китарен състав. Подготвя се специално предаване, в студиото бива записана "Песен без думи", Верните приятели са инструктирани относно естетическите предимства на името "Щурци" и някъде около Нова година играта се завърта.

Предложенията са стотици. Първо всякакви разцветки китари – червени, сини, зелени, огнени, златни... Застъпена е и част от пернатата фауна – синигери, бухали, щъркели, врабчета. Предложени са всякакви видове момчета – добри, огнени, златни, червени, черни, цветни... Две от идеите са зашеметяващи. Първата е СЕКС (студентски естрадно-китарен състав), а втората – "Монасите на електрическия резонанс".

Организацията на конкурса е желязна и предложенията за "Щурците" са най-много. Тъй като всичко е публично, никой не успява да каже "копче". Противниците са зашеметени със словесни каскади на фолклорна тематика, в които щурецът е символ на волната българска природа, на вкоренената в съзнанието ни преданост към земята, тучните ливади и... С една дума – щурец свири на поляна. Опонентите са туширани, групата е кръстена и вече като "Щурците" участва в "Малки трагедии" на сцената на Театъра на поезията и естрадата. И под това име с Гошо Минчев момчетата отиват през лятото на "Златния Орфей". Започва етапът "Бяла тишина" – "Двете битничета".

От "Орфея" до танковете

Блажени години!

Млад е не само рокенролтът, а и туистът, и шейкът. Да не говорим за Гошо Минчев, който направо си е момченце "с вид на изглед". В смисъл – на аспирант по атомна физика. Момченца са и Кирчо, Пеци, Веско и Пепи. И въобще не е чудно, че направо пленяват естрадно възпитаната публика в Слънчев бряг. Та даже – и журито. И през лятото на 1967 "Бяла тишина" става абсолютен хит.

А "Щурците" – официално признат от институциите ВИС (в онези години това не е застрахователна компания, а съкращение, означаващо "вокално-инструментален състав" – бел.авт.). Вторият, след "Сребърните гривни", които вече са пускани по телевизията.

В същото време "Викингите", "Везните" и подновените "Бъндараци" остават в ъндърграунда, без това да намалява популярността им в столицата. Характерният глас на Вили Кавалджиев и стрехотният репертоар от хитове на "Ролинг Стоунс", "Енимълс", "Спенсър Дейвис Груп" и "Ху" гарантират на "Викингите" запазеното място на любима "твърда" банда. В същото време "Везните" четат "Кинкс" от кора до кора, попрелистват "Ярдбърдс", но не забравят "Бийтълс" и "Стоунс". Бънди и Вачо събират нови сили и за две-три години през групата минава доста народ, но тягата в нея постепенно отслабва. Независимо от всичко до края на дните си Бъндарака остава безспорната легенда на българския рок.

Като цяло родната ни интонационна среда в тази относително спокойна 1967 (сравнително тревожно петно от международния фон е Шестдневната война в Близкия Изток, в която арабите отново изяждат няколко силни шамара от Израел – бел.авт.), е "тюрлю гювеч". Муслин Магумаев и Егита Пиеха делят ефира с Георги Кордов, Ирина Чмихова, Емил Димитров и Лили Иванова. Тънки френски намеци поднасят Стефчо Воронов и Константин Казански. Отвъд западната ни граница долита китарният звън на "Корни група" и "Про Арте – Индекс", а в студиото на Радио София "Гривните" плетат национални шевици. Останалото е хор "Бодра смяна", Филхармонията и Военният духов оркестър. С една дума – купон. Последният преди затягането на дисциплината година по-късно. Затова и "Щурците" си свирят по забави и балове, та даже и на "Златния Орфей".

Всъщност, това участие е преди всичко една голяма случайност, която може и да е предварително организирана, но гори и да е така, организаторите си траят, а публиката мощно ръкопляска.

Гошо Минчев: Има две неща, за които определено нося вина – първият запис на "Бъндарациите" в Радио София и първото излизане на "Щурците" на "Златния Орфей". Някои твърдят, че това изпълнение на "Бяла тишина" им е отворило вратата към голямата сцена. Може и така да е. Но гори и да не е, пак си струваше да направим тази песен.

Някъде през 1966 трябва да е било, когато Борето Карадимчев дойде у нас и на пианото ми изсвири новата си песен. Чудеше се с кого да я направим и аз му предложих да се обадим на Кирчо. Той се нави, аз още същия ден звъннах и се разбрахме, че ще записваме заедно. Кирчо, като я чу, каза: "Това е. Само че трябва да я направим със струнен квартет". Борето се нави и направи така аранжмента. А въобще не беше слушал "Еленър Ригби" или "Ръби Тюсдей". Богомил Гудев едва по-късно написа текста и записахме "Бяла тишина" с квартета на радиото и с Бебо Кююмджиев на органа. А Пеци точно си беше купил първото ехо и още не можеше да си служи с него, та се получиха едни дефектни ефекти. И това беше парчето ми с "Щурците". Друго няма.

Така нашите герои се озовават на най-престижната българска естрадна сцена и честно казано не се чувстват особено уютно върху нея. Но след като си казал "а", дължен си да кажеш и "б". Особено ако си мъжкар и истински безстрашен групар. А нашите герои са. И облечени с абитуриентските си костюмчета, те кацат на "Златния Орфей", омайват публика и жури и отнасят голямата награда. Всъщност, защо пък не? Момчетата пеят чисто, могат да си настройват китарите, свирят вярно и в добър синхрон. Плюс това не се написват, не ругаят гръмогласно и не трошат декора по сцената. Генко направо ги харесва, а останалите... Всъщност, останалите са все свои хора.

Пену: Ние пробихме след "Орфея", но не заради някаква страхотна стратегия на идеолозите, както някои вярват. "Орфейът" всъщност си беше тогава една семейна сбирка. Правеше се пред няколкостотин души във Вариетето на Слънчев бряг, където свиреше оркестърът на Радио София, дирижиран от Милчо Левиев (тогава Вили Казасян свиреше като пианист в бенда), участваше квартет Аврамов, а режисьор на всичкото беше Леон Даниел. Това си беше едно дисидентско завърточче под крилото на Йожо Цанков. Факт, че след успеха ни на този фестивал пред нас се отвориха много врати, но мисля, че и това беше съвпадение. Защото в края на есента телевизията направи "Мелодия на годината" и ние спечелихме първа награда с "Бяла тишина". И май не "Орфея", а телевизията ни отвори вратите.

Кирчо: "Бяла тишина" си е една поп-песничка, която си носи духа на времето и съдържа намеци за рок, но не е нищо повече от една мелодична, добре аранжирана за китарна група и оркестър, естрадна песен.

Веско: Мисля, че участието ни на "Златния Орфей" беше елемент от дирижираното ни създаване. В онзи период официалните власти решиха, че трябва да противодействат на т.нар. западна култура с по-тънки методи, защото грубата сила по-скоро отблъскваше младите хора. И подпомогнаха създаването на български еквивалент, който, обаче, да не носи опасните идеологически послания на капиталистическия Запад. Ние ставахме много за тази цел и не беше никак трудно интересът на младата публика да се насочи към "Щурците". Бегата дойде от факта, че се оказахме непослушни и после се наложи строго да ни наказват. Но в началото беше морковът. Тоягата все още я криеха зад гърба си.

Пеци: От самия фестивал не си спомням нищо, свързано с музиката. Спомням си, че кой знае защо имаше модно ревю. Първи пристигнаха българските манекенки с някакви срамежливи мини-поли, четири пръста над коляното. На следващия ден се появиха чехкините с госта по-къси полички и българките цяла нощ в хотела подкъсяваха. На сутринта се появиха рускините, които направо сразиха конкуренцията и отново нощта бе за скъсяване на поли, като този път в акцията се включиха и чехкините. Накрая пристигнаха полякините, които май изобщо бяха без поли и суматохата в хотела стигна върхната си точка. С това запомних "Орфея". А, другото, което помня е, че закъсняхме тежкарски за коктейла след закриването на фестивала и когато влязохме в залата, върху масата имаше само покривка и празни чинии. Та и там понаучихме нещо...

От фестивалната сцена "Щурците" скачат право във водовъртежа на ангажиментите. От една страна, към тях с определено любопитство и надежди за сътрудничество поглеждат даже сериозни членове на СБК, а от друга – Концертна дирекция ги включва в календара си и ги пуска из страната да жънат пари и овации. Парите – за институцията, овациите – за момчетата. В този момент бюрократичната машина засича. И започва агонията с афишите. Къде да бъде писана групата – при оркестрите или при солистите? И с какви букви? А как да се плаща – като на оркестранти или като на солисти? Защото, видите ли, те и четиримата свирят, но и четиримата пеят?! Проблемът с афишите продължава да виси дълго време, но плащането се урежда, защото, както обикновено се намира някакъв финансов гений, който решава соломоновски, че хонорарите трябва да са като на оркестранти, но към тях трябва да се прибави и един солистичен, разделен на четири. Аргументацията е желязна като партийна директива – песните се изпълнявали от цялата група и всъщност всеки пеел по една четвърт от вокалните партии!!!

Концертите, ученическите и студентски балове се редят като тополите от една все още ненаписана песен. Редят се и финалните изключвания на тока. Между групарите и цивилните изкуствоведи съществува някаква негласна уговорка, че скандали няма да се правят и естетическите разногласия ще си останат зад завесата. Независимо къде са, те съществуват и отразяват главното вътрешно противоречие в подхода на официалната власт към рокаджите, обобщено от мъдрия ни народ с фразата: "Е, не може хем това в онова, хем душата в рая". На властта обаче ѝ се иска и хем пуска "Щурците" пред публика, хем им реже финалите, в които бандата забива всички любими на публиката западни хитове.

Пеци: След успеха в Слънчев бряг започнаха масово да ни канят на концерти, но изглежда очаквах да пеem само "Бяла тишина", "Звън" и "Веселина", а ние си правехме и кавърите, което непрекъснато ни създаваше проблеми с организаторите, с местните власти и с милицията.

Кирчо: Направо нямаше концерт, който да завърши нормално. Но пък това ни създаде славата на група, която я спират и принудителните финали се превърнаха едва ли не в част от шоуто. По едно време даже започнахме да поемаме ангажименти за двучасови концерти, въпреки че репертоарът ни беше от двайсестина парчета. При това – кратки. В онези години емоцията се изливаше в 2-3 минути. Групата се притеснява, че няма да можем да напълним програмата, а аз ги успокоявам: "Не се бойте. Пак ще ни спрат и няма да свирим два часа". Както и ставаше. Дори да нямаше милиция или цивилен изкуствовед, все се намираше някой "правоверен" да се обади и колата пристигаше. Само ги молах да ни предупредят, за да си направим по-нормален финал. Пристигаше "органът" и ни казваше кротко: "Хајде, момчета, свършвайте!". И ние забивахме "Satisfaction" или нещо подобно, след което те изключваха захранването. Публиката пощуряваше, свиркаше, крещеше и въобще не загряваше, че репертоарът ни е по-къс от предвиденото време. Но кавърите ги правехме страховито. Дори сега като слушам записи от онова време, си давам сметка, че сме били здрава професионална група.

Времето след юни 1967 за четиримата "Щурци" е гъсто като желе. И е под знака на непрекъснатото свирене. Дали ще са репетиции и вадене на нови парчета или концерти и балове, дали ще е разучаването на поредния композиторски рок-опит или ще е запис в радиото... Думата е свирене. По много часове на ден. Кое то създава и неповторимата за години напред спойка между четиримата.

Пеци: Репетирахме, следвах и пак репетирахме. Учихме чужди парчета, опитвахме се и да правим свои, което е доста по-трудно от изсвирването на нещо вече измислено. Но в този момент превес имаха кавърите. Защото, когато съществува в условията на едно изкривено общество, онова, което вършиш, също е някак си изкривено. Не че "Бийтълс", "Ролинг Стоунс" или другите велики банди от онова време не са свирили кавъри. Те също са започнали, подражавайки на някого, но при нас кавърите имаха и друго предназначение. Ние създавахме с тях публиката си. Защото в България по това време рок почти не се чуваше. Естрадата беше доминирана от италианската и френската музика плюс задължителните руски песенки. И за да привлечем своя публика, ние първо трябваше да ѝ поднесем най-доброто и популярното от жанра. Кое то правехме с удоволствие и така се научихме да свирим като група.

И всичко това ни отнемаше много време, защото пък искахме да сме перфектни. Китарните техники си учех сам, стъпка по стъпка, защото нямаше откъде да ги видя или прочета. Колко време съм изгубил в откриване на топлата вода! Но пък после това много ми помагаше.

Записите ни в радиото още от началото тръгнаха много стегнато. Всички там говореха колко бързо записвали "Щурците". Първо направихме няколко инструментала, а после и песни. Песните правехме с два синхрона. Тогава още нямаше многописцови магнетофони и всичко се правеше накуп. Първо изсвирвахме плейбека, а после добавяхме солата и вокалите. Влизахме в студиото, правехме проби за сила, бленда и т.н., изсвирвахме парчето за една репетиция, правехме два записа, качвахме се горе, избирахме единия и си отивахме. Бяхме като часовници.

Макар че малко ги е страх от това, момчетата постепенно стават истински професионалисти. Опасенията им, че професионализмът убива тръпката и ще отнесе магията, остават в сферата на теоретичните спорове, които се вихрят горе-долу непрекъснато. Те започват успоредно със записите за първата плоча на "Щурците". Няма тогавашен почитател на бандата, който да не пази в дома си като скъп спомен тази малка черна винилка, събрала първите четири публикувани изпълнения на Кирчо, Пеци, Веско и Пепи. В нея са включени "Звън" на Атанас Бояджиев, "Веселина" на Петър Ступел, "Малкият светъл прозорец" на Атанас Косев и "Изпращане" на Борето Карадимчев. За собствена тиражирана продукция още е рано. Независимо от веселбата в лагера. Все пак композирането е сериозна работа и не може да се поверява безотговорно на неукрепнали в естетическо и идеологическо отношение младежи. Въпреки че младежите усърдно се трудят и на моменти госта се поизпотяват, за да пригледят предложените партитури към търсения китарен звук. Но нейсе. Тази композиторска акция в момента носи повече полза, отколкото вреда. За групата това е нещо като официална легитимация, а за композиторите – успешен флирт с тийнейджърската аудитория. Като бонус идват снимките за телевизията. И "Звън" се превръща в първия български музикален клип.

Кирчо: Снимахме в Боровец с Васко Делов и това ще си остане за мен най-приятният спомен от онова време. Изкарахме няколко дни като в приказка. Никои не ни притесняваше и настроението ни личи в клипа. Иначе, телевизията си я спомням най-вече с фибите. Непрекъснато ни прибираха косите с фибри, сякаш да не заприличаме на онези рошловци от Ливърпул. Направо мразехме да ходим на снимки, но трябваше, защото в края на XX век не можеш да си звезда, без прякото участие на телевизията.

След "Звън" заснехме и "Малкият светъл прозорец", но "Веселина" не успяхме. Забрашиха ни, защото текстът бе на Радоу Ралин. Да не говорим, че в последния момент се наложи Радоу да го преработва, тъй като вътре имаше такъв пасаж: "И Валери Петров / срещнал нова любов / пише стих посветен / и на теб, и на мен." Само че Валери точно тогава нещо бе сгазил лука и песента за малко да бъде арестувана. Но Петър Ступел помоли настоятелно Радоу да промени текста и той доби следния вид: "Всеки хубав поет / пише всеки свой ред / пише стих посветен / и на теб, и на мен."

Слава богу, "да се любиме пеша" остава... Това обаче е само началото. И от този миг до "20 години по-късно" компромисите ще бъдат постоянен спътник на музикалния, сценичния, медийния и всякакъв друг възход на "Щурците". Компромиси неизбежни, досадни, често незначителни, но натрапчиви. За да си знаят групарчетата, че свободата тук идва не с първата глътка въздух и първия бебешки вик, а с разрешението на съответната инстанция, която отговаря за теб. При това, количеството свобода е дозирано и никога – в изобилие. Проверките са задължителни. И честни. Трудният преход от художествената самодейност към професионализма е под контрол и групата непрекъснато се прослушва. За каквото и да е. Първо има прослушване, после – съветване. Как да се облекат, как да се подстрижат, как да застанат на сцената, как да направят съветска песен... Последното някак не става. И как са се отървали "Щурците" от съветска песен в репертоара си, изкуствоведите мълчат. Вероятно сега някой от тях се тръшка, че е пропуснал шанса да им организира подобно "обогатяване" на репертоара, за да може след години да се изрепчи: "Какво се правите на толкова отворени и демократични? Нали и вие пяхте съветските песни?!" Какъв пропуск!

Пеци: През тези месеци започнаха и първите ни вътрешни конфликти. Дилемата съвсем не бе проста. От една страна ние бяхме вече месиите на новата младежка култура. Носехме усещането за свобода и принадлежност към един друг свят, от който сме безнадеждно откъснати. Нашата публика ни приемаше безрезервно, но пък категорично отхвърляше официалната естрада, налагана от властта и медиите. При

това положение имаше опасност да приеме като предателство българските ни песни, още повече – писани от признати композитори. Съществуваше вариант да си останем под повърхността и да правим само кавъри, докато ни спрат съвсем. Както въпреки се случи с доста от другите банди година-две по-късно. Аз лично бях екстремист и настоявах да си останем верни на рокенрола. Защото "Звън" може да е приятна песен, но сравнена с "You Really Got Me" е като "Зайченцето бяло". Независимо, че солото го бях правил по образец на Джими Хендрикс. Времето показва, че не съм бил прав. Защото този компромис, който направихме в началото, ни позволи в крайна сметка да стигнем до "Стълбата", "Вкусът на времето", "XX век".

В тези усилни месеци след лятото на 1967 четиримата трупат усилено музикален и социален опит, инструментална и вокална техника. И апаратура. Защото Кирчо, Пеци, Веско и Пепи са все още студенти, ергени и ползват всички приоритети от живота при мама и тате. Храната е осигурена, квартирата – безплатна, разходите – минимални. И всичко, което изкарват от концерти и всякакви други ангажименти, се влага в апаратура. Началото с двата "Динакорда" и 30-ватовото "Фенджерче" е пробягано на галоп. На хоризонта заблестява ерата на "Воксовете".

Първата придобивка, носеща модната за онова време фабрична марка "Вокс" е един гистършън, който майката на Пеци донесе от една своя загранична екскурзия. По гуките на барабаниста, приставката е по-скоро за фасон и върха на нейните възможности е "да възпроизвежда на комар пръдната", но Пеци е много горд с ефекта си и болезнено ревнив към него. Поне, докато не го сменя с по-качествен и окичен с другата легендарна марка – "Маршал".

Но това става малко по-късно и след мистерията с легендарния "Вокс".

Пеци: Първият "Вокс" в България донесе Вальо Гривната. Той беше лампов, 30 вата и когато "Гривните" се явиха с него на баловите в Художествената, направо ни съсипаха. Всичко живо тичаше да види "Вокса". А те го бяха поставили на една масичка и го показваха като експонат от изложба. Направо – поклонение! Амбицирахме се и много скоро слънцето изгря и на нашата улица. Един познат получи наследство в чужбина и ние веднага му се накачулихме на главата. Не че наследство то беше кой знае какво – колкото да си купи една кола на старо, но му остана малко валута и се нави да ми купи уредба. Това беше транзисторен 100-ватов "Вокс" с отделна колона. С него записах парчетата за първата ни плоча. Три месеца в София се говореше за него.

Аз го пазех и на новогодишните балове през 1968 реших да го покажа в Зала "Универсиада". Те бяха три или четири дни и ние се появихме на тях с новото си оборудване. Междувременно и Кирчо си беше купил "Вокс", само че неговият беше 50-ватов. Забихме както си трябва, прибрахме уредбите в заличката зад сцената, където всичко се пазеше под ключ и се прибрахме по къщите си. На следващия ден отиваме, вадим апаратурата, за да я подредим на сцената и се оказва, че моя усилвател го няма. Колоната си стои, а усилвателят – изчезнал. Бре тук, бре там – няма го. Скандали, разследвания... Така и не се разбра какво е станало. Отидохме до Кирчови, взехме стария му "Динакорд", включихме го в колоната на "Вокса" и така свирех останалите вечери, а и няколко месеца след това, докато си купя "Маршала".

Историята с "Вокса" се коментира дълго време и предимно в духа на шпионския жанр. Всички догатки обаче висят като мокро пране и на коментаторите остава само възможността силно да се съмняват в легендата, че обикновени апаши са влезли в охраняваната като Партийния дом зала, отключили са служебния вход към сцената, преровили са внимателно цялата събрана и грижливо покрита апаратура и са взели само този усилвател, при това – без колоната.

Веско: Няколко месеца след кражбата на "Вокса" имахме концерти в Югозападна България и някой уреди на Пеци посещение при Баба Ванга. Той отиде и ясновидката му каза да престане да търси откраднатия усилвател. Виждаше го, как някакви хора го разглеждат, разгласяват и по-добре било Пеци да не рови повече.

Така и става. Пеци осъжда администрацията на залата да му плати обезщетение, продава колоната на китариста на "Гласовете" и се втурва към следващата грандиозна покупка. Тя вече е като за световно – 100-ватов "Маршал", лампов, с две колони, в които има по 4 говорителя. Радостта от придобивката е толкова голяма, че отмяната на съдебното решение за обезщетението от откраднатия "Вокс" почти не наскърбява китариста. Той има усилвател за какъвто доскоро даже не е и мечтал. С него захлупва цялата група и това добавя нова интрига във вътрешните взаимоотношения. Защото както и да гласят баланса, китарата на Пеци все избива. Чак после става ясно, че това не е само от егоцентризъм, а и от липса на опит и трябва да мине известно време, за да се овладееят тайните на чудовищната уредба. Постепенно Пеци започва да се оправя по-грамотно с блендите и балансът в групата се възстановява. Горедолу по това време е и много показателната история с една стара и много ценна китара.

Пеци: Това беше един "Гибсън Ес Джи Стандарт", с какъвто свиреше Ерик Клептън по времето на "Крийм". С двата симетрични рога, вишнево дърво, произведена около 1957. Купих я от един русенец. По-точно – размених я за моя "Хофнер" и му доплатих 50 лева. Той я беше купил от друг русенец, който получил наследство в Щатите и си купил две китари, но понеже свирел на педъл-стиъл, продал тази за 300 лева. И аз я взех. Онзи пък много хареса "Хофнера", щото бил лъскав, с копчета и трамбата стана. Само че "Гибсънът" има страхотен тон. Дълъг. И няма нужда от ефекти. Затова, като включих дисторшъна, тонът се разпада и нищо не става. Шах. И решихме, че китарата е повредена. Кой да ти знае, че на тази китара се свири без ефекти или дисторшънът се намалява и изобщо, че това е китара на чистия тон. След като не иска да свири с дисторшън, значи е развалена и трябва да се продаде. Коемо и направих. Продадох я на Тенко Славов с 50 лева печалба, а той веднага я продал на някакъв друг със 100 лева отгоре. Онзи заминал за Норвегия и там я шитнал на някакъв ценител. А аз си останах с втория "Хофнер" и се разминах с възможността да притежавам истински уникат. Все едно през ръцете ми да беше минала картина на Пикасо и аз да я продам

за стотинки, защото не ми харесва, че смахнатият художник е поставил накриво очите на хората.

Подобна минавка се помни цял живот и обикновено не се повтаря. В случая не се появява и повод за повторение, защото съдбата не поднася на Пеци втора китара от същата класа. Самият той, след покупката на "Маршала", набляга на модела "Лес Пол", който подхожда най-добре на апаратурата и начина му на свирене. Първата такава китара е "Ибанец" от този модел, защото за истински "Лес Пол" Пеци все още не е заработил достатъчно. Независимо от всичко това, той е китарист номер едно между българските групари и защитава авторитета си с мощни сола при публичните изяви и с многочасово свирене в къщи в останалото време.

А концерти има. Първо, по линия на Концертна дирекция и второ – младежките балове по училища и институти, плюс периодичните забави в зала "Универсиада". Групата има достатъчно ангажименти, за да започне да се взима все по-насерiously и Кирчо да организира нейния "Вид на изглед". В смисъл – костюми, прически, сценично поведение. На улица "Марин Дринов" започва да се появява от време на време фризьорката Даниела, която подстригва българските рок-звезди и им оформя камбанариите. За властите и телевизионните режисьори тези подстригвания никога не са достатъчни като обем и затова четиримата избягват да се разхождат около "Попа", на "Славейков" и по други, опасни с милиционерските си хайки места, а в телевизията редовно им слагат фибите.

Костюмите са другата Кирчова активност. Първите са като на "Бийтълс" – сиви, с малки ревери и обшити с черно кадифе яки. За ранните поколения фенове на "Щурците" скъп спомен с тези костюмчета е телевизионното клипче на "Малкият светъл прозорец".

Следващите сценични одежди прехвърлят мост между хипарската естетика и българския фолклор, защото силно напомнят униформите на ливърпулската четворка от корицата на "Сарджънт Пепър", но в същото време са проектирани в национален стил и са обшити с прекрасни български шевици. Идеята за тях отново е на Кирчо и съвсем не случайно кореспондира с напъпилите вече музикални стремления на квартета да композира и изпълнява български рок. Да ашладиса тази чисто англосаксонска музикална стилистика върху балканската ни черноземна душевност, да я сроди с неравноделните ритми и да поднесе словесното ѝ послание на чист български език. Една съвсем не лека задача, особено като се има предвид, че се осъществява на границата на риска.

Пражка пролет, фестивално лято и предчувствие за зима

Времето, в което се срещаме с някои наченки на впечатляваща мащабност в намеренията на четиримата български рокаджии, е характерно най-вече с буреносния си заряд. Америка и Западна Европа се тресат в ритъма на студентските протести. В Китай лумпениадата, наречена "Културна революция", върви със страховтно темпо и поглъща огромни количества интелектуалци, за да ги прекара през месомелачката на идеологическото пречистване. В суматохата на съветско-китайските противоречия Източният блок започва да вибрира и в Чехословакия набира сили един партиен актив, който има смелостта да изрази гласно намеренията си за очовечаване на социализма. Формулировката на тези високохуманни идеи е заквасена в интелектуалните и културни среди на това, влюбено в бирата и спокойствието, централноевропейско общество, а разпространението им до голяма степен е предоставено на студентите. Заредената по рождение със свобода и протест рокмузика се превръща в естествен носител на тези идеи и нейният взривен заряд разтърсва едновременно и Запада, и Изтока. Като резултат от тези пулсации в стената, разделяща двата лагера, се появяват пукнатини, през които преминават послания, еднакво опасни за закостенелите политически структури и от двете ѝ страни. Едната от тях, обаче, се страхува по-вече.

"Не бива да пренебрегваме опасността от буржоазното влияние върху някои, особено върху младите граждани на нашата страна. Нека не забравяме, че срещу нас стои коварен и опитен противник. Империалистическите държави, които издигат антикомунизма като свое идейно знаме, разполагат с мощни средства и методи на пропаганда. Печат, радио, кино, музика, изкуство, танци, шпионски централи и какво ли не още пускат те в ход с единичката цел – дано някак въздействуват върху съзнанието на отделни наши граждани, особено върху някои младежи и учаци се, дано ги оплетат в своята отровна паяжина, дано посеят в тях бацала на съмнението и разложението и ги отбият от правия път."

Това са признатите страхове на българската комунистическа върхушка, намерили място върху страниците на отчетния доклад, прочетен от Тодор Живков пред VIII конгрес на БКП.

И в тази амалгама от младежки ентузиазъм, музикално-социално-естетическа енергия, идеологически ограничения и властови терор "Щурците" се опитват да наложат една нова култура, родена в лагера на "врага" и съобразена с националния дух на българина. О, бедни ми Сизифе!

Беско: Страховете на институциите дойдоха в момента, когато видяха, че са подценили силата на нашето въздействие върху публиката. Защото в началото на нашия брак по сметка те си мислеха, че с нас ще отклонят вниманието на младите хора от нахлуващата неустойчива и в България западна рок-култура. И виждаха нашата роля в тоталното противопоставяне, а не в културното взаимодействие, както нък ние си я представяхме. Ние се опитвахме хармонично да преливаме чуждия образец в националната ни култура и постепенно започвахме да вкарваме свое съдържание в универсалната форма на рокенрола. Това беше компромис, но премерен. Никога не отидохме докрай. Развихме се по свой собствен начин и спечелихме любовта на публиката си. И точно в този момент властта загуби спокойствието си. Не беше допустимо така публично да се демонстрира одобрение и направо любов извън казионните места и поводи за това. На партийни и комсомолски конгреси, манифестации или младежки бригади – да. Към партията, правителството и комсомола – да. Но към някакви си китарджии, които отгоре на всичко приличат на онези рошльовци от Ливърпул? Категорично не! И започна затягането на дисциплината.

Кирчо: Имам един спомен от ранното си детство. В детската градина ни погребваха около масите в столовата и ни казваха: "Деца, затворете си очите и кажете: Дядо Боже, дай ми бонбонче!". Ние си затваряхме очите и казвахме молбата си. После отваряхме очи и виждахме, че върху масите няма нищо. Според учителките това категорично доказваше, че Бог няма. След което ни казваха: "А сега си затворете очите и кажете: Чичко Сталин, дай ми бонбонче!". И ние повтаряхме молбата си с новия адрес. Отваряхме очи и – върху масите имаше бонбони. "Виждате ли? – казваха учителките – Сталин обича децата и се грижи за тях". Така ни учеха в любов към Сталин и в неверие към Бога. След години, естествено, стигнах до истината и разбрах, че Сталин всъщност е един психопат, който е изклал маса народ и е обрекъл на гладна смърт милиони, сред които и много деца. Но, независимо от това, до август 1968, аз все още вярвах, че нещата могат да тръгнат нормално. Сталин вече бе развенчан, култът към личността му – осъден, в Прага открито се говореше за социализъм с човешко лице. Вярвах, че системата може да бъде ремонтирана, че изкривяванията в нея са плод на лични грешки и недостатъци. Но след 21 август 1968 всички тези надежди умряха. Влизането на съветските танкове в Прага сякаш събори някаква стена в съзнанието ми и пред очите ми светна: тази система няма оправяне, защото е уродлива в самото си зачатие. В този момент разбрах, че не Сталин е деформирал системата, а системата е създала Сталин. Това бе мигът на моето отрезвяване. За разлика от Бънди и Пепи Цанков, които бяха наясно по въпроса много преди мен.

Пражката пролет и жестокото ѝ смазване от обединените въоръжени сили на Варшавския договор са белег върху лицето на съвременната политическа история, който маркира един от т.нар. мигове на истината за "демократизма и миролюбието" на световната социалистическа система. Участието на България в тази срамна акция нък е задължителен елемент от безрезервната преданост на българските комунисти към всички безобразия на заслепените от военната си мощ и великодержавнически амбиции съветски другари. Азиатската бруталност, с която е потъпкан естественият порив на чехи и словаки към лична свобода, социална справедливост и хуманизъм, е обоснована с изпробвания вече през 1956 в Унгария "зов за помощ и спасяване на социализма от попъзновенията на контрареволуцията". Винаги се намират неколцина васали в ръководството на съответната компартия, които да смогнат да извикат на помощ "големия брат".

И така, на 22 август 1968 българската преса излиза на първите си страници с офи-

циалното съобщение на ТАСС, че "СССР и други съюзни държави удовлетвори́ха молбата на партийни и държавни дейатели на ЧССР да окажат на братския чехословашки народ неотложна помощ, включително и помощ с въоръжени сили. В изпълнение на това решение, на 21 август военни части на съюзни социалистически държави встъпиха в Чехословакия".

Едва три десетилетия след този ден и по време, съвпадащо с писането на нашата лекомислена и уж чисто музикална история, българският президент Петър Стоянов поднесе официално извиненията на своя народ към народа на Чехия за причинените болки и страдания, за унижението и за накърняването на най-свещеното човешко право – правото на лична свобода и достойнство. Добре че по време на тази, инспирирана от големия източен брат акция, български ръце не се омърсават с кръв. А иначе, в България се поднася единствено информация за едва ли не радушия прием, който чехи и словаки оказват на съюзните войски. Толкова радушен, че дори са вдигнати указателните табели по пътищата, за да се изгубят военните колони и да си останат там. Онези, които се съпротивляват, защото в информацията не може да се лъже безкрай и макар и оскъдно се споменават подобни инциденти, се представят като объркани от западната пропаганда унидивиди, агенти на империализма или просто болни. Като студента Ян Палах, който се самозапалва в знак на протест в центъра на Прага и е обявен за психопат. Или самият Дубчек – генералният секретар на чехословашката компартия, който се оказва нещо като немски шпионин и е изпратен на курорт в гън гори тилилейски, където за отмора сече дърва. Емигрантска вълна от чешки интелектуалци залива Западна Европа, а пиесите на Вацлав Хавел са инкриминирани. Това, че са забранили творчеството на бъдещия чешки президент, на ченгелата все още не им е ясно.

В този, зареден с напрежение август, България се готви да посрещне помпозно пратениците на демократичната младеж от целия свят и да им спретне световен фестивал за чудо и приказ. Целият трети срок на учениците от софийските гимназии и техникуми е жертван за репетиции на масовите физкултурни съчетания и зашеметяващия фон при откриването и закриването на фестивала на националния стадион "Васил Левски". Месеци подред из Борисовата градина, известна по онова време като "Парка на свободата", се разхождат момичета и момчета с разноцветни флагове под мишница и оживено дискутират по проблемите на световната революция, строителството на социализма и национално-освободителното движение. Кои знае защо, те вършат това, държейки се за ръце, а в най-загълбочените моменти на дискусията, сядат на пейките и се целуват. Някои носят в чантите си грамофонни плочи и дискретно си ги предават от ръка на ръка. Върху обложките на табите има снимки на младежи с дълги коси и електрически китари, плюс надписи на английски език. Всичко това показва емоционалния подход към световните проблеми и дълбоко вкоренения интернационализъм в поведението и мислите на младите българи от 60-те.

Добре познати и даже много известни представители на тези млади българи са Пеци, Пепи, Веско и Кирчо или казано с една дума "Щурците". През това лято те също са включени във фестивалната суматоха. Защото на света и по-специално на младежта от неговата западна половина трябва да се покаже, че в България няма ограничения на културния процес и младите хора се радват в пълна свобода. Съществена част от показването се пада на "Щурците" и "Сребърните гривни" и за целта се подготвя специален репертоар. Музикалното творчество отново е възложено на утвърдени композитори, а поетичното послание – на също такива поети. Само че в комсомола, както обикновено, пак се намира някоя недостатъчно бдителна личност и сред песните

се появява една на Брето Карадимчев и Радоу Ралин, в която се пее: "Стоп, стоп – сто хиляди стопа / Стоп, стоп, ах, кой ни закопа?!". Хигиенистите на словото не спят и малко преди грандисзното събитие песента "Стоп – стоп" изчезва от фонотеката на Радио София и от фестивалната програма на "Щурците". Вероятно 3 чест на току-що създаденото Шесто управление на ДС, с което някои филолози свързват и възникването на жаргонната фраза "Плюха ми в мозъка". Дисертации по въпроса май не са писани, но немалко наши живи съученици са запазили именно този физиологически привкус във фестивалните си спомени. Пък и не само във фестивалните. Но, да се върнем към идейния заряд в представителната програма на нашите герои. В нея остават "Двете битничета", "Празник на цветята" и "Обещай ми последния танц".

Около текста на последната песен също се разгаря спор, но той е по-скоро национално-емоционален, а не идеологически. Става дума за това, че лирическият герой, запленил от красотата на чуждоземната гостенка на фестивала, изпада в състояние на слабост и страдалчески ѝ признава, че фаталната среща "кратък спомен остави във тебе / вечен спомен остави във мен". Гордият дух на българските групари направо въстава срещу такава постановка. И те предлагат строфата да се изпее обратно. В смисъл, че вечният спомен е за нея, а краткият – за нашия герой. Само че комсомолът не е съгласен, защото се подкопавал принципът на интернационализма. Затова българският момък ще си страда, а другарката от Куба, Гватемала или братска Киргизия ще си развива опашката. Всъщност, по време на самия фестивал тази песен е драматизирана на живо от доста български момци, които впоследствие се налага да лекуват вечния си спомен в кожно-венерическия диспансер. Така че, в крайна сметка текстът излиза пророчески.

Интересното е, че от самия Световен фестивал на младежта и студентите нашите герои не си спомнят почти нищо. Кое то вероятно се дължи на факта, че нищо не са и видели.

А не са видели, защото се движат по графика на участията си и добиват представа само от залите, сцените и публиката на концертите, в които участват. Световният празник е за гостите и българските организатори. Членовете на културната ни делегация са настанени в АОНСУ (това е голямата партийна мислителница и ковачница на кадри за световната революция – белафт.) и комуникират само с предвидените в програмата им индивиди и колективи. Песни, танци, любов... Това го научават после от разкази на очевидци. Истински шведки?... (А бе, Вярно ли е, че там правели сексуална, а не социална революция?! Рокенрол! Истински западни групи! Всичко това е в зоните, ограничени за достъп на българи. Навсякъде, където става нещо от фестивалната програма, се влиза със специални пропуски, които са в различни цветове и осигуряват достъпа на отбрана публика. Милиция и отрядници следят зорко за реда в столицата.

Западните рокгрупи по правило свирят пред свои сънародници. Една югославска банда дава повод на пазителите на реда да извадят палките край лятната естрада в парка и да укротят ентусиазма на публиката, сред която в този момент са Бънди и Вачо. Подобни веселби с активното участие на властта и пасивното – на любопитните ученици и студенти се организират и в "Маймунарника". Всичко това, обаче, за четиримата "щурци" е зад кагър. И не само за тях, защото и ние – тогавашните средношколци от софийските гимназии, се информираме за фестивалната програма по системата "развален телефон", т.е. късно, неточно и с излишна украса. За съжаление там, където можем да ходим обикновено, не се случва нищо. Нашето място е в сектор "В" на Националния стадион с флагчетата в ръце и поглед, вперен в коменданта на фона. Всъщност, ние сме фон не само при официалните церемонии на стадиона. Фон сме и в самия град. Служителите на реда бдят за нашето поведение и външен вид, за да олицетворяваме ежеминутно светлото социалистическо настояще на гостоприемната ни родина.

"Щурците" също са избрани да олицетворяват. Ушили са им специални костюми, малко демоде, но от хубав плат. Возят ги с микробус, в който с тях постоянно пътуват и четирима цивилни изкуствоведи. По един за всеки. Спят в АОНСУ, хранят се с делегацията и участват в концерти и срещи на дружбата. Най-сериозната им изява е в Сатиричния театър, където излизат на сцената след съветската естрадна звезда Едита Пиеха. За беда, точно по време на нейното изпълнение става авария с електрозахранването и ѝ обръква програмата. Звездата побеснява и обвинява за гафа нашите групарчета. Скандалът не ги разстройва видимо и те си изпяват песничките без грешки.

Грешката идва малко по-късно и от днешна гледна точка си е направо вярна, но тогава на подобни солови акции се гледа с повишена строгост.

Кирчо: Танковете вече бяха влезли в Прага, а в София тече Световният младежки фестивал. И в един момент се разбра, че пред храма "Св. Александър Невски" чуждестранни студенти ще правят демонстрация и митинг против влизането на Варшавския договор в Чехословакия. Това по принцип си беше недопустимо, но в рамките на фестивала нямаше как да се ограничат демократичните права на чуждестранните гости. И милицията им беше осигурила възможност да изразят протеста си така, че столичното гражданство да не разбере за събитието. Аз и Жоржан Банов успяхме да се промъкнем и се включихме в демонстрацията. И хем сме горди, че участваме в толкова нещо, хем ни е шубе, да не ни познаят ченгетата. А наоколо – пълно с ченгета. Колко са били цивилните не знам, но униформените милиционери бяха оградени цялото пространство. И ние викаме с чужденците, но гушим глави, за да не правим много впечатление. И после се прибрахме спокойни, че никои не ни е видял. Да, ама се оказа, че не само са ни видели, а и са ни заснели. Защото после ни извикаха в милицията и ни показаха филма от събитието, където сме и ние. Теглиха ни едно конско и с това се размина. Но вече беше ясно, че ситуацията се стяга злокобно.

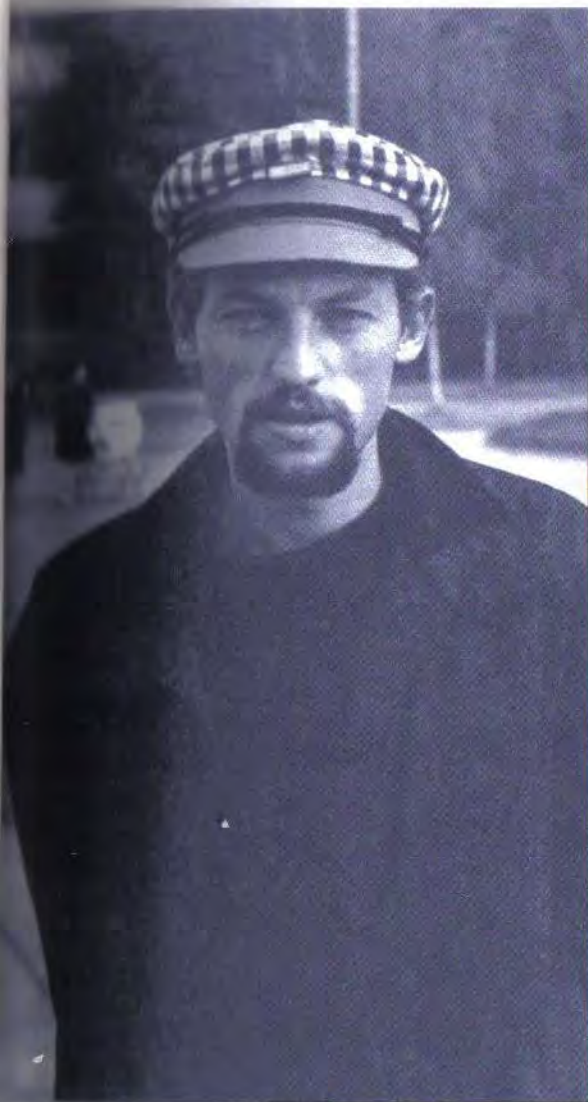
Още преди фестивала започва "да мирише на изгоряло", както обича да се изразява барбанистът на групата. Не че нашите групари вършат кой знае какво. Не че са дисиденти или отявлени антикомунисти. Не че изпълняват пъклените планове на някоя империалистическа подривна централа. Те само си свирят. И оставят видимо удоволствие на своята публика. А публиката – има-няма три четвърти от младите хора на България. Битките с властта, доколкото ги има, са неофициални и представляват по-скоро всекидневие, отколкото събитие. Спират и им отменят концерти, подстригват ги, укротяват възторжената публика, цензурират репертоара им, ограничават звукозаписите и излъчванията на песните им по радио и телевизия...

Но, не е имало арести, изселвания, присъди, конфискации. Би било пресилено да наре-

чем момчетата дисиденти. Но едновременно с това, музиката, която правят, пулсацията, която излъчват, хъшлашкото пренебрежение към ограничения, което демонстрират, автоматично ги прави противници на режима. Бруталното им цапардосване би създавало на управляващите по-сериозни проблеми, защото би повишило налягането в младежките микро- и макросреди. И тогава котлето може да гръмне. Затова "Щурците" се държат на каишка и под контрол, но в прилична кондиция, за да отворят от време-навреме клапата и с тяхна помощ младежката енергия да излита в пространството.

Поне така е в зората на тяхната история. И до лятото на 1968. След което...

Пепи: Усещахме, че нещо става. Хилехме се, закачахме се, но нещо стягаше душите ни. Ако някой иска да ми говори за смелост, нека заповяда. Когато духът ти е смазан, когато ти треперят мартинките, опитай се да бъдеш свободен. Нека дойде да ми говори. А аз ще му разказвам за страха. За страха, който те изяжда отвътре, защото никой нищо не ти прави, но въздухът около теб започва да се сгъстява. Не можеш да отреагираш, да удариш нещо или някого. Само усещаш напрежението около себе си. А от цялата група аз най-добре знаех какво е напрежение, защото цял живот съм го носил в себе си. Биографията ми беше като присъда и изпълнението ѝ течеше още от ученическите ми години. Като се започне от онова изхвърляне от Музикалното училище, та се мине през казармата, където ме шитнаха от спортната рота и се стигна до Консерваторията. Досието ми вървеше с мен и затваряше вратите под носа ми. Петър Карларов пое риска да ме приеме в Консерваторията и то след като свирех на приемните изпити последен и пред всички кандидати-студенти, за да е публично ясно, че съм най-добър и няма шаши. И бях най-добър, но преди това цели три години не си бях показвал носа на улицата. Само свирех.

Този ден имахме концерт в Русе. Става дума за 21 август 1968. Настанихме се в хотела и аз фукнах по улиците. Беше ме стегнало и единственото, което исках е да се развее ей така, без посока. А Русе ми е като роден град и самите му улици ме успокояват. Само че още на втората пряка ме хванаха. Тогава ходех с една брадичка а'ла Александър Цанков, но милицията не знаеше каква е била брадата на "кръволока" и не ме закачше. Този път не ме подминаха. Освен това на главата си носех едно каскетче, което бях купил от някаква сергия в Созопол. На сини карета, с червена козирка и надпис "ORWO" на околожката. Има го на някои от ранните ни клипове. И заради това каскетче ме задържаха. Конфискуваха каскетчето, защото надписът му е на латиница и – право в бръснарницата. Шат – косата, шат – брадата. Няма "Щурци", няма музиканти. Инструкцията беше ясна: да се предотврати всичко, което малко или много напомня Чехословакия. Върнаха ме в хотела и там разбрах, че войските на Варшавския договор са влезли в Прага. Прибрах се в стаята, легнах по гръб и загледах тавана. А вътре в мен – гора от емоции...

Кирчо: Това турне беше малко преди фестивала. Пристигнахме в Русе, настанихме се в хотела и Пепи излезе да се разходи, а аз седнах във фоайето и започнах нещо да чета. И в този момент по радиото тържествен дикторски глас започна да чете официалното съобщение за влизането на войските в Чехословакия. Никога няма да забравя този глас. Произнасяше думите, сякаш реди каменни блокове. Стомахът ми стана на топка. "Край, казах си, каквото беше, беше". Ние така се надявахме, че Дубчек и хората около него ще успеят наистина да променят лицето на социализма и това ще дойде и при нас. Че идиотщини като забраняването на рокенрола, дългите коси и тесните панталони вече няма да има. Студентите във Франция също се бяха надигнали. В Америка горяха публично повиквателните си за армията в знак на протест срещу войната във Виетнам. В целия свят младите се бяха опълчили против корумпираните политици, тесногръдите военни и тълпите учители. Това, което ставаше в Чехословакия за мен бе частица от общата мозайка на волния младежки протест. И изведнъж – танкове в Прага!... И както си седя като гипсирани във фоайето на хотела, на вратата се появява Пепи, гологлав, подстриган, обръснат и от двете му страни – по един милиционер. Стана ми гадно. Разбрах, че сталинизмът се връща и всички надежди за свобода умират. Ние вече бяхме опасни. Идеолозите смятаха, че процесите в Чехословакия са започнали от рок-klubовете и електрическите китари. Още не знаехме, но в този ден за нас започваше сезонът на забраните.

Така, не само за нашите герои, а и за едно цяло поколение, и не само в България, а в половин Европа, 1968 се превръща в граница. От едната ѝ страна остават надеждите, усмивките, музиката. От другата – сивите костюми, свъсените лица, недоверието, предателството. Но, всичко това все още е под повърхността. Поне в София. Защото в столицата на гостоприемна България продължава световният младежки празник и той не бива да се помрачава. Но, веселбата постепенно заглъхва. И, независимо, че "Щурците" си носят шарените костюмчета с шевици (собственият им принос към световната хипарска мода!) и свирят тук и там, доверието на институциите към тях видимо намалява. Така преломната 1968 постепенно превалня, оставяйки в родната ни рок-история десет записани песни и две малки плочи на "Щурците", запомнящо се участие на "Бъндараците" с Гошо Минчев и песента "Сребърни ята" на "Златния Орфей", началото на фолк-периода в дискографията на "Сребърните гривни" и все още мощен групарски ъндърграунд в лицето на "Викингите", "Везните", и още няколко обществено легитимирани банди. Някъде по това време Гошо Минчев записва със "Сребърните гривни" "Пусто но лудо и младо" с онзи китарен мотив, взет назаем от Питър Грийн ("Флиутууд Мек"), който убеждава българските музикове, че родният ни фолклор е неизчерпаем извор на идеи за британския рок. Това плодотворно сътрудничество продължава с "Дај си, Въсе, ръчицата" и "Вечеряй, Раго", след което Гошо си взима шапката и заминава да учи в Белгия. Две-три години по-късно подобен ход ще предприемат и "Гривните", за да се появят в България десетилетия след това и то – само за малко.

Та, ставаше дума за това, че преломната 1968 вече си отива и на хоризонта се появява годината на първата карантина за "Щурците". Тя е последица от онзи запомнящ се концерт в Двореца на културата и спорта във Варна, излъчен по Интервизия и известен като заключителен етап на телевизионния конкурс "Мелодия на годината". Един любим на българския телезрител конкурс, внасял уют и празнично настроение в панелните гнезда през всички онези времена на сивкаво спокойствие и стагна безметежност. Събитието е в самото начало на 1969 и обхваща две вечери. Първата е нещо като репетиция с публика, а втората е пряко излъчване в ефир. "Щурците" участват с рецитал и първата вечер, извикани на бис от публиката, забиват "Neu Jude". За момента това е хит номер едно в света, но България все още не е признала официално "Бийтълс". Още повече мероприятиято, за което става дума, е издигнато в ранг чак до ЦК на БКП и през втората вечер то е удостоено с личното присъствие на тогавашния главен идеолог Венелин Коцев, първия секретар на ЦК на ДКМС Иван Панев и естествено – директорката на телеви-

зията Леда Милева. Режисьор на спектакъла е Алберт Анжел.

Инструкциите към вокално-инструменталния състав са ясни: Няма да пеете "Веселина", защото текстът е на Радоу Ралин. По същата причина няма да пеете и "Стоп – стоп". "Heu Jude" – в никакъв случай!

Кирчо: Изпяхме си ние трите утвърдени от официалната критика песнички – "Песен без думи", "Звън" и "Малкият светъл прозорец" и публиката пощуря. Бис! Ами сега?! И избрахме по-малкото зло – изпяхме "Веселина". Публиката вече реве: "Хей Джуд, Хей Джуд!". Очевидно из Варна се бе разчуло, че сме я пели предната вечер. Алберт Анжел трепери, на нас също ни омекнаха коленете, а отзад някой съска: "Повторете нещо от предишните парчета!". Ние, обаче, не! Как ще повтаряме нещо, което сме пели преди пет минути? И тогава викам: "Я да ударим и "Heu Jude", пък ако ще да се разчуде". И я направихме. Публиката подивя, а ние умряхме от кеф. Отгоре на всичко, преди да я изсвирим, казах няколко думи с двойно гъно. Нещо от рода на това, че сега ще изсвирим едно парче, което вие много харесвате, ние също го харесваме, но има и хора, които не обичат тази музика. И всичко това – в ефир пред цяла България и соцлагера, защото концертът върви по Интервизията.

Фурорът от това изпълнение е пълен. Залата ще се срути от овации, пред телевизорите обезумели тийнейджъри се щипят и не вярват на очите и ушите си, а Леда Милева, естествено, е бясна. Знаейки какво единство на противоречията е тази жена, в която по странен начин съжителстват интелектът и ерудицията на писателя-преводчак и праволинейната безпощадност на цензора-идеолог, четиримата герои просто очакват присъдата си. Защото директорката неведнъж е размахвала камшик над главите им. Било за косите, било за грехите. Впрочем, онези костюми с шевниците са обявени именно от нея за упадъчни и на режисьорите в телевизията им е забранено да снимат групата с тях. Та, целият, не особено богат, но пък достатъчно красноречив опит на групата говори: скандалът е неизбежен.

В гримьорната настроението е революционно, а напрежението – върховно. Данчето Христова, Люси Чешмеджиева, Богдана Карадочева и още неколцина колеги успокояват храбрите бунтари, но Алберт Анжел е ни жив, ни мъртъв. И в този момент, по коридора проехтяват тежки стъпки на широкоплещести музикални критици. "Край – казват си момчетата – сега ще ни отведат да пишем обяснения". Вратата на гримьорната се отваря и в рамката ѝ застава един в сив костюм, а двама остават зад него. Китарджиите вече са готови да тръгнат по осеяния си с тръни път, когато сивият костюм проговаря: "Изпратиха ни да поканим другарките на банкета в Евксиноград". Другарките, обаче, вероятно повлияни от революционния заряд на момента, отказват любезно милата покана на другарите Коцев и Панев и ешмедемето е минало някак си, без участието на естрадни певици. А напрежението в гримьорната спада. Режисьорът даже се усмихва, а бунтарите се наслаждават на свободата си. На следващият ден става ясно, че насладата ще е пълна и продължителна. Леда Милева се е погрижила до всички окръжни градове да бъдат изпратени циркулярни писма от съответния отдел на ЦК на БКП, дублирани с аналогични депешки и от ЦК на ДКМС, в които ясно и категорично се нарежда: "Щурците" да бъдат свалени от всички предстоящи концертни или други забавни програми. Телевизията и радиото тутакси прекратяват излъчването на техните песни, а в Двореца на културата и спорта остават заключени китарите, барабаните и апаратурата на групата. На Врата, над която със златни букви пише "Щурците" е залепена карантина. И върху нея, вместо червен кръст, алее петолъчка.

Щурецът си е винаги щурец

Зимата на 1969. Време за репетиции. И за тичане по инстанции.

Първото е изцяло занимание на момчетата. Второто – повече на родителите им. Нещата се развиват закономерно, както и може да се очаква след метежната 1968. "Щурците" са напъхани в кибритена кутийка и песента им е достъпна само за близки приятели. Свирят непрекъснато, но не пред публика. И правят нов репертоар. През това време бащи и майки търсят пролуки в карантината, но инстанциите поне в началото не се дават. Момчетата – също. Инстанциите искат съветски песни, групата вади парчета на "Тен Иърс Афтер", "Степенуулф", "Крийдънс Клийруотър Ривайвъл" и "Лег Цепелин". И свири все по-добре. Слава богу и евалла цензору, че това става все пак на същите китари и апаратури, които през януари остават заключени във Варненския Дворец на културата и спорта. Инстанциите са се смилили поне дотолкова, че да не конфискуват оръжията на "диверсантите". Но все още не са омекнали по отношение на забраната за публични изяви.

Пепи: Нашето поведение тогава не беше революционно. По-скоро беше младежки протест на хора, които искат да се занимават с любимата си музика, а държавата не им позволява. Ние се бунтувахме най-вече срещу това, че не можехме свободно да си вършим работата. Пречеха ни. И се стигаше до конфликти. А след тях ние се превръщахме в герои и мъченици. Забраняваха ни да свирим на едно място, ние отивахме на друго. Прекъсваха ни концертите, ние пак се връщахме на същото място. Беше нещо като игра на криеница. Но постепенно нещата загрубяха. Контактът ни с хора като Леон Даниел, Добри Жотев, Радоу Ралин ни качи на друг етаж и ни отвори очите. Постепенно под едва наболите ни бради се оформяха здраво стиснатите челюсти на мъже, които са наясно с нещата около себе си. След събитията в Чехословакия, след фестивала и онази "Мелодия на годината" разбрахме, че разговорът е дебел и сериозен. Успоредно с това се развивахме и музикално. Съвместната ни работа с Кирил Дончев ни обогати страхотно. В създаването на онази уникална за времето си театрална музика ние участвахме равностойно с него. Той ни даде възможност да аранжираме композициите му в стила на нашето време, без да ни се меси и без да ни надзирава догматично. Така, постепенно навлязохме в етапа на собственото си творчество. Започнахме да усложняваме простата двуделна форма и още в "Двете битничета" при аранжиремента на материала, който ни даде Наско Бояджиев, вкарахме вътре цели блокове – солата. Същото беше и със "Стопа" на Борето Карадимчев.

Някак естествено "Щурците" стигат и до първата си сериозна композиция, която освен характерното музикално звучене, носи и послание, концентрирало в себе си духа на 60-те и хъса на групата. Послание, преминало през времето и дори дало идея за написването на тази история. Плюс нейното заглавие. А знаете, че в определени случаи шапката е не по-малко важна от онова, което е под нея. И нерядко нещата започват именно от нея.

Всъщност, "Песен за Щурците" е любимият хит на столичната младеж през 1969 и следващи години. В него има китарни рифове, дисторшън, барабани и хъс, който, съчетан с текстовото послание, превръща парчето в своеобразна клетва на групите пред тяхната публика. Поезията в тази програмна реч, произнасяна стотици, а защо не и хиляди пъти от Кирчо и компания, е сътворена от Димитър Стойчев, но е възновена от четирите карантинни месеца на групата.

*Макар да е суров за песни климата
и в студ да възнат сивите врабци,
ний пеем, пеем, пеем и през зимата,
при все че се наричаме "Щурци".*

Поколението, израснало и съзряло през последните десетина години, малко трудно ще разбере страховития за онова време втори план на стихотворното послание. И както малък Кирчо (става дума за сина на басиста, който към този исторически момент още не е роден – бел.авт.), вероятно би казало: "Е, какво пък толкова сте изпели?!". Само че в онази 1969 нещата изглеждат много по-различни и на нас – ...найсетгодишните, моментално ни става ясно защо е "суров за песни климата" и кои са възнещите в студа сиви врабци. И с тъга посрещаме постепенното излизане на роксилдията, в която, за да се влееш сериозно, ти е нужно не само скъпото оборудване, а и куража, да го придобиеш чрез заобикаляне на социалистическия валутен режим. От който момент, всъщност, започват истинските неприятности. Защото официалните власти и дирижираното от тях обществено мнение започват да гледат на теб като на обществена опасност. Ти се превръщаш в проводник на упадъчната западна култура, където според мощната соцпропаганда властва насилие и морален

разгул. Освен това, застрашаваш пряко здравето на малолетната си публика, тъй като с убийствената мощност от трийсетина вата направо си я смазал със звуковата вълна. И като капак на всичко, музиката, която правиш е толкова различна от официално утвърдената естрада, колкото "Мерседес 220 S" от "Москвич 408". Да не говорим, че ако се подхлъзнем по автомобилните сравнения, ще трябва да слезем и няколко класа по-надолу, поради наличието на песнъовки, които могат да се нарекат условно само "Запорожец".

И като стана тъй и тъй дума за този феноменален автомобил, така характерен за епохата на социалистическия интернационализъм, не мога да премълча разказа на един мой преподавател. Горещо-долу по това време той специализира в Италия и се подвизава в тази заджелязнозавесна държава със собствения си "Запорожец". От онези, дето са като калинки и на всеки 20 километра спират с вирнати задни капаци, тъй като двигателят прегрява. Италианците ги обзела голяма радост при вида на този автомобил, любопитно го разглеждали и никак не искали да повярват, че е серийно производство. Твърдо били убедени, че моят мил преподавател сам си е сглобил количката. Цялото това лирическо отклонение е нужно най-вече, за да се маркират периметрите на героизма, стоицизма и чисто нашенския инат, без които в този момент никой не може да стане и да остане групар в България. Твърдя го от личен опит, тъй като три незабравими години от ученическия ми живот съм вършил предимно това. Имам предвид свиренето в радиограмофон, безкрайните репетиции на един тапан, училищните забави и екзалтираното "дивеене" пред блесналите погледи на девойките с черни престилки и бели якички. Незабравими мигове!... Ами вагенето на текстове, при почти пълното отсъствие на знания в областта на английския език? Хитовете звучат почти като истински, но един англоговорещ и англоразбиращ посмъртно не би хванал смисъла на песенното послание. Всичко това, обаче, е нищо пред техническите гърчове на младия групар от онова време. Към напъните да научи английски и нужните музикални сръчности, се прибавят стремежите му да овладее радиотехниката, защото само така ще може сам да си налепи усилвател и да си скове колони. Нашата, известна сред няколкостотин ученици банда, като групата на Немската по онова време разполага с двамата технически гении, единият от които дори успява да превърне българска полуакустична електрическа китара в невиджан електронен инструмент. Младежът е познат в групарските среди под кодовото название Левски. Когато заминава за месец-два в ГДР на гости на омъжената там своя сестра, към София и дома на пишещия тези редове политат писма с почти пълна инвентаризация на магазините за радиочасти. Когато преглеждам тази отдавнашна кореспонденция, разбирам колко прекрасно луди сме били.

Та, в онези години групите на Немската, Френската и Английската гимназии са си сериозно нещо и забиват здраво, макар и в училищни мащаби. Но точно през тази 1969 комсомолът нещо се развихря и обединява пролетните балове на езиковите гимназии в един мега-бал в зала "Универсиада", където главни действащи лица са съответните ученически банди. Като хедлайнери на този рок-концерт са поканени "Щурците". Сега съм абсолютно уверен, че с изключение на най-близките приятели на групарите-самодейци, цялото елитно гимназиално войнство е очаквало с истинска тръпка именно появата на забранената група. Защото този пролетен бал, всъщност, маркира края на карантината и от него започва следващ етап в живота на "Щурците". Дори вървят слухове, че Веско напуска групата.

Затова кратките музикални програми на гимназиалните банди служат просто за нагряване на атмосферата, но групарите в тях имат съвсем друга гледна точка към съ-

Румен Янев

битието. Те свирят в зала "Универсиада" (Йе-е-е!), на истинска голяма сцена (Йе-е-е!) и заедно с кого?! Свирят заедно с "Щурците" (Йе, Йе, Йе-е-е!). Такова нещо се помни цял живот и живото доказателство за Верността на това съждение остава за момент писането и ниско ви се покланя.

Спомените, естествено, са разпокъсани и силно замъглени. Най-жив от тях е онзи за омекналите колене, вдървените китки и пръсти и безумния страх от сбъдващата се в момента мечта. После идва самото свирене, при което настъпва неописуем хаос, тъй като микрофоните са включени в централното озвучаване на залата и гласът ти долита от колоните отсреща, докато звукът от китарата те удря непосредствено в задника, тъй като уредбите са на сцената. Най-смешното е времевата разлика между тези два звука, която е от порядъка на секунда и причинява пълно объркване у изпълнителите. Дали в този скъблимен момент ние, самодейците, свирим с апаратурите на "Щурците" – това мисля, че никой не си спомня. Помня само, че излизам на сцената, включвам бас-китарата в някакъв усилвател, който ми посочват и започвам да свиря. Само че заедно със свиренето, решавам и да "дивея", което се оказва фатално за конфигурацията инструмент-джак-кабел. С една дума, когато си настъпил кабела си, е най-малкото глупаво да вдигаш високо китарата. Резултатът винаги е поне разпоен кабел, но в 90 на сто е счупен куплунг. Та, това се случва някъде към средата на второто парче от знаменателното участие на "тия от Немската". Басистчето е, меко казано, като препикано. И в този момент се появява звездата Кирчо Маричков, пъха в ръцете му своя "Фендер" и от този миг онова момче се занитва върху подиума и не мърда четири парчета време. Никой не помни дали тогава, в прилив на безгранична благодарност към басиста на великата група, момчето от Немската не е обещало да стане летописец на "Щурците". Никой не помни и друг подобен бал, защото тази сбирка на елитните езикови гимназии май си остава уникална. За разлика от абитуриентските баловете, които от същата пролет се превръщат в културно-масови мероприятия на съответния териториален комитет на комсомола, съвместно с отдел "Образование" към местния народен съвет.

До текезесарското масовизиране на абитуриентската тръпка остава още около месец, а на този пролетен бал "Щурците" забиват новия си репертоар и докарват средношколския елит на столицата до незапомнени от зората на бригадирското движение върхове на масовия ентузиазъм. Най-топлият хитове на "Бийтълс", "Ролинг Стоунс", "Кинкс", "Крийм", "Лед Цепелин" и други декагентски формации разтърсват конгресната зала и за минути изтират от съзнанието на щастливите тийнейджъри напастяваните в часовете по политпросвета постулати за опасността от идеологическата диверсия и пълзящата контрареволуция. Които, видите ли, използвали точно тази музика, за да разклатят у младите хора в Чехословакия вярата в светлото комунистическо бъдеще и да подорват основите на социализма. В миговете на този пролетен бал, обаче, единствените основи, които са атакувани реално, са основите на зала "Универсиада". Сдържаната в течение на няколко месеца енергия – и от двете страни на микрофоните, избликва в неповторим фойерверк, който съдържа в себе си намек за предстоящи бурни събития. Те все още са зад завоя на времето, а в този празничен ден всички тълкуватели на знаците на съдбата са се отнесли в космическа посока и се опитват да предвидят, какво ли точно ще види Нийл Армстронг, когато на 20 юли същата тази 1969 стъпи на Луната.

Веднага след този езиков пролетен бал в "Щурците" е извършена първата персонална промяна. Веско Кисъв напуска групата и концентрира младежката си енергия в овладяване на електрониката. И го прави много успешно.

Веско: По принцип нямах проблеми със следването. Още повече – обичах специалността си и ми беше интересно. Свиренето в "Щурците" ограничаваше във времето възможностите ми за посещаване на лекции, упражнения и явяване на изпити. Младежкият фестивал през 1968, например, съвпадна с някакъв изпит и трябваше да го отложим. От фестивалния щаб ми дадоха бележка до катедрата и нещата уж бяха наред. След фестивала, обаче, нещо стана и не ми признаха бележката. Така се наложи да презапиша и изгубих една година. Само че преди да завърша, измениха и закона за военната служба и вместо да служа половин година, трябваше да отида в казармата за година и половина. И така, заради един единствен изпит загубих цели две години.

Раздялата дойде съвсем естествено. Месеци преди това директорът на Радио София Богомил Нонев в един разговор ни предупреди, че предстои затягане на дисциплината. Той беше много ерудиран и свободомислещ човек и страшно ни помагаше. Но в онази ситуация нищо не можеше да направи, освен да ни предупреди. И след забраната в началото на 1969 реших, че пътят ми е в друга посока.

Разбрахме се, че ще изчакам докато се намери подходящ мой заместник.

Заместникът всъщност от доста време е налице и често се навърта около ателието на художничката Ирина Маричкова (нужно ли е да напомням, че става дума за майката на Кирчо), където репетират "Щурците". В интерес на истината, навъртащите се са двама, но – с едно име. Единият е Косьо Марков и му викат Дългия. Той свири на бас и след известно време ще направи първата българска уейв-банда с име на езическия бог Тангра, а десетилетия след това, заедно с Кирчо Маричков ще пуснат в ефира наг София и частното радио със същото име. Другият е Косьо Атанасов и е адски подходящ за мястото на Веско Кисъв. Той тъкмо се е уволнил от рогната казарма, свири много добре на китара, пее и композира. Никога не го е признавал на глас, но явно си е мечтаел за мига, в който ще започнат да го наричат Косьо Щуреца. През пролетта на 1969 една мечта става реалност.

Косьо Атанасов:

С Кирчо се познавахме от няколко години и без да сме близки приятели, поддържахме постоянно връзка. Това беше времето на "Бъндарците" и "Гривните", в което една електрическа китара да дрънне и се събирахме. Аз не живеях в махалата зад Консерваторията, но бях наблизо – на улица "Аксаков".

И при мен свиренето започна с цигулката, на която отделях голямо внимание цели седем години. После някак естествено се появи интересът ми към китарата. Започнах с една акустична, но много скоро с Косьо Марков си направихме електрически при бай Горко. Започнахме, разбира се, да кроим планове за група и дори в края на 1966 имаше приказка да се съберем с Кирчо и Пепи, които вече се бяха разделили с братята Бъндарци. Само че през 1967 ме взеха в казармата и осъществяването на тази идея се отложи.

Кирчо: Раздялата ни с Веско бе един доста тъжен момент, но всеки има право на личен избор. Той реши, че за него по-важно е да завърши МЕИ и да стане инженер. Освен това, в този момент непрекъснато ни заплашваха с изселване и какво ли не и на него му писна. Мисля, че и родителите му повлияха за това решение.

Всъщност, през 1967 и 1968 властта май ни изтърва и позволи да се превърнем в звезди. Може би ги заблудихме с песни като "Звън" и "Двете битничета" и те си помислиха, че могат да ни контролират. Да, ама се оказа, че не е така. И затова ни удариха секирата. Обаче, в същото време ние вече сме звезди и хората ни очакват, така че не върви никак си да ни забранят завинаги. Затова ни притиснаха и започнаха да ни мачкат. На Веско му писна и реши да се махне.

"Махането" на ритмиста е свързано и с някои чисто материални последици. Например, какво ще стане с апаратурата и китарите, които ще са нужни и на бъдещото попълнение? От една страна те са си на Веско, но от друга – са съществена част от оборудването на групата. За едната бройка доскорошните приятели, съмишленици и едва ли не – заговорници, да се скарат. В този момент се намесва мъдрият адвокат Маричков.

Веско: Стана в един много напрегнат момент. Разправяхме се у Кирчови. Изведнъж на вратата на стаята се почука и при нас влезе баща му. "Извинете ме, – каза той – но отплатък се чува за какво спорите и искам да ви предложа нещо. Вие сте културни момчета и трябва да знаете, че такива неща в живота се случват. Едни прогължават нататък, други се оттеглят. Всеки има право на собствен избор. Няма защо да се карате. В един град живеете и не се знае кога съдбата отново ще ви срещне. Най-добре е да се разделите с добро, а аз се наемам да подготвя споразумението за имуществените и другите последици от тази раздяла. Така, че и двете страни да са удовлетворени".

И го направи. Взех си китарата и уредбата, изплатиха ми дял от другите неща, които останаха в групата и оставих 12-струнната китара, която им беше нужна. Разбрахме се, че нямам претенции към името и други неимуществени права и се разделихме спокойно. С една гума – старият Маричков свърши много добра работа. Яд ме е само, че после дадох на Косьо сценичния костюм с шевиците за някакви снимки в телевизията и той не ми го върна. А щеше да ми е хубав спомен...

Така Веско се отправя към аудиториите и кабинетите на МЕИ, за да завърши инженерното си образование, а Косьо започва да учи репертоара на "Щурците". Стипендията, която бившият ритмист на групата получава от един институт за изчислителна техника (ЦИИТ), определя за години напред неговия професионален път и чест му прави, че той го извървява като "щурец". И днес Веско Кисъв е един от признатите компютърни специалисти в България.

Първата раздяла в "Щурците" има и чисто музикален аспект. В този период от време рокмузиката започва да се променя. Стандартната 12-тактова схема, заимствана от ритъм-енд-блуса и основана върху трите основни акорда, започва да отстъпва на по-усложнените музикални форми, белязали творчеството на колоси като "Бийтълс", "Ролинг Стоунс", "Лед Цепелин" и... (музиковедите биха дописали това изречение по-компетентно от мен). Схематичното разделение на постове в една група, характерно за зората на десетилетието, вече е подложено на силни съмнения. Ролята на ритъм-китарата постепенно се изема от клавириите, а определянето на едната китара за солиращ инструмент, за сметка на съпровождащата роля на другата, започва да поражда и междуличностни колизии в малоформатните, но доста агресивни като его формации. С гуми прости – откъде-накъде единият китарист ще вихри сола, а на

другия ще му се схваща показалецът от барета? Или – кой е казал че пеещият китарист не може и да въртне някоя по-ефектна жица? Да не говорим за цитрите на Джордж Харисън и Брайън Джоунс, свирките на Манфред Ман и Все по-открояващото се поливалентно отношение към музикалните инструменти сред членовете на световната висша рок-лига. В този исторически момент рокът отново доказва своята неповторима жизнеспособност, ексцентрична непредвидимост и огромен творчески потенциал. Той просто хвърля старите колежански грешки и се появява хипарливо опърпан, психоделично оцветен и музикално обогатен. Но, Все така пряк, присмехулен, неподкупен и млад. Все така – анти-догмите и анти-конформизма. Един рошав хъшлак, без чието присъствие светът щеше да е подреден и спретнат като военен гробище.

Да се върнем Все пак при нашите "шурчета", които дори и в този съвсем нелек период от съществуването си полагат максимални усилия да вървят в крак със световната рок-хармония. И защото става дума за Веско, той самият си дава сметка, че по-нататъшното развитие на бандата ще изисква от него и нови умения.

Веско:

Ритъм-китарата постепенно се превръщаше в отживелица, настъпваха клавирите и за мен оставаше само пеенето. Не започнах да уча други инструменти и имаше опасност в даден момент да натежа на групата. Въпреки че съм свирил и госта нехарактерни за ритъм-китарата партии – с госта солиращи елементи. Като на "Lucy In The Sky With Diamonds" на "Бийтълс". Имах все още бърза ръка и подчертано влечение към хармонията. Свирех с пълни акорди и не спестявах баретата. Имах и добри арпеджи изпълнения. Но всичко това все пак не надхвърляше ролята на ритъм-китара.

В интерес на истината Косьо Атанасов не започва кариерата си в "Щурците" като соло-китара. Той просто заема мястото на ритмиста, но с течение на времето китарните му партии се усложняват и в групата засвирват две солиращи китари. Пеци е перфектният, точният, агресивният и титулярен соло-китарист, но редом с него започва все по-често да избива и хаотичната, но чувствена и по детски напориста китара на Косьо.

Групата продължава да реди репертоар и без да е реабилитирана напълно, вече не е толкова много забранена. Тих пристан за бунтарите с китарите отново се оказва театралната сцена. По-точно – ложата над нея. Защото в постановката на Държавния музикален театър "Къщичка от карти", режисьорското решение на групарското участие е – в ложата. Оттам "Щурците" коментират в познатия си китарен стил събитията, разиграващи се в спектакъла. Не е кой знае какво. Не е и така свирено както в постановките на Леон Даниел, но все пак е участие. Постоянно и платено. А и публиката отново вижда момчетата, около които напоследък вървят само слухове. При това – злокобни. И изведнъж – "Щурците". Живи, здрави и... свирят. Имат нов ритъм-китарист и сигурно са направили нови парчета. Има ли смисъл да обяснявам, че това участие също е част от фамилната подкрепа за групата (сещате се чий дяго е дългогодишен диригент в този театър)?

Годината се търкаля, ситуацията се поуспокоява и лека-полека "Щурците" се връщат към нормалното си всекидневие. В смисъл – репетиции, концерти, записи и пак репетиции. Идва сезонът на абитуриентските балове, в които групата е върхът на тогавашния сладолед. Самите балове са уедрени и превърнати в културно-масови мероприятия от районен мащаб. На хаотичното събиране по ресторанти и барове е сложен край. Баловете се правят по график, утвърден от съответния отдел "Просвета" на народния съвет и съответния комитет на комсомола. В концертни зали. За да няма скъпи автомобили, западна музика и излишен разкош. И да няма разслоение по видове училища. Затова – порайонно. Една езикова гимназия, две реални, три техникума и няколко СПТУ-та – заедно в зала "Универсиада". Или в зала "България". Нека се поомешат бъдещият пролетариат и бъдещата интелигенция. И те се омешват. Само гето стават търкали. И гето, вместо в една вечер, баловете започват да се правят в две. И да се шият по два тоалета. А колите возят само до двора на училището, където става пак същият цирк, допълнен с ритуалното потегляне на автобусите. Важното е, че някой е успял да си напише актив с новата организация и е спазил принципа "Дайте да гадем!". А "Щурците" свирят едва ли не пред цялото столично абитуриентство, защото са връх в програмата на балната масовизация.

Веднага след светската суматоха, ознаменуваща постгимназиалното съзряване, отново идват онези турнета с Емил Димитров, известни на съвременниците с мотото "Ние сме на 20 години". Никой не обръща внимание на грешката в наслова, икономисала на възторжената публика цели пет години социалистическо строителство и шоуто си върви пред пълни зали и претъпкани летни театри. Междувременно втасва и следващата малка винилка на "Щурците", в която са събрани "И една звезда" на Петър Ступел, "Стар албум", "С китара по света" и онази клетвена декларация, по силата на която "Щурецът си е винаги Щурец". Две от парчетата са всъщност кавъри на "Кинкс" и "Крийм" – банди, чиито хитове са съществена част от концертния репертоар на "Щурците". Плюс цялата тава "Abbyroad" на "Бийтълс", "Fireball" на "Дийп Пърпъл", парчета на "Ролинг Стоунс", "Лед Цепелин" и разни групи рокаджийски вкусотиини. Една от впечатляващите композиции на групата – "Въртележка" не влиза във винилната колекция, но е любим хит на публиката и също бележи етап от музикалното развитие

на момчетата. Които вече са на по 20 и кусур години и всеки момент ще започнат да се женят. Това, обаче, въобще не пречи на зорките наставници от всякакви инстанции и рангове да съветват музикантите как точно да изпълняват музиката, която никой в България не познава по-добре от тях самите.

Кирчо: Когато записвахме "С китара по света", се опитах да изпея парчето с типичния за "Крийм" агресивен вокал, но не ми позволиха. Та, на концертите го пеех, както си трябва, а в плочата е с "елегантното" канто, наложено ми от продуцентите.

Така, в игри и забави, под карантини и сред къщички от карти, репетирайки, концертирайки и подгонили препускащото време, "Щурците" влизат в кръглата 1970, която ще се запомни със страховитите купони в 272-а аудитория на Университета и последните маниашки пролетни балове в Художествената академия. Групата още не знае, че я чака премеждие с динозавър, скандал с комсомолски апарчик и "откровен" разговор в ЦК. Вятърът все още духа в гърба ѝ и момчетата не долавят засилващите се казармени ухания. Затова нехаят, но всяко нехайство се плаща...

Годината на динозаврите

Със същия успех граничната 1970 може да бъде наречена и година на мамонтите. Защото символиката се върти около праисторическата допотопност на идеологемите, наложени върху чисто естетически явления като популярната музика, например. Или в частност – рокенрола. През тази година героите ни преживяват челен удар с тромавата неадекватност към духа на времето на апаратчиците. В допотопните чиновнически реакции, в смазващата безкомпромисност, в смехотворното самоизживяване като неоспорими младежки лидери има нещо толкова динозавърско-мамонтско, че на моменти историята ми даже забравя конкретния палеонтологически повод за това претенциозно обобщение. А той се състои в един праисторически скелет, за който още се спори дали е на динозавър или на мамонт – подробност не особено важна за естетическите хоризонти на нашето фриволно подскачане през годините. Още повече, че този скелет пада в историческата битка с младежкото гръзнновение. Но падайки, затрупва под отломките си волния дух на студентското безгрижно веселие и успява да контузи челния мускетарски отряд на българския рок.

Всичко това се случва в една година, за която само историците знаят дали е начало на ново десетилетие или край на предходното. Те могат да ни припомнят, че това е годината на Лениновия юбилей (един век от раждането на Владимир Улянов), на изключването на Александър Дубчек от компартията на Чехословакия и на договора между Съветския съюз и Западна Германия, поставил началото на "новата източна политика" на тандема Вили Брандт – Валтер Шел. Някои от нас могат пък сами да си спомнят, че в тази година е поредното ни излагане на световно по футбол – "Мексико '70", което довежда до уникалната удовна статия в партийния официоз "Работническо дело" със заглавие "Докога ще се търпят недъзите в българския футбол?". А за хронистите на родната ни групария това определено е годината, в която шумно и скандално завършва първият етап от историческия поход на "Щурците" през зимата на българското свободолобие.

Началото на 1970 не вещае особени катаклизми. Новогодишни баловете, рутинни концерти, репетиции, профилактика на все по-увеличаващото се оборудване... Косьо Атанасов се е вписал в групата и китарата му все по-уверено влиза в диалог с "Лес Пол"-а на Пеци. Репертоарът на "Щурците" продължава да е убийствено актуален и освен собствените няколко любими хита на публиката, включва всичко, което в последните месеци е стъпвало по върховете на световните рок-класации. Така, съвсем естествено се стига и до концертите в 272-ра аудитория на Софийския университет, последният от които е исторически. Той ще се запомни с претърпаната до издуване учебна зала, със смазващия звук и с онзи тапански преход на част от публиката, който принася в жертва невинния скелет на допотопното изкопаемо.

Кирчо: По време на концерта ни в 272-ра аудитория всъщност не стана нищо особено. Свирихме, както си свирим – е, може би малко по-нахъсено, защото все пак – Университета, студенти, една такава магия на съпричастие... Но си беше концерт, а не оргия, както после някои определиха събитието. Имаше маса народ и се бяха наблъскали като сардели. Вероятно това е и причината няколко студентски банки да пострадат. Като капак на всичко дойде и злополуката със скелета и ни обвиниха в рушене не само на социалистическата, ами и на праисторическата собственост. И както обикновено в подобни случаи, институциите пуснаха окръжното за поредната забрана на групата.

Историята със скелета е направо прозаична. А предисторията е свързана с диалектическото противоречие между желанията и възможностите. С по-прости думи – публиката, напиреща към въпросната аудитория е повече, отколкото позволяват възможностите на конкретното затворено пространство. Поради тази причина погстъпите към мечтаното светилище на рока са блокирани от силите на реда и студентите започват да търсят обходни пътеки. Познавайки добре лабиринтите на Алма Матер, група поклонници на китарния звук минава през тавана на централното крило, където кръжокът по палеонтология търпеливо е събрал и сглобил гигантския скелет на някакво праисторическо животно. Сложните маневри с прибежки и припъзвявания на бързащите към заветната учебна зала млади хора влизат в грастично противоречие с неподвижността на огромната антична маса от костни образувания и като резултат историята отстъпва пред съвременността. По-късно тази младежка непрегнзливост е окачествена като вандализъм, провокиран от агресивната западна рок-култура, чиито основен проводник сред неукрепналите идеологически студентски маси е кой? Естествено – ВИС "Щурците". Следователно... Нататък е ясно. Чак до подписа и печата с петолъчката в средата.

Пену: 272-ра за мен е времето, когато правехме "Въртележка". Това беше страхотно парче, силно повлияно от късните "Бийтълс", в което търсехме по-богати музикални форми. В този период страшно си падахме и по "Дийп Пърпъл". Киро пееше страховито, а с идването на Косьо отскочихме инструментално, защото той си беше китарист и все искаше да свири "истински" – не както и да е. Вече ни бе паднал детския пух и ни растяха истински пера. Крилете ни заякваха. И точно тогава ни бастисаха... Не съм сигурен, но, според мен 272-ра беше след бала в Художествената, въпреки че може и да е било обратното. Важното е, че в Университета свирихме като за последно и извадихме саунд като за световно. Бяхме взели от гривнярите някакви уредби назаем, за да подсилим нашата апаратура и направо взривихме залата. Жоржан (Банов, барабанистът на "Сребърните гривни"! – бел.авт.) тогава получи звуков удар и припадна. Няколко души бяха изнесени навън, защото им прилоша от звука и навалищата. Пак беше тръгнал слух, че ни спират и цяла София се юрна да ни види за последно. Атакуваха Университета от всички възможни точки. Само хеликоптери дето не бяха използвани. И тогава някои минали през тавана на централното крило и съборили скелета на мамонта. Само че и това се пише на нас. Ето, "Щурците" с музиката и агресивното си поведение довеждат дори до рушенето на скелети на древни животни?!.... Както и да е. Тогава, обаче, свирихме наистина жестоко. Спомням си, че точно бяхме направили "Come Together" на "Бийтълс" и много си играх, за да постигна същия ефект на барабаните. Правих соло на барабани, пях "Mister Moonlight"... Беше незабравимо.

Така е. След като все още има бивши студенти, които с трепет си спомнят концертите на "Щурците" в Университета. Дълго време този спомен ще остане единстве-

ната позволена от властите рок-тръпка в университетското пространство. За разлика от техническите висши институти, където самодейните състави се радват и на уредби, и на репетиционни, та даже и на публичност. Очевидно цивилните изкуствоведи са изпитвали по-голям уплах от проникване на западното влияние в средите на хуманитарната интелигенция, отколкото от волното му присъствие сред бъдещите инженери. Това, естествено, са само предположения, основани върху личните наблюдения на хрониста през студентските му години и единствено ченгетата знаят точно кое как е било.

В нашия случай от съответните инстанции към регионалните им подразделения отново тръгват депеши, в които категорично се изисква ВИС "Щурците" да бъдат свалени от концертните програми, в които лекомислено са били включени. Тези депеши не навсякъде стигат навреме и там, където съответните местни концертни босове са или по-свободомислещи, или по-сметкаджии, нарежданията се появяват върху бюрата им най-изненадващо в деня след концерта. Когато вече е било късно за предприемане на каквито и да е мерки. Та така, в игри и забави с институции, инстанции и публика групата стига до баловете в Художествената академия, които, знайно е, са фойерверкът в пролетния светски сезон на една балканска столица, започваща със "С".

Кирчо: След концертите в Университета ние отново се оказахме опасни. За всички видове динозаври – от палеозоя до комунизма. Забраните тръгнаха, но този път, като че ли механизмът някъде забуксува и това ни позволи да стигнем до баловете в Художествената. Естествено и там ни помогна един приятел, който беше някакъв студентски комсомолски лидер. Нека го наречем условно Пани, както и му викахме тогава.

Пепи: Пролетните баловете в Художествената бяха тогава събитието на интелектуална София. Траеха три дни и събираха най-отворените младежи. В сградата имаше различни зали, в които течеше едновременно разнообразна програма. Свиреха поне две групи – ние и "Гризните" – задължително. Имаше барчета. С една дума – купон. А вътре беше като в трамвай – прави и един до друг. Ние бяхме в страхотна форма и тези участия наистина ще се запомнят. Пепи и аз вече импровизирахме. Усещахме се страхотни на сцената. Кирчо пееше като змей. Тази пролет бяхме достигнали един от върховете в музикалната си кариера. И ако не беше скандалът с онзи пиян апаратчик, траекторията на групата може би щеше да е съвсем различна.

Младежки конкурс през 1970. Последното участие на Пепи Цанков с групата.

Скандалът в Художествената и последвалата идеологическа дискусия очертават един от най-пикантните моменти в нашата история. И той би бил много забавен, ако не довежда до ампутацията на най-здравия и разлистен клон от дървото на българския рок. Слава богу, клонът показва чудеса от жизненост и след време израства отново, с което вероятно предизвиква тих ужас в душите на екзекуторите си, но историята ни още не е доподскачала дотам.

А тази пролет в Художествената е направо прекрасна. Толкова прекрасна, че просто няма начин някой комсомолски активист да не се опита да я развали. В залите цари истинско веселие, "Щурците" редят хит след хит, влюбените се държат за ръце и се целуват направо на дансинга... Барчетата работят върху сили и всеотдайността на някой от барманите изважда на бял свят тъмните сили от скритата душевност на апаратчика. Той изпълзва от приземното царство на Бакхус, възнася се до сцената, върху която "Щурците" цепят "Satisfaction" и фокусирайки с цената на известни усилия поглед върху снажния басист, съзва подканящо показалец към него. Сиреч: "Момче, я ела за малко!". Кирчо му връща жеста с отворена длан, което на всички езици означава: "Ей сега, само да си свършим парчето". И продължава да пее. Онзи явно се изнервя, но не тръгва към микрофоните. Публиката реве възторжено, Пепи омаломощава барабаните и... Кирчо се приближава към комсомолското началство. А то бавно и закръгляйки думите му казва: "С тази музика – готук! Оттук нататък – само хора и ръченици!". Кирчо го пита: "Кой си ти, че да ни казваш какво да свирим?". "Аз – отсича онзи – съм представител на българската младеж". "Като си представител на българската младеж, кажи ѝ сам това!". "Не – инати се апаратчикът – ти ще ѝ го кажеш!". Басистът кимва разбиращо и застава пред микрофона. Публиката жужи напрегнато, но Кирчо вдига успокояващо ръка и сред възцарилата се тишина бавно и отчетливо произнася: "Тук един другар, който претендира, че е ваш представител, ни забранява да свирим повече рок и нареди да преминем на хора и ръченици...". Спонтанният вик от залата: "Кой е този, бе?!" отваря клапата на младежкия възторг от срещата с "представителя". Той моментално бива приласкан от масите и дарен с толкова обич, колкото никога не си е представял и в най-интимните мигове на усамотение. Младите хора се втурват към него с озарени от щастие лица и буквално на ръце го изнасят от залата...

Тук действието на любовната грама се измества встрани от светлината на прожекторите и ние можем само да се досещаме за евентуалното развитие на сюжета. А в залата, след кратко двоумение програмата на "Щурците" продължава от мястото, където е била прекъсната. Хармонията е възстановена и никой не обръща внимание на скупчващите се над Витоша черни облаци...

Пепи: Цялата гадост в Художествената я забърка един комсомолски активист, който реши да се изфука пред две гаджета. Беше се намотал долу в барчето и като всеки комплексирани простак реши да се изяви публично в най-неподходящия момент и по най-неподходящия начин. Тълпата го засмука и после се разбра, че са го били. Но той сам си го изпроси, защото и мястото, и момента просто не бяха в негова полза. И друг път ни се е случвало властимащите да се доказват по подобен начин, но този път... Хората се веселяха, ние свирехме нови неща, които току-що бяха станали хитове по света и удоволствието беше огромно. И онзи, с пияната си кратуна решава да тръгне срещу това масово удоволствие. Ами как няма да го смачкат?! Реакцията на хората беше спонтанна, но не и първобитна, както после се опитаха да представят нещата отговорните комсомолски фактори. Но, когато властта удря с юмрук по масата, аргументите трудно се чуват...

Кирчо: Нелепа случка. Ние свирим, хората долу се кефят и – не щеш ли – на сцената изпълнява някаква пияна комсомолска свиня. А те тогава ходеха по баловите, но не се веселяха с масите. Пиеха си водката долу, в някакво барче и пощипваха моделките. Така се веселяха комсомолските функционери. В крайна сметка – тяхна си работа. Но, що му трябваше да се заяжда с нас? Сигурно някое върно "ухо" му е подшушвало, че горе едни с китари свирят "Бийтълс". А знайно е, че точно от тях започва контрареволюцията. И ако тя почне, ще им вземе голите моделки и водката и тогава – лошо... Затова контрареволюцията трябва да се пресече в зародиш. Сигурно така е мислил, за да понесе пияната си глава към сцената и да се оплъчи сам срещу цялата публика. Която, според мен, реагира съвсем адекватно и го изхвърли навън точно както се изхвърлят пияниците от кръчмите. А ние продължихме да свирим. Като за последно... На следващия ден героите от спектакъла се срещат в една друга зала. Там няма сцена и действието се развива около голяма заседателна маса, застлана със зелено сукно. Сценографията е изградена предимно от портрети – на видни "рокаджии" – съветски и български. Някои от тях – вече безсмъртни, други – все още живи. От едната страна на масата седят винаги верните на партията – с разтворени бележници и добре наточени химикалки. От другата – обвиняемите групари. Мястото на действието, естествено, е ЦК на ДКМС. Главен обвинител е въпросният представител на българската младеж, а приятелят Пани седи като върху кактуси и дума не обелва, защото... А бе – саламчето в сандвича. Знаете как е.

Разговорът е продължителен и потискащ. Започва се с претенциите на обвиняемия за официално извинение, които Кирчо бързо и лекомислено отхвърля, излагайки цялата истина за начините на пролетно веселие, предпочитани от някои представители на българската младеж. Пепи направо строшава кокалчетата на басиста от подритвания под масата, но ръководителят на групата в този момент не разбира от намеци. Набрал е скорост, убеден е в правотата си и е забравил, че каквото и да каже, най-много камъни пак ще се посипят в градината на барабаниста. Защото в тези институции нещата са точно и ясно подредени – като тухли в стена. И върху една от тези тухли е написано, че Пепи е потомък на "кръволока" Цанков, от което следва и най-голямата гоза вина за всяко идеологическо залитане на "Щурците". В този момент, обаче, подобни съобръжения са далеч от съзнанието на Кирчо, който все още се надява на откровен и даже – на честен разговор с лидерите на казионната младежка организация.

Кирчо: Започнах с описание на веселбата в приземното барче и им обясних, че онзи се е качил пиян на сцената, за да въвежда някакъв измислен в момента от него ред. Той пък поиска да му се извиня и за това, че съм го нарекъл пиян. Казах, че няма да се извиня, защото за състоянието му има стотици свидетели. И така се джафкахме известно време, а Пепи ме рита под масата, защото накрая все той опираше пешкира. А и знаеше какво е това изселване. Млъкнах и тогава баш-тарторът каза: "Добре, да видим каква е вашата концепция". Бре, викам си, тези май наистина искат да си поговорим. И се изпълних с надежда. Голям наивник съм бил. И започнах да говоря. Аз говоря, а те записват в бележниците. Казах им, че в цяла Западна Европа връстниците ни се борят за демокрация, против насилието и произвола на властите. Че в Чехословакия исканията на младите са били именно за такива положителни промени в обществото и не е трябвало войските ни да спират с оръжие този процес. Обясних им, че хипарското движение е преди всичко за хуманни отношения в обществото и против войната във Виетнам. Че току-що е излязъл и един страхотен музикален филм, който критикува американската интервенция в Индокитай и се казва "Коса". И че на-

шата музика подкрепя именно тези прогресивни настроения на младежта в целия свят, защото трябва да сме единни с връстниците си в желанието им да направят живота по-добър... Аз говоря, те записват... И като свърших, баш-тарторът ме погледна и каза: "Ясно. Значи вие сте последователи на Маркузе". И на мен ми увисна ченето. Защото за Херберт Маркузе май бях чувал нещичко, но цялата му революционно-философска концепция ми бе абсолютно непозната. За останалите от групата не съм сигурен, но май и те бяха на моето ниво на осведоменост. Едва след години намерих и попрочетох нещо за своя "идеен водач". Все пак им казах, че нямам честта да познавам гражданина Маркузе и неговите идейни постулати, но музиката, която свирим е демократична и е против всякакъв консерватизъм, било той десен или ляв. С което, изглежда, съвсем оплетох конците, защото те скочиха моментално и в хор започнаха да ми обясняват, че не може десният и левият консерватизъм да се поставят на една плоскост, тъй като, знайно е, че десният е много повече консерватизъм. Докато левият... И се отпече. Разбрах, че от този капан няма излизане и май Пепи е бил напълно прав, че е много по-добре, ако си мълчим. Но вече беше късно.

Пепи: Не си спомням в детайли този разговор, но имаше един момент, който бе изключително благоприятен за нас. Независимо от отвратителната атмосфера, която напомняше заседание на светата инквизиция, имаше точка, където все още можехме да обърнем нещата. Шефовете на онзи глупак видяха и разбраха, че пред себе си имат интелигентни хора, а не някакви животни, за каквито са ни мислели. Те май си представяха всички свирачи на китари като някакви аборигени с кокал в косите и халка на носа. Ние се оказахме направо приятна изненада и за едната бройка разговорът да се обърне. По едно време направо си мислех, че ще напуснем тази зала като победители. Кирчо, обаче, не усети психологията на момента и тръгна в атака. Сега, от дистанцията на времето, си обяснявам много неща. Ти отиваш на тази среща направо смазан. Системата вече те е овършала. Около теб се е създал вакуум. Започваш да се чувстваш малък, слаб и беззащитен. И те викат в голямата къща, където в големия кабинет, зад голямо бюро седи твоят съдия. Ти знаеш, че си обречен. Но ето, че разговорът се обръща. Може и да е било гемагогия. И сигурно е било. Но си мисля, че този момент тогава можеше да се използва...

Има и още нещо. Ние вече бяхме много популярни. Само писмата, които получавахме всеки ден, бяха стотици. По улиците ни спираха, искаха автографи. Не бяхме кои да е. И не беше така лесно да ни изтрият от афиша. Това изглежда подпали фитила на Кирчо да тръгне в стила "ние – вие". И да им изнесе лекцията за демокрацията и порица на младежките маси към свобода. Каза им, че зад нас стои многохилядната ни публика и само да свирнем... Или нещо от този род, но главният пребледня и като се разкрещя... Не си спомням какво викаше, но като че ли ключовата фраза бе: "Щурци не е имало, няма и няма да има!". Замириса на изгоряло. Аз съм изселван и знам какво могат да направят с теб. Обвиних Кирчо за всичко, взех си торбичките и се скрих в Русе. Той се опита да продължи контактите си с мен, но аз му казах, че той колкото и да се мисли за лидер на групата, не я е създал сам и никои не му дава правото да я руши сам. И прекратих дискусията. Много му бях сърдит, но сега си мисля, че едва ли друг би издържал на тази психомелачка, която мля Кирчо през всичките години на "Щурците". Защото все пак той бе гръмоотводът във всички конфликтни ситуации. Та, това е. Те прекъснаха следването си и влязоха "на сянка" в казармата, а аз, понеже бях ходил войник, се скрих в Русе и там написах първата си музика за театър. За Кирчо и Пепи скоро щеше да почне втората серия на "Щурците", а за мен – съвсем друг спектакъл...

След "откровения" разговор в цитаделата на младежката комунистическа идеология Пепи е така изчерпан, че заспива в колата на бъдещата си съпруга и тя в продължение на часове не успява да го събуди. Даже се съветва с лекари и те ѝ казват: "Остави го, така ще се възстанови по-бързо".

Кирчо също се оставя в прегръдките на бъдещото си семейство и отива да обявява с предстоящата си тъща. За Пеци и Косьо историята мълчи. Първата китара на групата си спомня само, че са ги изключили от комсомола и скоро след това двамата с Кирчо започнали да разпродават апаратурата. За целия скандал Пеци само махва с ръка и казва: "Ма-а-ни го, онзи Витанов!".

А в този момент "Щурците" наистина са супергрупата на България. В Пловдив носят буса им на ръце. Във Вудин спортната зала за малко да се сринے, след като някакъв цивилен изкуствовед гърпа шалтера още при първия китарен риф. Предвидените по програма два концерта се сливат в един, който така и не се провежда. Става меле и групарите са отведени в милицията. Цяла нощ феновете скандират пред Окръжното управление на МВР "Щур-ци-те!". Онова, за което на Запад импресариата дават луди пари, у нас си става съвсем безплатно и даже с похвалното усърдие на официалните власти. Около групата грейва ореол на слава и мъченичество. Кретените, обслужващи системата, с тъпашкото си усърдие да пресекат с телата си попълзновенията на империализма, създават психоза около един китарен състав, като по този начин директно го превръщат в символ на младежкия порив към свобода.

Горе-долу по това време немският режисор Фасбиндер прави един от христоматийните си филми със сентенциозното заглавие "Страхът изяжда душата". Цялата история около "Щурците" в този период може да допълни безспорно мъдрата констатация с още една дума "...и ума". Защото нелепото поведение на комсомолските апартчиици е букварен пример за поредица от нелогични действия, продукувани единствено от страха за евентуален пробив в идеологическата монолитност на българската младеж. И оттам – за евентуални санкции от страна на партията-майка. Затова, ако някой ви каже, че е станал герой по стечение на обстоятелствата, не бързайте да се смеете. Година по-късно една друга печална история потвърждава изводите за кретенитата на идеолозите. Маса народ е задържан, влачен по милиции и изселван заради любовта си към нелепо загиналите при Витиня прекрасни български футболисти Гунди и Котков. Масова почит, уважение или просто харесване към друг, освен към Партията и нейните лидери, е престъпление към социализма, т.е. – към гържавата.

В месеците от пролетта до късната есен на 1970 основна тема за разговори в репетиционната на "Щурците" е евентуалното изселване. Изведнъж се появяват и маса "доброжелатели", които вкупом съветват момчетата да продават без забавяне инструменти и китари и да се захващат със следването. Групата очевидно е забранена, като че ли завинаги. И наистина най-логичното би било Кирчо и Пеци да си завършат образованието и да поемат по трънливия път на младите специалисти. Като Веско, който вече изцяло се е отдал на учението си. Те, обаче, се гържат като герои от роман на Оруел. Кое то не е никак странно, като се има предвид шантавата житейска ситуация, в която са поставени. И решават доброволно да постъпят в казармата.

На Кирчо му помага един проникателен преподавател в "Лесото", който след няколко изпитни проби му казва: "Мога да ти пиша тройка. И ще ти я пиша, ако наистина мислиш да ставаш инженер. Но ако си решил твърдо да се занимаваш с музика, тази тройка не ти е нужна. Каж ми честно!". И Кирчо му казва. След което, с помощта на двойката от този изпит, прекъсва следването си и се явява на конкурс за ансамбъла на ГУСВ (Главно управление на строителните войски – бел.авт.). Издържа го без проб-

леми и есента на 1970 облича войнишката униформа. По тази, вече утъпкана пътека, Пеци преминава половин година по-късно. И през пролетта на 1971 двамата се събират в Ансамбъла.

Кирчо: Това, да отидем в казармата, го решихме двамата с Пеци. Видяхме, че няма да ни пуснат скоро на сцена, че ще ни натискат, докато омекнем и си казахме: "Какво пък, що да не използваме това време да отбием войниклъка, който тъй и тъй няма да ни се размине?". Бяха ни обявили едва ли не за врагове на държавата. Пеци се скри чак в Русе, Косьо се заби да си учи икономиката, а да бягаме зад граница не ни се искаше. Та, продадохме някои неща и се застяхахме за казармата. Сега ме е яд, че продадохме микрофоните "Шур", които бяхме купили от Пловдивския панаир за по стотина лева, а струваха по 100 долара всеки. Бяха адски качествени и с онзи ретро-дизайн, който и сега е много моден. Но както и да е...

Знаеш ли, кое е най-тъжното? Като чета сега текста на "Песен за шурците" си давам сметка, че не е нещо кой знае какво. Но тогава тази песен беше откровение, клетва. Беше като забранения плод. И като че ли това го разбяхме само ние, които бяхме от едната страна на барикадата и умните ченгета, които бяха от другата. Мнозина въобще не си даваха сметка за подтекста на песента. Същата история като с Висоцки. Сега викат: "Какво толкова пее?". Ами не пее. Даже и не свири. Но казва истини, които тогава никой не смееше да каже на глас. Така е и с някои от нашите песни. Нас поне ни спасяваше това, че свирим рок и той, поне като хармония и ритъм, се харесваше на всички. Даже и на онези, които въобще не се замисляха за какво пеem и какво искаме да кажем. Та, всичко това ми прилича на едно стихотворение на Стефан Цанев за късния сняг, гето попарил първите цветя. И те му казват: "Ех ти, късен сняг, защо така ни попари? Ние бяхме толкова красиви, свежи, смели... А сега избуяха други, но нас вече ни няма". Та, така и с мнозина от нашето време. Ние все пак оцеляхме, но "Гризните" не оцеляха. "Викингите" не оцеляха. "Везните" – също... Тъжна се оказва тази 1970 не само за българския рок. Светът се прощава с две легенди на ритъмендблуса, соула, псайхделика и непогражаемата импровизация, живели, творили и проповядвали извън общоприетите правила за поведение, хармония и движение. Джими Хендрикс и Джанис Джоплин преминават по пътеката към рокаджийския рай, по която още личат следите на отишлия си година по-рано русокос "търкалящ се камък" Брайън Джоунс.

Година след легендарния Уудстокски фестивал завършва не просто едно десетилетие, а цяла епоха в съвременната човешка история. Епоха на сблъсък между идеологии, поколения, естетики, етики и даже армии. Епоха на общопланетен младежки бунт срещу отеснелите рамки на обществено поведение, против управленската безотговорност, корупцията и държавното насилие. Епоха на емоционални взривове, цветни сънища и електрически китарен звън. Свободната любов от 60-те вероятно никога вече не ще се завърти по спиралата на времето към своето бъдеще. Както и наивността, добротата и природният порив към хармония на децата-цветя от онези години.

Там някъде, в тази многоцветна картина, ще останат и първите "Шурци" с двете си дузини песни, три малки винилни плочи, стотици концерти, стотици хиляди почитатели и нито един албум. Напук на апартиците, цивилните изкуствоведи и партийните идеолози те, обаче, са вътре – в картината. И то – в най-цветната ѝ част. Заради таланта, младежкия си хъс, упорството и страхотното прозрение, че независимо къде, човек се ражда свободен и тази свобода е най-ценното негово благо.

Край на първа част. Завеса. Антракт.

Всъщност, това е подпагонният антракт в тежкия поход на двете шурчета през зимата на тоталните истини, светлото бъдеще и непогрешимите вождове. Зимата, която успява да вледени волния дух на певеца и да заключи песните му в глетчера на подозрението, но не съумява да разпилее докрай шурчовото гнездо. А в него остават зародишите на идващото предизвикателство, което е още по-мощно, по-звучно и много по-осъзнато.

Невероятно е Кирчо и Пеци да са предчувствали в онези месеци и години музиката, която ще създадат след десетилетие, но е очевидно категоричното им намерение да продължат по пътя на "идеологическата диверсия". И то – не къде да е, а в армията – страж на социалистическите завоевания. Е, в този род войска, където отиват нашите бунтари, повече се копае и по-малко се стреля, а пък в конкретното поделение даже и не се копае. Там се гради класово-партийният облик на масовата и популярната песен. Но след като басистът Маричков и китаристът Пюзелев влизат в Ансамбъла на строителните войски, там тутакси се формира ВИС или по сегашному – група. В нея, освен половината "Щурци", влизат Любо Денев (пиано), Иван Цачев (ритъм-китара) и художникът Еди Демирджиян, който по онова време борава с палките госта по-авторитетно, отколкото с четките. Тази банда има страхотен успех и дори прави парчетата на "Крийгънс" на английски. Докато един строг полковник не слага край на това безобразие и не принуждава остриганите групари да направят български текстове на любимите си хитове. Какво да се прави? Ново десетилетие, ама стар режим...

Кирчо: В казармата осмислих много неща и научих швейковските номера. Разбрах, че за да оцелее човек в тази среда, му е нужна мимикрия. И започнах да се приспособявам. Още в началото ми предложиха членство в партията. Този номер ми беше ясен – прилапват те и после няма мърдане. Аз, обаче, се показах идейно незрял. Започнах да раздувам за неприятностите ни с властите, хвалех американските филми и се присмивах на съветските. Викаха ме на разговори, ама аз все не разбирах какво ме съветват и говорех обратното. Така и не ме приеха в партията. Останах си прост войник и музикант. Слава богу!

Това, с простия войник, си е направо швейковски номер и Кирчо много елегантно се измъква от партийните клещи. Които в годината на десетия конгрес хващат кагифено, но после стискат здравео. Защото уроците от 1968 не са забравени и вниманието към създателите на художествени ценности е изострено до маниакалност. В програмата на БКП, публикувана за всенародно обсъждане през март 1971, изрично е отбелязано, че главното за националната ни култура е съобразяването ѝ с класово-партийния критерий. Постулатът за ръководната роля на партията е фундамент и на всенародно обсъжданата в същия този момент Конституция на НРБ, закрепилата тоталната власт на номенклатурата в незабравимия "Член Първи". С една дума, добрият войник Маричков отказва да сподели ръководната роля и се отдава изцяло на пускането на мустаци и на музикалното си усъвършенстване. То не са репетиции с оркестъра, то не е пеење в хора, а да не говорим за онова съставче, в което свиренето си е направо удоволствие. Все пак себеотдаването не стига до пълно себеотрицание, защото отвъд казармения плац има една Доротея, която в качеството си на законна съпруга всяка вечер посреща забегналия от ротата пеещ войник. Всъщност, той не е единственият беглец от служещите в ансамбъла софиянци. Кое не е оневиняващ аргумент за онзи полковник, дето... "Крийдънс". И Кирчо спи няколко нощи в ареста. Лошото е, че след това не може да пее, защото настива лесно и цялата програма на хора силно се разклаща. А без масовите песни идеологическото въздействие на програмата драстично спада и... я по-добре Маричков да си спи вкъщи.

Независимо, че Пеци влиза в ансамбъла със следващия набор, т.е. – през пролетта на 1971, двамата с Кирчо все едно не са се разделяли. Ядрото на "Щурците" е остригано и под пагон, но свири. И което е най-важно – свири рок. С онова съставче, предизвикало маса възторзи из цяла България при турнетата на ансамбъла. Благодарение на стегнатия си репертоар, на професионалното свирене, а и на мълвата, че всеки момент на сцената ще се появят "Щурците", които, видите ли, не били избягали в Америка, а влезли в казармата и сега пътували с ансамбъла на ГУСВ.

Кирчо: Веднъж имаме концерт в Батак. Пред входа на залата някакви момчети си говорят, а един от ансамбъла минава и им казва: "Хайде, влизайте, защото ще изтървете "Щурците"!". Те се хият и му отговарят: "Стига бе! "Щурците" са в Америка и отдавна си свирят там". А нашият: "Глупости! Киро и Пеци са войници и са в ансамбъла". Онези гледат недоверчиво и тогава се намесвам аз и им казвам: "Вярно е, момчета. Действителността е прозаична". Но, направихме хубав концерт.

Друг път един хитър пловдивски импресарио облепи Карлово с афиши на ансамбъла, върху които пишеше, че в концерта участват и "Щурците". Лятното кино – под обсада. Всякакви видове билети – продадени. Полковникът тихо стене и се държи за главата. Ами сега? И ни прати да изрепетираме с групата няколко наши парчета, за да не вбесим публиката. Направихме ги, а вкарахме и още няколко, извън редовния ни репертоар. Дойде моментът за излизането ни на сцената и конферансието обяснява на публиката, че това, което ще види, не са точно "Щурците", но все пак, тъй като Ки-

рил Маричков и Петър Гюзелев са си войници и служат в ансамбъла, значи може да се каже, че... А бе – нещо като "Щурците". Ръкопляскания, ама не много бурни. Публиката кандиса и на половин "Щурци". Ама като ни видяха с войнишките униформи и с остриганите глави, от публиката се чу едно "Е-е-е...", А ние с тези тъжни муцунки... Както и да е. Забихме и накрая даже много ни се радваха.

Така си текат дните, седмиците и месеците на двамата групари с войнишки кепета. Якото свирене им помага не само да поддържат формата си, но и да научат някои нови неща. За Кирчо тези новости са свързани най-вече с школуването пеене, правилното дишане, оркестрацията, аранжментите. А през това време Косьо Атанасов отбива предложения на други групи да започне да свири с тях. Отказва даже ангажимент за чужбина. Само за един месец се събира с Косьо Марков, Жоржан Банов и Боти Пачов и правят едномесечно турне из България. Останалото са сухи тренировки и следване в Икономическия. Успешно – както показват събитията по-късно.

Докато нашите момчета изпълняват своя войнишки рокенрол, светът бавно се променя. Войната във Виетнам се приближава към своите Парижки споразумения, между великите червени империи – Китай и Съюза, припламват искрите на геополитическите противоречия, обвинити отново в мъглява идеологическа фразеология, по северните средиземноморски брегове покълва семето на еврокомунизма, а Хелзинки се превръща в символ на мирна Европа. У нас на това му викат международно положение, посвещават му пленуми на ЦК на БКП и отдават високо признание на нерушимата гружба, крепкото единство и прочее атрибути на лагерната дисциплина, която все повече ще се превръща в проблем на Москва. С тези тревоги, обаче, китната ни родина още дълги години няма да има нищо общо.

Междувременно из София групарският живот не спира. "Бъндараците" все още ги има и скоро отново ще захранят "Щурците" с барабанист – този път – Атанас Атанасов. "Викингите" и "Везните" продължават да радват ученическите и студентските забави, а в западните покрайнини на столицата се ражда група "Фактор", стъпила уверено върху кадровия потенциал на кого? Отново на "Бъндараците"... Кирчо вече са го остригали, когато на 8 декември 1970 е осъществен сценичният дебют на тази и до днес актуална рок-банда. Както си е прието и в нея водещата роля се пада на басиста, който е даже по-висок от главния ни герой. Дори е най-високият басист в България. А защо не – и на Балканите?! Впрочем, никой не знае дали ръстът е помогнал на Веселин Тодоров (Весо Кокала) да съзре отдалеч таланта на един студент от Икономическия, но на този първи концерт, зад чисто новата "Фарфуса" се кефи, изсипва каскади от сложни акорди и пее едно бъдещо "щурче" на име Владимир Томев – Валди.

И може би именно тук му е мястото, докато Кирчо и Пеци са в казармата, да се запознаем по-отблизо с една много основна фигура в нашата вече понабъбнала и поузряла история.

Валди: През 1969 завърших Втора гимназия, дето сега е шивашкият техникум. А живеех отсреща. Парцелът, върху който е кооперацията ни и още три като нея, е бил на баба ми, но го отчуждили в интерес на обществото. Същото това общество 19 години по-рано пратило баща ми да живее в град Левски, защото е учил в Американския колеж, а всеки, който е завършил това учебно заведение, се е смятал за шпионин. Сега мога да пиша в автобиографията си, че произхождам от прогресивно шпионско семейство и до 6-годишната си възраст съм живял под наблюдението на властите в едно китно градче.

Всъщност, бащата на Валди – Томю Томев е хирург-травматолог, с подчертан афинитет към спорта и е един от основателите на ВИФ. А чичо му – Анастас Томев, е кул-

тово име за всеки дипломиран юрист и заклет левскар. Музикалният ген е осигурен по майчина линия, където сред близките роднини се забелязва името на Йосиф Цанков. Пианото в дома зад шивашкия техникум е купено в началото на века и е избирано от маестро Атанасов за гядото на Валди. Бъдещото "шурче" сяда на кръглото столче пред бяло-черната клавиатура някъде 6-7 годишно, като преди това е започнало вече да учи солфедж. Никой не казва, че солфеджът не е скучно занимание, но като си успял преди това вече да научиш английски, какъв ти е проблемът?

Валди: Майка ми ни научи с брат ми на английски още преди да се научим да четем и пишем на български. Това стана преди да ни позволят да се върнем в София. Там, в град Левски, ние си стояхме повече вкъщи и в градината, защото хората страняха от нас. И това даде възможност на майка ми да ни налее английския в детските глави. Кое то след години се оказа много полезно. Маса групи ме искаха, защото мога да водя текстове и разбирам какво пея.

А първата ми среща с рокенрола беше при баба ми, където живеяха под наем някакви студенти. Те непрекъснато мъкнеха грамофони, плочи и правеха купони. А пък едни познати шотландци донесоха плоча с "Рок около часовника" от едната страна. Години след това купоните вървяха на тази плоча. По схемата: между 50 и 70 пускания на "часовникарския рок" и около 20 – на другото парче. Някъде по това време баща ми преписа от братовчед ми две бугита и ми ги даде да ги изсвиря. Направих го с голям кеф. Много ми хареса този точкуван ритъм. И така започнах да се срещам с попмузиката.

В средата на 60-те тези срещи на Валди стават все по-сериозни и през 1964 се стига и до първата електрическа китара – от онези, дето им викат "тупалки" – с два адаптера, седефче и груб гриф. Конфигурацията китара-радиоапарат-Нако Циганина се оказва историческа, защото Валди научава италианския строй, но пък не особено стабилна. Защото веднъж Нако пак взел китарата "за малко" и не я върнал. Продам я за пиене. Дано там, горе има достатъчно амброзия за така рано отишлия си български Джими Хендрикс.

Много скоро към китарата е добавен и магнетофон – 4-листов "Филипс". По купоните Валди е като придатък към "Филипса" и никакъв интерес към гаджетата. Години след това пропуските са наваксани, но в онзи момент тръпката е само музикална. Първите записи – албумите на "Бийтълс", една тава на "Стоунс", "Рапсодия в синьо" – за мама и Шарл Азнавур – също за мама. После – "Кинкс", "Спенсър Дейвис Груп", малко "Ху"... Музикалната тръпка се разраства, а в махалата се появява и Асен Гаргата, който се е завърнал от Куба, но преди това е живял в Чили и носи три истински китари, барабар с уредба. С него, Хаджията и Митко Кучето, Валди Тотев поставя началото на групарския период в живота си. А първото му излизане на сцена е през 1965 в читалище "Петър Берон". С един Митко (акустична китара) и приятеля Геш (пюнерско барабанче със заварена за него метална пръчка за чинелата и върху нея – синджирче от 8 стотинки, за да съска), Валди изпълнява на роял "Къщата на изгряващото слънце", подпирайки огромния инструмент с коляно, тъй като единият му крак бил счупен. Изпълнението е посрещнато с възторг от публиката, независимо, че е само инструментално. Никакво пеене, никакъв английски! Вокалните изпълнения са легализирани година по-късно, когато започват самостоятелните акции на талантливото момче в училищните салони. Само с електрическа китара, включена в радиоуредбата и с един приятел вместо стойка за микрофон, Валди реде песен след песен от албумите на "Бийтълс", така както са си върху плочите. Два часа и нещо. Приятелят Емо само редува ръцете, държейки микрофона пред устата на изпълнителя. Не концерт, а апотеоз на мъжкото приятелство! Или по-добре – стойка на сцената, отколкото – публика в

Валди: След първите ми свирения с Хаджията, Гаргата и другите в махалата, обвързване ми с група стана в еврейския културен дом "Емил Шекерджийски", на площад "Възраждане". Разбрахме отнякъде, че обявяват конкурс за ВИС и решихме да се явим. Йонко Попов, Петко Колев – Петеца и един барабанист – Джобана. Събрахме се в сладкарница "Преспа", на "Графа", която после стана "Ну, погоди", и започнахме да се уговаряме какво ще свирим. Не познавах само Джобана, който почти в съвършенство наподобяваше Джинджър Бейкър, с характерните бакенбарди, брадичка и цвят на косата. С другите бях свирил на "Монте Карло" – зад Френската гимназия. Та, Джобана пое инициативата и казва: "Копелета, кажете сега в какъв стил ще свирим". И изреди пет-шест. Жестоко! Като че ли сме свирили 20 години заедно и поотделно и сега въпросът е само да решим с какво от хилядите неща, които знаем и можем, ще шашнем нещастниците от читалището. Джобана беше артист... В "Емил Шекерджийски" обаче ни взеха и от 1967 до 1969 свирехме там. Репертоарът ни беше предимно английски, но там хората бяха либерални и не ни притесняваха. Съпровождахме и една мадамска вокална група, а веднъж свирехме и със "Стаката", които тогава бяха ВИС и пееха. Иван Пендочански беше голямата им атракция.

Преди тази двегодишна рок-кариера Валди пропуска възможността да свири с "Щастливците", които са били оборудвани като за световно от една госпожа, купила всичко необходимо за една група поради непреодолимото си преклонение пред таланта на певеца. Всичко е било от марката "Хонер" и – чисто ново. Г-н Тотев обаче решава, че 15-годишният му син не е достатъчно зрял, за да тръгва по турнета и му удря спирачката. Няколко години по-късно историята с кашоните и мириса на чисто нова апаратура се повтаря в една къщичка в квартал "Захарна фабрика".

Валди: Приеха ме в Икономическия и първата година – нищо. Лятото на 1970 отиваме на бригада в Дървеница, на общежитията – бояджии. И още първия ден идва някакъв от комсомола и пита кой свири на някакъв музикален инструмент. Обадихме се неколцина и той се разпорежи на следващия ден да отидем и да получим от ЦК на ДКМС инструменти и уредби. Отидохме, взехме ги, стоварихме ги в общежитията и започнахме да се запознаваме. Тогава пак се появи онзи и вика: "Готови ли сте? Защото след два часа ще правим забава и вие трябва да свирите". Да умреш от смях. Ние още не се познаваме, а той иска два часа репертоар. За един следобед научихме четири парчета, които изсвирихме и после пак се наложи да изкарам соловата си програма. Само барабанството остана с мен. Както и да е – струваше си. Защото иначе – бояджия.

Същата тази 1970, само че през есента, ми се обаждат някакъв по телефона и ме кани да свиря в група, която сега щели да правят. Разбираме се, че ще се видим на другия ден пред Университета в 7 вечерта и той ще е с портокалови панталони. Е, тези портокалови панталони ме изпълниха със съмнение. И реших, че някой ме будалка. На срещата не отидох, но и не излязох от къщи и към 7.30 ч. мъжкият глас се обади пак. Тогава разбрах, че работата е сериозна и... хък-мък. Както и да е, направихме си нова среща, на следващия ден, пред овалния РЕП на Халите. И пак – портокалови панталони. За да се застраховам напълно, си направих и среща с гаджето на същото място. Гаджето дойде и гледаме един дългуч с портокалови панталони, подпрял РЕП-а с коляно и гледа над него – Веселин Тодоров, сега по-известен като Кокала. Представих се и тръгнахме. Качихме се на тройката и потеглихме към "Захарна фабрика". Вече се стъмваше и трамваят навлизаше в квартали, за чието съществуване не бях и подозирал. Слязохме на последната спирка и тръгнахме по едни улички, където вече бях аб-

солютно сигурен, че ще ни бият. Надявах се поне да започнат от портокаловите панталони на водача ни. По едно време чувам иззад някакви къщи изумително чист звук на китара. И то – на хубава китара, включена в качествена уредба. А и онзи, който я държи, знае как да пипа струните. Въобще нямам представа къде сме. Толуркаме в тъмното, гаджето ме стиска за лакетя и трепери, а срещу нас – възшебни звуци. Влязохме в един двор и се запътихме към някаква барака. Там седяха непознати хора, а около тях бяха разхвърляни кашони, върху които пишеше "Маршал". Спомних си, че през 1966 бях видял подобна картина при Сашо Щастливеца. От кашоните бяха извадени огромни, ама огромни уредби. И миришеше на ново и на Запад, както само истинска стока може да мирише. Пълен комплект инструменти и апаратура, осигурени чрез Техноимпекс от фабрика "Лиляна Димитрова". Май само барабаните не бяха пристигнали с тази пратка. Но, барабани имаше и зад тях седеше Капъша с характерната си темерутска физиономия, гледаше мрачно и недоверчиво. Подстриган нула номер, както се полага на някой, който току-що се е уволнил от казармата. Разбра се, че басист е Весо Кокала, китарист е Жоро Алкохолната пара – бивш "бъндарак", а ритъм-китарист – Юрката (Николай Синджирлиев), който също идваше от "Бъндарците". Юрката се беше подпрял на една китарка и имаше ужасно дълга за онова време коса. Запознавам се с всички, но най-силно впечатление ми прави чисто новата "Фарфиса" модел "Фаст 5", с високо столче. Микрофони, стойки, уредба за пеене – "Динакорд – Гигант" – 100 вата. Чудо на чудесата! Забиваме някаква блус-схема, за да се види как свирия. После им изпях едно парче и ме взеха. Репетиции започнахме още на следващия ден. А първото ни участие беше на 8 декември 1970 в Художествената. Веднага направихме големия хит "Мами блу" и репертоар, който почти изцяло се състоеше от "Юрая Хийл" и "Гран Фънк". Юрката пееше парчетата на "Юрая", аз – на "Гран Фънк". Весо държеше вокали. Това свирене мина доста добре, но го изкарахме без соло-китара, защото Жоро, верен на прякора си, бе преминал в друго агрегатно състояние. Като начало падна върху кутиите с микрофони, които, слава богу, бяха празни. После седна в ъгъла на сцената и се опита да свири оттам. По едно време реши, че ще свири легнал, но не се получи и накрая спря съвсем. Изобито – купонът стана.

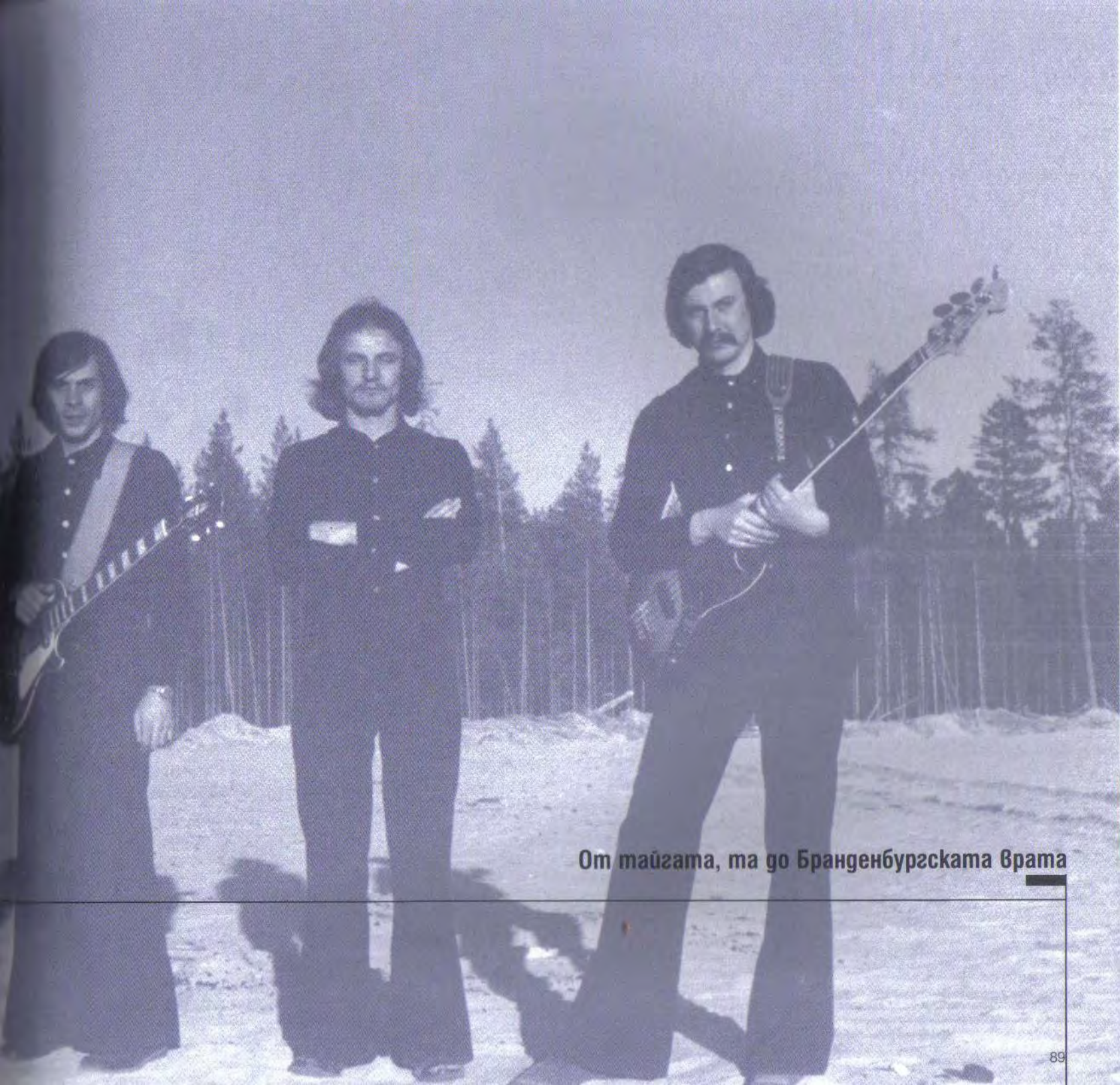

На този студентски празник бандата все още не е известна с името "Фактор". То се появява през пролетта на 1971, заедно с новия китарист – Митко Пейчев от групата на Юри Ступел "София Експрес". Разгялата с Жоро е трудна, защото двамата с Весо са приятели от детинство, но е необходима, тъй като китаристът все повече не участва в музикалните дейности, наблюдайки на коняка. А в близката кръчма той е само 44 стотинки. По това време си тръгва и Капъша и на негово място се появява Жоржан Банов. През тази 1971 "Фактор" правят знаменитите си концерти в клуба на Университета, където ги виждат и чуват Кирчо и Пеци, та 5 години по-късно да се сетят за Валди и да го извикат в "Щурците". Така е в живота – никога не знаеш откъде ще ти гоиде някой Кирчо.

През 1973 на "Фактор" обаче им идва Емил Димитров и превръща групата в състава на "Синьо-белите". Дебютът на новата формация е в Слънчев бряг, на сватбата на Генко Генов с Дариана. По това време и Асен Гаргов минава през тази формация, но скоро я напуска и отива в "Студио В", където

се вихри един бивш "щурец" – Пепи Цанков, заедно с Петко Петков, Ани Върбанова и Надя Казасян. Българската поп-нива живва, та чак избуява, но върху нея твърд рок трудно се хваща. Защото изкуствоведите бдят и плевят. Пък и в Европа започва епохата на АББА, като паралелен и безпроблемен свят на все по-усложняващият се лабиринт от арт и прогресив модификации на технологично развиващия се рок. В този преломен за световната попкултура момент, Курчо и Пеци един по един скатават за последен път войнишките униформи и тръгват отново по цивилните пътища рокаджийски, които още през 1973 ще ги отведат

От тайгата, та до Бранденбургската Врата

С китари, а не с винтовки. И с песни, а не с гръмовно "Ура-а-а!". Защото това все пак е историята на една рокгрупа, а не на Червената армия – освободителка. Въпреки че допреди малко сме били с униформи...

Та, в края на 1972, Кирчо Маричков сваля войнишкото кепе от главата си, обръсва временно мустаците и започва да си отглежда коса. Косьо Атанасов моментално се явява, за да доложи, че е готов тутакси да се размрази и да се влее в групата, а самоотлъчките на Пеци от ансамбъла зачестяват, защото от "Бъндарациите", заедно с барабаните си, Атанас Атанасов вече е пристанал на "Щурците", което прави репетициите напълно възможни, та дори и задължителни.

Междувременно Пепи е седнал зад барабаните на биг-бенда на Радиото и Телевизията и успоредно с това пее весели песнички в състава на вокалната група "Студио В", което красноречиво показва, че щурчовата страница в живота му е изписана докрай. Може пък и това да е бил късметът на групата, като се знае, че през изтеклите години около него най-силно е миришело на изгоряло. Кое то, вероятно, е реалният социализъм на Пепи Цанков, защото и веселбата край Вили Казасян не трае кой знае колко дълго. През 1976 кадровикът на оркестъра отстранява барабаниста с буржоазен произход направо от студиото, та едва два месеца след това Пепи успява да си прибере барабаните. Но това е вече друга история...

През пролетта на 1973 "Щурците" вече са в пълен комплект и даже са пробили карантината. Или просто някой я е прибрал в сейфа, за да е под ръка, когато потръбва. Главно то, обаче, е, че те репетира. Насо седи стабилно зад барабаните и дори оказва вокална подкрепа на Кирчо, Пеци е прекрачил в цивилизацията, а Косьо просто си е бил там и ги е чакал. Групата влиза отново в календара на Концертна дирекция и успява да запише една малка плоча с четири песни. Вътре е едно парче на "Слейд", което в българския си вариант носи името "Виолета", едно – на "Гран Фънк", наречено "Капитан", "Две момчета" – на Атанас Косев и една песен на Кирчо – "Ще срещнем нашата мечта". Отпускат им вече по една композиция в плоча!!! Плюс цялата грижа за оборудването на групата. Която в началото са носели всички поравно, но на този етап тя вече ляга основно върху Кирчо и Пеци.

Косьо Атанасов, Кирил Маричков, Атанас Атанасов и Пещ Гюзелев

Пеци: Още преди казармата събрахме пари и купихме апаратурата "Голдън Саунд" – мишпулт, две стъпала и две колони. Това беше предвестникът на модерния тип озвучаване. Но като влязохме в казармата, разпродадохме една част. Запазихме си инструментите и усилвателите, както и двете стъпала и през 1973 започнахме отново да събираме. Купихме нов, 16-канален мишпулт, говорители "Електровойс", сменихме ехото на "Динакорда" с ново, започнахме да мислим за мощно предно озвучаване. Особено след Берлинския фестивал.

Младежният фестивал в Берлин – столицата на ГДР, е едно от събитията на 1973 и възлов момент в нашата история. Но преди него "Щурците" правят своето сибирско турне, в което няма никакъв гаден намек. Просто, Концертна дирекция е поела грижата и за българите – дърводобивници в Коми, които в тези години стават все повече и повече.

Кирчо: В началото на 1973 вече бях сигурен, че отново ще пробием като група. Репетирахме здраво, търсехме нов облик и този период на търсения продължи доста дълго. Но, успоредно с това вървяха и ангажиментите ни, което отново ни превърна в активно концертираща група. Даже ни включиха в международния календар и ни изпратиха в Коми. Е, не е Ливърпул или Сан Франциско, но пък турнето беше много весело и интересно. Видяхме тайгата, която наистина е безкрайна. Борови гори, чисти води, бели нощи... Беше средата на май. Спомням си, че играхме футбол в полунощ. Направихме хубави концерти в Сиктивкар и Архангелск.

Това турне направо си е жива екзотика. Апаратурите се превозват през тайгата с Бе-Те-Ер-и, а в ръцете на групарите се появат пушки и, вместо на репетиция – хайде на лов. Програмата на концертите е сборна, както си му е редът и, освен хумористът Саркис Мухибян, е включен и дамски струнен квартет, чиято основна задача е да отбива неугържимата любов на руските девойки към българския рок. По непотвърдени данни, битката е вървяла с променлив успех, но затова пак непрестанно, а коментарите за неразривната връзка между електрическите и акустичните струнни инструменти впоследствие запълват свободното време на маса клокари. Всичко обаче си остава в сферата на догатките, защото главните действащи лица са поразени от амнезия и нямат нито един лиричен спомен от това турне. А в дневника на Кирчо, който той започва да води стриктно за всички концерти и турнета на "Щурците" от 1973 нататък, опорна точка за нездраво любопитство не би намерило и КГБ. На всички по-интимни въпроси фронтменът на групата отговаря еднозначно: "Тогава аз бях вече женен." Това е положението, любопитковци.

Редове от дневника:

Москва, 10.05.73 – Концерт в Профсъюзната школа. Публиката – възрастни хора.

Другият полус – българи. Най-тихото ни свирене, а на тях пак им е силно. 7 песни.

Сиктивкар, 12.05.73 – Концерт в Бумажния завод в Ежва за съветска публика. Свирим добре, но малко силно. Публиката реагира учудено, но добре. Явно не е свикнала с такава сила. Много топло посрещане и изпращане. Много автографи. След концерта – неприятности с шефовете за силното свирене и обсъждане на мерки за укротяване.

Силата на звука очевидно в този момент е една от главните теми за разговори между организатори и рок-музиканти. Другите теми са изгубени някъде из лабиринтите на многобройните банкети. Тези банкети направо са потресли нашите групари, които никога дотогава не са виждали така масово и организирано да се изпива и изяжда народно имущество. След всеки концерт – банкет. На всеки банкет – първи секретар на някакъв партиен комитет и до него – съответният първи комсомолец. Ядене – на корем. Водка – в индустриални количества. И – пълен набор от назидателни реплики: "А бе, вие – така... Много така. Не може ли по-така?...". Нашите, обаче, са овладели в казармата всички швейковски номера и въобще не влизат в дискусии. Оставят трапезата да изглади всякакви идеологически несъответствия. Още повече, от един момент нататък назидателните реплики звучат глухо и неясно, когато голитат изпод масата. Само веднъж Насо не издържа и за всеобщо учудване той, а не Кирчо, гръпва една реч в защита на демокрацията и рокенрола. Този път ритацият по кокалчетата е фронтменът Маричков, а нищо не забелязващият е барабанистът Атанасов. Последницата е поредното писмо до съответните инстанции в София, които веднага си припомнят, колко опасна за реалния социализъм е група "Щурците". Пълните зали в Коми и възторженият прием в братския Съветски съюз нямат никакво значение. Групата продължава да свири силно!!! Тя пее на английски и проповядва някаква несоциалистическа свобода на духа. А това е опасно за системата. Затова институциите решават, че би било много рисковано такава група да се появи на Десетия световен младежки фестивал в Берлин – столицата на ГДР. И "Щурците" са отрязани от българската делегация, въпреки че преди това е имало сериозна приказка да бъдат включени като лауреати от предишния, софийския фестивал. И, за да е мирно селото, са вързани и другите "попове". В културната ни агитка въобще няма българска рок-група. А на "Щурците" им се ходи в Германия...

Кирчо: Отиването ни на този фестивал за нас беше въпрос не само на престиж, а и на нужда от информация и творчески контакти. ГДР за нас беше позната територия,

защото още през 1969 направихме там първото си задгранично турне. Но през изминалите четири години нещата там бяха се изменили коренно.

Онова турне е плод на немска инициатива и е свързано със снимки за някакво естрадно телевизионно шоу, плюс концерт на живо. Вероятно на "Златния Орфей" представител на източноевропейската телевизия е видял "Щурците", харесал ги е и се е стигнало до тази покана. Това май е и първото официално излизане на български групи зад граница. И въпреки че тогава Източен Берлин не е Запад, все пак е Европа. По магазините има всичко, хората са добре облечени, стоките са сравнително евтини. Но, за огромно учудване на "щурчетата" в ГДР няма рокенрол. В телевизията – фибри и брилянти, плюс някаква естрада, в сравнение с която "Песен за Щурците" си е направо хеви-метъл. Целият този анахронизъм, на фона на богатия пазар и сравнително високия стандарт на живот, направо шашва българчетата и те даже не разбират, как са се съгласили да изпълняват по време на телевизионното шоу и една немска песничка. В нея се пее нещо за "Блюмен цур Зомерцайт", което нашите трябва да научат за два часа и да го изпеят пред набирените източноевропейци. Групата се опитва да изсвири песничката по-китарно, но организаторите с учтиви, но непреклонни усмивки обясняват, че песента вече е записана като плеибек от естрадно-симфоничния оркестър на шоуто и тук въпросът е само до пеење и снимки.

Кирчо: Направо бяхме принудени да изпеем немската отврат, за да можем да вкараме в програмата и нашите две парчета – "Песен за Щурците" и "Стар албум". Те направиха много силно впечатление, а онези "Блюмен" бяха заснети така, че и не се разбра, кой изпълнява бозичката.

На следващия ден вече свирехме на живо в една от големите им зали – на "Александерплац". Такава една – кръгла и много голяма. Там направихме голямо шоу. Забихме "White Room" на "Крийм", "Purple Haze" на Джими Хендрикс, "Whole Lotta Love" на "Лег Цепелин", "My Generation" на "Ху", хитове на "Бийтълс", "Ролинг Стоунс"... Докато не дойдоха техните цивилни изкуствоведи и не ни спряха тока. Все пак бяха по-вежливи от нашите. Или може би това се е дължало на русите коси и сините им очи. Но – същите дебели вратове и настойчивост на ваяк. И – същите сиви костюми. Но бяха доста по-учтиви и спряха концерта постепенно, а не от раз. Даже не успяхме да се скараме с тях. Бяхме впечатлени от възпитанието им.

Младежка доверчивост! Защото информацията до съответните български служби за опасното поведение на "Щурците" тръгва още същата вечер. Обяснено е подробно, колко е вреден репертоарът на групата, изграден главно от парчета на упадъчни западни рок-групи и основан на подражателството на чужди на социалистическия морал и ценностна система музикални течения. В Концертна дирекция срещу името на "Щурците" отново светва червена лампа.

Източноевропейските импресарии, музиканти и режисьори обаче харесват нашите рокаджийчета, а пък и си нямат все още свои и два месеца по-късно отново им уреждат снимки в телевизията, плюс няколко концерта. Така, през 1969 "Щурците" дефилират победно из страната на немския социализъм, весело гърмейки с електрически китари и барабани и развявайки не много, но все пак – дълги коси. На фона на тамошното обществено мнение за правоверността на българските комунисти, "прегният пост на световната социалистическа система", както наричат тогава ГДР, е направо потресен. Значи, в България може да се свири рок, а в центъра на Европа не може?!... И дали поради този гразнител или поради вече наредени обществени и културни процеси (нека не забравяме, че колкото и да забраняваха на източноевропейските младежи да слушат и да свирят "упадъчната" музика, всички антени на телевизори и

радиоприемници тогава бяха насочени към Западна Германия и колкото и да бе висока и здрава Стената, езикова бариера и стена в ефира нямаше. – бел.авт.), свободомислещата интелигенция предизвиква едно решение на тамошния комсомол (FDJ), с което се дава зелена улица на рока и свързаните с него атрибути. С изключение на безкомпромисната цензура върху текстовете, които в никакъв случай не могат да критикуват социалистическия начин на живот и да проповядват контрареволуция, всичко друго е позволено. Няма ограничения върху облеклото, прическите, силата на звука, музикалните стилове, начина на пеење... В Централна Европа започва ерата на рока. Само за две-три години в ГДР, Унгария, Чехословакия и Полша избухват групи, чиито хитове прехвърлят даже Стената и стават популярни на Запад. Имената на "Локомотив ГТ", "Омега", "Скорпио", "Карат", "Пудис", "Червоне гитаре", "Скалдсбюе" се произнасят с уважение в почти цяла Европа, където са разпространени и плочите им. А онези, които няколко години по-рано са били едва ли не пример за идеологическа разюзданост и носители на рок-бацила, които със звука на електрическите си китари са скандализирани охраната на "предния пост", все още нямат тава и трябва дълго да чакат, за да вкарат свое парче в някоя от малките си винилки. През тази 1973 "Щурците" усещат колко е оскъдно малкото им щастие да свирят и колко е рамкирана свободата им да правят рокенрол. Затова неустово ги тегли към Берлин, защото там, във фестивалния град ще бъдат всички водещи банди от "братските" страни, плюс разни други от "вражеските". Да останеш встрани от тази веселба е равносилно на самозасиждане. А Кирчо, Пеци, Косьо и Насо не са мъже, които ще клечат край гувара, ако могат да го прескочат. И, тъй като комсомолът не променя индиферентната си позиция по отношение на рок-групите, басистът Маричков разработва План с кодовото название "Къде го сееш, къде никне". Той е прост, изпълним, коварен и почти брилянтен, какъвто е планът на Зайо за отвлечането на Бебето Ру.

Първо: Демонстрира се кротост и послушание на родна земя. **Второ:** Прекратяват се въпросите към ЦК на ДКМС, свързани с евентуално участие в Берлинския фестивал. **Трето:** Изявява се желание пред Концертна дирекция за ресторантски ангажимент в ГДР. **Четвърто:** Подготвя се съответният репертоар от евъргрийни и се изсвирва пред съответната наша комисия. **Пето:** Грабват се паспортите, визите и апаратурата и се отпътува за ГДР. **Шесто:** Уговаря се с Българския културно-информационен център (КИЦ) в Берлин участие по време на фестивала. **Седмо:** В ресторанта, където е съответният ангажимент се изсвирва целият рок-репертоар и се предизвиква прекратяване на договора. **Осмо:** Причините за "недоразумението" се стоварват в дворовете на съответните импресарски агенции в двете страни. **Девемо:** Грабва се апаратурата и се заминава за Берлин!

Кирчо: Идеята за този коварен план ни даде, без да подозира, самият шеф на Концертна дирекция Димитър Ганев – Ганди. В един разговор стана дума за това, че ни се ходи в ГДР и той каза, че можел да ни прати, но в ресторант и със съответната програма. Тамън сме щели да му се махнем за малко от главата. Каква програма е нужна? Еди-каква си. Направихме пет евъргрийни и той ни уреди ангажимент за някакъв ресторант в Гера. Прекрасно, малко, чисто немско градче. С черквичка, преметен площад, кафененца, градинки. Ресторантът – в същия стил. Да ти е мъчно да го разрушиш. Защото това, което възнамерявахме да направим, направо си граничеше с бомбардировка. В целия план бяхме посветени само аз и Косьо. Пеци – донякъде, защото той като честен и праволинеен човек не одобряваше такива коварства. А на Насо нямаше нужда много да обясняваме – той и без нас би направил същото. Още първата вечер се оказа подходяща за осъществяване на плана ни. В ресторанта вечеряха предимно въз-

растни дами и господа, които ни погледнаха строго още по време на петте евързрий-на. Изсвихме ги, направихме пауза и ударихме нашия репертоар – "Пърпъл", "Цепелин", "Гран Фънк", "Стоунс", "Крийм"... Сервитьорите моментално напуснаха кухнята и се скупчиха в салона, откъдето започнаха да напират тийнейджъри, които портиерът героично отблъскваше, а бабичките и дядовците бяха направо втрещени. Чиниите им подскачаха и пържолите в тях извършваха неприлични движения, вилиците и ножовете звънтяха. Веселба. Тази и следващите три вечери управителят запази спокойствие, което направо ме притесни и се уплаших, че ще провали плана ни. Но на петата дойде при нас и попита видимо разтревожен: "А бе, момчета, вие нямате ли друг репертоар?". Ние се направихме на учудени и му обяснихме, че са ни пратили да свирим в рок-клуб и затова...

Този диалог, както и последвалият го телефонен разговор със София са христоматиен образец за практическото приложение на класическата литература и по-точно на уроците на добрия войник Швейк. Виковете на Ганди: "Какво става там, бе? Пак ли вие? Докога ще се разправяме с вас? Веднага да си вдигате китарите и да се прибирате в София!..." и обясненията на Кирчо: "Ама ние само си свирим и изпълняваме репертоара, който..." , довеждат до мъдрото решение на музикантите да бъдат платени изработените вечери, плюс пътните до България и договорът да бъде прекратен по взаимно съгласие. Паспортите са налице, визите – също. Има и малко джобни пари, плюс уговорка с познати от Културно-информационния център на България в Берлин. Какво повече е нужно, за да започне фестивалната фиеста?!

Междувременно младежите от Гера са харесали много нашата група и е постигната уговорка с Младежкия дом за концерт на "Щурците" след фестивала с хонорар от 2000 марки (източни). Освен това, с тяхна помощ е осъществена и една от най-сложните пътно-товарни операции в историята на рок-музиката, а може би и на ж.п. транспорта. Защото влакът за Берлин има престой на гарата в Гера около пет минути, а групата притежава апаратура, която от четирима души, при най-добра организация се товари за десет. Цял ден се чертаят схеми, правят се изчисления, но всички варианти завършват по един и същ начин: групата остава на гарата, а част от апаратурата заминава за Берлин. Най-добрият вариант би бил, ако и част от групата успее да се метне на влака. Но пък тогава останалите двама няма да могат да натоварят останалата в Гера апаратура. За спането по гарите въобще не се и говори – то е малка грижа. И точно в този критичен момент на помощ идва българо-немската групарска гружба. Момчетата от младежкия дом се включват в акцията. Апаратурата е разпределена така, че да се атакуват няколко врати от двете страни на влака едновременно и в уречения час акцията е проведена. За по-малко от две минути цялото оборудване на "Щурците" е качено в няколко вагона и до половината път към Берлин бандата успява да се събере на едно място с цялата си звуковъзпроизвеждаща техника. Няколко часа по-късно четиримата вече седят върху колоните на перона на Берлинската гара и чертаят звездни планове.

Първото, което трябва да се реши е настаняването. Телефонният разговор, който Кирчо провежда с посветеното в акцията лице от българския КИЦ, му дава връзката с една българка, омъжена за немец, чиито роднини давали стаи под наем. Квартирата се оказва евтина, приятна, а хазията – гружелюбни. Къщата постоянно мирише на "Kuchen", сиреч – на сладкиш, а кварталчето е тихо и по немски чисто и подредено. Единственият трън във волната групарска гуша през тези фестивални дни и нощи (защото фестивалът вече е тръгнал – бел.авт.) е безпаричието, което в един момент лишава пушачите от цигари, бираджииите от бира и заплашва да доведе най-верния си

приятел – глага. В този критичен за живота миг на групата момент, Кирчо отново се оказва на висотата на своите отговорности, събира всички налични пари и отпуска на всеки само колкото е нужно за поддържане на елементарните жизнени функции. Кризата е само два-три дни, а после идват ангажиментите. Между другото, фестивалната програма си тече и на различни сцени в Берлин забиват различни групи, които нашите ходят да гледат. И после да се ядосват, че както става обикновено, най-добрите са сред зрителите. Кое то не винаги е така, защото някои от концертите наистина са забележителни.

Косьо: Тогава големият хит бяха "Локомотив ГТ" и в Берлин ги гледахме. Това за мен беше страхотно преживяване. А и цялата обстановка. Навсякъде млади хора с китари, по улиците имаше даже и пиана. Музиката беше на всяка крачка. Вървахме като омагьосани... Ние също имахме голям успех. Видяха ни и ни харесаха. Разбраха, че имаме прилично оборудване, че свирим и пеем професионално.

Това наистина става ясно, след като започват ангажиментите. Първо, българският културно-информационен център потвърждава концерта на "Щурците" и дори обещава някакъв хонорар. В този, пълен със светли надежди миг става ясно, че братът на хаяйката ще се жени и иска на купона да свири българската група. При това си и плаща. В следващите дни плодове дават и старите връзки от 1969 и нови два концерта се очертават на хоризонта. При това – в рамките на фестивала, но в немската програма. Кое то прави "Щурците" неофициални участници в Десетия световен младежки фестивал "Берлин '73", като независим културен субект, извън българската делегация. И като капак на всичко идва радостната вест от Гера, че е установена връзка и с младежкия дом в Магдебург, откъдето също канят нашите момчета за специален концерт. Така, от дума на дума, си става цяло турне.

Фестивалът върви, българската официална делегация участва дейно в политическите дискусии, а неофициалното ни културно участие забива здрав рок по берлинските сцени и радва разноезичната и разноцветна публика. Преки контакти помежду им няма. Поне в началото. Първата опасност за сблъсък е избегната с бърза маневра, включваща прибежки и припъзлявания в района на Александерплац. Един ден, както обикновено, младежта на света е приседнала небрежно и на групички върху плочките на световноизвестния площад, пуши, бърби, грънка на китари и разменя значки, адреси, знаменца, клетви за любов и вярност. Кирчо, Пеци, Косьо и Насо естествено са в шаренията. Имат си нови приятели и заедно с тях се радват на слънчевия ден. Изведнъж, обаче, от другия край на площада се чува строева стъпка, команда за песен и над площада еква "Тих, бял Дунав". Българската официална делегация пристига организирано на неорганизираното младежко средище. Ефектът е поразителен. Разговорите секват и всички стреснато се втреничват в групата еднакво облечени и прилично подстригани комсомолци. Нашите мускетари с китари потъват в земята. В който и да е смисъл на думата. Веднага им става ясно, че ще е най-малкото неуместно, да се срещнат лице в лице с маршируващата млада България.

Кирчо: Като се изключи концертът ни пред нашия културен център, който ни донесе страхотни неприятности, в този фестивал ние направо си участвахме като част от немската делегация. Свирехме на техни сцени, ходехме с тях по купони. На един концерт ни видяха някакви българи и се вцепениха: "Я, "Щурците" били тук!... Кои ги е поканил?". "Ами домакините" – отговорих им аз и те онемяха. А концертите бяха страхотни. Немските банди вече свиреха много професионално, имаха добра апаратура, правеха свой репертоар. Сприятелихме се с "Карат", които и до днес са ни много близки приятели. След това години наред сме правели заедно турнета в ГДР. Запознах-

ме се с "Локомотив ГТ", с "Неотон Фамилия", "Скорпио"... Свирихме на едни сцени с най-добрите и те ни оцениха. Нямахме техните апаратури, но все пак – три "Маршала". А и такава здрава група от България те не очакваха да видят. Приеха ни като приятна изненада. И най-важното – тези контакти ни отвориха вратите за бъдещите турнета в ГДР, които се превърнаха в ежегодна традиция.

Авантюрата "Берлин '73" се очертава като звезден миг за "Щурците" и напълно закономерно е някой българин да промени пейзажа. Така и става. На 1 август е отдавна уговореният концерт пред българския КИЦ. Вдигната е малка естрада и групата нарежда уредбите си. Мястото по принцип е централно – на "Унтер ден линген", но навалица около този културен институт рядко се събира. Този ден обаче явно е бил предвиден като Ден на стълпотворението, защото още след първите акорди пространството пред Центъра се изпълва с народ. Кирчо и компания започват, както си знаят – "Песен за Щурците", "Стар албум", парчета на "Крийм", "Цепелин", "Ху"... Докато една от служителките не готичва с изменено лице зад сцената и не започва, кръшейки ръце, да шепне високо: "Кирчо, Кирчо... Спрете, спрете!". Ами сега? Как да спрат концерта по средата пред очите на над хиляда души, които видимо одобряват рок-посланията на българите? Още повече, в този момент не е ясна причината за обратния завои на хората от Центъра. Кирчо само разбира, че първият секретар на ЦК на ДКМС Енчо Москов е пристигнал, казал е, че музиката е много силна и да се спре това безобразие. Докато се изясняват позиции пред очите на смаяната публика, някой дърпа шалтера и: няма ток – няма рок. Групарите го удрят на молба. Поне да ги оставят да си завършат с още едно-две парчета концерта, за да се избегне скандалът. Иначе се излагаме като кифлагжи пред немците. А немците недоумяват, стоят и чакат. Тогава в нечия отговорна глава явно е светнала сигналната лампичка, защото токът отново потича и "Щурците" криво-ляво довършват това свое участие. Публичният скандал е спестен, но после, по домашному мой се отприщва.

Регове от дневника:

Берлин, 01.08.73 – Свирене пред Българския културен център. Трагедия. Всичко започва добре, но шефовете Е.М., П.М. и С.В. там – слушат. Точно в този ден умрял В. Улбрихт. Казват, че свирим страшно силно. В. Фикова вика, а Ив. Фиков идва на сцената. Получава се много жалка ситуация. Спират ни за малко и тока. Абсолютно ни се скапва самочувствието. Иде ми да потъна в земята от срам. Унизителна история.

Ако на някого му трябва пример за малшанс, може да използва именно този случай с "Щурците" в Берлин, защото уговореният преди седмици концерт пред българския КИЦ нелепо съвпада със смъртта на един от създателите на ГДР – Валтер Улбрихт. Нелепа е цялата ситуация, защото смъртта на бившия пръв партиен и държавен ръководител е обявена официално в пресата на следващия ден, а в този момент още никой нищо не знае. При това положение разминаването в настроенията и подхода към концерта при музиканти и политици е съвсем естествено. Едните искат да продължат своя и на публиката празник, другите считат това за кощунство. Все пак, като пример може да се посочи реакцията на официалното партийно и държавно ръководство на ГДР. Фестивалът продължава и едва след неговото тържествено закриване на 6 август, ден по-късно Валтер Улбрихт е погребан и е обявен траур. Нашите май отново се оказват по-католици и от папата.

Кирчо: Споменът от този концерт за мен е направо потискащ. Всичко можеше да се реши по съвсем друг начин. Нямахме нужда да се вика към сцената, да се спира тока, да се излагаме пред публиката. Можеше просто някой да дойде при нас и тихо да ни каже: "Така и така, случи се трагично събитие...". Щяхме сами и без никой да разбере

да приключим. Но, не е и само това. После, в самия Център имаше разговор, които никога не бих нарекъл цивилизован. Първо ни навикаха, че сме в Берлин и свирим, без да сме включени в официалната българска делегация. После се нахвърлиха върху Пеци. Защото той, както стотици други младежи на този фестивал беше вързал през челото си лента с цветовете на нашия трибазеник. Това го правеха всички и така идентифицираха националността си. Енчо Москов, обаче, обяви този акт за гавра с българското знаме и се посипаха едни заплахи... В този момент разбрах, че тези хора са непоправими. Имаше реплики от рода на това, че нищо не е забравено и ако ние си правим илюзии, жестоко се лъжем и т.н. Заповедта беше: Веднага марш в България! Само че ние имаме други намерения, а освен това – и паспорти. Трябваше да изпълним ангажиментите си към младежките домове в Гера и Магдебург, а пътем се появиха и други участия. Тъй че довършихме немската си експедиция достойно и докрай. Даже заложихме мая за няколко следващи. А в София, по линия на комсомола – нищо. Май бяха забравили.

Може и да са забравили. А може и да са си гали сметка, че викането е било пресилено. Нищо чудно да са получили и прекрасни отзиви за концертите на българските рокаджии върху германска земя. Както и да е. Наказанието се разминава, но бащинството на Кирчо – не. Докато са повдигали фестивалния рокаджийски градус в Берлин, в София Доротея ражда Кирил Маричков – Младши, а щастливият татко вижда сина си на едномесечна възраст. Музикантска съдба... До края на 1973 групата още веднъж пресича гържавните граници и изнася няколко концерта в Чехословакия, заедно с Маргарита Радинска. Поканата е от българския културно-информационен център в Прага, а този път ужасът е в очите на чехите, които направо не смеят да пуснат "Щурците" в столицата си.

Регове от дневника:

Кутна Хора, 26.09.73 – Концерт в Културния дом. Малко публика, но хубава. Представител на посолството ни прослушва. Правим много добър концерт. С Радинска – също добре. Човекът от посолството казва, че е силно. Същото казва и човекът от партията в Кутна Хора, поради което отменят концерта на следващия ден.

Все пак концертите в Чехословакия минават добре и последващите отзиви по принцип са положителни. Момчетата се връщат в родината и довършват 1973 концертно и с онази поредна малка плоча, за която вече знаем.

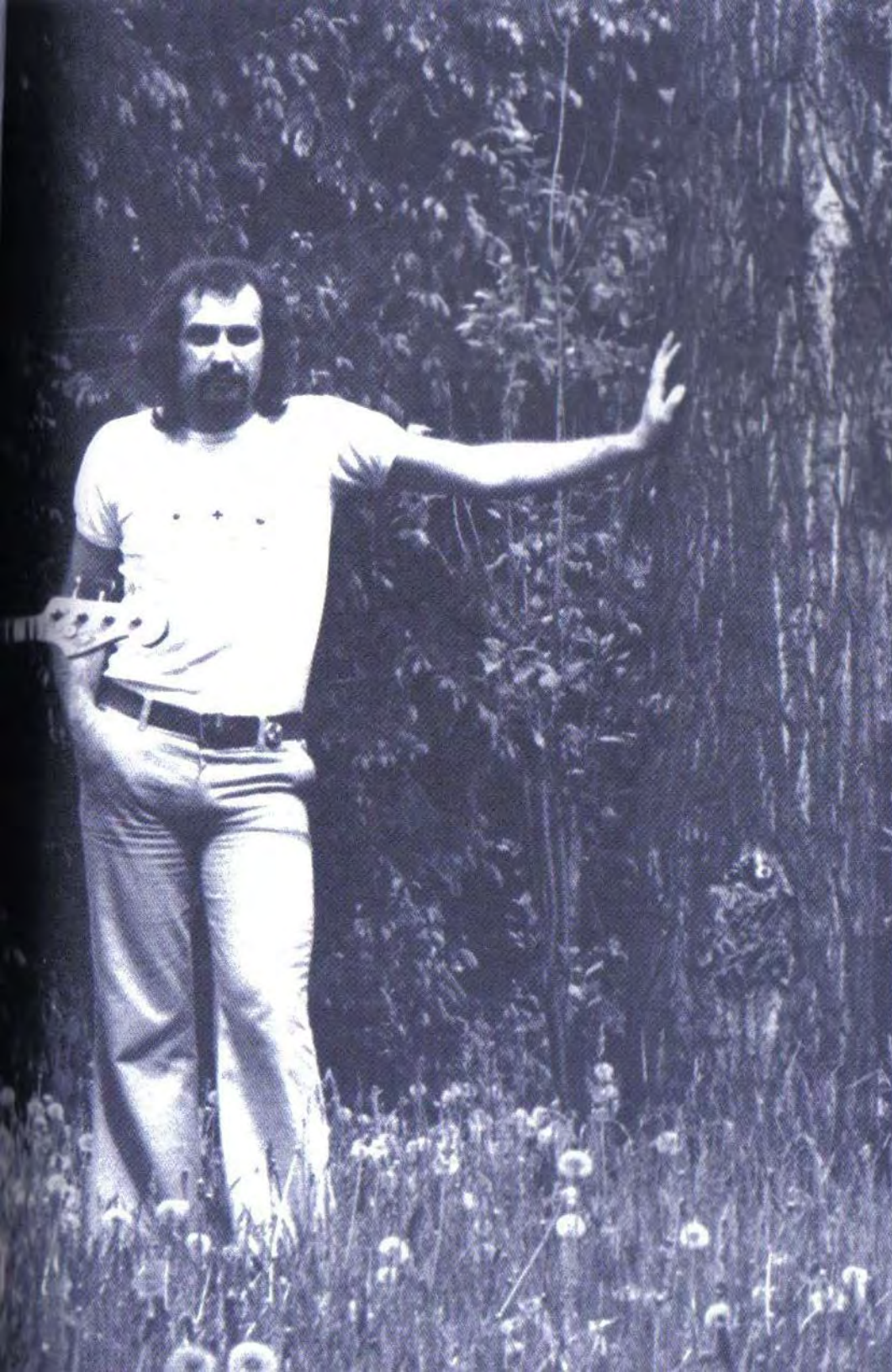
Публиката у нас вече не се учудва на концертната активност на любимата си група, пълни залите и се опитва да си представи, че е някъде другаде. Тъй като не знае как точно изглеждат нещата там, някъде, а има някаква поизкривена, целенасочена, отрежисирана полуинформация за "уродливото лице" на западната музика, мога и начин на живот, поведението ѝ на моменти буди тревога. И не само сред властите.

Регове от дневника:

Димитровград, 32.11.73 – Два концерта, които минават добре. Малко силно свирене. Малко бързи темпа. "Две момчета" се клати. "Песен за модата" – припева по-бавно. Общо – добро ниво. Огромен успех. Претъркано с хора. Чупят столове. Момчетата плачат след концерта, а момчетата си удрят главите в стената. Големи разпразии по този повод в Хасково.

С изтичането на тази година "Щурците" приключват детския си период. Първите седем години вече са зад гърба им. Започва най-трудното. Онова, което някои наричат съзряване, други – пубертет, трети – кръстопът на илюзиите, четвърти... Започва нещо, с въпросителна накрая и много риторика във фразата.

А сега накъде

Несъмнено 70-те са период на реструктуриране. Светът е на кръстопът, както биха се изразили масовите политолози или направо си е разкрячен, както би обобщил бай Симо в кварталната кръчма. С единия си крак е стъпил на пътеката на войната, а с другия – край огъня на разбирателството. В едната си ръка държи томахавка, а в другата – лулата на мира. Една война свършва, но друга започва да се разгаря. Великите сили разговарят, а в същото време "Баадер-Майнхоф", "Червени бригади" и други юначни организации сеят смърт, страх и несигурност. Стадионът в Сантяго се превръща в кръвав символ на военната диктатура, а просперираща Америка се чуди как да изчисти от лицето си петната от аферата "Уотъргейт". На Изток Брежнев мери идеологически, но и военностратегически мускули с Великия кормчия и Китай е обявен за пръв враг на реалния социализъм. Към компанията на "врага" изведнъж се присламчват и две европейски социални държави, което допълнително обърква ситуацията и малка България се оказва обградена от врагове. На румънци и албанци са им се дръпнали очите, Югославия води колоната на необвързаните, а отдолу весело шуми южният фланг на НАТО. В тази обстановка ръководната сила на българското общество няма друг избор, освен братската презгърдка и влажните целувки с другаря Брежнев. А, който мисли различно значи е луд и мястото му е в лудницата. Практика, добила широко разпространение във Великата съветска страна именно през това преходно десетилетие.

Цялата тази картинка не може да не окаже въздействие и върху опорните точки на различните изкуства. Затова и музиката на 70-те е по-различна от музиката на 60-те. Рокът прави стратегически завои и забива в посоката на сложните музикални структури, мощния саунд, светлинната атака и престава да се интересува от гребния живот на гребния човек. Той започва да решава глобални естетически въпроси. А отношението на хората към политиката, парите, насилието, отчуждението, става тема на политическата песен, събрала в една компания бардове от двете страни на желязната завеса, които дружно хулят американците.

В един такъв много интересен исторически момент (знаете мъдрата молитва: "Не ме наказвай, Господи, да живея в интересно време!" – бел.авт.) "Щурците" започват гългия и доста объркан път към собствената си идентичност. Започва търсенето на собствения стил, на точния състав и на характерния звук. Започва събирането на нужната, а не просто – голяма апаратура. Започва ходенето по мъките...

Пеци: След казармата започна най-мрачният период в живота ми. Бях без работа, без пари. Нямахме достатъчно ангажменти, нямаше нужната апаратура. Освен това, през тези години и рок-музиката се бе променила и трябваше да търсим ново звучене. Уж не бяхме наказани, но не бяхме и опростени и в провинцията не знаеха да ни канят ли или – не. Аз също вече бях женен и карахме с по 35 лева на месец – социални помощи. През това време само свирех. Изпипах всички номера на Ричи Блекмор. Свирах неща на Джими Хендрикс, Ерик Клептън, а си падах и по Джони Уинтър. Започнах да изучавам стиловете на свирене на "Сантана", "Чикаго"... В тези години станах универсален китарист. Не ходех никъде. Седях си в къщи и свирех. И още не ми е ясно, откъде събрах пари, за да си купя оборудването през тези ужасни месеци?!...

А в самата група имахме безконечни спорове, каква музика да правим. И всеки имаше пристрастия. Минахме през "Емерсън, Лейк енд Палмър" ("Песен за атомната гъба", 1975), "Диъп Пърпъл", "Пинк Флойд". Това, което беше до Удсток, вече го нямаше. Песните отстъпиха място на парчетата. Звукът ставаше все по-смазващ и това поставяше пред нас проблема за апаратурата. Ако през 60-те мелодията и хармонията водеха при възприемането на тази музика, през 70-те те бяха вече само един от компонентите. На преден план излизаха аранжиментът и саундът. А саунд се прави със

стъпала и колони. Години наред сме ковали и боядисвали колони, правили сме стъпала и сме събирали осветление. Превърнахме се в дърводелци, железари и техници. По едно време пояникът си живееше в ръцете ми по-дълго, отколкото китарата. До един момент, когато осъзнахме, че сме прехвърлили всякаква мярка.

През тези години, между 1973 и 1975 "Щурците" записват само девет песни, сред които – "Ти не разбра" – първата композиция на Пеци в родната ни дискография. Тя представлява една от илюстрациите за влиянието на "Дийп Пърпъл" върху българската рок-стилистика. Това, естествено, са подробности, защото в тези години всички оцелели и току-що раждащи се банди изпитват непреодолима привързаност било към "Слейд" или "Суит", било към "Юрая Хийп", било към "Лед Цепелин", а да не говорим и за "Йес", "Дженесис" или "Пинк Флойд". Там, отвъд Стената, рокът, колкото и да е по-различен отпреди, продължава да тревожи слуха, духа и сънищата на потребителското общество. А то го търпи и даже му плаща. Как да устоиш на това очарование? И да не се изживееш поне за малко като един от тях!

Но, да не се отвлечаме, защото палавата ми история лесно заскучава и започва да се прозява. Защото, нали все пак – "Щурците"... Които се разделят с Косьо Атанасов и приемат в групата атрактивния пианист и цигулар Борислав Панов – Боти. Причината за отгърпването на Косьо вероятно е чисто творческа, защото той продължава да свири, композира и записва свои и чужди песни. През 1977 даже се връща за известно време в групата, но подчертавайки, че е само гост-музикант.

Боти също не се задържа кой знае колко и през 1976 е заменен от Валди Тотеф. Така, в средата на 70-те "Шурците" намират своя състав.

Но още през 1974 намират и барабаниста, който... Той е Георги Марков, грабнат направо от Консерваторията и заведен в ателието.

Жоро: Доколкото си спомням Стефан Широков бе в основата на контакта ми с "Шурците". Той ме свърза с Пеци, а после се запознах и с Кирчо. Бях изкарал една година и точно започвах втората, когато се появиха тези разбойници и ми провалиха дипломирането. Ама то се оказа, че не ми и трябва, защото ми осигуряваше единствено постоянна солистична катедория, която иначе аз си взимах всяка година. А изпитите за катедория в началото провеждаше Добри Палиев, а после – Пепи Цанков.

Когато учех в Консерваторията, слушах най-вече джаз. Били Кобъм ми беше idol. Сви-реше с Жан-Люк Понти, Ал Ди Меола, Стенли Кларк... Направо се захласвах. И като Били Кобъм носех много къса коса. Въобще, няхах рок-имидж. А и свирех с класическа постановка.

Доволен съм, че още тогава започнах да изграждам стила си на свирене под влияние на джаз-рока. Там няма случайни неща, няма неотработени моменти. Има едно спокойствие и барабанистът придържа назад останалите. Много характерно второ време, което се забелязва и при Йън Пейс. От него също много съм учил.

Жоро се появява точно навреме и осигурява на групата нужното спокойствие, за да може тя да извърви без особени кризи пътя към своята истина.

Кирчо: През 1974 ние вече бяхме на възраст, в която не можеш да се занимаваш с музика ей така, между другото. С Пеци имахме семейства, аз правех 30 години и беше крайно време да престанем с безцелните експерименти. Освен това, времето налагаше да обогатим звученето си. Нужен ни бе клавиър. Аз също свиря на пиано, но не исках да остава баса и да застана зад клавира. Затова извикахме Боти, който свиреше и на цигулка и даже ѝ беше поставил адаптер. Това беше направо атракция и у нас никой до този момент не беше го правил. С Боти се познавахме отдавна и знаех, че е госта особен и нестандартен. На моменти – даже над допустимите граници. Това понякога си даваше отражение в групата, а и вън от нея, но пък си беше и една екзотика, плюс музикалното обогатяване, което в крайна сметка целехме.

Някъде по това време се разделихме и с Насо, който мислеше за всички инструменти и свиреше на всичко по малко, а ние искахме барабанист, който да си мисли само за барабаните. Така, Насо направи вокалната група "Стил", а ние с Пеци намерихме Жоро Марков, който си легна точно на мястото. Преди да се запозная с него, той изглежда бе влязъл във връзка с Пеци, но на мен ми звънна по телефона и в типичния си стил каза: "Разбрах, че търсите барабанист. Няма нужда вече да търсите. Аз съм този, от когото имате нужда". И на следващия ден се видяхме в сладкарница "Роза". Като го зърнах, направо ми се прииска да завия обратно. Къса косичка, диоптрови очила – приличаше на всичко друго, но не и на рокаджия. Но, като седна зад барабаните и удари без грешка всички тестове, които бяхме измислили с Пеци, направо ни взе акъла. Едно от нещата, които направи, бяха барабаните на Мич Митчъл на някои от хитовете на Джими Хендрикс. А колкото го косата, тя си порасна. Е, за едни снимки пред "Александър Невски" му сложихме перука.

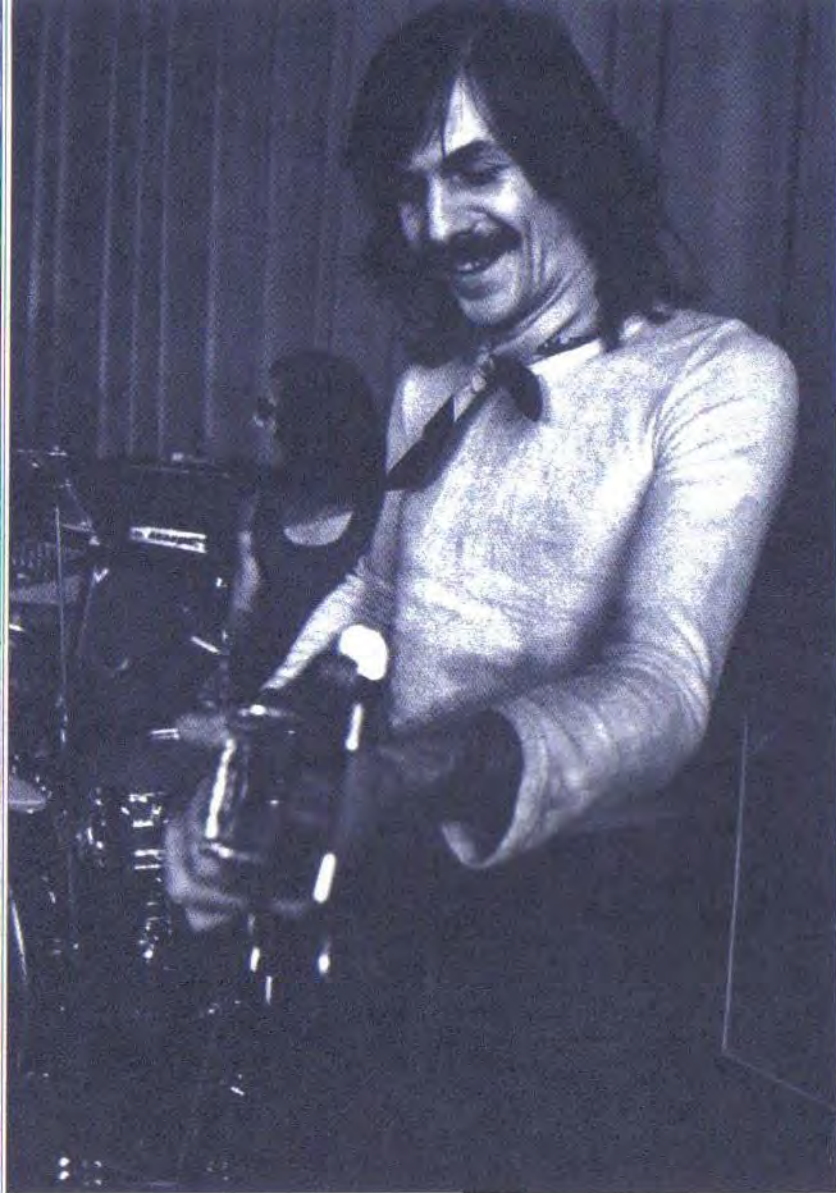
Така Жоро започва да пази гърба на "Шурците" и се лишава завинаги от възможността да се развие "нормално" и като голяма част от своите колеги, завършващи Естрадният отдел, да се отдаде на ресторантско музициране. Така е – някои неща или се започват навреме, или въобще се подминават.

Жоро: Първото, което направиха с мен тези разбойници, беше да ми развалят класическата постановка, защото не била рокаджийска. Независимо от факта, че този начин на гържане на палките въобще не пречи на свиренето на рок-музика. А другото – накараха ме да вдигна по-високо чинелите, защото било по-атрактивно. От гледна точка на шоуто може и да са били прави, но за мен това беше абсолютно хлапашка работа. Съгласих се, защото по принцип мразя разпратиците. А и цялата кариера на един групар е компромис.

Няма да забравя първите турнета. Пътувахме с един автобус на Концертна дирекция. Половината седалки се свляха, за да се натоварят "Маршалите", барабаните и някакви колонки "Голдън Саунд" – 200 вата от едната страна и 200 вата от другата. Барабаните озвучавахме с един микрофон, пъхнат в средата. Каквото хване. И така свирехме, например, в големи летни театри. Какво е чувала публиката, не знам. И на какво толкова се кефеше? Че ни вижда да мърдаме ли? Защото не вярвам да е чувала нещо. Или поне не е чувала онова, което трябва да се чуе на голям концерт. Но, хората идваха, пълнеха летните театри и се веселяха лудо. Осветление също няхахме. В читалищата свирехме на лампи, а в театрите – на театралното ефектно осветление. По едно време си купихме два прожектора и постепенно започнахме да събираме голяма апаратура.

В тези години апаратурата действително се превръща в тема номер едно за всички български групи. Не само поради новите изисквания на рока от 70-те, но и заради чисто нашенските проблеми, произтичащи от затворения пазар, ограниченията във валутната търговия, липсата на качествена озвучителна техника. Плюс широко разтворената ножица на цените между двата свята, разделени от Стената. Направо е невъзможно да си купиш цялостно оборудване, барабар с колоните, ако не разполагаш с валутните сметки на ЦК на БКП или поне на Министерството на външната търговия. На по-ниски външнотърговски или посолски равнища също може да се проведе подобна операция, но къде ти е гаранцията, че после няма да се наложи да пишеш обяснения. Пък и такава апаратура, при положение, че непрекъснатата война между групари и всякакъв вид чиновници е все за силата на звука, се приема едва ли не за

вражеска. Затова, единственият начин за решаване на проблема е "Направи си сам". Този връх в самозадоволяването, превърнат малко по-късно в начин на живот за едно цяло развито социалистическо общество, всъщност води началото си от титаните на българския рок. Защото всички те събират озвучителната си мощ наполовина с пари, наполовина с всеотдаен труд. При което единици от тях придобиват квалификация, която съперничи и дори надхвърля способностите на мнозина техници в екипите на световните рок-гиганти.

Пеци: Поялникът винаги беше у мен. Грижах се за цялата апаратура. Поставах говорителите, правех плочки, на които се монтираха каноните и жаковете, запоявах жичките. Докато аз правех кабелите, а не техниците, не сме имали нито един проблем. Правил съм две мултикорди. А мултикордата е страхотна работа. Това е кабел с много жила. В мишпулта има 16 входа и поне 3 изхода. Това прави общо 19. Всеки е с по 3 жички, значи – 57 спойки. И на цялото това нещо от другата страна трябва да се запоят канони, което прави по две. Всичко – 171 спойки. Освен това, всичко трябва да е без грешка, защото всяка грешка се плаща на сцената. Аз имам кабели, които съм запоял през 1971 и още свиря с тях.

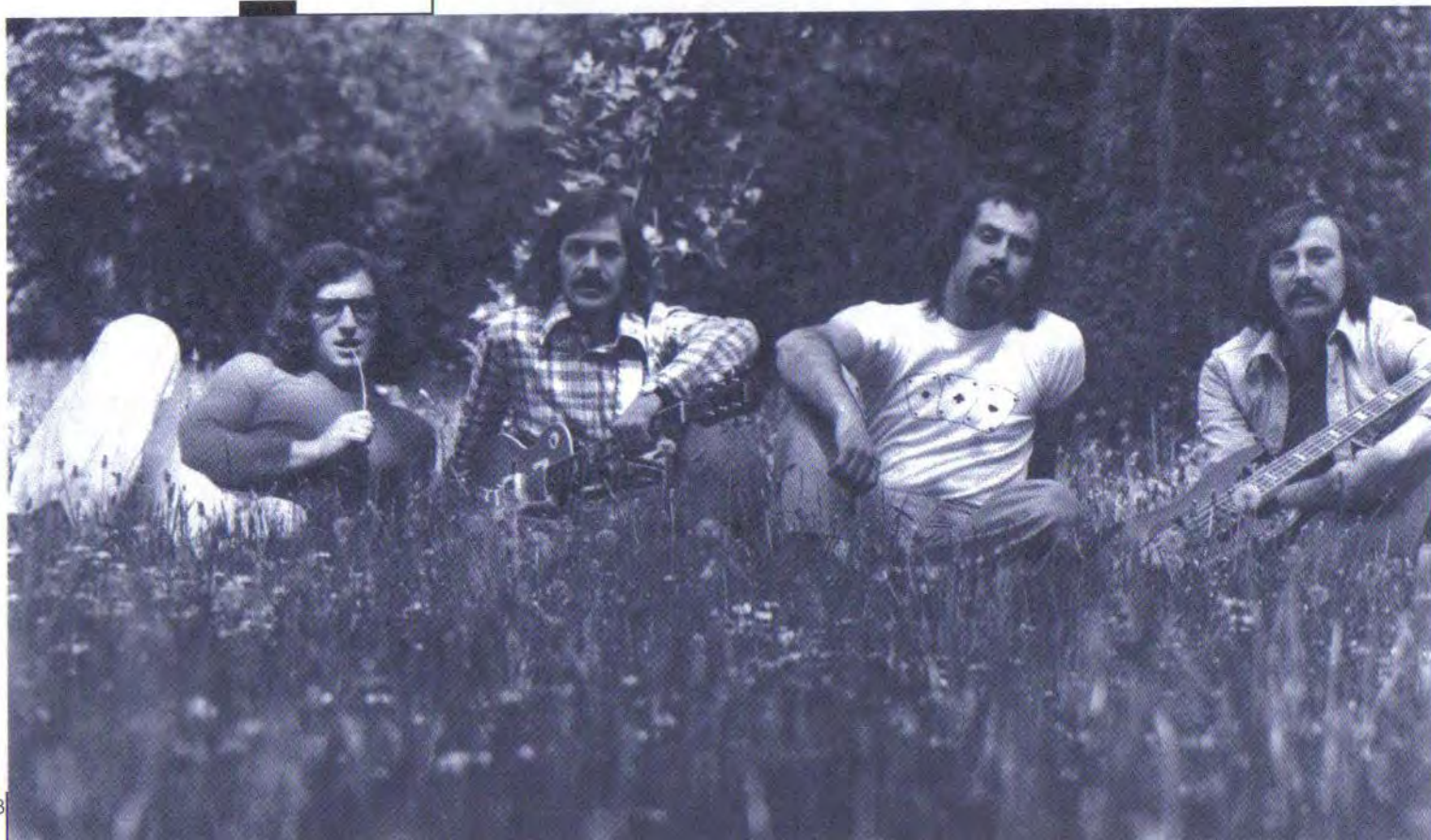
Събирането на апаратура не е само главоболна и скъпа, но и направо подгудяваща работа. Има опасност в даден момент да се шашнеш и да престанеш да правиш музика. Тръгваш, например, в една посока и купуваш микрофони. Оказва се, обаче, че пултът ти е малък. Събираш пари и купуваш нов мишпулт. Да, ама нямаш достатъчно колони. Започваш да събираш говорители, ковеш колони, правиш мощност и изведнъж се оказва, че ти липсват усилватели, за да осигуриш тази мощност. Тръгваш за усилватели и точно в този момент излизат нов тип колони и трябва да започнеш отначало. И така можеш да се въртиш по тази спирала, докато забравиш защо въобще си тръгнал по нея. Добре че по онова време Пеци и Кирчо четат много техническа литература и събират актуална информация, за да избягат от омагьосания кръг.

Пеци: Апаратурата ни трябваше задължително да отговаря на три условия: да е компактна, модулна и качествена. Компактността е много важно изискване, защото за нашите условия е безумство да пътуваш с три камиона. Когато е на модули пак можеш да вземеш само това, което ти е нужно за конкретното участие. А мощността постигахме с качество. Последните колони, които правихме, бяха с 400-ватови говорители. По два - в колона. Трябваше да имаме и усилватели по 800 вата, но на Запад те струваха 2000 долара. Затова си направихме тук. Не бяха 800, но постигнахме 600 вата. И накрая вече имаме апаратура над четири киловата. Но това стана доста по-късно.

В годините, прези които все още си подскачаме с нашата история, голямата апаратура на "Щурците", барабар с осветлението и ефектите, е само мечта. В тези месеци, до идването на Валди, групата свири само на предно озвучаване, няма монитори и си е купила два прожектора. Обикаля България с автобуса на дирекцията и прави около 200 концерта годишно. Няма други професии, няма странични занимания, няма нетрудови доходи. Има заплати от 150 лева, срещу които задължението за 80 планови концерта на година. Всичко над тях се плаща, като хонорарът е 27 лева на човек. Освен това, репертоарът трябва да е одобрен от дирекцията и в съотношението – 50 на сто български, 20 на сто западни песни на български език и 30 на сто соц. Този репертоар трябва да се обновява частично всеки месец. И като капак на всичко, почти на всеки концерт има мъркане за силата на звука, има спирания на тока и разни други удоволствия, които направо те карат да се запиташ: "Това ли е всъщност купонът?". Явно, обаче, че Кирчовата банда не си задава този въпрос. Или поне не си го задава по този самосъжалителен начин. Защото си върви по пътя, прави си концерти и даже си композира новите песни. "Песен за щурците" има вече нов, по-твърд аранжировка, а Кирчо и Боти аранжират "Ти не разбра" и "Песен за теб", които направо си стават хитове. Групата постепенно се приближава към първия си албум и започва подготовката му, все още търсейки отговора на съдбовния въпрос за вярната посока.

Кирчо: Още отпреди се знаеше, че за да издадем албум трябва да включим в него песни на някои определени личности. Ние, обаче, се опъвахме до последно. И през 1975 се видя, че дългосвиреща плоча ще има, ако приемем в нея някои от "постоянното при-съствие". А това бяха: директорът на Балкантон (Александър Йосифов), музикалният директор на Концертна дирекция (Тончо Русев), музикалният редактор на радиото (Иван Калчинов) и музикалният редактор на телевизията (Найден Андреев). Песни на тези композитори имаше във всяка плоча. Защото тава ще има, ако те продуцира Балкантон. Турнето зависи от дирекцията, а новите песни могат да стигнат до хората единствено чрез ефира. Просто и ясно. И певците сами ги молеха да напишат песен за тях. А те си седяха ни лук яли, ни лук мирисали. И чакаха сами да им паднем в капанчето. Както и стана. Най-интересното е, че въобще не им пукаше дали песента ще звучи така, както са ни я дали или ще я преаранжираме до степен прекомпозиране. Важното беше имената им да са в плочата. И да си получават авторските. Все пак, с различните композитори беше различно. Някои бяха по-близо до нашия стил, други – по-далече. Но, за нас най-истинско беше онова, което си правим сами. Записахме албума с Боти. В него вкарахме три мои песни, две – на Боти, две – на Пеци, един кавър на западно парче и две задължителни – на Сашо Йосифов и на Найден Андреев. Веднага хитове станаха "На прага" и "Дяволски сезон". А след излизането на тавата, през 1976, открихме за себе си златната формула на шоубизнеса: албум-радио-телевизия-турне. И от този момент нататък винаги сме се опитвали да я спазваме. И почти никога не сме успявали напълно.

По линия на "формулата" първите пробиви идват с нарушения график за излизане на албумите. А другото препъни-камъче се оказва подборът на песните, които радиото и телевизията излъчват. Пример: "На прага" е парче на Кирчо, а "Дяволски сезон" – на Пеци. Но в медиите по правило вървят двете "задължителни", плюс "Далечен залив". Кавърът "Говори се за нещо", който става едно от най-любимите парчета на поколения фенове, почти не звучи. Неговият текст и думичките на "На прага" също е написал басистът, но много скоро след излизането на албума му е намекнато, че амбициите му да превземе и поетичния рубеж идват като свръхбагаж. И е по-добре да не отваря нов фронт срещу себе си. Стига му битката с композиторите. Защото, ако се сдърпа и с поетите, тогава – я, щурчетата – я, жабчетата... Първоначалният тираж на този албум е 56 хиляди бройки и свършва за една седмица. Вторият също изчезва за дни. А хонорарът на Кирчо, който е най-висок, поради най-мощно авторско присъствие, е 400 лева. С допълнителните тиражи и "малките права" вероятно е набъбнал до 700. Е, не можеш да си купиш кола, но пък бутилка водка тогава е 1.80. Само дето Кирчо не пие... През тези дълги месеци, изпълнени с автобусни пътувания, творчески търсения, технически подвизи и издателски трепети, Валди Томев служи на родината и се мести от поделение в поделение. Загърба си има четири години здраво свирене с "Фактор", последната от които – под псевдонима "Синьо-бели". Има собствена "Фарфуса" и е глава на тричленно семейство, тъй като през декември 1973 Доли го е дарила с дъщеря. Когато в края на 1974 и той тръгва към Ансамбъла на строителни войски, му остават един-два изпита, за да завърши семестриално икономика. Взима ги по време на службата, но не се дипломира и е горд, че е отървал България от още един специалист по вътрешна търговия. Войнишката му пътека е живописна и постепенно отдалечаваща се от София...

Валди: В Ансамбъла изкарах от октомври 1974 до края на 1975. Бях най-заеният човек. Започвах в 8 сутринта като корепетитор на танцьорките. От 10 – репетиция с хора. После – половин час за обяд и начало на репетицията на естрадния оркестър, който тогава се дирижираше от Морис Аладжем. След всичко това – репетиция с групата, в която освен мен – зад съответната "Фарфуса" бяха: Пламен Панчев – Паното (бас), Шуши (китара), Кайчо Каменов (барабани) и Иван – Славеичето, който после си остана в "Тоника". Вкъщи се прибирах чак след 18.30 ч. и обикновено напусках поделението последен, оставяйки ключа във вodosточната тръба, както си беше прието. За това и не разбрах мотива за преместването ми в Суходол – "Не ношува в поделението." Та, никой от софиянци не спеше в поделението. А аз си имах и семейство. Както и да е. След Суходол ме преместиха в Бусманци, а после – в Челопеч. Все със същия мотив. Е, от Ансамбъла бяха с трамвай, от Суходол – с автобус, а от Челопеч – с влак.

Там, в поделението край Челопеч се случва незабравимото за редовия войнишки състав събитие, когато на портала се появява Пеци Щуреца. Това се случва в ранната есен на 1976 и Валди вече се е разбрал с Емил Димитров, че след уволнението си ще се върне в "Синьо – белите". Още повече, работата с Емил е спокойна и доходна.

Валди: С Емил се работеше леко, а и се печелеха пари. Особено, както се бяхме разбрали да му правя аранжиментите. Плочите му имаха огромни тиражи и щях да си живея доста по-охолно. А на концерти той лично доплащаше на всички хонорарите, за да се закръглят на 30 лева, защото тарифата беше 27. За едно турне от един месец изкарвах 1300 лева, което направо си беше годишната заплата на млад специалист с висше образование. Е, разходите на музиканта са други – инструменти, оборудване, грехи, храна в ресторант... Но, това все пак си бяха сериозни пари. И въпреки всичко,

когато в поделението се появи Пеци и дежурният дотича запъхтян при мен, всички уговорки с Емил просто отпаднаха. Бях поканен да свира в рок-група и не в коя да е, а в "Щурците". И направо приех. На 13 октомври се уволних, а на 14-ти бях на първата репетиция.

Кирчо: С идването на Валди просто ми светна пред очите. Изпитах усещането, че "Щурците" се възраждат такива, каквито бяха в началото. Валди ни върна доброто настроение, усмивката. Спое групата. Той възстанови добрата стара традиция на Пепи репетицията да започва с виц, с шега, с усмивка. Ние с Пеци сме по-затворени. Освен това, Валди пее голяма част от вокалните тежести и това обогати звученето ни. Някак си започнахме да намираме себе си и да се измъкваме от блатото на съмненията и хаотичните търсения. Усетихме се отново като група.

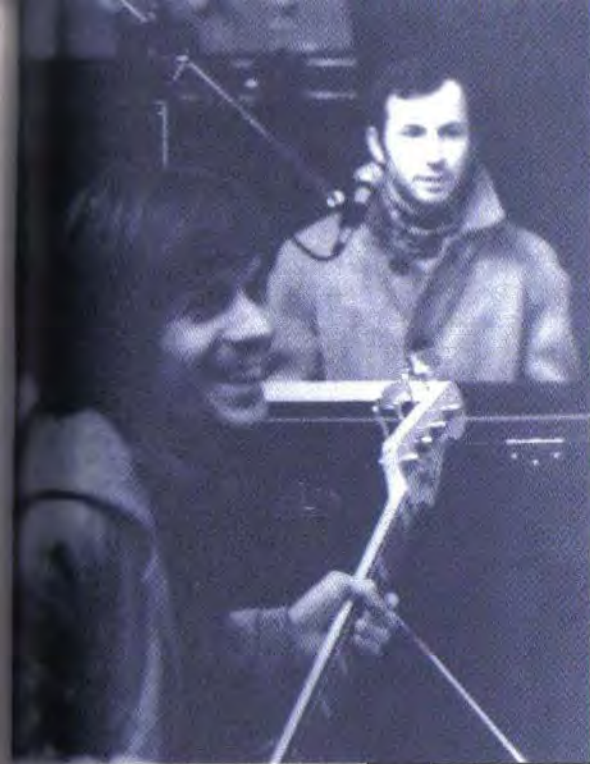
Преди, обаче, Валди да се влее в бандата, "Щурците" правят онзи незабравим концерт в столичния летен театър, който се оказва поредното предизвикателство към органите... на властта. Това е последният концерт с Боти и е през лятото на 1976.

Боти е в страхотно настроение, прави жестоко шоу на сцената и с цигулката си направо подгудява публиката.

Кирчо: Тогава направихме едно парче на "Канзас" и едно наше, което беше много здраво и шоуменско, и публиката издивя. По едно време даже си помислих, че няма смисъл да се разделяме с Боти, но това беше емоционално, моментно настроение. Както и да е – концертът вървеше нагоре и изведнъж пред сцената се строиха милиционери и се опитаха да изтласкат публиката към седалките. Тя се опъна и стана меле. Започнаха да хвърлят камъни по милиционерите и да ги освиркват. Нас ни прибраха в гриморната и там се опитах да убедя един полковник да ни пусне да изпеем поне още една песен, за да завършим нормално концерта и публиката да се успокои. Но, не! Тълпата освирепя, излезе на улицата и обърна няколко коли. Стана страшно... На следващия ден отново ни забраниха. Пак тичане, пак разговори, пак молби, Любо Левчев... Нищо. А точно в този момент ни бяха одобрили една песен на Пепи Цанков за конкурса "Морето, Бургас и неговите трудови хора". Пепи много искаше точно ние да я направим. И сега – забрана. По едно време вече си мислех, че някой наблюдава Пепи и само като направи нещо – хоп – теслата. Сигурно не е имало нищо такова, но в тази ситуация човек започва да вярва в призраци. Дори и Пепи получи комплекс. Забраната, обаче, ни направи такава реклама, за каквато в Америка дават луди пари. И когато все пак ни пуснаха на бургаския конкурс, публиката щеше да се избие да ни види. А на конферансието му бяха забранили да ни обявява с името на групата и той се сбърка. Каза: "А сега за вас – група "Щ..."... и увисна. Направихме парчето с Боти и след това започнахме репетициите с Валди. Който ми дойде като манна небесна. Защото до този момент всички солови партии пеех аз. Освен това правех аранжирменти, разпращах се с Концертна дирекция, милиция и разни други чиновници. Вечно бях прегракнал, преуморен и изнервен. С идването на Валди балансът в групата се възстанови и започнахме да работим много по-смислено.

Първите стъпки на Валди като "щурец" са съпроводени от серия материални загуби. В деня на уволнението и преди първата репетиция Валди и Доли се пренасят в ново-то си жилище в "Дианабад". В един куфар са прибрали комплект златни лъжички за кафе и сервиз от австрийски кристални чаши за бяло вино. Плюс парцалите за чистене на новия дом и нотите на парчетата, които Валди трябва да разучи за репетицията. В суматохата по осигуряване на такситата, куфарът изчезва. Появява се мистериозно на следващия ден, но без материалните ценности. Слава богу, нотите са налице.

Валди: Кирчо много прилежно пишеше ноти. Като влязох в групата и аз приех тази практика. Защото в даден момент, когато песента е разписана много лесно можеш да си я припомниш, ако не си я свирил дълго време. А с течение на годините, ние натрупахме голям репертоар и някои неща просто се забравят.

Първото свирене на Валди с "Щурците" е в Бургас, където, за да не забрави дебюта си с групата, от гримьорната му свиват дънките. Чисто нови "Wrangler". Пеци направо е възхитен, защото до този момент обикновено са крали само негови вещи и от тук-нататък се надява, че господ е изпратил Валди, за да си поделят последиците от кражбите. Той, обаче, не знае че господ е изпратил Валди и за да има кой да разказва с вкус, чар и усмивка разни истории от разни концерти, пътувания или обикновени житейски ситуации.

Валди: Това първо турне с "Щурците" беше през декември и веднага след Бургас трябваше да свирим на някакъв бал в Асеновград. Пристигаме ние на местоназначението и чакаме техниците с апаратурата. Но, някъде около девет вечерта, когато трябва вече да сме на сцената, Ники и Румен се обаждат по телефона и ни съобщават, че са катастрофирали с "Нисата" в Карнобат. Програмата на бала си тръгна, ние чакаме апаратурата. Доиде към полунощ с три "Волги". Ники и Румен разставиха адски бързо и трескаво всичко и в един момент се оказва, че "Маршалът" на Кирчо не работи. Случват се такива работи и с "Маршалите". Техникът се шашина и пита: "Какво да правя?". И тогава Кирчо каза нещо, което дълго време след това остана като лаф в групата. Друсна се в един фотбойл и процеди: "Направи необходимото!". И "Маршалът" просвири... После бяхме в Габрово, където Гошо Минчев пъ с нас някакви рокове на английски и завършихме с новогодишните баловете в зала "Универсиада". Там Пеци ми забрани да излизам на сцената с куфарчето.

Сега звучи смешно, но имаше и такива ситуации. Педалите за ефектите към пианото си носех в едно червено куфарче от естествена кожа, с което излизах на сцената да си подреждам моя ъгъл. Но Пеци реши, че това накърнява имиджа на групата и ми забрани. Със сак може, но с куфарче – не. И обяснението, както обикновено, беше с поучителната фраза: "Не се прави така". Това беше много характерен израз за Пеци. Например: "Не се пие уиски следобег." Аз си мисля, че се пие, когато ти се пие. А Пеци, като не пие въобще... Ние с Жоро даже и пушихме, а след 1980 Жоро остана да си пуши сам. Всъщност, ние си живеехме направо като семейство. Кирчо и Пеци бяха строгите родители, Жоро – вуичото непукист, а аз и техниците – палавите деца. И в номера, смях и забави годините си вървяха неусетно.

Само да не избързваме. Защото все още се намираме в ничията земя между първия и втория албум на "Щурците". Валди току-що е засвирил и запял с групата. Все още няма свои композиции в репертоара ѝ и засега просто изпълнява вокалните и инструменталните партии на Боти. Сменил е куфарчето със сак и е разбрал, че при Кирчо и Пеци "нема лабаво".

Нема лабаво и на идеологическия фронт, където китарите отново влизат в действие, но сега дружно насочени против световния империализъм. Събитията в Чили, вълненията в Португалия, краят на Виетнамската война и расовите вълнения в Щатите, издигат на гребена на вълната бардове като Джоан Бейз, Боб Дилън, Дийн Рийд, Виктор Хара и цяла плеяда техни последователи, охотно подкрепяни от партийно-държавните структури на изток отгнилия капитализъм. През февруари 1975 е големият фестивал на политическата песен в Берлин, а осем месеца по-късно – първият фестивал "Ален мак" в Благоевград. В тогавашната преса четем, че на 2 ноември същата година гр.Тодор Живков се е срещнал с организаторите на този фестивал, потупал

зи е бащински по рамото, дал е няколко ценни напътствия и е казал: "Дерзайте!". И те приемат пристърце тази заръка и дерзаят повече от десет години. В интерес на истината, обаче, покрай целия комсомолски плакатен кич и несръчната самодейност, на тези фестивали се появяват чуждестранни гости с интересна музика, дълги коси, бради и доста свободно сценично поведение. А някак си не върви да подстрижеш гругарите от братска Никарагуа, Чили или Португалия. Не върви и да им гръпнеш шалтера, защото свирят рокенрол и при това – силно. С една гума – фестивалът, призван да обслужва музикално и поетически идеологическото настъпление на социализма по пътя му към световната революция, вкарва и таралежче в гащите на своите създатели. Защото отваря клапата на рокмузиката и я легитимира като прогресивно послание към младите хора, допуска съпътстващите я аксесоари на сцената и в живота и показва нагледно, че с песен и стих можеш да кажеш на властниците някои нелицеприятни за тях неща. В тези ранни за маковия фестивал години, споменатите слободи са все още само загатнати, но с течение на времето доста български поети и музиканти прекарват именно през благоевградската сцена бунтарските си произведения. За да се стигне в едно от последните му издания и до участието на групи като "Ахат", "Ера" и даже "Щурците". Друг е въпросът, че цивилните изкуствоведи могат с едната ръка да гаят по главата Боб Дилън, а с другата да запушват устата на Алис Купър. Съвсем отделен пък е въпросът с обявяването на Джон Ленън за комунист. И това съвсем не е обърквания. Просто – един от милионите житейски примери за това как дяволът чете евангелието. Но в нашия случай основното е, че нещата вече са докарани до фазата "четене". А при нея отношенията не са както преди. Пак има гоненица и криеница, но е невъзможно да заграскаш онова, което вече си признал за съществуващо. Фундаменталната фраза на комсомолския началник, възпроизведена на културологично ниво шопските терзания пред клетката на жирафа – "Щурци" не е имало, няма и няма да има! – си остава там, в края на 60-те.

Кирчо: Вече не можеха да ни скрият. Хората знаеха за нас, обичаха ни, ходеха на концерти и купуваха нашите плочи. Ние вече бяхме необходимото зло за системата и тя не можеше да ни крие. Дори напротив, ситуацията вече изискваше да ни показват на света, за да демонстрират демократичност. Сиреч – видите ли и у нас има рок-групи – "Щурците", "Тангра", "Сигнал", "Диана Експрес"...

Показването става по обичайния начин – концерти, радио, телевизия, чат-пат – загранично турне. За "Щурците" – обикновено в ГДР и през тези години – все с "Карат". Кое то въобще не е лошо, защото немците показват мощ, сценично присъствие, светлинно шоу и доста други интересни неща, които нашите момчета сръчно пренасят в българските си концерти. Е, понякога желаното въздействие се постига единствено при наличието на съответната апаратура, но с течение на времето и тя се натоварва в камиона на "Щурците".

Кирчо: В Германия видяхме какво означава саунд, постройка на концерт и грацията на програмата. Немците забиваха страхотно и без да имат апаратурата на "Пинк Флойд" например, постигаха огромно въздействие върху публиката. Част от техния опит пренесохме в България.

А веднъж при тези пътувания до ГДР направихме и няколко участия в Полша с Мими Иванова, която тогава все още беше омъжена за един от китаристите на "Но То Цо". Той беше голям симпатията и си спомням, че когато се събирахме вечер, често казваше: "В Полша скоро ще има революция и комунизмът ще бъде съборен." Ние много му се радвахме, но хич не ни се вярваше, че това наистина може да стане. И действително след по-малко от пет години в Гданск започнаха големите вълнения. А той ни

обясняваше, че профсъюзите ще поведат протеста на хората. Оказа се, че съм един от малкото българи, които са знаели предварително за плановете на "Солидарност". Той често ме питаше защо ние българите сме толкова смирени и приемаме безропотно съветския диктат. Опитвах се да му обясня, че в това отношение ние имаме дълбоки традиции и сме свикнали да живеем в робство, че свободата е хубаво нещо, но има народи, които дори не знаят какво да правят с нея. Ето, за такива неща си говорехме с полските рокаджии.

През 1977 "Щурците" правят голямото си немско турне с "Карат", а през следващата – двете банди обикалят България. Немското турне започва на 15 юни и продължава повече от 20 дни. В него като пети член на групата участва и Косьо Атанасов.

Редове от дневника:

15.06.77, Магдебург – Много голяма зала, много хора. Ние – с настроение, но си разваляме баланса. Пеци – много силен. Публиката ни харесва много. "Карат" са по-добри от нас – особено в озвучаването.

16.06.77 – Волмпцед – Малко по-добър концерт. Имаме успех. Осветлението започва да става.

17.06.77 – Плауен – Три пъти изгаря бушона на осветлението и това доста скапва концерта. Аз – малко презграднал. Не пея "Lonely Street". Публиката – главно войници и офицери, ни харесва.

18.06.77 – Франкфурт на Одер – Четвърти концерт в ГДР – на открито...

01.07.77 – Гьорлиц – 15-ти концерт в ГДР. Летен театър. Публиката се държи малко тъпо, а ние – още по-тъпо. Пеци и Косьо – мрачни. Ужасно е да се държиш така пред публика. Иначе – нормално...

Кирчо: Приятелството ни с "Карат" и съвместните концерти помогнаха на "Щурците" при изграждането на концепция за звук, светлини, ефекти и цялостна режисура на спектакъла. В това отношение те бяха брилянтни. Като свирене, обаче, ние не им отстъпвахме. Даже на една пресконференция журналистите и фенове на "Карат" признаха, че ние сме се представили по-добре. Уплаших се, че немските ни колеги ще ни се обидят и ще си развалят отношенията. Нищо подобно. Даже те самите казаха, че сме страхотна банда и направо ни завидват, че можем да пеем кавърите си на английски. Защото при тях това не бе позволено.

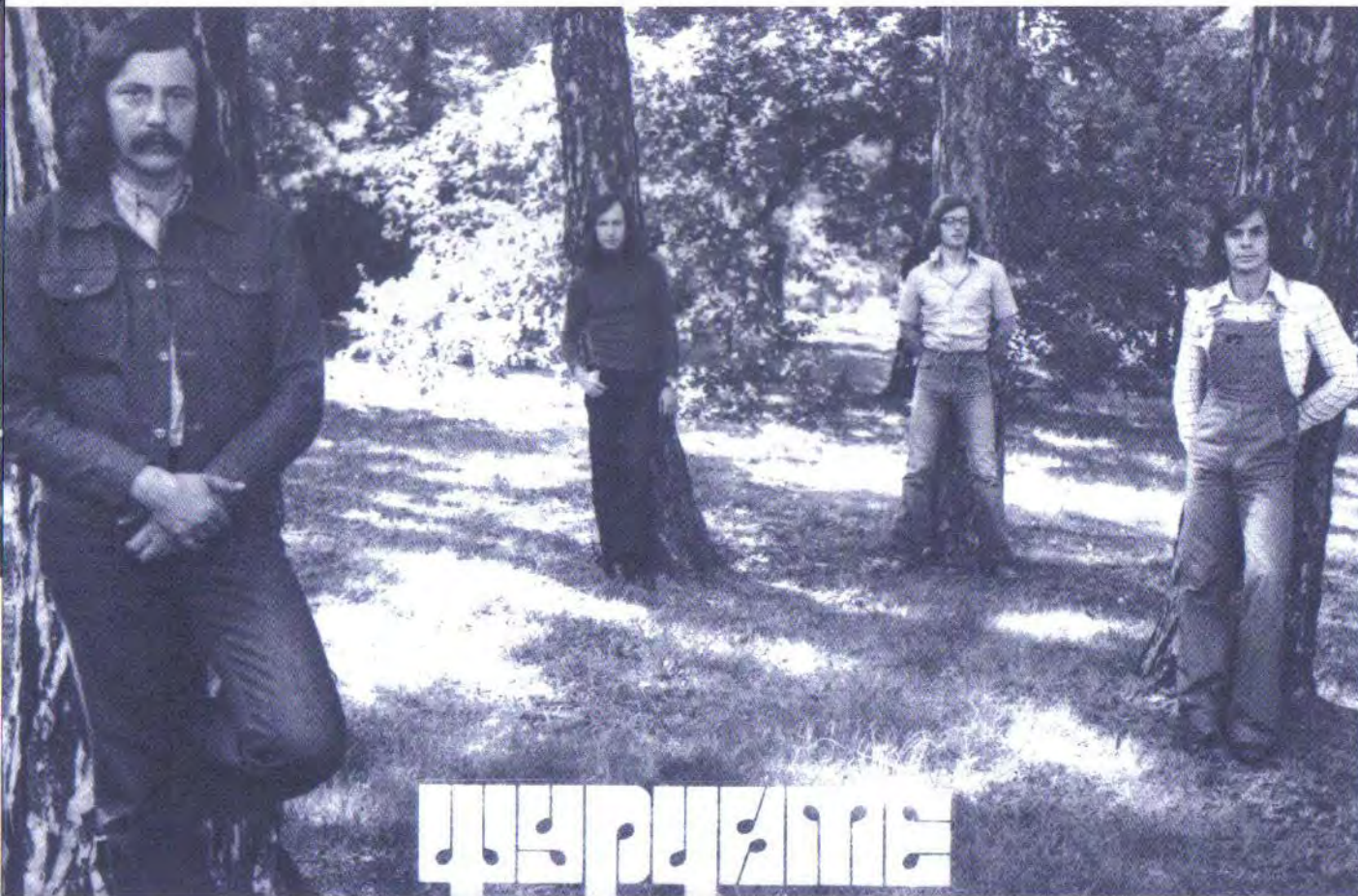
Тези пътувания на "Щурците" помагат много за развитието на имиджа на групата. Кирчо е човекът, който много държи на постановката на цялото шоу. Когато в тези години към оборудването започва да се трупа и ефектно осветление, концертите на "Щурците" действително се превръщат в спектакли. Нека си спомним първите костюмчета от 1967, а после и онези – с шевчиците. Басистът – фронтмен никога не е бил равнодушен към цялостния облик на любимата си група. А в момента, към който е запнала нашата мила история, обликът е "Слейд". Мустаци, брадички, прически, шалчета, финтифлъшки и тем подобни възглавнички. Но и стил на пеење, кавъри на групата... След завръщането си от немското турне с "Карат", "Щурците" влизат в студио и правят втория си албум, който така и се казва. Междувременно са записали в ГДР на немски някои от хитовете си – "На прага", "Дай ми малко нежност", "Дяволски сезон", "Далечен залив". Атакуват тамошните класации. При това – успешно. А в София и вече с Валди правят втората си тава, в която е и Кирчовата инструментална сюита "Карат", посветена на българо-немската рокаджийска дружба. Тя е интересен момент от търсенията на групата, но отразява по-скоро залитанията, отколкото основната посока. Независимо от това, албумът си е събитие и тиражът му отново надхвърля сто хиляди.

При сценичното представяне на парчета като "Някои от вас" или "Бяла светлина" Кирчо е във вихъра на сценографското си въображение и в действие влизат маски с ми-
гащи светлини, пушеци, сола на барабани...

Жоро: Беше прието да се правят сола на барабани. Публиката ги искаше, а и Кирчо настояваше. Но, на мен ми беше неприятно. Считах го за излишно самоизтъкване. А солата с маска на главата бяха най-ужасното ми изживяване. Направо не можех да ди-
шам. Но – имидж... Трябваше да се примирявам. Същото като историята с певиците. Никак не подхождаха на стила и програмата ни, но онези от дирекцията все си про-
бутваха протежещата да ходят с нас на турне. Момичетата въобще не бяха винов-
ни за това и се държаха добре. Не се надуваха, но беше смешно – рокгрупа и естрадна
певица. Всъщност от тези смесени програми си спомням само Ани Върбанова, други-
те направо съм ги забравил.

С втория албум на "Щурците" идва и времето на сериозната озвучителна техника. С
групарите вече пътува и технически екип, който в началото е от двамата, после от че-
тирима души. Техническото усъвършенстване включва и барабаните "Лудвиг" на Жоро,
които са сменили старите му "Амати", както и "Фенедер"-пианото на Валди, дошло
след виртуозна сделка с Пешо Немеца.

с вокалиста на "Карат"

Валди: Пеци успя да продаде изгодно моята "Фарфиса" и даде парите на Пешо – българин, саксофонист, женен за западногерманка. Той снабдяваше половината български и половината немски групи с инструменти. Не знам дали въобще му оставаше време за свирене. Нашите много не му вярваха, но аз рискувах и спечелих. За голямо учудване на всички и най-вече – на баща ми, получих за 3000 лв. пиано, което в магазина там струва 2600 марки. Пешо го изпрати от Източен Берлин, защото там беше доста по-евтино. Така след време си взех и "Хонер"-клавишната. И тогава тези деяния си бяха направо валутни престъпления. Но без валутно престъпление нямаше начин да се сдобиеш със съвестен музикален инструмент. Апаратура си взех малко по-късно и в началото Пеци ми даваше единия си "Маршал", за да мога да свиря. После си купих от "Карат" един синтезатор и една уредба. Това стана през 1978, когато немците бяха на турне с нас в България. И като стана време да си ходят, просто забравиха някои неща в нашата репетиционна.

Клавишетът се появи с активното съдействие на лелята на Кирчо, която, както се знае, живее в Щутгарт. И за която се разказват легенди. А в музикалната гилдия май почти никой не вярваше в съществуването на тази леля. Всички си мислеха, че Кирчо я измисля, за да обясни по някакъв начин снабдяването си с нови инструменти. Ама точно по това време бендът на Вили Казасян в намален състав свири в някакъв ресторант в Щутгарт. И Вили отива в най-големия музикален магазин в града, където в този момент била и Кирчовата леля, за да изпълни поредната поръчка на племенника си. Собственикът на магазина – един полски еврей – Каплински, се втурнал да запознава българските музиканти с лелята. И тогава Вили произнесъл знаменитата фраза: "Значи, наистина имало такава леля!"

Покрай обзавеждането с инструменти се вихри и оборудване с колони, стъпала и осветление. В техническия екип се появяват добри приятели – групари, които в момента не свирят. Това са Косьо Марков и Милко, които допълват с апаратурата на "Тангра" звука и осветлението на "Щурците" и така се тръгва на турнето с "Карат" из България. Оборудването е огромно, тежко и с дефекти. Смесителният пулт, наречен "Боинг", е самоделка от западни части и е дело на Милко, който и си работи с него. Огромен като командното табло на самолет, от време на време той откача и тогава за радост на публиката техниците започват да го повдигат, да го наклонят в определена посока и под определен ъгъл, да го тръска, докато "нещото" в него се намести и той отново заработи. В тези случаи коментарът на Милко е: "Няма нищо – грешки на растежа."

Десетилетието лека-лека се изнизва, рокмузиката се втвърдява, но успоредно с нея се вихрят леки танцуващи ритми, умело поднасяни от вокални групи като "АББА", "Бони М", "Иръшън". Някъде на границата между рока и поп се е изправил като мраморен монумент зад многоетажната си клавиатура Курт Хауенщайн и като че ли вече са го уведомили, че с "It Ain't Easy" ще премине през десетилетията и ще запише групата "Супер Макс" в енциклопедиите.

Саундът и ефектното осветление все повече започват да вадят нашите герои от равновесие и се превръщат в някаква мания. Концертна дирекция разполага с някаква апаратура, но там играе системата "свой човек – чужд човек" и е много трудно да се добереш до нея. Още повече – тя се ползва безплатно. В даден момент "Щурците" успяват да докопат нещичко и от тази апаратура, но то е малко и върши работа само за мониторинния кръг. Едва след години, когато тръгва турнето "20 години по-късно" дирекцията дава цялата си апаратура под наем, която заедно с озвучаването на "Щурците" прави 10 киловата.

Пеци: На "Кристал" колоните и стъпалата бяха основната тема. Кои какви говорители бил намерил, какви колони се правят в момента, кои има чертежите за тях... Мания. И в този момент някъде се разбиват "Златни струни" и се появява група "Сигнал". Стефан Широков прави страхотна рекламна кампания, групата тръгва с летящ старт и с един хит – "Може би". Започва да събира публика повече от нас. А ние – апаратури, ефекти, сценарии, режисури... Да не говорим, че на един от концертите поради липса на тон-техник Стефан седнал да им прави звука и забравил да пусне предното озвучаване. Та, изкарали цял концерт на монитори. Публиката, обаче, пля, викала... И това ми го разказват Данчо Караджов и Румен Коня и хем се ядосват, хем се смеят. Е в този момент ние казахме "Стига!".

Кирчо: Това наистина бяха месеци и години на терзания. Каква апаратура да съберем? Какви прожектори да купим? Каква музика да свирим? Въпроси, въпроси... И докато ние се замотаваме все повече и повече в собствения си лабиринт, се появява група "Сигнал" и обира овациите. Отивам да ги видя и чуя на един концерт и ми става и тъжно, и смешно. Защото саундът им е доста по-слаб от нашия, свиренето и пеенето не е по-добро, а и във вокалите ние ги превъзхождаме. В същото време публиката подивява на "Може би" и даже да я изтананикат на кухи китарки, пак ще се кефи. Тогава ми стана ясно, че залитнем ли по техническото усъвършенстване, ще забравим да правим песни, а очевидно хората искат преди всичко това. Беше вече 1979 и нямаше никакво време за хамлетовски настроения. Публиката иска рок и ние трябва да ѝ го дадем. Няма нужда да се правим на прогресив, арт, спейс и неznam к'вوسي-рок, няма нужда да влачим тонове апаратура и да ковим по цял ден колони. Ще бъдем това, което сме – мелодични, но и твърди. Модата си е мода и ако залитнем да я гоним, после цял живот ще трябва да се съобразяваме с моментните тенденции. Накрая ще забравим кои сме. Тъй че жребият бе хвърлен и започнахме да правим "XX век".

Маршът на мускетарите

Пристъпваме през прага на предпоследното десетилетие на XX век, пронизани от предчувствието за пролет. Защото зимата не може да е вечна. Защото чуваме капчуците да пеят рокенрол, а зад гърба на гражданите изкуствоведи интелигенцията обогатява своята душевност с водка и Висоцки. "Изкуствоведите" са в шах, защото вече не е ясно кое изкуство е опасно. Или още по-точно – кое сега е безопасно?!

Агонията на системата се забелязва с просто око. Забранено ни е да говорим одобрително за поляците, но в Гданск и Шчечин не се повтаря сценарият от 1968. Полша започва плавния си завои към демокрацията, минавайки през цялото чистилище на прехода, докато ние приветстваме XII конгрес на БКП и неповторимия пореден лозунг, който сега е: "Дела, дела и само дела!". Защото вече никои не си прави илюзии, че дълги години сме живели под мотото: "Локуми, локуми и пак локуми...".

В десетилетието на Карол Войтила, който от октомври 1978 вече е папа Йоан Павел II, на Роналд Рейгън, на Маргарет Тачър и на Михаил Горбачов постепенно започва подготовката на човечеството за новото хилядолетие. Икономическият възход на САЩ и Япония, европейската интеграция, ислямският фундаментализъм и крахът на световната социалистическа система рисуват контурите на един нов свят, доста различен от света на студената война. Западноевропейските социалисти се отказват публично от марксизма, а източноевропейските комунисти започват да се подготвят за капитализма. Съветската империя повтаря вьетнамската грешка на основния си съперник и затъва в планините на Афганистан, така както затъват и опитите за терористичен натиск върху демократичните правителства в Европа, Азия и Латинска Америка. Съветската ракета, свалила на 1 септември 1983 пътническия Боинг-747 на Южнокорейските авиолинии, убийството на шведския премиер Улоф Палме на 28 октомври 1984, взривът в западноберлинската дискотека на 5 април 1986, трагедията с Боинг-747 на Пан Ам над Локърби в Шотландия на 21 декември 1988 и още десетки терористични акции не постигат политическите си цели. Цивилизованият свят постепенно обединява усилията си в битката срещу политическото насилие. Паралелно с това почвата, върху която вирее този смъртоносен бурен, постепенно започва да се спича и да ражда все по-малко и по-малко блага. Във втората половина на десетилетието Съветският съюз и верните му сателити срамежливо, но със сълзи на очи вече протягат ръка за продоволствена помощ, тъй като социалистическото земеделие се оказва неспособно да изхрани населението на плакатно проспериращите страни. През 1986 гръмва Чернобилската атомна електроцентрала и цяла Източна Европа е подложена на риска от радиационно замърсяване. Симптомите за разпадане на монолитната някога соцсистема стават все по-видими, ухапванията на тайните служби – все по-зловни, но като цяло светът се променя към по-добро, а социализмът започва своята подмолна модификация, по време на която в общи линии всеки се спасява както може.

Освен лозунга за делата и Народния дворец на културата "Людмила Живкова", България през тези години издига крайморския металургичен комбинат в Дебелт и мечта за република на младостта в пограничните райони на Странджа и Сакар. Партийният показалец Владимир Каракашев дава съвети на Кеворк Кеворкян и Янчо Таков, как да направят по-съдържателна "Всяка неделя", Васил Михайлов фокусира народната обич в образа на Капитан Петко Войвода, изборите на VIII Народно събрание са спечелени от ОФ с 99,93 на сто, а "Щурците" издават албуми, правят концерти и убикалят братските държави, присъединявайки към тях Франция и Норвегия.

С албума "XX век" на практика завършва зимният сезон в творческия живот на групата. Идеологическият натиск върху нея вече не е така масиран, възможностите за ма-

неври са доста по-широки. Популярността и намереният свой стил гарантират мястото на четиримата рокаджии в златния елит на българската популярна музика. Албумът, записан и издаден през 1980, определено е една от най-добрите колекции на "Щурците". Месеци преди да излезе на пазара, "Две следи", "Среща" и "XX век" вече са хитове, познати на публиката от концерти и абитуриентски баловете. С този албум започва третият етап от похода на мускетарите с китари – най-плодовитият, най-натовареният и най-звездният. Загърба им са творческите терзания, техническите мании, семейните проблеми, разводите. Напред са личния стил, авторските албуми, страхотните концерти, заграничните турнета, собствената апаратура, новата любов.

Кирчо: Този албум направо ме направи щастлив. И не само мен. Разбрахме, че най-сетне сме намерили себе си. Че няма смисъл да се опитваме да се правим на сложна група, особено, след като вече съществуваше ФСБ и е най-точно да продължим да правим онова, което можем най-добре – хард и мелъди рок. В "XX век" присъстват и двете направления – "Две следи" и "Среща" – мелодичното, "XX век" – твърдото. Във "Вкусът на времето" – титулното – твърдо, "Вълшебен цвят" – мелодично. После – "Стълбата", "Конникът" и "Рок в минало време" – хард, "Хамлет", "Ти и аз" – мелъди. Освен това, при нас се получи така, че инструменталът ни е по-агресивен, а вокалите – по-меки. И поне за себе си намерихме златното сечение между мелодията и твърдото звучене. Останахме верни на хармонията, а засилихме пулсацията на групата. И публиката определено одобри избора ни.

В "XX век" композиторското присъствие продължава да е внушително – Иван Калчинов, Христо Ковачев, Александър Йосифов, Найден Андреев. Практиката на "задължителните песни" преминава и в двойния албум "Вкусът на времето" (1982), за да излезне през 1985 в "Конникът". Някои от тези песни стават и групата само обогатява аранжирката – "Еньовден", други – пак стават, но след коренно прекомпозиране – "Среща". Голямото "бинго", обаче, в този период е съвместната работа на "Щурците" с Волен Николаев и Димитър Керелезов. Волен прави текста на "XX век" по готовия музикален макет и нарежда всяка сричка толкова на място, че с абсолютна сигурност може да се каже – песента се е родила цяла. Дори минава през комисията в радиото, независимо, че по едно време има спорове за строфата "някой чупи рекорда /някой пада заг борга". Защото, как така ще пада заг борга? У нас само се чупят рекорди. Сега чак се появиха подозрения, че фразата е оставена, за да има материал, който шегаджииите да използват при по-соленички коментари около валутния борг. Но и това са само догадки...

Естествено, има и други прояви на рентгенова зоркост от страна на пазителите на социалистическата хигиена. В "Сватбен ден" също бива съзряна идеологическа мина и поради тази причина парчето доста време не звучи по радиото. Там проблемът е, че лирическият герой е готов да живее с любимата си в празния хол, само с хляб и сол и с този рокенрол. Първо, какво иска да каже авторът с този празен хол – че у нас младите семейства живеят мизерно и не могат да обзаведат жилището си? А младоженските заеми, а грижата на партията и правителството за младежта? И защо ще живеят само с хляб и сол? Толкова ли нямат възможност да си купят нещо друго за ядене? Да не би авторът да твърди, че у нас има гладуващи?! Да не говорим, че съчетанието "хляб и сол" е свято за българина и няма място редом с рокенрола в една лековата песничка, изсвирена с електрически китари. Та, такива работи...

Впрочем, две години по-късно пламва цяла дискусия по радиото, предизвикана от песента "Ален Делон". Целта е публично да се обясни, че не френската кинозвезда, а илю-

зията на девойката е "този син балон". Но за всеки случай спорната песен не се излъчва, за да не навреди на българо-френските отношения!

Кирчо: Независимо, че в онези години започна някакво разведряване в културата, аз все още изпитвах смешната сега тръпка да пея текстове със скрити истини. Ние определено бяхме клапан за изпускане на напрежението и даже си спомням, че един от идеолозите на партията – Стоян Михайлов, тогава написа такава монография за отдушниците на общественото напрежение, след което изпадна в немилост. А ние бяхме точно като овцата в онази приказка на Иван Кулеков, дето все ритала менчето като я доели, без да знае, че всъщност я отглеждат заради вълната. Та и ние все ритаме менчето, без да си даваме сметка, че ни търпят заради друго и освен това ни показват на света, за да си градят имидж на демократи.

Някъде по това време Кирчо, макар и вече отказал се от поетична кариера, все пак понаписва по нещичко и го кърта за по-добри времена. Защото той не владее езика на метафорите така брилянтно, както Волен Николаев, а си пердаши на прав текст, което в онзи момент е, меко казано, ерес. "Аз не съм комунист" е песен точно от този период, но са я чули само неколцина верни Кирчови приятели, които веднага са забравили чувството, а и дори не са пожелали да я изслушат докрай. Автоцензурата, белязала мисълта на цели поколения източноевропейци и в онези години, а и до днес, действа безотказно. Безотказно действа и народната милиция, подпомагана от доброволните отряди на трудещите се. Нищо, че светът се променя, че ухае на перестройка, че съветските рок-групи са по-шумни, по-ексцентрични, по-агресивни и по-разнообразни от нашите. По концертите на "Щурците" милиционерските изпълнения са просто част от програмата. Пък и не само на техните концерти. Случаят със "Сигнал" в бургаската зала "Изгрев" не е забравен. Както и едногодишната карантина на Данчо Караджов и компания.

Редове от дневника:

01.01.86 – София, зала "Универсиада" – Новогодишен бал. 3000 души. Възторжено! Психоза! Шпалир от отрядници и барети. Изблъскват ги на 2-3 метра от сцената. Непрекъснато извеждат момчета. Ужасно неприятно.

02.01.86 – София, зала "Универсиада" – Новогодишен бал. Препълнено – 3500 души. Същата атмосфера като вчера + милиционери! Звукът е по-лош и крив. Няма ниски. Болчев прави скандали, че е силно.

Кирчо: Правехме по стотина концерта годишно. Понякога и повече. Търканията с властите вече бяха по-скоро рутинни, но все се намираше някой да мърка я за силата на звука, я за правата публика в залата. Но спирания на концерти вече имаше доста по-рядко. Един от тези случаи беше през 1985 във Велико Търново. Вече бяхме издали "Конникът" – първият наш албум без загължителните композиторски песни и правим турне из България. Във Велико Търново имаме два концерта в един ден, в залата на ДНА (за геца на демокрацията – дом на народната армия – бел.авт.). Местната концертна дирекция отново, както си е практиката, е пунала повече билети и вътре е като в софийски трамвай в б следобед. Даже си спомням, че някакъв падна от балкона. Но не тупна на земята, а бавно потъна между хората. Май на следващия ден Тодор Живков трябваше да открие паметника на Майка България и от София беше дошла комисия, за да види резултатите от подготовката за посрещането. На пръв поглед – нищо общо между двете събития. Но кой знае защо, на големците им хрумнало да видят какво става в ДНА и цъфват на сцената точно за бисовете на първия концерт. А един от тях е "Еньовден", парче с драматургия, за което обличаме двама от техниците в стилизирани кукерски костюми с маски и те танцуват отпред на сцената. Светлини-

те намалени, изведнъж – пушци, ефекти, блицове, кукерите излизат и гледам – пред микрофона стои някакъв цивилен. После разбрах, че бил генерал. И настоява публика-та да седне. А бе къде ще седне? То, няма места за правостоящи, той – да седне. Публиката реагира логично: "У-у-у! Махай се! Кой си ти, бе?! У-у-у!". Ние му светнахме задните прожектори, за да види колко е пълна залата, но той стои като вцепенен и не вдява. Както и да е – успокоихме го и завършихме криво-ляво. Но, той се разпоре-дил и отмениха Втория концерт. При това, не ни платиха първия и даже ни глобиха. От дирекцията после ни обясниха, че сме се отървали много леко.

През тези години четиримата живеят почти непрекъснато заедно. Турнета, репети-ции, концерти, записи, снимки в телевизията... Поне 300 дни в годината. От град на град, от зала в зала, от хотел в хотел или просто – на път.

Жоро: Репетирахме като луди. Особено в началото. Аз много не одобрявам това, но Кирчо беше твърдо убеден, че парчетата трябва да ги научим така, че на концерт да не мислим за изсвирването. Всъщност, ние с него много бързо се сработихме, въпре-ки че в началото имахме някои ритмични конфликти. И тогава свирехме с метроном, за да се види в крайна сметка кой е прав. Въпреки че и с метронома не бива да се прекалява.

От 1973 до 1987 не съм правил нищо друго. Само свирене и пътуване. С Шошо (Стеф-ка Маркова – бел.авт.) се оженихме през 1977, а преди това ходихме две години. Изхран-вахме се само с музика. С родителска помощ купихме първата кола – Лада 1200, а после Валди си купи една Лада-комби от Съюза и по-късно ми я продаде. Тя беше много удоб-на за пренасяне на барабаните. А и въобще, с колите стана много по-мобилно всичко. Аз определено съм домошар и след концерт направо се мятах в колата и – към София. Ама няма значение дали сме в Перник или в Силистра. Бързах да се прибера. Мразя хотели-те и ресторантите и ако се наложи все пак да остана, прибирам се в стаята, хващам бирата и книжката и – в хоризонтално положение. За щастие, на мен фенките не ми до-саждаха. Те налитат на фронтмените. И слава богу, защото аз много мразя.

Валди: Жоро беше абсолютен пазител на морала. Понякога седеше до сутринта с нас и ни пречеше в установяването на социални контакти. А нещо не стане ли до разви-деляване, пиши го бегало. Та, Жоро седеше до сутринта и говореше неща, които има-ха за цел единствено развалянето на емоционалната тръпка.

Не че ние бяхме готови във всеки момент да се отгадем на напирашите групийс, за-щото с тях трябва много да се внимава. Ако нарушиш мярката, ти се качват на гла-вата. Да не говорим за чисто медицинските опасности. Само в Куба бяхме спокойни. И нямаше никакви последици. Както ни каза един българин, живял дълго там, ако хва-неш нещо, значи си спал с българка.

В Хавана нашите кацат на 1 април 1981. Започва най-безметежното, най-безгрижно-то и най-топлото турне на "Щурците".

Жоро: Същински рай. Това беше най-сладкото турне на групата. Прекрасни хотели, прекрасен транспорт, малко концерти – само 15-тина за 40 дни. Пълна почивка. Вкус-на храна. А и много българи сред публиката. Направо се чувствах уютно.

Валди: Настанихме се в хотел "Хилтън" и седнах на терасата на стаята си, която беше на 21 етаж. Седях един час и не смеех да мигна, за да не изпусна миг гледка. Под мен – изумруден океан, огрян от слънце. А ние идваме от мъгла, студ, мръсотия... А бе, София в ранната пролет. А в Хавана – зелени палми, бели къщи и океан. Напра-во се вцепених. После си сипах една чаша уиски и с Юрката поръчахме от румсьрвиса някакви сокове и кафе, за да проверя каква е системата – плаща ли се или не. Ока-за се, че се плаща само алкохолът. И като започнахме – джусове, сладоледи, плодове...

Тези шест седмици южно от Флорида за групата са едва ли не полагаемата отпускателна за последните петнайсетина години. След всеки концерт – ден почивка. Програма като за туристи. Показване на забележителности. Като затвора на остров Пинос, където е бил Фигел, заедно с Че Гевара, Камило Сиенфуегос и други герои от революцията. Затворът е музей, но килиите са запазени, както са си били тогава. Като хотелски стаи. Целият затвор – от мрамор, защото там е най-голямата мраморна кариера. И кръгъл. В средата – огромна кръгла колона с амбразури за картечниците, а килиите – без врати и решетки. Политическите затворници са били в отделен бункер и при луксозни условия, в сравнение с криминалните. Те са имали пружинени легла, мрежи против комари, бани, тоалетни...

Всъщност, оказва се, че в Куба комарите хапят само един час. Когато е затишието привечер, преди да се обърне вятърът. И тогава комарите излизат и хапят като за цял ден. Обикновено точно в този момент Валди е на сцената и дава тон на Пеци, за да се настрои. Удря клавиша, натиска педала, за да отзвучи тонът и си бие шамари. Пеци не може, защото са му заети ръцете и после просто се почесва.

Концертите започват с гръм. На този етап "Щурците" вече, добре обучени от немските си приятели, правят сценично шоу с всички подръчни средства. Като калиев перманганат и сира. Техниците смесват, палят и... една вечер гърмът вдига от сцената жаба-лепка и я качва върху микрофона на Кирчо. Въпрос на секунда е фронтменът да изруча жабето, но го вижда навреме и интродукцията се удължава с четири такта. Няколко дни по-късно, обаче, с този гръм българските пиромани подпалват телевизионното студио в Олгин. За един ден заснемат там 12 песни, които у нас вероятно биха снимали седмица. Цялото студио – в целюфан, но в името на шоуто – "Бум!" – и целюфанът пламва. Нашите – в паника, а кубинците ще умрат от смях. Посмяли се, изгасили го и продължили снимките. Ни скандал, ни забележка. Даже ги накарал да гръмнат за снимките.

Валди: Много спокойни хора са кубинците. Преди един от концертите, идва при нас секретарката на кмета и ни кани на коктейл. А до началото на концерта остават пет минути. Обикновено започвахме в 10 вечерта. Благодарим и ѝ казваме, че не можем, защото трябва да излизаме на сцената. А тя се смее и казва, че публиката може и да почака. Само да пуснем някаква касета. Пуснахме касета и отидохме в съседната зала. Там – огромна маса с всякакви коктейли – дайкири, мохито... Една стотина от това да бяхме изпили и щяхме да се отровим. Както и да е, пиинахме, постояхме около час и в 11 започнахме концерта. А публиката ни чака, танцува си и въобще не се изнервя.

Няколко са нещата, които правят силно впечатление на чужденца – дружелюбните и ведри хора, жените и хлебарките, на които викат кукарача и не ги закачат. Жените излъчват секс и царственост. Може би, защото никой не ги обижда. Дори, когато им подвикват, им говорят комплименти, а не мръсотии.

В един от градовете ни поканиха на кабаре. Техниците ни се сприятелили с танцьорките от програмата и – хајде на живот. В кабарето имаше някаква мексиканска група и ние. А в онези години, на обикновения кубинец му беше забранено да установява контакти с чужденци. В хотела етажите бяха изолирани и от кубински етаж не можеше да се проникне на етаж за чужденци. Та, седим си ние в бара, гледаме танца, посветен на полета на кубинския космонавт и си пием коктейлите. Свършва идеологическата еротика и момичетата идват при нас. Почва купонът и Емо Каймана се опитва да обясни коя от танцьорките му е харесала най-много. Само че той е зле с

езиците и започва голяма веселба. Втората отляво или третата отясно? И в този момент се появява солистката, която е била в скафантъра. Господи, боже мой! Махагонова статуя. Емо е направо грамаген, но в този момент се смали като третокласник. А тя се приближава към него, момичетата ѝ казват нещо и тя сграбчва нашия техник, който направо изчезва. Стопи се още при първата целувка.

А с езиците наистина беше доста интересно на моменти, въпреки че ние се оправяхме по принцип на английски. Научихме и няколко испански гуми, но ставаха и гафове. Както с името на крайбрежния булевард в Хавана, който се нарича "Малекон". А "марикон" е педераст. Тъй че се случваше да помолим някой таксиметров шофьор да ни заведе "на педераст", вместо на крайбрежния булевард. А в Хавана хомосексуалисти да търсиш! Сами идваха и внимателно ни питаха: "Нордамерикано?". Там няма такава гържава като САЩ. Има Северна Америка.

От Куба "Щурците" се прибират през май и веднага тръгват по абитуриентските баловете. Публиката се е затъжила за тях, радва им се от сърце и ги гържи, колкото може по-дълго на сцената. На бала в Габрово, сред участниците в конкурса за най-красива абитуриентка Кирчо вижда една Веселина, на която дава автограф и после се опитва да я забрави, че току-виж го помислили за педофил. Е, все пак успява да ѝ каже, че той лично е бил за нея и второто място, макар и призово, е твърде малко признание за нейната красота и вроген интелект. Продължението на този разговор е след три години, когато Весето вече завършва Библиотекарския институт в София, признава на Кирчо, че е фенка на "Щурците", показва му паспорта си, за да види, че не е малолетна и се съгласява да му стане жена. Тази история продължава и до ден днешен, а музикално-поетичният ѝ апотеоз е озаглавен "Вярвам в теб".

Междувременно животът си тече по групарски – градове, зали, концерти, фенове, милиционери, отрядници, чиновници, комсомолци, хотели, ресторанти... Ресторанти...

Валди: По турнетата, обаче, най-ужасното нещо бяха ресторантите. В цяла България ресторантите приемаха поръчки до 22.15 ч. Минута по-късно – и си обречен на глад до сутринта. Краят на всеки концерт за нас беше свързан с паническото тичане към най-близкия ресторант. Плюс унизителните молби към управители, сервитьори, готвачи, бармани и всякакъв друг персонал. И така, докато не взех мерки. А те се състояха в набавянето на сух пакет за вечерта. Защото, иначе, ставахме жертви на агресивното българско гостоприемство, което се състои в активното налагане на вкуса на домакина. Карат те да пиеш, когато не ти се пие или да ядеш нещо, което не ти е вкусно. Дай, сега ще изпием бутилка уиски, защото съм пич, а ти, като си рок-звезда, ще пиеш с мен, за да видиш какъв голям пич съм аз. И никои не те пита, какво всъщност искаш ти самият. А най-често то е бутилка бира, нещо за хапване и да отидеш да си легнеш, защото в главата ти блъскат два сета барабани. Но като кажеш това, те поглеждат с презрение и чуваш за хиляден път: "А бе, вие не знаете да живеете!". Защото всички българи знаят, как да живеят и най-важното – знаят, как да живееш ти самият. И накрая стигаш до сметката в ресторанта, където са те правили на маймуна, защото, какво като си рок-звезда. Но, гоиде ли ред за плащането, ти си звезда и няма защо да издребняваш за някакви си стотина процента надписване. Затова – сухият пакет. Винаги си имаш две бири, консерва, домати, краставици, сиренце, хляб и като употребиш нещо, на другия ден допълвам запаса. Жоро правеше същото, с тази разлика, че при него бирата в колата беше една каса.

Взаимоотношенията "Щурци" – сервитьори могат да бъдат тема на една съвсем отделна и доста богата история. Но случката с Кирчо в Албена е просто като за учебник. Учебник по гражданско самочувствие и самоуважение. В този момент басистът е без групата, но със сина си – също Кирчо, за близките – просто Шошко. Двамата влизат в един ресторант и сядат с надеждата, че ще обядват бързо, обилно и евтино. Първата надежда се изпарява след около 40 минути, през които никои не им обръща внимание. Точно, когато един сервитьор все пак ги забелязва и демонстрира намерение да установи личен контакт с тях, в ресторанта влиза група чужденци и Кирчовците отново потъват в забрава. При това сигнала на маса, от която персоналът още не е вдигнал използваните съдове и прибори. В един момент, когато Кирчо все пак успява да спре един от келнерите и да го попита, докога ще ги заобикаля, онзи му изтърсва, че неотсервирани маси не обслужва. В този момент очите на диригента на рок-група "Щурците" грейват с онзи, познат на групари и музикални чиновници блясък, който навеният келнер тълкува като: "Добре, момче, влизам ти в положението." Всъщност, той не е много далеч от истината, защото Кирчо действително хваща покривката за четирите краища, вдига я с цялата събрана в нея стъклария и я тресва в средата на пътеката. След което следва въпросът: "Сега ще ни вземете ли поръчката?". Чужденците посрещат изпълнението с ръкопляскания, а Кирчовците гордо напускат полесражението, след като честно са си платили 20 лева за изпотрошената посуда.

Вероятно заради тези чисто нашенски битови своеобразия, в един момент групата решава да се скрие за известно време на север. Там, при белите мечки, белите нощи, белия сняг и белите жени. В Норвегия. Където половината от ресторантските музиканти са българи, а другата половина – техни партньори в сделките с музикални инструменти и апаратура. Експедицията е насрочена за първите месеци на 1983 и започва в последните дни на 1982. Впечатленията на участниците в нея по някои въпроси са диаметрално противоположни.

Жоро: Много тежко изкарах тези месеци. Според мен, не бяхме подготвени за такъв тип участия. Винаги сме били на Първа сцена, пред много публика, на големи концерти... И изведнъж – клубове, ресторанти – нещо много различно. Отгоре на всичко – ужасно време. Ние пристигнахме там веднага след Нова година и през всичките тези месеци сме се движели сред сняг, дъжд, суграшица. Студ – страхотен. Всичко това потиска. Особено хора, които са свикнали на друг климат. Хотелът, кръчмата, бусът. Друг град – хотелът, кръчмата, бусът... В повечето случаи буса карах аз. А природата наистина е много интересна и красива. Но, на мен не ми беше много до това. От едната ти страна се издига скала висока един километър. И започва от равното, като че ли е забита. А от другата – един километър пропаст. Отгоре на всичко – бирата скъпа. Бях категоричен, че втори път там не отивам. Събрахме пари за инструменти и апаратура – стига. Накрая така бяхме полудели, че с всичките си останали пари накупих грехи. Даже не си спомням колко пари взех. Тъпо беше. А иначе – хубава страна...

Пеци: За мен тези месеци не бяха потискащи. Бяха изход. Няхаме даже нормални държачи за микрофони. Все ги лепяхме с тиксо. Имахме нужда от нова техника. Идеите ни търсеха звуци, които можехме да си купим оттам. Затова норвежката експедиция за мен беше просто необходимост. Видях нов свят, запознах се с нови хора. Оттам донесох и дабълхенда. Пръв в България! Купих си "Фендера", с който свиря и сега. Пет месеца ни дойдоха малко много, беше скучно, еднообразно, но не така натоварено, както у нас. Като се нагласиш, не е непоносимо. Е, имахме и критични моменти, но къде ги няма? А вече имахме и опит. И правехме всичко възможно, за да не се гразним взаимно.

Точно в този момент от развитието ни започвахме да събираме нужното ни осветление. Почнаха да се правят пилони, макари, да се купуват лампи, да се кроят нови концепции... Плюс пултовете и димерите. А димерите за осветлението са нещо като стъпалата за звука. Те се вкарват в мишпулта и всеки димер има 6 канала. Мишпултът пък има 24. Аз бях направил четири димера от по 6 канала – общо 24. И всеки един канал е независим, и на него можеш да закачиш 4 киловата осветление. Само че у нас нямаше такъв кабел, който да поеме голямото натоварване и се принудих да взема димерите в Норвегия, за да ги монтирам. И с първите пари отидох в първото магазинче, където продават осветителна техника и ги попитах: "Извинете, имате ли едн-колко си квадрата жица?". И те ми отговориха с въпрос: "Какъв цвят искате?". Казах, че са ми нужни три цвята и от цвят – по 32 сантиметра. Отговориха ми, че утре ще имам нужните кабели. На следващия ден отидох и получих всичко необходимо, опаковано в найлонова торбичка. Още същата вечер монтирах димерите.

Кирчо: Норвегия беше много странно преживяване за нас. Още от самото начало. Посрещнахме Нова година в едно хотелче на границата между Дания и Норвегия, чакайки ферибота. А иначе, от България тръгнахме с влака. И така стигнахме до Германия. Там, един наш приятел – Волф, вече ни беше купил буса, на който натоварихме всичко и тръгнахме за Скандинавия.

Впрочем, Волф и жена му – Сян, са много интересна история. Те бяха в България, когато правихме турнето с "Карат" и Волф носеше някаква уредба. Тогава ги взехме в екипа си като техници и на Волф плащахме 15 лв. на концерт, а на Сян – 8. Не че искаме да работят, просто нямаше къде да отидат сами. След всеки концерт Сян обличаше един гащеризон и започваше да събира кабели. Все ъ обяснявах, че това не е нужно и има кой да го направи, но тя беше категорична: "Плащате ми хотела, дават

ми някакъв хонорар, значи трябва да си изработя всичко това. На света безплатни неща няма". Така беше научена. Холандка...

Та, на 30 декември 1982 потеглихме с буса от Германия. Първото ни шашкане беше на границата с Дания, където се оказа, че просто няма граница. Усетихме се няколко километра навътре в страната и се върнахме, за да намерим граничния пункт. Намерихме го. Една хижичка, в която седи мъж с пуловер и гледа телевизия. Занесох му четирите паспорта и му казах, че трябва да ни удари печата. Той ме попита много ли е важно това за нас. Казах му, че да. Въздъхна, извади печата и узакони влизането ни в Дания. После изведнъж се сети нещо и ме попита за колко време идваме. Казах му, че само минаваме, на път за Норвегия. Пак въздъхна, извади печата и узакони и излизането ни от Дания. "Да улесня колегите" – каза.

Посрещнахме Новата година в хотелчето на пристанището и после продължихме към градчето, където трябваше да свирим още на 1 януари. Само че се забавихме по пътя и много се притеснихме. Собственикът, обаче, ни посрещна спокоен, настани ни в четири стаи, остави ни да се изкъпем, нахрани ни и ни каза, че ще започнем от следващия ден. Там са възискателни, но никога не поставят човешката личност в унижително положение. И винаги са готови да помогнат. Може би природата ги е научила на това. Не са външно емоционални, но са много по-грижливи един към друг, отколкото ние. В някои отношения са и странни. Например, отиваме на гости цяла тумба, но домакиният в този момент се оказва в тоалетната. Едно момиче ни посреща, отваря вратата на тоалетната и онзи, както си седи на гърнето, ни се усмихва и казва "Здрасти". Никакво притеснение. И със секса са така. Няма погледи, няма флуиди, няма ухаждане. Но, като кажеш на някое момиче да дойде с теб в стаята ти, то се усмихва и обикновено казва: "А, секс ли? Защо не?". И тръгва.

Пет месеца изкарахме сред тези хора. Мнозина се чудеха какво прави най-добрата българска група по такива места за толкова малко пари? Без да знаят, че за нас това бяха госта много пари. В началото ги лъжахме, че сме дошли заради екзотиката. Да видим страната, природата, хората... После им признахме, че това е единственият начин да си купим инструменти и апаратури. Тогава си купих червения бас "Бисерич" и един синтезатор "Корз". Валди си купи синтезатор, а Жоро – онези електронни барабани, които има и сега.

Валди: На онова гости ни заведоха едни гаджета, които ни бяха по-нови познати, а с нас бяха едни други гаджета, които ни бяха по-стари познати. По пътя новите познати се опитаха да елиминират старите познати, но ние се намесихме и така отидохме всички. Партито беше в едно блокче, на партера. Стигнахме и едно от момичетата отвори врата. Влязохме в антрето (там антретата са големи и водят навсякъде) и видяхме в хола няколко одремани двойки, от които водачката ни разбра, че домакиният е в тоалетната. Тя почука най-спокойно и отвори вратата на клозета, зад която онзи си седеше на гърнето и се напъваше. Тя го поздрави, той ни поздрави, усмихна ни се, проведоха петминутен разговор с девойката, по едно време той пусна водата и тя го остави да довърши започнатото дело.

На едно друго парти, както си мия ръцете в тоалетната, влиза някаква девойка, сваля си гащите, прави пиш до мен и си излиза. Никакво притеснение.

От Норвегия групата се прибира отново през Германия, където се правят определени покупки. В склада на "Мюзик продукти", който е разположен в няколко огромни халета, се изковава новата звукова стратегия на "Щурците". В едно от халетата има огромна сцена, оборудвана с всичко необходимо, върху която Пеци изглежда като шахматна фигурка. Той се доближава до едни огромни колони, от онези – с обърнати-

те говорители и казва: "Ето, такива колони ще си сковам в България." Това са басовите колони "Електробойс", които дават еднакво звуково налягане на голямо пространство и с два говорителя по 400 вата се постига мощност от 1600 вата. Тогава Пеци и Кирчо похарчват близо 5000 марки за говорители и после в софийското читалище "Христо Смирненски" започва голямото коване на колони и правене на стъпала. След историите с "Боинга" на Милко става ясно, че пултът трябва да е купешки и икономичните не трябва да са за сметка на качеството на звука. Изясняват се и доста други неща около бъдещето на групата, включително и това, че може да се почака една година, но следващият албум ще е без задължителни композиторски песни.

Кирчо: Стилът на групата вече бе избистрен – мелъди и хард-рок и се видя, че няма смисъл да го променяме изкуствено. По едно време имахме идеи да втвърдим, без да променяме състава и да използваме Валди като втора китара. Защото той свири много добре и на китара. Само че Валди не става за втвърдяване. Той даже и китарата я държи като трубадур, а не като свиреп рокаджия. Имиджът му е лиричен. Въпреки всичко, направихме и парчета без клавири, на които Валди свири китара, а търсехме и китарни бленди на клавира, когато правехме по-твърди неща. Но на китарата Валди винаги е гледал повече като на инструмент за компания. Пеци, като хване китарата – сякаш тръгва на война. Аз – също. А Валди е друго нещо. Той е: "Подайте ми китарата, докато ми пълните чашата..."

Годините от "Конникът" до "Мускетарски марш" и "20 години по-късно" са уморителен, но успешен поход през времето. Групата нито за миг не изневерява на своята публика. Остава вярна на стила и посланията си. Избягва крайностите, но и не се навежда. Прави концертите си – планови и хонорарни, участва в младежкия конкурс за забавна песен, а от време-навреме – и в "Златния Орфей". Ходи до Париж, свири чак във Владивосток и Мурманск и събира столичните си фенове в читалище "Христо Смирненски" – зад кино "Петър Берон". По това време хонорарите в дирекцията вече са 35 лева, а за повечето концерти, тъй като публиката е многобройна, платата е двойна. Юбилейното турне през 1987 събира всички членове на банда и се превръща в събитие за цяла България.

Валди: Това беше най-спокойното турне в живота ми. Най-безоблачното. Всичко мина леко и без конфликти. Пепи Цанков много допринесе за това. Той е такава безоблачна личност. Събрахме се всички членове на групата от различните периоди на съществуването ѝ. Само Насо Свинята не дойде в потвърждение на прякора си. Каза, че ще дойде и 15 дни преди турнето, когато започнахме репетициите, замина за Швейцария. Значи, хем си е подал документите за виза, хем ни е излъгал, че ще дойде с нас. И ние го писахме на всички афиши.

След това турне, след концертите в зала "Универсиада" вече можехме да направим само едно нещо – да слезем от сцената.

Точно това и правят. Не, защото не могат да продължат, а защото не виждат смисъл да продължават по същия начин. Не, защото са уморени от концерти, пътувания, репетиции и записи, а защото са уморени от безмислени диалози с твърдочели чиновници, от страхливи послушници и от сиви завистници. Защото, когато тръгват през 1966, отвъд Стената "Бийтълс" и "Ролинг Стоунс", "Кинкс" и "Енимълс" не свирят кой знае колко по-различно от "Щурците". И нещата са съизмерими. В края на 80-те, обаче, "Металика" или "Кис", или "ЕйСи/ДиСи" забиват на стадиони с апаратури от стотици киловати и светлини, колкото малък окръжен град. Издават плочи и дискове в милионни тиражи, правят видеоклипове и развиват цяла сувенирна индустрия. А у нас забраняват на "Щурците" да продават плакатите си по време на концерти, защото Концертна дирекция не била търговско предприятие. В същото време предприемчиви занаятчии правят пари от славата на китарените мускетари, а служители от местните поделения на дирекцията продават плакатите на групата, вместо да ги разлепват.

Та, в този момент на върховна слава, вместо да тръгнат бавно надолу по склона на времето и кротко да приседнат след време в долината на забравата, "Щурците" просто оставят китарите, барабаните, клавирите и микрофоните на върха и... изчезват. Защото, вероятно още тогава са знаели, че ще трябва да се върнат. Поне за още един бис. Поне за още един поклон. Поне за още един албум.

Защото, историята не може да свърши така. Така построена, тя може само да продължи. В някой друг сезон.

Защото не вярвам да са мнозина, изпитващите трепетна носталгия по зимата на сивите костюми, сивите мисли и сивите песни. А и Кирчо, Печи, Веско, Пепи, Косьо, Насо, Боти, Жоро и Валди направиха нужното, за да спасим у себе си духа на свободно дишания човек. Кой колкото го има.

Вместо извинение

В този момент ние с моята малка и не съвсем усърдна история стоим поруменели и чинно наве-ли глави пред теб, скъпи читателю, защото си да-ваме сметка колко неща сме пропуснали, с колко много герои сме се разминали и колко събития сме прескочили от прибързаност, небрежност или просто от мързел. Опитваме се да намерим оп-равдание в динамиката на твоето всекидневие, която не ти позволява да четеш дебели книги и при всички случаи те провокира да предпочетеш джобното издание на "Война и мир" пред пълното и даже – телевизионния сериал пред джобното. Вадим като аргументи всякакви кратки истории – от "... на изкуството" до "... на КПСС". И си казва-ме: всъщност, що пък това да не е кратката ис-тория на "Щурците"?! Нищо чудно, с твоя помощ след време да разкажем пълната. А, за да те оми-лостивим още мъничко, ще изровим от папките със самопризнания няколко случки, които ги няма по-напред, защото сме решили, че там ще правят калабалък. А пък тук и сега ще могат да си се разположат спокойно и с нужното самочувствие. Това са разкази на нашите момчета с китарчета или пък на техни близки, които не бива да хвърля-ме в морето на забравата, защото няма да е чес-тно най-вече към нас самите.

Но, преди това

Точки за българската песен

..Та гумата беше за последователите на "Бийтълс". Не знам какво точно се е въртяло в главите на "Щурците", когато преди петнайсет години са хванали китарите по подобие на четиримата ливърпулци, но ако се съди по техния собствен път, стремежите им вероятно са надхвърляли обикновеното подражание. Споменала бях, че най-характерното за групата е да търси нещо свое и нещо българско. Не е толкова важно, че си мисля същото и сега, след концертите в "Универсиада", по-важно е, че и с песните си, пък и с цялото си артистично въздействие "Щурците" успяха да докажат това на всички в залата, с изключение, разбира се, на онези, които си страдат от неизлечими предубеждения към този род музика. ...Две хиляди и петстотинте души възназраждаха гръмогласно всеки жест, всяка реплика, та и първите тактове от всяка песен на своите любими, но тия екзалтирани полудца-полумладежи съвсем не ми изглеждат всъщност вчерашни – трудно ще ги накараш да ти пригласят така спонтанно и с желание, и то не с "ла-ла-ла", а с истинските думи (кой ли автор на "масови" песни не си мечтае за подобна участ?...). Ясно е, че на хилядите в залата "Щурците" допадат. ...

Клер Леви, в. "Народна култура", 24.09.1982

Зала "Универсиада" не можеше да побере всички софийски тийнейджъри, които искаха да бъдат там на 15.IX вечерта. Концерт на "ЩУРЦИТЕ" – най-големината и упорита българска вокално-инструментална група. И може би – най-популярната, ако се съди по броя на останалите навън и по нескончаемите възгласи на възторг и задоволство на другите вътре. Какво предложиха "Щурците" тази вечер? От моя гледна точка – недостигателно. Те репродуцираха своя, добре известен от последната си плоча, репертоар. Преосигуровка, липса на нов репертоар или просто познание психологията на публиката, която предпочита винаги да чуе "своите" (разбирай познати) песни? Най-вероятно последното... Затова пък всички изпълнено носеше знака на истинското самоотдаване, на един добър професионализъм; песните – собствени: лаконични, актуални, действени; малко шоу в съответствие с конвенциите на рок-музиката. Интересна е фигурата на ръководителя Кирил Маричков, чиято вокална изява определено отбелязва възход...

Светла Стоянова, в. "Народна култура", 24.10.1980

За едни, дето препускали

...Те и мускетарите препускали – от приключение към приключение, от обаятия на една хубавица до презръдките на следващата, от пир на пир и... Все така, до края, който всички знаем. Но им пречел само един Ришельо! А това на нашичките мус-китарите, препускане ли беше? Или препятствено бягане? И то не на метри, нито на километри, а на години. Вече двадесет на брой! Виж, броя на ришельовците никои не е запомнил. ...

...минаха през лутането и диренето, за да стигнат до собствения облик, дето все още име не можем да му намерим и опрем ли до оценката, все я завъртаме някак към "стил "Щурците".

Но такъв стил наистина съществува. Поне в нашата рок-музика. Изграждан зрънце по зрънце от опита на най-добрите световни образци, обогатяван с личното и с нашето – българското, дето чужденец не може да го подскаже, камо ли да те учи на него. Днес всички смятаме, че собственият почерк е проличал най-напред в албума "XX век", но тази плоча е само следствие от продължителни експерименти в най-различни области на рок-музиката. Започнатото доразвиха следващите албуми "Вкусът на времето", "Конникът", "Мускетарски марш"... И всичко се проверяваше, минаваше незабавно на "изпит пред публиката". Такива "изпити" им се насъбраха 2500! Повече от 125 концерта годишно! Не само у нас, ами и в ГДР, СССР, Франция, Норвегия, Дания...

Чабгар Чендов, в. "Народна култура", 4.9.1987

Обикновеният блясък на неспокойните струни

...През всичките тези двайсет години момчетата от групата, погрехвърлили вече Христовата възраст, показват една удивителна вяност към изкуството си. Вяност, толкова по-ценна и достойна за уважение поради факта, че утвърждава музика, за която все още у нас се спори – да я бъде, или да не я бъде, или доколко и как да я бъде... Правейки от изкуството си начин на живот, "Щурците" дадоха своя отговор. Устояха на неразбирането, на упреците и заканиите, на зложелателството, проявявайки забележително търпение, устойчивост и оптимизъм. Може би това е и основната причина за тяхната популярност. Младежта винаги е уважавала нравствената сила и устойчивост – толкова по-ценна, колкото е по-дефицитна в живота. ...Творчеството на "Щурците" е случай, при който естетическият факт е изпреварил "санксията на критиката". С ентузиазъм и всеотдайност, без някаква теоретична подготовка, незастраховани, но искрени, рок-музикантите са принудени да преодоляват инерцията на мисленето в музикалните среди, където много често рокът се е възприемал априори като нещо еретично, дори – вредно за музикалното възпитание, ...

Румен Спасов, в. "Отечествен фронт", 6.11.1987

Награди на

Съюза на музикалните дейци в България

Присъдени са наградите на Съюза на музикалните дейци в България за високи постижения в областта на музикално-изпълнителското изкуство, на музикалната педагогия, критика, теория и публицистика за 1987 година и за дългогодишна съюзна дейност. Златна лира получават:

...

Вокално-инструментална група "Щурците" за премиерния концерт във връзка с 20-годишната творческа дейност на състава и за успешни концертни изяви през сезона 1986–1987.

В. "Работническо дело", 22.12.1987

С последната вестникарска изрезка поставяме и точката на един доста старичък спор между китарените момчета от 60-те и същия този съюз – тогава определил като невъзможна формацията от електрически китари и барабани, а четвърт век по-късно – наградил същата тази формация със "Златна лира".
Панта реи...

Дими Баев: Голямата ми акция с "Щурците" беше след онзи злополучен концерт в Художествената, след който Кирчо и Пеци Влязоха в казармата. Беше ясно, че им е лепната карантината и аз предложих да направим "черни" концерти. Тъй и тъй училищата си правят балове, та аз пуснах на нашите комсомолци мухата да направим бал с "Щурците" и то – без да търсим пари. Казах им, че групата не иска много и ако пуснем билетчета по един лев, ще покривем разходите. Направих договорка с директора на зала "Фестивална", като се разбрахме, че ще му платя на ръка, взех едни големи листа, релефно валяче за боядисване и направих билетите. Дадох ги на комсомолците, да ги продават, но занесох и в Английската гимназия. Нашите гаскали не се възпротивиха да съберем двете училища на един бал, но казаха: "Никакви други външни!". Да, ама като са ученици от две училища, иди и проверявай кой от кое е. Та, направо пуснах билетите в свободна продажба и залата се напълни. Даже уредихме да ни пази и милиция. Групата взе от този концерт повече пари, отколкото от легалните и доколкото си спомням, Кирчо даже купи на майка си прахосмукачка за 60 лева.

Години по-късно, някъде в края на 70-те, тръгнах с групата на едно турне по морето. Кирчо ме повика да му помагам при организацията. А организацията – леле-мале! Онези от Бургас започнали да правят сами някакви концерти на Емил Димитров и нас ни бутат по малките градчета. Не предвидили концерт в Слънчев бряг?!... И Кирчо се ядоса. Обадихме се в София, оттам ни разрешиха да включим Слънчев бряг в календара, но трябваше за два дни да разгласим концерта. А афиши няма. Тогава се сетих, че имам приятели в немската туристическа фирма "Туи" и ги помолих да ми дадат назаем един мегафон. Дадоха ми и даже ми купиха батерици, защото ги продаваха само в "Коректом". Нарисувах два картонка като афиши за концерта, окачих ги върху себе си, взех мегафона и тръгнах по плажа на курорта. Направих няколко тура и напълнихме летния театър. От тази история най-интересното за мен беше, че никой от техниците и роудитата на групата не се нави да тръгне като човек-сандвич по плажа, за да ме отмени за малко. Беше ги срам. А да свалят немкините на развален руски не ги беше срам...

На това турне направих още нещо, което според Валди е останало неповторено в историята на групата. Организирах храненето. По най-простия начин. Още с пристигането вземах листа с менюто от ресторанта на хотела и започвах да събирам заявките на всички от екипа. Цялото това меню се поръчваше преди концерта и в десет или десет и половина вечерта храната беше сервирана, а ние се хранехме като бели хора.

Отношенията в групата бяха много интересни. Имаше етажи, а и на етажите – полуетажи. Безспорно, обаче, интелектуалната глава беше Кирчо. Той се беше научил много добре да аргументира нещата. Той казваше: "Добре, искате да ни ограничите, но тогава ще откриете пространство за западната музика. Можете ли да спрете тотално внасянето на плочи, касети, слушането на радио? Не можете. Значи сме ви нужни. Затова не ни пречете". Това беше теорията на Кирчо, която той много умело прокарваше на практика. Добър идеолог. Добър ръководител. А иначе – пълен със страхове и фатализъм. Когато, например, станеше задръстване по пътя или двигателят на колата започнеше нещо да прекъсва, той се заключваше с пръсти, правеше някакви заклинания и не позволяваше на никой да говори. Страх го беше от уроки. Много от нещата се правеха умишлено сложно, защото, ако нещо е лесно, то не е на хубаво. Но, пък за разлика от този тип хора, които обикновено прибързват от напрежение, той си беше развил спирачна система. В критични моменти, той като че ли изключ-

ваше за известно време и започваше да действа, след като премисли. С всичките си кусури, Кирчо е единственият, който можеше да носи толкова години цялата отговорност и да упражнява толкова власт, че да съхрани групата. Без него нямаше да има "Щурци".

Павел Ганчев: В техническия екип на "Щурците" бях от 1983 до 1987. Това беше времето на големия саунд и страхотните светлини. Бяхме пет човека – един на пулта за звука, двама на светлините и двама на сцената. Освен това, редяхме и разваляхме, което значи, че цялата апаратура минаваше през ръцете ни. Аз работех на сцената и правех ефектите. За бомбите използвах сярата и калиев перманганат, алуминий на прах или сребърен бронз. Поставах ги в едни кафеарки, от онези – унгарските, с кривия чучур, като в дупката за чучура пъхах кабелите. Пълна самодейност, но това беше положението. Четях като луг, за да открия нови смеси. При една от тях се получаваха вертикален пламък като стълб, но на цветни етажи – най-долу – синьо, в средата – бяло и на върха – червено. Около пет сантиметра в диаметър и на него – нанизани гевречета гим.

На концертите на "Щурците" винаги беше претърпано. Спомням си, че за спортната зала във Варна, която побира 5 хиляди души, бяха продадени 9 хиляди билета. Май беше през 1986. Щяха да съборят залата.

Групата беше на два, даже на три етажа. Най-горе – Кирчо, после – Пеци и накрая – Жоро и Валди. Те бяха и най-близо до нас – техниците. Въпреки че Жоро пък въобще не беше по купоните. Кирчо понякога оставаше с нас, но по-често се прибираше в стаята си. Пеци по принцип никога не го знаеше къде ходи, а Жоро най-обичаше да легне и да си чете. Той беше не верен, а суперверен на Шошо. Можеше направо да стане изгумен на манастир. Имаше едно момиче от Стара Загора – Гая, което после се нарече Линда и ние ѝ викахме Галинда. Та, Галинда беше луда по Жоро и го преследваше из цяла България. А той се криеше като партизанин. Ние най-често и пътувахме с неговата кола. И пристигахме винаги първи, защото Жоро кара като змей.

Валди беше най-контактен и най-весел. Страхотен ухажор, но за него като че ли изживяването беше не в хотелската стая, а в самото ухаждане. Той беше по-скоро колекционер на романтични усещания и като стигнеше до реализация на свалката, губеше интерес.

Кирчо съм го виждал в настроение два-три пъти и тогава е интересен и приятен събеседник. Но по-често беше в ролята на шеф. Педантичен, строг, безкомпромисен. Сигурно така е трябвало. За всичко около концерта се грижеше той. Звук, осветление, ефекти – всичко проверяваше лично. И въпреки това, веднъж едва не го подпалих с пушек-машината. Беше през 1985 в Дебелт, на открито, в бригадирския лагер. Машината нещо се запуши и въпреки че Гери Магията ми беше казал да не подавам повече от 8 атмосфери, аз надух 10, за да я отпуша. Даже отвинтих дюзата. Тя малко пропуши и аз се успокоих, че ще тръгне. Оставих я така и отидох да видя нещо друго. И в този момент тя изфъща и изхвърля горещ парафин вместо пушек. Точно зад гърба на Кирчо, който пееше някакво парче и само успя да се разкрачи. Страхотен ефект! Под чатала на Кирчо излиза огнена струя, а той пее и само се повдига на пръсти.....

Тука ние с палавата ми история изхихикаме в шепи, защото си представяме напъните на фронтмена да порасне за два-три мига с два-три инча, а и последващите опити на Палката да се скрие от гнева Маричков. Но историите с Павел Ганчев не са една и две. През 1986, месец – два след бомбения атакант в хотела на "Балкантурист" в Сливен, Палката едва не вдига във въздуха спортната зала на същия град от

предгозиране на бомбените смеси.

Но, случаят с колоните бележи връх в развитието на формалната логика у техническия екип на една рок-група. Предисторията е свързана с опитите на Кирчо да въведе максимално ефективна организация на сцената, така че при строеж и разваляне да се губи най-малко време в туткане. Едно от нововъведенията е номерирането на колоните и съответно на кабелите. В колона номер едн-кой си се пъха кабел със същия номер. Просто и ясно. Но, при една паника преди концерт Павел Ганчев стои сред сцената, гледа умно и нещо размишлява. Тонрежисьорът крещи от пулта: "Павка, къде гледаш бе? Включвай!". А на колоните, освен номерата, пише и името на групата. Онзи, от пулта крещи: "Какво се чутиш бе? На колоните е написано. Какво пише там?". Павката отива при едната колона и чете. Отива при другата и пак чете. Обръща се към пулта и вика: "Щур-ци-те"...

Павел Ганчев: Те и тонрежисьорите не са стока. Още в началото на работата ми с "Щурците" на пулта седеше Бойко Велчев. И веднъж, по време на някакъв концерт той зашеметява местна девойка, която седи до него и се опитва да вникне в тайните на озвучаването. "Добре – пита го тя – разбирам какво правят всички на сцената – Киро пее, Пеци и Валди свирят, Жоро тропна на барабаните, но какво правиш ти?". Бойко, засегнат на професионална чест, хваща плъзгача на Кирчовия микрофон и се обръща към мацето: "Сега Киро пее, нали?". Момичето кима. Бойко смъква плъзгача до долу, поглежда я гордо и констатира: "А сега Киро не пее"... След миг Кирчо отново пее и слава богу нищо не е усетил, защото тогава вече имаше монитори и цялата тази демонстрация остана някак си незабелязана за сцената.

Стефка Маркова – Шошо: На Гергьовден направихме годеж и на 1 октомври 1977 се оженихме. Когато се запознахме през 1975 въобще не знаех, че е барабанист на "Щурците". Някакви приятели ни запознаха, Жоро ме харесал и казал: "Тази ще е!". Много е категоричен. Тогава учех в Библиотекарския. Съдбовен институт. Дал е три съпруги на "Щурците".

Силвия родих през 1978, а Жорко през 1982. Доста години изкарах около децата вкъщи, но ако не бяха те, сигурно щях да се побъркам. Жоро непрекъснато пътуваше и животът ни беше като на гара – срещи и раздели. Живеехме с това, което изкарваше от свирене и постоянно не ни стигаха парите.

За Жоро "Щурците" бяха нещо много важно. Много държеше на групата. И на семейството си. Но никога не ги смесваше. Не си спомням вкъщи да е репетирил или да е носил проблемите на групата. Норвегия беше най-трудният период за него, но пък там усвои програмирането и работата с компютри. През цялото време е чел. Не обича да си губи времето. Все гледа да се занимава с нещо, което му е интересно. Компютрите са едното. Колите – другото. Първата "Жигула" купихме с младоженския заем – на старо. После взехме "Ладата" на Валди, а сега Жоро кара мечтата си. Винаги е искал да кара "Волво".

Предпочита да е в сянка. Не обича да се снима, да дава интервюта. Казва, че онова, което има да каже, го е направил на сцената. За публични акции препраща към Кирчо или към Пеци. Знам, че страни от фенките, но аз си го ревнувам за всеки случай...

А онази шега на Валди със снимките на мацката наистина ни развали Новата година. Жестока шега беше, но пък като че ли ни прероди и ни преведе през изпитание, което отново изостри чувствата ни.

Винаги ми е харесвал на сцената. Излъчва някаква увереност, вълбеност... Щастлива съм като го гледам. Пък и не само него. Цялата група. Страхотни са! Просто, като тях други няма....

Жестоката шега, която Шошо няма да забрави, си е реален факт от трудовото ежедневие на вокално-инструменталната група. И не е изолиран. Защото в шеги и закачки времето минава неусетно. А главният шегаджия, според свидетелските показания на повечето разпитани, потвърдили неговите собствени самопризнания, е лицето Владимир Тотев – Валди.

Валди: Жоро все се оплакваше, че на концертите се изморява адски, че бачкаме залудо, а те въобще не ни плащат като на бели хора и т.н. След гузини подобни проповеди реших, че е крайно време да илюстрираме с шегичка ужасната Жорова умора и задебнах момента, когато ще мога да пхна в щранга с грехите му нещо по-тежко. Искях да го натоваря с две-три противотежести за чигите, които тежаха по 8 килограма всяка. Целият номер беше предварително обсъден и неколкратно изживян на теория с техниците, но вечерта, когато трябваше да го направим, Жоро не си остави грехите в гримьорната, а ги взе на сцената. Концертът свърши и Жоро, както обикновено, започна да си събира барабаните, защото след няколко изгубени винта реши, че е по-изгодно да върши сам тази работа, отколкото да разчита на роудитата. И в този момент аз успях да пхна само една тежест в джоба на щранга му. Жоро привърши работата си, вдигна щранга, направи няколко крачки и се спря. Ние изстигнахме. Но той ни погледна тъжно и произнесе: "Така се скапаваме по тия концерти, че даже грехите ми тежат...". Ние направо се изпокрихме. Коремни спазми, уста в шепи... Едва на следващия ден, като се качвахме в автобуса, Жоро бръкна в джоба на щранга, за да извади някаква книга и откри тежестта. Хвърли я на градския площад и каза: "Смачкали сте ми книгата...".

Тази история Валди дори не си спомня през коя година е била, но за следващата твърди, че е през 1979.

Валди: Това беше в ГДР, на едно турне с "Карат". Юни, страшна жега, а ние стоим пет дни в Берлин, защото сме си оставили дупка в програмата, та, ако класират наши песни за финалния кръг на "Златния Орфей", да можем да отскочим до България. Само че те – не, а дупката останала и ние плуваме в собствен сос в центъра на Берлин – столицата на ГДР, както те обичаха да подчертават. Бяхме настанени в "Щагт Берлин", където климатикът работеше само, докато почистват стаите, а пред прозорците имаше плексигласови щитове, вероятно, за да не могат със засилване да скачат направо в Западен Берлин. Двамата ни техници не знаеха друг език, освен български и то – лошо. Хранеха се по принцип в

хотелската стая, защото така беше по-евтино и пазаруваха от суперите. Един ден останах с тях и видях, че са купили от любимото на всички немци сирене, което мирише на труп, престоял три дни във вода и после – четири на слънце. На въпроса ми защо са купили тази смрад, те отговориха, че пазаруват по система "гледай местните и подражавай". Та, стояйки край гондолите и наблюдавайки от кой продукт немците пазаруват най-много, те бяха купили това сирене, пред което рокфордът е като уханье на теменужки. Аз го загънах обратно и го увих във вестник, та като излизаме, да го хвърлим в боклука. Но, в този момент едно дяволче започна да ми шушне нещо в ухото и се отказах.

Сетих се, че Жоро вероятно лежи в стаята си, гледа телевизия и пуши. Те бяха заедно с Пеци в една стая и докато Пеци обикаляше като луд града и не се спираше, Жоро лежеше, четеше и гледаше телевизия. Казах на техниците, че искам да слезем при Жоро и под предлог да им покаже как се лови западногерманската телевизия, да го забаламосат, а през това време аз да скрия сиренето в стаята. Речено – сторено и сиренето (без опаковката) се оказа под едно от леглата, които пък бяха затворени отвсякъде с дъски до пода и имаха само по един процеп, вероятно заради отоплението. Това стана в ранния следобед. Вечерта, към девет, минахме през Жоровата стая, уж да го викаме да излезе с нас, но всъщност да видим ефекта от акцията си. Предварително се бяхме уговорили, че ако Жоро повдигне въпроса за някакви миризми, ние нищо няма да усещаме. Жоро, естествено не излезе с нас, но имаше леко напрегнат вид и на излизане ни попита, не усещаме ли някаква неприятна миризма. Ние дружно го убедихме, че няма такова нещо и се развихме из града. На другия ден на обед минахме на проверка и заварихме вратата на стаята широко отворена, прозорецът – също, а Жоро – клечащ край канала на банята и разсъждаващ: "Времето май ще се разваля. Я, каналите как се размирисаха...". Ние, едва сдържайки смеха си се изсушихме, подхвърляйки, че само така му се струва. Следобед положението в стаята вече беше на война. Пеци се бръсне в банята, а Жоро му мърмори, че от тия стерви, които непрекъснато мъкне в хотела, стаята се е размирисала на мърша. Репликите от банята се целят в ароматичните свойства на Жоровите маратонки и така поддържат равенство в резултата.

На третия ден Жоро стигна до истината. Не знам как, но имам чувството, че беше разковал цялата стая. Показва ми добре познатото парче сирене и с отвърщение заявява: "Глей ги тия руснаци, бе! Какво са набутали под леглото". Той беше убеден, че сиренето е оставено от някоя руска група и се е развалило от стоене. Въобще не предположи, че такова нещо се продава по бакалиите. Не му казах нищо. Първо, защото не ми се тичаше по коридорите на хотела. И второ, не исках да му развалям удоволствието от блестящото разобличаване на поредния заговор на Москва...

Естествено, след време истината блесва, но деянието е покрито с давност, до дипломатически ноти не се е стигнало и нещата в крайна сметка опират до Жоровото чувство за хумор, което обикновено е на висота. Обикновено, но не и в този случай, за който така трогателно наемква Шошо.

Валди: Беше по време на някакви новогодишни баловете около 1984. Свирихме в младежкия дом в Бургас и там, в местния фотоклуб попаднахме на серия фотографии, изобразяващи абитуриентка в стил "провинциална екзотика". Ръчичката – така, пък иначе, главата – надясно, а после – наляво. Погледът – зареян... Смахме се там с фотографите и кой знае защо, взех снимките със себе си. Всъщност, взех ги, защото ставаха за номер. Първоначално си мислех да ги бутна в багажа на Пеци, защото всички знаехме колко ревнива е Ева. Но, после се отказах, тъй като номерът просто нямаше

да мине. Пеци сам си редеше багажа и сам си изпразваше сака. Така остана Жоро. Защото, както беше пословично известен с верността си към Шошо, така беше и прочут с ориенталския си подход към дома и семейството. Знаех, че ще се прибере в къщи, ще хвърли сака в коридора и Шошо ще подреди нещата. Имашме още едно свирене – в Кърджали и след последния бал пяхнах снимките в сака на Жоро. Той по принцип пътуваше с минимум багаж. Сценичното му облекло се свеждаше до дънки, потник и маратонки, плюс един вентилатор, защото при него най-много се работело и било най-горещо. Та, пяхнах снимките в найлоновия плик с мръсните чорапи и маратонките и забравих за тях. На връщане пътувахме с колата на Жоро. Настроението – празнично. На следващия ден е 31 декември, спечелили сме пари, купили сме подаръци, прибираме се по домовете си при жените и децата. Празник... Гушнах една бутилка "Плюска" и до София се омаях. Жоро ме събуди пред нас, казахме си "чао", пожелахме си весело посрещане на празниците и се разделихме. Прибрах се, събудих Доли, побърборихме, хапнах и легнахме да спим. За снимките бях забравил отдавна. Час, час и половина, след като съм заспал, Доли ме събуди и ми каза, че ме търсят по телефона. Аз още не мога да отлепя и Доли ми носи телефона в леглото. Ало! Отсреща: "Ти ли сложи снимките в багажа ми?". Аз направо бях изключил и в главата ми нямаше никакви снимки. "Какви снимки – питам – и кой се обажда?". "Жоро. Ти ли сложи снимките на момичето в багажа ми?". И в този момент ми светна. Ама все едно, че поставянето на снимките е било преди половин година. Толкова далечно и нереално ми се видя. Но се сетих за какво е паниката. "Да" – отговорих му. "Защо го направи?". "Ами за номер" – казвам му. "Номерът станал". Викам му: "Стига вече, дай ми Шошо да ѝ обясня всичко". "Шошо отиде при техните...". И така развалих Новата година на семейство Маркови. Видяхме се две седмици по-късно на някакъв новозодишен бал в зала "Христо Ботев". И казвам на Шошо: "Как можеш да се впрегнеш така евтино? Нали знаеш, че непрекъснато го будалкаме за неговата вярност към теб. Вицове има за него. Цяла България го знае, а ти така да се впрегнеш...". "А, бе, знам – казва Шошо – ама, знам ли?". Женска логика.

Вероятно, поради субординацията в групата, номерата към Кирчо и Пеци не са така многобройни или поне се пазят в тайна. Знае се един несполучил опит за създаване на първоаприлска традиция през 70-те. Групата още не пътува със собствените си автомобили, а ползва услугите на БДЖ. На 1 април, след някакви пролетни баловете в Северна България, групата стои на гарата в Горна Оряховица или друг подобен ж.п. взел с инструментите, оборудването, личния си багаж и чака влака за София. Часът е малко след полунощ. Не всички са сметнали, че е дошъл денят на лъжата, а и умората си казва своето. Но, както е казал шопът – луд умора нема, и минута преди влакът да спре на перона, някой от групата изпищява: "Леле, Кирчо, забравили сме миксера в Павликени". При което мустаците на ръководителя заемат хоризонтално положение и изпод тях се излива ниагарата на справедливия шефски гняв. Пред строените като за вечерна проверка вагони Кирчо фучи, ръмжи, вика, а подшефната му група се търкала по перона от смях. Както и да е. Година по-късно – аналогична ситуация. Гара, перон, полунощ, групата, багаж, влак, който приближава перона. И – същата реплика. Първите две секунди реакцията е както година по-рано. Мустаците, искрите в погледа и тъкмо да рухне ниагарата, Кирчо се сеща за предишната година и се разхиля.

Валди: Годината може после да я уточняваме, но знам, че магистралата за Пловдив стигаше само до Мирово и после към Момин Проход се караше по стария път. Зима. Прекрасен ден. Вали сняг, но не му се задържа много дълго и направо се оставя на слънцето да прави от него локви и ручейчета. Ние пътуваме с Кирчовата кола към

Пловдив. До Кирчо седи Пеци, а аз съм отзад. Вече сме напуснали магистралата и се вием по завоите към Момин Проход, където ограничението на скоростта е 40 км./ч. Пред нас се движи съвсем по правилата ярко жълта катаджийска "Волга", а Кирчо пердаши с 60-70 км./ч. и я задминава като флагче. Дава си ляв мигач и отвява катаджиите, без да им се извини. Това става точно на влизане в Момин Проход. На мен ми се схваща вратът, а Пеци процежда през зъби: "Това беше КАТ". И в този момент онези завъртат буркана, пускат сирената и хукват да ни гонят. Кирчо се сепва: "Защо не ми казахте?". Какво да ти кажем, като тази кола се вижда от километри с патешкото си жълто. Но Кирчо си е такъв. Не я е забелязал... Както и да е, те ни задминават, единият показва стоп-палка през джама и отбиваме дружно вдясно. Те спират по-напред и Кирчо си взима документите и тръгва към тяхната кола. Единият от катаджиите застава до колата и чака нарушителя, а другият отива до купчинката сняг край пътя, прави топки и ги мята по предното стъкло. Нали има такъв номер, за да си пестиш водата от резервоарчето. Кирчо вече ги приближава, вторият нещо се разсейва, хвърля снежната топка над колата и тя улучва нашия нарушител. В този момент чувам познатия глас и реплика, която направо ме размазва: "Това ли е най-новата санкция за превишена скорост?". Катаджиите се разхилват и минаваме метър.

Тук някъде, в суматохата около закачките и усмивките и ние с моята непоследователна и непредвидима история се шмугваме в публиката и с целия си наличен възторг се присъединяваме към несекналите три десетилетия възгласи:

"Щур-ци-ме! Щур-ци-ме!... Още! Още! Още!..."

Завеса. Антракт...

Не е епилог

Дълго мислих защо тези четири момчета взривяват по този начин публиката си? Ако ги сравним с музиканти от сега действащата рокгилдия, Кирчо, Пеци, Валди и Жоро имат сериозна конкуренция в сферата на музикалния професионализъм. И за мястото на Всеки един от тях ще се намери еквивалентен или даже по-добър инструменталист. Но тези, по-добри музиканти, поотделно или заедно, няма да могат да оберат така народната любов, както "Щурците". Защото номерът май не е само в свиренето. То не е маловажно, но има още нещо, което хората консумиращи този вид музика очакват и желаят от своите любимци. Това е посланието, което групарите отправят към времето, в което се случват събитията.

Посланието, извадено от душите на публиката и върнато отново към нея през усилвателите на взаимната тръпка, честния диалог и електричеството на съпричастие. Някъде там е магията, която превърна "Щурците" от вокално-инструментален състав в легенда.

Те просто вървяха пред нас и със своите песни разкриваха пред очите ни пространства, които щяхме да покорим, когато се почувстваме наистина свободни.

А сега, когато легендите се завръщат, ние изправяме снаги, заставаме до синовете и дъщерите си и правим отново същата крачка към една мечта, която ни се струваше безкрайно далечна и недостижима за измръзналите ни души. Дано любимите ни песни помогнат да я докоснем, без да се разпилеем на прах.

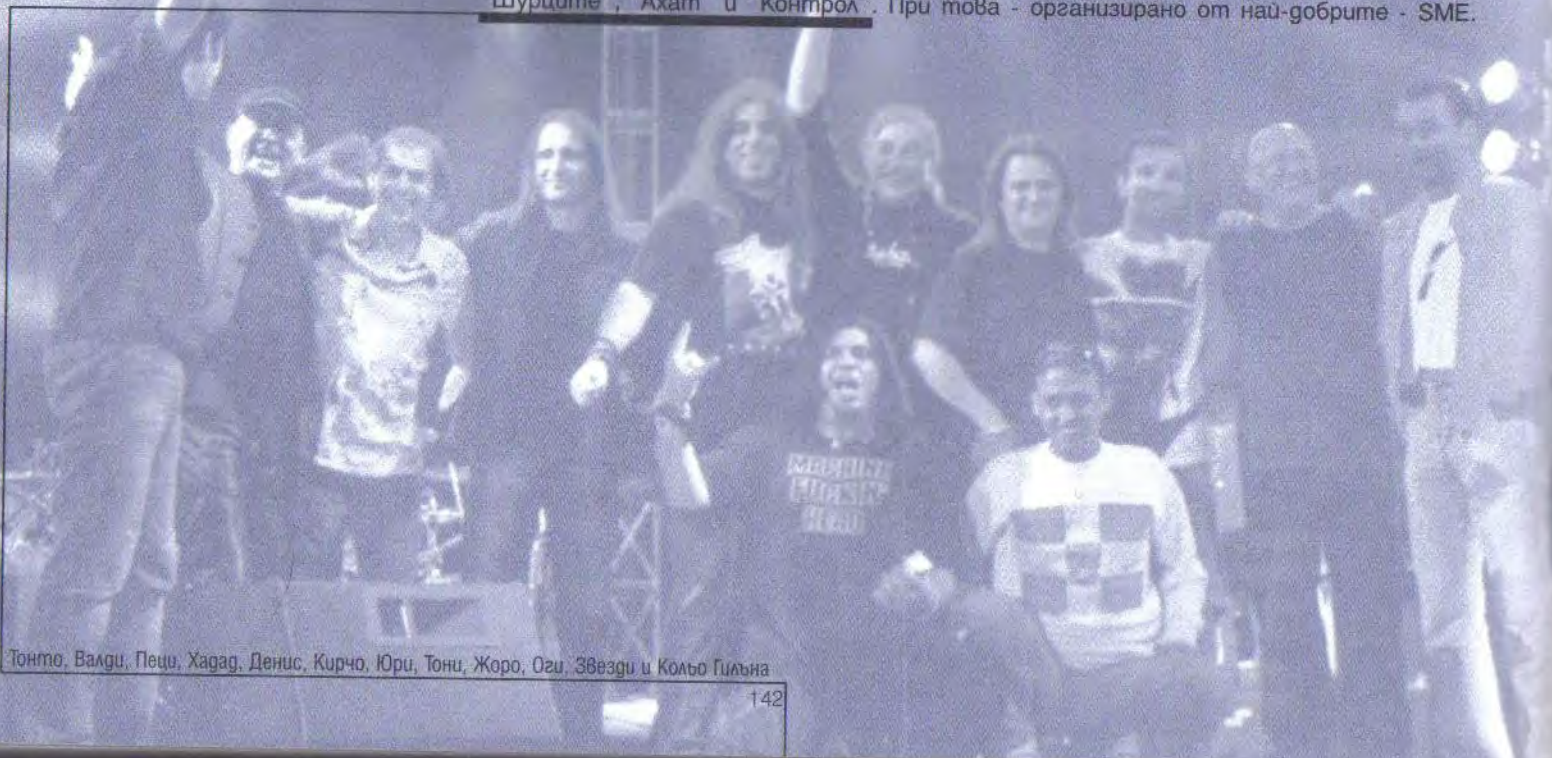

ВТОРА ЧАСТ
Есенга на **ПАТРИАРСИТЕ**

5 юли 2004 г., ранен следобед. Жега. По магистралата към Витиня бръмчи луксозен шарен автобус, в който удобно сме се настанили с моята малка, палава история, с нейните герои и с героите на едни други истории, които още не са публично споделени. Пътуваме към Враца, откъдето започва един сън в лятна нощ, за каквото и Шекспир не е мечтал.

Сега си мисля, че тази нова среща като че ли бе подсказана в един Не-епилוג, с помощта на който придърпахме завесата на онзи спектакъл, но пък си оставихме достатъчно широк процеп, за да се напъхаме отново в него. Ако продължи. Защото ... Спомняте ли си там, на финала, онова – за легендите? Ако не, разгърнете на онази страница и вижте как се изправяме и заедно с децата си правим още една крачка към мечтата, наречена Свободен Дух и Съвършенство. И кога става това? Когато легендите се завръщат.

През последните 15 години те го направиха три пъти. Веднъж – през 1990 г. и втори път – през 1997/1998 г. Тогава, за "30 години по-късно" се роди и тази малка история, която пообиколи с тях десетина града и си намери доста приятели. После пресеке и няколко държавни граници, но нека не бързаме. За това ще говорим по време на турнето. То е третото завръщане на легендите. При това, не какво да е, а с турне, за каквото нашите герои са си мечтали десетилетия. С голяма сцена, по стадиони, в скъпи хотели, с кетеринг и мърчъндайзинг (За почитателите на "грасни-пални-клецица" тези две чуждици означават грижа за звездите и техните почитатели; за първите – хапване и пийване, за вторите – сувенири и албуми. – бел.авт.). С достатъчно време за почивка и разходки, за малки лудории и задушевни разговори под звездното лятно небе. Плюс весела музикантска компания, тъй като турнето е колективно – "Шурците", "Ахат" и "Контрол". При това – организирано от най-добрите – SME.

Тонто, Валди, Пеци, Хагад, Денис, Кирчо, Юри, Тони, Жоро, Оги, Звезди и Кольо Гильяна

Ако преди няколко месеца ни бяха предrekli такова вълнуващо бъдеще, моята малка историйка щеше да се разлепи от смях. Защото времето е друго, вкусът му даже не е солени ... Други са векът, хилядолетието, страната и хората, останали в нея. Да, да – именно останали, защото в годините между онзи Не-Епилог и това Не-Въведение българинът отново стана номад. И засели неизбройни пространства в Стария, Новия и няколко други континента. Тук останаха неговите възрастни родители, детските му спомени и малко земя за продан. Тук останаха и такива като нас, за да си водим записки и да се забавляваме с разни палави историйки, които след години да разказват на децата ни и на техните деца за живота, времето и музиката в браздата между две хилядолетия, върху една гранична територия, орисана да бъде кръстопът.

Климатикът в буса жужи приспивно, от уредбата звучи тиха, приятна музика. Ние с историйката сме се отпуснали на седалката и отвреме-навреме хвърляме по един поглед на познатите мили и вече пооплешивели глави на нашите мускетари, приличащи повече на патриарси, но готови всеки момент да разпилят достолепието си в името на онази дива тръпка, събрала ги преди близо три десетилетия. Отпред, точно зад шофьора, се вее сиво-бялата Кирчова опашка, вдясно, до прозореца проблясва тонзората на Пеци (отива му, а и хармонира с актуалните му духовни занимания), до обръснатото теме на Жоро кокетно наднича момичешката прическа на Шошо, а Валди (с тези бејзболни каскетчета той напоследък май и спи!) се е завъртял към безКонтролната компания зад гърба ми и обменя пикантни спомени от минали турнета. Всъщност, повечето от тези спомени са и мои, въпреки че някои от тях са поизбледнели, а други са на черно-бели полета.

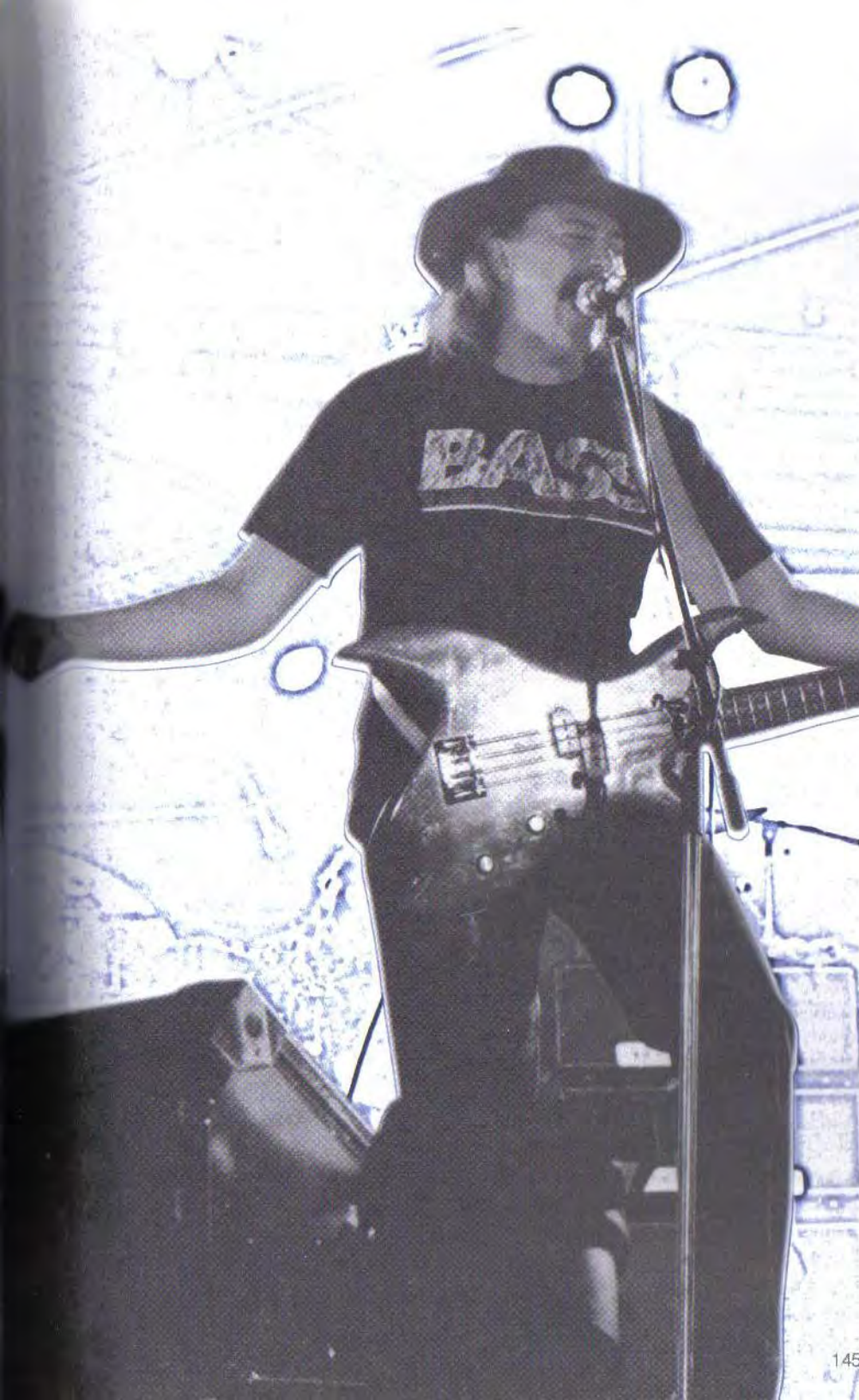
Поглеждам през прозореца към зеленото спокойствие на Балкана и пред очите ми започват да се нижат картини от най-бурната епоха на българското съвремие.

Първо, разбира се, виждам себе си и един куп щастливци – Чавето Чендов, Цецо, Доротея, Люси Дуков, Милко и смешно начумерения Ст. П. Станчев, подскачащи като деца над първия брой на списание РИТЪМ, върху чиято корица се кипрят именно те, нашите герои, в мускетарски одежди. Това е 1988 г. – перестройка, рокрингове и тридневни празници на РИТЪМ в китни градчета като Димитровград и Троян. Точно между двата празника пада Берлинската стена, а за Тодор Живков най-после блесва истината, че медицинската му сестра е полковник, който може да кърпи чорапи. Самият Тодор Живков като че ли госта по-късно осъзнава какво са му направили. Поне така изглежда на онзи 10 ноември. После започват големите митинги и става ясно, че перестройката е завършила, но демокрацията още не е започнала. Сините знамена изместват червените, Кирчо пее "Аз не съм комунист и никога няма да бъда", а Васко Кръпката – "Комунизмът си отива. Спете спокойно деца!".

Децата, обаче, въобще не мислят за сън, защото навън е агски интересно. Вървят бдения на свещи, никнат палаткови градове на истината, а за най-големия митинг - концерт, разпрострял се от Орлов мост до хотел Глинка, пристига даже половината от дуета Саймън и Гарфънкъл. Един друг дует, обаче, присъства пълноценно в емоционално наситения ни обществен живот и ни обнадеждава с призиви като "Вдигни очи!". Дуетът се състои от Валди и Сашо Петров, като пред публиката се представя само музикантската му половина, докато поетичната съзерцава отстрани площадната еуфория и се зарежда с емоции и послания. Горедолу по същото време Гошо Минчев прави творчески тандем с Пеци и така се раждат историческите опуси на неповторимия летописец на прехода, като "Нежна революция" и "Какви Времена". На практика и четиримата наши герои възкачват площадните сцени, но не и като познатата и любима група. Кирчо свири предимно с Пешето Георгиев, Валди - сам, а Пеци и Жоро - със "Стари муцуни". Сцените, обаче, винаги са еднотипни и над тях се веят сини знамена. Със синята бюлетина хасковлии пращат Кирчо и във Великото народно събрание, за да прави конституция, но той пък в един момент се отказва и се прибира в къщи. Група депутати също напускат сградата пред муцуната на Коня и вдигат палатки в съседната градинка. Останалите обаче подписват основния ни закон, който от самото си раждане е обявен за непълноценен и оттогава вече няколко парламента се опитват да го поправят.

Впрочем, сега се сещам, че в този, начален период на прехода, "Щурците" правят едно турне, което съвпада с предизборната кампания за Велико народно събрание и не е включено в официалната кампания на СДС.

Валди: Онова турне през 90-та година, което направихме със "Щурците" беше организирано от поредния мушмуток – Микеле Меркурий, който също вече е в един по-добър свят. Та, тогава ние си пропагандирахме СДС и на концертите ни се вееха сини знамена, въпреки, че турнето не беше политическо. Но нощно време Кирчо излизаше тайно и пишеше със син спрей по стените СДС. За малко да го сбарат в Добрич. Много хубаво беше. Ние пътувахме с един микробус, а Микеле и синовете ни – Тотю и Мартин – на Пеци, пътуваха пред нас с една черна Волга. А от нашия бус стърчаха знамената на СДС с лъвчето. Правехме си го от сърце.

Кирчо: Беше през 90-та година преди изборите за Велико народно събрание, когато издадохме последната си винилна плоча – една малка плоча с две песни "Аз не съм комунист" и "Номенклатор". Тогава пообиколихме България и беше страхотно. Хората Все още бяха ентусиазирани, пълни с надежда и ни приемаха като месии едва ли не. Въпреки, че турнето си беше чисто музикално и вървеше по летни театри, с билети, ние пеехме "Аз не съм комунист и никога няма да бъда", а публиката вееше сините знамена и на практика се оказа, че сме направили предизбоно турне за СДС. Направихме 20-тина концерта, но най-интересното е, че в Хасково, където аз бях кандидат за депутат, местните комунисти успяха да осуетят концерта и не можахме да свирим. Нещо, залата ли, летният театър ли се оказа зает, та нямало къде да се проведе концертът и ни отсвириха. Ако го бяхме направили, Христо Бисеров нямаше да чака да напусна парламента, за да стане депутат. Щяхме да вземем поне още две места.

Междувременно пламва Партийният дом, който после става Парламент и един военен хеликоптер отнася рубинената му звезда нанякъде. Държавният съвет се превръща в

Президентство, а първият президент е с тире и председател, като жена, която току-що е прибавила още една фамилия към моминската си. Впрочем, той и се прощава много бързо с моминските, пардон – с президентските си илюзии, тъй като един нафукан млад кинорежисьор успява да го заснеме в момент, когато си пожелава танков парад пред Народното събрание. След това, за наказание, същият този млад режисьор прекарва един мандат в компанията на законотворците, но в следващата им конфигурация.

Междувременно плодовете на индустриализацията и техническия прогрес поувяхват и българите от нация техническа се превръщат в еднолични търговци. Голямата екскурзия, която навремето Живков организира за българските турци, се пренася и върху доминиращия все още български етнос и в началото нелегално, а после полулегално и даже съвсем редовно над милион българи плъзват по света. Първата вълна е в началото на 90-те, след като въвеждат ДДС-то. Втората – в края на века – като благодарност към управляващите, че са извоювали премахването на визовите ограничения за страните от Европейския съюз.

Някъде, в тази мелница от събития, се събираме 7-8 пъти в Бургас на блусфестивал. Гошо Минчев прави от ФСБ и Щурците "Стари муцуни". Един Жан повежда кръстоносен поход срещу "червените мобифони", но те се оказват по-силни от него и сметката плаща данъкоплатецът. Доларът удря 3 хиляди лева и народът посинява от ярост. Жан е принесен в жертва, и към НАТО и обединена Европа ни повежда Иван. По някое време, обаче, Иван така се задълбочава в отговорностите си, че ни забравя съвсем и в началото на новото хилядолетие се разделяме взаимно обигени. Впрочем, състоянието на обига се превръща в траен белег на обществото ни и след еуфорията от 90-та май само веднъж и половина сме се прегръщали по улиците – по време на незабравимото американско футболно лято на 1994 г. и в тежката зима на 97-ма. Това бяха мигове на вяра и оптимизъм. За жалост – кратки...

През 96-а царят си идва за малко, а Гошо Минчев започва да си забравя текстовете. Започва дълга поредица от сложни операции, между които Гошо прави няколко запомнящи се концерта и издава два албума. На един от блусфестивалите в Бургас припада на сцената, докато пее "Хляб и мармалаг" и малко по-късно Господ го взима при себе си. Гошо така и не дочаква царската клетва в републиканската ни конституция и префасонирането на коронованата особа в премиер. Впрочем, монархическите тежнения на Гошо повяхват още през 1997-а, когато Симеон се щраква на предизборен плакат с Доган.

Междувременно около и у нас ври и кипи. Югославия и Съветският Съюз се цепят, а новородените държавици показват зъби и отреагират комплексите си в малки зловни войни. И от Изток, и от Запад гърми и пуши. През България минават оръжия и наркотици. Бивша Югославия е ембаргова зона, което означава яка контрабанда и дебел пачки за бившите ченгета и всякаква друга дебеловрата фауна. София и големите градове се изпълват с огромни джипове и луксозни, бързи лимузини. Младежките домове се превръщат в бингозали, а рок-клубовете – в чалготеки. Старите табута са отнесени още в началото на прехода от мощната вълна на порнопресата, а платената лъбов от екзотична самодейност се превръща в мощна и транснационална индустрия. Частните радиостанции и телевизии бъдат субпродукти, в повечето случаи – открито пошпи, а единственото рок-радио – "Тангра", облагородява за известно време

столичния радиоэфир, а после отива при Гошо. От годините в "Тангра" си запазвам едно кашонче с "Хляб и мармалад" и за мен то е това, което вероятно е за Кръпката Гошовата китара, с която не се разделя. Защото песента ми е като личен подарък от стария рокаджия, а сигнала на предаването го записах двамата с Кирчо, който тогава свири на Гошовия "Овейшън". Е-е-ех!...

Спомените край нямат. Особено, след като превалиш билото.

Така и не усещам кога сме пристигнали във Враца и вече въртим някъде из крайните квартали, търсейки стадион "Христо Ботев". Ей това, с името на стадиона, не мога да го разбера. В половината градове от турнето стадионите носеха името на великия поет, който приживе, доколкото знаем от историята, е прекарал доста повече време в механата, отколкото върху лекоатлетическата писта. Но това – между другото. Както и онова – че повечето славно наименувани спортни съоръжения бяха полупорутени, мръсни и жалки. Като останки от Ботевата чета, разпилени от турските потери.

В съблекалните не се диша. И по-добре, защото всяко вдишване те изпълва с пропити в мазилката мъжки аромати на безброй футболни отбори, облагородили с потта и урината си поредната българска светиня на спортния дух и гръзновение. Проверявам бегло съдържанието на хладилната чанта и, преди да се е стоплила бирата, грабвам една кутия и изскачам на терена. Още в тунела ме блъсва в гърдите мощната децибелна вълна от пробата на "Ахат" и съзирам на границата между светлината и тъмнината силуета на Антоан Хагад, леко наведен над огромния пулт, като пилот на "Боинг", форсиращ двигателите преди излитане. Започва се!

"Ахат" правят две кръгчета над стадиона и слизат от внушителната, десетметрова сцена.

На пистата се разминават с Кирчо, Валди, Жоро и Пеци, разменяйки си поздравя, погледвания, шегички и предстартови тръпки. Осведомяват се, кой как е пътувал, тъй като метълите се движат със собствените си автомобили и от време-навреме се отклоняват от кервана. Всъщност, това става още първата нощ, тъй като ние се връщаме по софийските си домове, а "Ахат" и екипът остават да спят във Враца.

Както и да е. Нашите герои вече са на сцената и ушите ми долавят познатият тътен на бясно препускащ конник. Понася ме водовъртежът на любимите китарни рифове, усилен от клавирните акорди и насечени на неравни части от пулсиращите удари на барабаните и баса. Пауза. Пръстите на Валди забарабаняват като тежки дъждовни капки върху клавишите на пианото и над тази тревожна монотонност внезапно прозвучава един ясен и непроменен от годините глас – Кирчовият.

В този момент, в началото на тази първа звукова проба разбрах, че ми предстои най-вълнуващото пътуване. Усетих как пронизвам времето и събирам годините в шепа, как като Конникът препускам диво в нощта на спомените и тревожно будя заспалата емоция. Разбрах, че има хора и явления, пред които времето коленичи и смирено навежда глава. От този момент се отдахох на Пулсацията. На тази тяхна неповторима Пулсация, която е завладявала поколения почитатели и която сме обсъждали неведнъж, но никога не успяхме да открием точната ѝ формула.

Пеци: Има нещо важно за групата. Всеки от нас подчинява своята индивидуалност на групата. Това винаги е било при нас. А и ние толкова време сме били заедно, че на моменти направо мислим синхронно.

Кирчо: Всичко зависи от ритмичната секция. Там се ражда пулсацията.

Жоро: Изглежда четем по един и същи начин паузите. Много е важно да се знае, че паузата също е музика.

В интерес на истината, вечерта, по време на концерта, пулсацията не бе така мощна, както на пробата. Видях, че още в началото Кирчо се защура по сцената, размахва ръце, отиде при мониторния пулт ... После гласът на Валди потъна някъде и се появи отново чак към края на програмата. Финалният рокенрол бе размазан като домат, паднал от покрива на Японския. Публиката, обаче, си взе цялата полагаща ѝ се емоция и на излизане от стадиона си пееше "Клетва" под заревото на фойерверките, каквито, както се оказа, не са виждани тук дори и на 2 юни. Тази публика, която в ранните вечерни часове ме стресна с навъсените си лица и отрицателната платежоспособност, по време на концерта бе скъсала за малко с проблемното си битие, бе забравила безработицата и беднотията и бе избягала в друго време и в друг свят. Сега се връщаше в отворителния си делник, но го правеше с песен и заклинание. Така бе и после – в Плевен, в Габрово, в Добрич ...

Автобусът, който ни закара до Враца, повече не се появи и ни прибраха до София с едно микробусче. През целия път Кирчо, Пеци и Жоро обсъждаха звука и набелязваха мерки за неговото опитомяване. Оказа се, че на сцената всеки от тях е чувал нещо различно от другия. Дори не стана ясно, дали все пак са чували едни и същи парчета. Добре, че Валди си тръгна с Весо Кокала, иначе щеше да ги побърка от майтап. А те най-много да го нахокат и да го изкарат най-виновен, защото в началото пианото му заглушавало всичко. В интерес на истината, два дни по-късно, в Плевен групата звучи коренно различно, след като Кирчо и Пеци си говорят обстойно с тонрежисьора на мониторния пулт.

Събирах ги в едно торбе през целия път. После се опитах да ги подреда и ... се отказах. Дали от мързел или от страх, да не повредя асоциативния пъзел на тази история? Не съм сигурен. Ще ги вадя една по една според моментната хармония. Ето, преди малко си говорехме за Враца, пулсацията и първия концерт. Преди него, обаче, в съблекалнята на врачанския "Христо Ботев" си побъбрехме за загарявка към събирането на новите изповеди. В началото малко позаписах Валди с една серия норвежки спомени, а после влязоха Кирчо и Жоро и разговорът стана общ. Разходихме се петнайсетина години назад и си припомнихме рокринговете на Люси Дуков и бурната младост на групи като "Ахат", "Контрол", "Ревю", "Нова Генерация", "Ера" ... Става дума за поредицата на Балкантон "БГ рок", която Кирчо продуцира почти изцяло и все още страда от тогавашните подмятания, че е направил гуша. "200 лева ми беше хонорарът за плоча – това е!" – горещи се той, докато се напъхва в сценичните си кожени панталони. Те се превръщат в следваща тема на разговора, защото Валди и Пеци не падат по-долу и само за Жоро маратонките са по-важни от панталоните. Валди обяснява, че тези панталони са му втори чифт, който му е ушит от едн-кой си за едн-колко си и това си е направо без пари. Обсъждат се качествата на свинската и агнешката кожа и състоянието на кожено-галантерийния пазар. Жоро ги гледа с пренебрежение и отпива глътка бира, обяснявайки, че е трябвало да спре цигарите и ракията заради високото кръвно.

Жоро: На стари години започнах да се отказвам едно по едно от всички, присъщи на мъжете удоволствия – ракийка, салатка, цигарка ... Ще вземе да ме избие на секс и да преуморя Шошо.

Това придава нова посока на дискусията и започва едно сравняване на долни и горни граници, хапове, билки и всякакви други илаци. Обсъждат се и други болести и съвсем за малко разговорът заприличва на онези, които обикновено слушаме, застанем ли на опашка пред вратата на личния си лекар или на специалист в някоя клиника. Гледам ги и хем ми е умилно, хем ми е смешно, защото буквално след минути тези кротко бърещи си гядковци (впрочем, Пеци и Валди вече се радват на внуци – бел.авт.) ще взривят околното пространство с неизчерпаемата енергия на своя мощен рок. И ще го правят през ден почти цял месец.

Впрочем, темата за лекарствата я продължихме за малко и в Плевен, където с Валди и Кирчо направихме един тегел през центъра и аз реших да вляза в една аптека, за да си взема хаповете против киселини. Кирчо, като видя какво купувам, се зарадва като дете и заяви, че това и на него много му помагало, а после попита и за други лекарства. Валди междувременно бе закъсал леко със сърцето и търсеше нещо много специално, което се давало с някаква супер рецепта и ... А бе, с една дума аптекарката бе силно впечатлена и нямаше да се учудя, ако след минути я видех да тича по главната и да споделя с близки и познати, че това май ще е последният концерт на "Щурците". Всъщност, ние си бяхме много добре и независимо от страхотната жегата се движехме бодро и безцелно. Поне до момента, в който бирата стана по-актуална от лекарствата. От този момент до сядането ни под една раирана тента разстоянието бе не повече от минута и половина. Поръчките заидваха в чаши и халби, а не в блистери и накрая ни видяха сметката, без да ни мерят температурата. Времето помежду бе изпълнено с ... литература. Много отдавна не бях си говорил така дълго и интересно за книги. А, като приключи късният обяд, тримата обиколихме антикварите в центъра на Плевен и си купихме по някоя книжка. Кирчо раздаде автографи, докато Валди издирваше специално за мен едно заглавие на Труман Капоути. После малко

спяхме и вечерта видях великия басист Маричков в казиното на хотела, с чипове в ръка и взор, втренчен в омагьосващо въртящият се диск на рулетката. От двете му страни се вихреха елитни фронтменски части от "Ахат" и "Контрол", които повече се радваха на безплатното пиене около масата със зелено сукно и по-малко залягаха над играта, често залагайки едновременно на черно и на червено. Аз търках невярващо очи (за Кирчо, естествено!), докато не мина Жоро Марков, за да ме върне в действителността: "Кой, Киро ли? Та той си е завършен комарджия. В Лондон едва го спряхме да не ни проиграе хонорарите." Погледнах го в очите и видях зад немигащите му клепачи урагани от кикот. И се успокоих.

Сега, обаче, нека надникнем в тази страница от дневника ми, където съм маркирал обедния ни разговор, защото там има една история, която май сме пропуснали в първата книга.

Плевен – 08.07.2004 – бирарията срещу хотел "Ростов", ранен следобед.

Аз: А бе, в края на 80-те и началото на 90-те между вас и онези банди от поколенията на прехода имаше ли някакви поколенчески разногласия или съперничество?

Кирчо: Не, или поне аз не съм влизал в такива спорове и взаимоотношения. Ако се е случвало някъде, то не е било с нас. Даже обратното. Та нали ние поканихме "Ахат" на турне, а правихме съвместни турнета и с "Контрол", и с "Ера"?!

Аз: Валди, ти усещал ли си в първата половина на 90-те такъв поколенчески сблъсък?

Валди: Такива неща не съм усещал по простата причина, че тогава избягах да съм в България. Тогава тук освен оцет и юфка друго нямаше. По-скоро сблъсъкът при мен беше с пазарната действителност и аз направих всичко възможно да го избегна.

Аз: Кирчо, снощи Валди ме подсети за онзи случай в Пловдив, когато си ударил онова ченге на абитуриентския бал, което е ритало децата.

Кирчо: Да бе! Ей, много гаден беше този човек! А и как не ме бяха тогава?! Това бяха баловете в "Евмолпия". След "Конникът" ние бяхме едва ли не хеви метъл групата на България... Коя година беше това, Валди?

Валди: Мисля, че 1986-та. Тук ще вметна, че тогава ни глобиха 200 лв. за силно свирене.

Кирчо: Там ли беше? Аз съм забравил.

Валди: Да, точно там. И глобата беше измислена страхотно като аргумент. Били сме свирали с незначително си децибела, въпреки че "Концертна дирекция" ни разрешаваше такава сила на звука по време на концерт, но понеже на горния етаж сервирали храна на абитуриентите, сме пречели на храносмилането им. И ни цапаргосаха.

Кирчо: Това ние го разбрахме доста по-късно. Тогава – нищо. А самият бал си беше като концерт. Една висока сцена, пред която са се наредили момчетиците с черните фланелки на Мейдън, Джудас и т.н. и се кефят. И по едно време гледам, към сцената през тълпата върви някакъв с глава като касата на Жоро и стърчи половин метър над децата. И ги бута и рита, както си върви към нас. Гледам, децата отскачат настрана с болезнени физиономии. И точно пред мен хвана едно момче, бухна го с юмрук и го разкървави.

Валди: А юмрученцето му беше като средно голяма зелка.

Кирчо: И тогава аз не издържах и го изритах в лицето.

Валди: Не, не. Не го изрита, а го удари с отворена длан.

Кирчо: Не го ли изритах? Жалко! Явно много ми се е искало да го изритам и така съм си запомнил историята. Ама го ударих с всичка сила и той се стъписа. Не помръдна, но му се смени изражението на лицето.

Валди: А той – голям. Стърчи над децата и гледа учудено. Бил републикански шампион тежка категория борба ли, бокс ли. Нещо такова.

Кирчо: И тогава си дадох сметка какво съм направил. Той измуча нещо, че ще се видим пак и тръгна нанякъде. Децата много се зарадваха, а ние продължихме да си свирим. Идва време за пауза и техниците – Митко и Пепи викат: Леле-е-е! Тука е дошъл един огромен – европейски шампион по бокс свръхтежка категория – Кирил Пандов ли Пандев ли, и нещо иска да те бие.

Валди: А се оказва, че той бил комендант на залата. Помниш ли? Имаше такива длъжности.

Кирчо: Аз си викам, сега стана страшно, но няма да се давам. Ние сме група! И тръгвам нахакано към него, като с крайчеца на очите си гледам вляво и вдясно едни бели, железни столове, та ако ще трябва да се браня, да хвана бързо един от тях. Наближих го и започнах отдалеч да се карам: Как може такова безобразие?! Да се бият децата! Как не го е срам?! Голям човек – скала, при това отговорен! Това ли му е отговорността?! И той рухна. Пред очите ми се сви и започна да се оправдава.

Валди: А в това време дойдоха организаторите от комсомола и Киро им каза, че докато този е в залата ние няма да свирим. И те го изведоха и го оставиха навън, да пази пред вратата.

Така започна дългото ни пътуване. През България и годините на нейния шеметен преход. От Враца и Плевен, през Мизия, Черно море и Тракия, та чак до Благоевград. От онова страхотно турне – “20 години по-късно”, през “30 години по-късно”, Виена, Лондон, Ню Йорк, през самостоятелните албуми, та до Антологията. Всеки един от тях разказа своята история. В момент, избран от него самия. Аз бях търпелив и ненатрапчив. Но не ги изпусках от очи. Видях, как в Габрово Кирчо скочи от буса и влезе в двора на една кокетна къща, за да гостува на тъстовете си. Малко след това Валди ме заведе при едни свои приятели, които си спомняха концерти на групата отпреди 30 години и разказваха, как са идвали специално до София, за да видят “Щурците”. След концерта в Габрово Кирчо изчезна, но се оказа, че не е останал там, където си мислех, а се е върнал до София, защото турнето е съвпаднало с краткото идване на Шошко (както всички от групата наричат малкия Кирил Маричков), който вече живее трайно в Рим и е уважаван адвокат. Женен е за италианка, но все още не е поставил баща си в групата на дядовците. Та, баща и син се видяха за едно денонощие и “The Big Bass Boss” се присъедини към кервана по време на пробите във Велико Търново. На следващия ден изкарахме един чуден следобед с него и Валди на терасата на една пицария, съзерцавайки завоя на Янтра, накацалиите една върху друга къщи на старопрес-толния град и зелената панорама на Света Гора. По това време, а и по-нататък, както вероятно вече ви е направило впечатление, Жоро и Пеци солират някъде встра-ни. Това не е странно, тъй като единият обикновено си лежи в хотела, чете и гледа телевизия, а другият напоследък избягва прекалено шумния светски живот и набляга на душевната хармония. Като казах “хармония”, се сещам, че през цялото турне се повтаряше един и същи гег – Пеци пробва бленди на “Енъовден”. Това става обикнове-но след рутинната проба на групата, когато останалите трима решават, че са за-вършили и се канят да слязат от сцената. Тогава Пеци иска още малко време и за-почва да изпробва различни бленди на китарата си, питайки от време-навреме Кирчо коя е по-добра. Причината, както се оказва, е сравнително новият бъбрековиден уред, в който се включва китарата и който притежава маса ефекти и възможности.

Пеци: Знаеш, навлизат непрекъснато нови технологии в музиката и това устройство е също нещо ново. То е нещо като предусилвател, в който се включва китарата и сигналът от него отива в усилвателя или направо в централното озвучаване. С него можеш да записваш директно в компютър и изобщо има доста преимущества. Проблемът сега е, че аз не съм го изпробвал на такива големи концерти, с такава апаратура и затова търся най-подходящите бленди за живо свирене. Едно е да го чуеш на слушалки, друго е – на усилвател, а трето – през такава мощна апаратура. И затова се налага да пробвам. А иначе, в този "бъбрек" са събрани над 40 вида усилватели – кеф ти Маршал, кеф ти Вокс, кеф ти Динакорд или каквото искаш още. Вътре има, освен всички видове Маршали, и разни видове Фендери, най-различни видове колонни – с един, два, четири и т.н. говорителя, по 10, 12 и т.н. инча и какво ли не още. Освен това, вътре има много семплирани звуци и ефекти и можеш да си програмираш звука такъв, какъвто искаш. Марков е и е доста скъп. За концерт има един голям подов педал с много копчета и там си избираш какъв звук да си нагласиш за конкретно парче. Там съм си написал отделните парчета към съответните копчета. Освен това, той е като компютър. Можеш да триеш и да добавяш нови неща. Аз изтрих 64 бленди, които за мен са пълни боклуци и си добавих такива, каквито са ми нужни. В интерес на истината, в момента тази джаджа повече затруднява свиренето ми на сцената, отколкото го улеснява, защото ми отвлича вниманието. Но си е добро нещо и като му посвикна, ще ми бъде по-лесно.

Интересното е, че преди и след проби Пеци обикновено седи в съблекалнята на енския стадион (ако не е съвсем порутена, мръсна и миризлива) и продължава да експериментира с "бъбрека" на слушалки. В тези моменти Валди мобилизира запасите си от английски хумор и се включва в ситуацията със задълбочени коментари.

В. Търново – стадиона – 11.07.2004, следобед:

Щурците пробват, балансът е направен и Пеци остава на сцената.

Пеци: Сега ще пробвам две бленди на "Еньовден" и ще ми кажете, коя е по-добра.

Валди (на път към съблекалнята, смеейки се на глас): Е, тук вече сме за Гинес. Момчета, правим юбилей – 22 години откак Пеци търси блендата на "Еньовден".

В екипа настава оживление, чуват се аплодисменти.

Валди: Не мога да разбера това упорство. Година след година, апаратура след апаратура. Все по-съвременна техника. И какво се оказва? Че крайният стремеж е да се докара звукът на китарата и уредбата такъв, какъвто е бил през 82-ра!!! А "бъбрекът" е страхотна техника. Има всичко и не ни кърти главите. А иначе Пеци като се включи в усилвателя, направо ме отвява. И ми вика, усили си пианото. Не искам да си усилвам пианото. Искам той да си намали китарата. Ако започнем тази надпревара с усилването, ще трябва в един момент да се завързваме с колани за сцената. Значи, ако говорим за проби, ще ти дам друг пример. Противоположен. Иван Лечев. Неговата проба трае 20 секунди. Той проверява включена ли му е китарата, работи ли и повече нищо. Понякога даже и на проби не цвга. Качва се на сцената, включва се и започва да свири и всичко му е наред.

Кирчо: Той е другата крайност. И така не може.

Валди: Може, може ... Преди, като си пътувахме с колите по турнета, ако пътуваме само с Кирчо в колата, си говорим за природата, за бялата мура, за черната мура ... А бе, светски разговори. Пеци в колата ли е, се говори само за китари, за бленди, за усилватели, за ефекти, за кабели ... Те двамата съберат ли се, се започва нещо безкрайно. Какво трябва да се направи с уредбата? Какво още трябва да се купи? Какво – да се ремонтира?

Кирчо: Истина е. Плюс това, ние този разговор го водим от 67-ма.

Валди: В мазето на Киро, например, звукът е абсолютно сбъркан и има някакви средни там и с една гума – не става. Той вика, направи там нещо. Нищо, викам му, няма да правя, защото, направя ли, после ще трябва да го преправя. И не пипам. Откак съм взел този модул, всички парчета си ги свиря с едни и същи бленди, описал съм ги, циментирал съм ги и това е. И знам, че на репетиция звучат по-различно, но на сцена, с голямата апаратура, всичко си е наред. И не променям. Пеци непрекъснато ровичка и вика, ето сега е различно. Не може да е различно! Блендите съм ги описал в една тетрадка, на която пише "Щурците", въвел съм ги в модула, направил съм картата така, че да не се изтрива, за да не промени случайно някой нещо. А бе, това е. Но има такива хора като Пеци. Някакъв ми казва, например, ей, каква бленда на органа направих!... На Ямахата. А бе, каква бленда? Хората са направили 20 бленди, които са мислени, пробвани, финансирани и ти сега ще направиш 21-та. Никога не се занимавам с такива работи. Имам пълно доверие на хората, които създават музикалните инструменти. Или веднъж слушам някакъв: Да знаеш какви електронни барабани си купил, звукът им е направо като на акустични. Ами, като искаш акустичен звук, защо не си вземеш акустични барабани, бе аланкоолу?!

1988-а – край или ново начало

Всъщност, този край така и си остава отворен, въпреки че през онази далечна 1988 г. нещата са изглеждали като завинаги. Отшумели са големите юбилейни концерти, некат се тройният албум и филмът и решението е категорично. Точка – не само на пътя, а, едва ли не и на песента.

В началния момент всички са единни, че повече така не могат. Скоро след това нещата започват да изглеждат по друг начин.

Кирчо: Последният ни концерт от турнето “20 години” беше през 1988 г. в Димитровград и там завършихме с един инструментал на “Боят настана”. Получи се страхотен хеви метъл. Десетина години по-късно Слави Трифонов натрупа революционните си точки именно с тази песен. Яд ме е, че тогава не я направихме докрай. Тогава, в Димитровград записахме концерта и част от записите използвахме за онзи троен албум. Записахме на 16 писти, което тогава беше върхът на техническите постижения. Тонрежисьор ни беше Деян Тимнев. Веднага след това турне прекратихме концертната си дейност.

Жоро: В началото, след като спряхме да свирим, се почувствах страшно свободен. Все едно съм спрял цигарите. Същото е. Или да спреш пиенето. Чувствах се толкова свободен, дишах така леко...Нямаше го онова напрежение и непрекъснатото пътуване. До този момент ние бяхме най-пътуващата група. Просто не спирахме. Та, като спряхме и Шошо най-после ме видя в къщи. Децата добиха така, самочувствие, че наистина имат баща. Хубаво беше. Но трябваше и да се яде...

Валди: Веднага след турнето “20 години” ние по принцип се разтурихме. Направихме само един албум на Гошо Минчев – “Рокенрол ветерани” и това беше. От началото на 1988 г. започнах да пътувам из Норвегия.

Пеци: Слизането от сцената. През 87-ма никой от нас не го искаше. Не бяхме готови. И как да си готов? Готвиш се 20 – 25 години за нещо, вървиш към една цел и в момента, в който виждаш как я постигаш, се отказваш. Но по време на голямото ни турне “20 години” отново се ударихме в същата стена, която сме блъскали 20 годи-

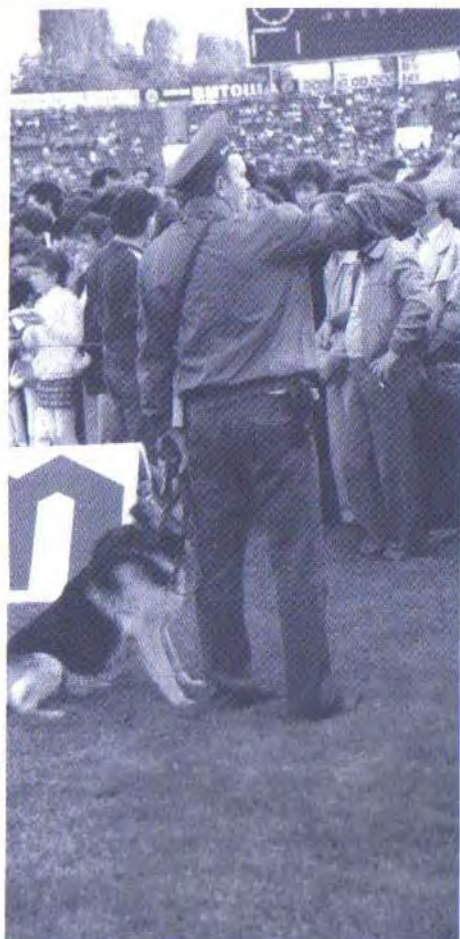
ни и направо ни опротивя всичко. Ние бяхме абсолютно на върха. Имаше само още една такава група, но тя пък свиреше доста по-различна музика от нас – ФСБ. Новите ни песни, обаче, не ги пускат по радиото. Пускат някакви парчета от 67-ма година. Не ни приемат в Съюза на композиторите, защото музиката ни не била сериозна. В Москва правят перестройка, но у нас се снишават и се правят, че нищо не се е променило. Във Велико Търново идва пак някакъв генерал от милицията и ни спира концерта, защото хората ставали прави и танцували. 20 години сме по сцените и непрекъснато да идват някакви милиционери и да ти спират тока!... Отиваме в телевизията и ни снимат като за спомен от сватба – с една камера, без режисьорска книга ... Операторът не знае кой кога пее, кой кога свири. Караи! "Концертна дирекция" не ни слага афиши, защото сме били много известни и било достатъчно само някой да каже на пазара, че ще свирят "Щурците" и залата щяла да се напълни. Ние можем да напълним стадиони, те ни правят концерти в някакви паланки, в читалищни салони, където не можем да вкараме апаратурата и басовите колони стоят отвън. Това било изкуство за народа и всякакви такива социалистически простотии, които в един момент направо ни дойдоха до гуша. Все едно бяхме в буркан, който ни е адски тесен и виждахме какво става навън, но нямаше сили да счупим буркана. Ето, това турне сега е пример за онова, което тогава си мечтаехме. След повече от 15 години ...

Жоро: За концерта през 88-ма в Димитровград не си спомням. Той, Валди, си спомня такива неща и му се чудя защо. Помня само, че по едно време настана всеобщ глад. Децата ни бяха малки и ходех да се редя за хляб на едно място, където правеха хубав хляб. Имаше и специална месарница, от която купувах месо, защото никъде на друго място не можех да намеря. Ах, това не трябва да се забравя – ходех до циганската махала, за да си купувам ракия. Там, на "Константин Величков". И нищо ми няма, в интерес на истината. Сигурно съм пил мететата на Цар Киро, но ето – жив съм. Някои починаха ...

Пеци: Между 1987 и 1992 г. си търсех мястото в живота. Това беше за мен много труден период. Също като онзи, когато с Кирчо излязохме от казармата. И сега, както и тогава, просто не знаех какво да правя. Абсолютно повторение на онези мъки. Тогава, като излязохме с Кирчо от казармата, групата вече я нямаше, стилът се бе променил, търсехме нови членове ... С една дума – пълен ужас! Сега – също. От върха – в празното пространство. А аз съм работен човек. Не мога да спя до 10, после да идва в кафенето и да пия нещо, говорейки празни приказки. Аз можех едно – да свиря. И като спряхме да пътуваме и да правим концерти, направо като че ли времето спря. Можех да спя колкото си искам и започнах сутрин да ставам вместо в 7, в 8. А през останалото време?...

През останалото време щурчетата се щурат самосиндикално и всеки търси своето солово място под слънцето. Някои успяват по-бързо, други – по-бавно. Някои се ориентират по-трайно, други – по-спонтанно. Някои наблягат на дома и семейството, други търсят достойно продължение на кариерата. И помежду си се виждат рядко. Години наред са репетирали, пътували, свирели, яли и спали заедно, така че имат нужда от личностна еманципация.

Междувременно и милата ни родина се е отдала на еманципацията, катализирана от "перестройката" в Съветския съюз, възродителния процес с насилственото сменяне на имената на турците у нас и нахалното, безогледно и по социалистически безхаберно обгазяване на русенци от румънските индустриални феномени, разположени в отсречно Пържево. Появяват се екологични организации, Клуб за гласност и демокрация. Студенти и млади учени изказват на глас еретични послания. По-младите пък започват активно да музицират и то не какво да е, а здрав, тежък рок и дори хеви метъл. Ражда се новото поколение рок групи и в комсомолския жаргон се появява терминът "неформали".

Започва да мирише на Пражка пролет и, слава богу, вече не е 1968 г. Рейгън очевидно взема надмощие над "Империята на злото", както сам е нарекъл необятната съветска страна и това засилва центробежните сили сред европейските сателити. Полша вече е по-близо до Общия пазар, отколкото до СИВ (Ако някой не е наясно с тези понятия, това са икономическите организации на Запада и Изтока – бел. авт.), а Унгария и Чехословакия – по-близо до Полша, отколкото до СССР. Ние официално сме се снишили по препоръка на Първия и така сме се навели, че ни се вижда само задникът.

Кирчо: Та в края на 80-те на сцената вече се бяха появили и даже се бяха утвърдили доста групи. "Ахат" бяха като че ли по-напред, но доста популярни вече бяха и "Контрол", "Ера", "Конкурент", "Ревию", "Нова Генерация", "Атлас", "Клас"... Имаше един бум на следващото поколение групи, което много ме кефеше. Особено първата българска пънк група със собствени текстове – "Контрол". И всичко онова, което тези групи правеха, беше свързано с промените в обществото, които вървяха по това време.

Та, след като се пишеха, че са много така, за рока и правеха едни такива концерти "Рок за мир", им казах на онези от Комсомола да издадем една поредица от плочи на младите групи. Слава богу, че пък в Балкантон музикален редактор беше Даниела Кузманова, защото без нея тази поредица нямаше да стане. И така тръгна. Групите ми дадоха демо касети с пар-

четата си и аз започнах да ги продуцирам. Продуцирах "Контрол"/"Нова Генерация", "Ера"/"Конкурент", Милена/"Ревию", а по същото време Пеци продуцира "Ахат". После излезе и "Атлас"/"Клас", но тях друг ги продуцира. "Ахат", обаче, още тогава си бяха хардлайнери и си уредиха да издадат цял албум, докато на другите им дадоха по половинка. През 88-ма, когато вече приключихме концертната си дейност със "Щурците", започнах да ме канят из цялата страна на едни такива срещи-разговори в младежките домове. Случваше се да изпеем някоя песен с една китара или пък само да пуснем парчета на групата. Понякога пък само си говорехме. Основната тема на тези срещи беше хеви метълът, тъй като изглежда, той плашеше най-много управляващите, а и отприщваше най-явно младежката енергия.

Спомням си, че и за една анкета във вестник ме питаха, дали харесвам Айрън Мейдън и аз отговорих, че не са ми любимата група, но очевидно си имат доста фенове и няма нищо лошо в това. Очевидно организаторите на тези срещи си мислеха, че след като не харесвам Мейдън, ще успея да убедя младежите из страната, че хеви метълът е нещо лошо и ме скъсах от обиколки. Срещите, обаче, протичаха по съвсем друг сценарий. Аз просто защитавах тезата, че всеки има правото да слуша онова, което му харесва, стига да не вреди на другите и да не им нарушава свободата на избор. При това непрекъснато давах примери с нашата младост, когато не ни позволяваха да слушаме "Бийтълс" и "Ролинг Стоунс", които се оказаха съвсем не упадъчни групи и сега са даже класика.

В същото това време имаше доста фенклубове на "Щурците", които се организираха сами по градовете и някои от тях станаха доста сериозни – с по 200 – 300 членове. В Хасково например фенклубът ни беше такъв. Ръководеше го едно момиче – Силвия, още си я спомням. Сега е учителка. Такива бяха Варненският, бургаският, пловдивският, софийският, габровският ... Естествено, на тези срещи идваха и членовете на нашите фенклубове, а след срещите във фенклубовете се записваха и нови членове.

Та, обикалям аз из България, говоря за свободата на избора и по този начин подкрепям на практика метълите. Понякога с мен идва и Волен Николаев, който пък беше още по-яръстен защитник на свободата и наливаше допълнително масло в огъня. И какво се получава в един момент?

По едно време ченгето на Киноцентъра казва на Иван Ангонов: "Кажи на на твоя шулей да внимава с тези обиколки из България и да не се прави на Левски". А по това време вече беше излязъл филмът "Вчера" и някои от срещите бяха и във връзка с него. Та, онзи казал на Иван да внимавам, че папката ми доста е набъбнала и ще е трудно да ме спасяват от изселване, ако продължа да агитирам против властта. Оказа се, че и сред ченгетата сме имали доста фенове. Иван ми каза, а аз дори не се сещах за какво става дума и продължих да си ходя, където ме канят. В атмосферата, обаче, започна да се усеща някакво напрежение. И един ден ми звъни Георги Робев, бог да го прости – тогава беше председател на Съюза на музикалните дейци, и с един такъв загрижен глас ми казва, че иска да се видим. Казвам му – добре и че ще мина тези дни покрай него. Той обаче със същия загрижен тон ми казва, че срещата трябва да я насрочим отсегга, защото на нея щели да присъстват и други хора. Определихме срещата и отивам в кабинета на Георги Робев. Влизам вътре и гледам – Катя Димитрова – шефката на културния отдел на ЦК на Комсомола и някакъв Станчев от ЦК на БКП. Веднага си припомних онази среща преди 20-тина години в градския комитет на Комсомола. Атмосферата в кабинета беше същата.

Георги Робев каза, че сега ще направи нещо, което може би не бива, но ще ми даде да разгледам една папка. В същото време онзи Станчев му правеше някакви енергични знаци, да не върши това. Робев обаче ми подаде папката и седна. Това беше досието ми. Видях го още преди 89-а! И вътре ни повече, ни по-малко се мъдреше категоричното заключение, че аз съм предводителят на хевиметълите в България и обикалям страната, за да ги организирам за събаряне на народната власт. При което вътре имаше купища листове с цитати от мои изказвания по време на тези срещи. Казал съм това, казал съм онова, а те така се въодушевили, че едва ли не още същата вечер сме щели да палнем сградата на окръжния комитет на партията. Дотам не се стигнало поради активната съпротива на другари, внедрени в редовете на метълите, но пък младежите масово се записвали във фенклуба на "Щурците", където се събирал и членски внос, който кой знае къде отивал. Може би за оръжие? И т. н. и т. н. Оказа се, че повечето донесения са от един и същи човек, който после се сетих, че вървеше навсякъде с мен и доста често седеше до мен на масата като един от организаторите или от най-верните фенове на групата. А той, милият, после по цели

нощи не спял и писал, писал ... Беше един такъв – усмихнат, мил, внимателен. И аз си говорех пред него от сърце, като пред близък приятел. Мислех си, че е от онези – дейците на културата. А той – трудолюбив доносник. За една от срещите ми в Плевен беше изписал 15 листа. Ей така, както си седим сега в Плевен и си спомням, че на тази среща беше и Волен Николаев, който пък се изцепи и разказвайки някаква емоционална история, каза, че е ударил шамар на някакъв милиционер. А в описанието на тази среща се казваше, че не само организираме младите хора за сваляне на властта, а дори ги инструктираме, как да бият милицията.

Чета аз и хем ми е едно такова – хладно и гадно, хем ми е смешно. А Робев седи и ме гледа с една разбираща и загрижена усмивка, защото той вероятно се е срещал доста преди мен с подобно творчество. Аз, естествено казах, че това са пълни глупости и че съдържанието на тези срещи е силно изопачено. Неочаквано за мен, получих силна подкрепа от Катя Димитрова и единствено гругарят Станчев приемаше насериозно моята "антидържавна" дейност. И всичко това се случва месеци преди падането на Берлинската стена. В края на 88-ма или началото на 89-та. Георги Робев ме посъветва да спра с творческите срещи и така приключи тази история.

Лошото е, че местните ченгета удариха по фенклубовете ни. А там дори и метълите бяха малко. Повечето бяха едни момиченца, за които последна грижа беше да свалят властта. Та тях ги викали по милицията, някои изяли шамарите, взели им тетрадките със списъците на членовете на фенклуба и платения членски внос ... На мен ми се обаждяха родители на тези момичета, за да споделят безпокойството си, че децата им ги викат в милицията.

Малко преди да изтече предпоследното десетилетие на XX век управляващата върхушка принася в жертва дългогодишния си вожд и ознаменува падането на Берлинската стена с тържествен преврат в комунистически стил. 10 ноември 1989 г. става историческа дата, от която би трябвало да започне новият демократичен период в развитието на България. Всъщност започва голямото араламбене, което се изразява в публично нищоправене и скришно всичковзимане. Това го разбираме, обаче, много по-късно. А тогава просто сме се отдали на емоцията и пеем “45 години стигат” и други подобни неща. Нашите герои също се радват от сърце – всеки по свой си начин и в своето си гнездо.

Кирчо: На 10 ноември 1989 г. не си спомням къде точно бях. На улицата бях и някой ми каза, че са свалили Тодор Живков и аз в началото не повярвах. После вече го чух и по новините. Но кадрите, които дадоха от пленума и погледът му, който беше госта по-абдалски отколкото си беше обикновено, ме наведеха на други мисли. Стана ми ясно, че това е някаква постановка и работата е повече превратаджийска, отколкото демократична.

Жоро: Не си спомням къде съм бил на 10 ноември 1989 г., но си спомням, как една вечер бях на площада, там, където сега е Президентството и гледах как гори една стая. Това беше пожарът в Партийния дом. ...

Като дойде 89-та много се зарадвах. Преди това ние непрекъснато пътувахме и гледах пред себе си лицата на българите. Това бяха хубави, усмихнати и пълни с надежда лица, защото ние с музиката си предизвиквахме положителни емоции и хората ни отвърщаха със същото. Като стана промяната, си казах: ето, най-после тези хора получиха онова, което заслужават, сега вече са свободни. И после останах агски разочарован, когато през годините видях как този народ някак си не желае да е свободен. Как се лъже и как допуска да го крадат и използват. Хеле пък на последните избори съвсем се отчаях.

От митингите си спомням онзи – на “Цариградско шосе”. Спомням си лицата на хората. Спомням си надеждата. Едно море от хора, което се вълнуваше и излъчваше позитивна енергия. Тогава видях българския народ и оттогава не съм го виждал.

В този период зазвучават първите песни на демократичната промяна, сред които са “Аз съм просто човек” на Кирчо и “Вдигни очи” на Валди и Сашо Петров. За песента на Кирчо вече знаете – тя е написана няколко години преди събитията и пазена в тайна до началото на 90-та. А “Вдигни очи”...

Валди: "Вдигни очи" е поръчкова песен, но зависи какво разбираш под поръчкова. Никой не ми е казвал каква точно да е песента. Това беше 91-ва и на много хора бяха поръчани песни – на Кирчо, на Митко Щерев ... Предстояха първите демократични избори за Народно събрание. Ако това е поръчка, то и 90% от класиката тогава е поръчкова. Това само показва, че когато елитът на едно общество поръчва музиката, тя остава във времето.

Самият процес е неясна химия. Аз повечето пъти пиша музика по готов текст и не знам как става. Чета текста много пъти, той ражда у мен някакви музикални асоциации, подрежда се и изведнъж излиза песен. Някаква амалгама от двете неща, която не винаги е успешна. Е, "Вдигни очи" се оказа много успешна и това го усетих още като зазвуча у мен. И затова със Сашо поискахме веднага по-висок лимит за записа, защото усетихме, че ще трябва да ангажираме повече певци, за да я изпеят. Мисля, че тогава имахме някъде около 3000 лв. за запис на парче, каквото и да означава това сега. Сега мисля, че е 250 – 300 долара. По това време заведението, което беше на мода и се събирахме в него беше VOA – срещу БНР. Там се запознах с доста хора. Беше времето, когато не се задържах дълго в България. Но се интересувах активно от процесите тук. Записите за онези песни направихме в "Балкантон", като никой не взимаше хонорар. Аз си го изсвирих открай докрай и само насладихме вокалите. А вокалистките ги намерих прег VOA и едната от тях беше Милена.

С нея се запознах на един концерт в зала "Универсиада", където тя и още две момичета трябваше да пеят беквокали на Гошо на песента "Д-р Иванов". Бяха с едни бели касинки на главите и аз ги разпях отзад, зад сцената, където има един роял. И после му казах на Гошо: Само ето тази става. И посочих Милена. Та, после, когато станала дума за тази песен, я поканих. Тя веднага прие. Тогава, между другото, атмосферата беше една такава, празнично нахъсена. Всички бяхме заедно и вярвахме в нещо. Малко ми е мъчно, защото вземи сега плаката ни от 91-ва и онзи, който правихме на "Моста на въздишките" преди 2-3 години и открий 50-те разлики. Дано на следващия да не остане само изгледът към Витоша. Тогава обаче всичко изглеждаше небесно синьо и пълно с надежда. После се разбра, че част от хората били от КГБ, а друга – от КДС. Ама кой да знае. Като си спомня сега например Петко Симеонов каква резачка беше. Ама откъде да знам, че такава е инструкцията. И колкото си по-яръстен, толкова по-внимателно трябва да те гледаме. Защото най-яръстните се оказваха най-внедърени. Сега си давам сметка, че аз никога не бих се сетил да използвам такива остри и точни изрази, каквито използвах аз, ама кой да съобрази, че само човек отвътре може така да се изразява. Понаучихме някои неща, но късно. Бяхме не-подготвени, но поне от музика разбрахме. И направих две песни. Едната беше тази, а другата – "Стари хора", по текст на Митко Керелезов.

По това време всеки от четиримата се занимава със себе си или с обществени дела, но извън групата. Това са първите години след десетоноемврийския преврат, който тогава възприемахме наивно като демократична промяна. Изтърпяваме някак си първите мимикрии на бившите власти и преживяваме Лукановата зима с опашките и стоковия недоимък. Следим "Кръглата маса" и стискаме палци на брадатыте демократи с домашно плетени пуловери. Въобще не подозираме, че така както ние им стискаме палци, някой ги е стиснал тях самите и ги кукловоди. Когато започват да отпадат един по един, вече е дошло времето на Димитър Попов и незабравимия му вопъл "За бога, братя, не купувайте!". Следващите избори, обаче, печелят силите на промяната и все още единният СДС побеждава "с малко, но завинаги", както заявява един виден отвсякъде литературен демократ. Това "завинаги" трае по-малко от две години и носи повече надежда, отколкото действителна промяна. Впрочем, промяна има. СДС се цепи на три и през 1994 г. катастрофално губи изборите. Започва ерата на Жан Виденов, банковите фалити и валутните спекулации. До този момент единственото свестно нещо, което е успяло да се случи, е свободата на словото и раждането на частните радиа и телевизии. Вестникарските сергии са пъстри и предизвикателни, в ефира звучат младежки гласове и модерна музика, а телевизионните програми се изпълват със сапунени сериали. Малко по-късно свободата се оказва твърде крехка, тъй като зависи от инвестиционните възможности на медийните оператори и постепенно четвъртата власт преминава в здравите ръце на бившите пазители на социалистическия морал и законност. Точно в този момент, обаче, на тях ни най-малко не им пука за морала, а законността ги интересува до толкова, доколкото не застрашава недосегаемостта им. Постепенно медийното пространство се превръща в онази вълшебна бутилка, от която изкача духът на насилието, разрухата, простацината и бабайския гъонсурачлък. Това, обаче, става неусетно, а после вече е късно...

В раждането на свободния радиоэфир участват активно и четиримата наши герои. Един – като собственик, друг – като водещ, трети – като кандидат-съдружник, четвърти – като съпруг. Съпругът, в интерес на истината, е единственият, който не предприема никаква лична радиоавантюра. Той просто изпраща в ефирното бойно поле жена си – Шошо. Вече се сещате, че става дума за Жоро, а Шошо близо 10 години бе живата връзка на Радио "Тангра" с неговите слушатели.

Жоро: След като спряхме да свирим, известно време се отдахох на почивка и домашен уют, но тъй като сиренето все още беше с пари, трябваше да се захвана с нещо, за да ги спечеля. Вече се бях самонаучил на обработка на информацията с компютри и Петър-Емил Митев ме взе в Института за младежта и дори ме настави в кабинета си. За мен това не бе странно, защото се познаваме и знам, че мога да му имам доверие, но явно и той го знаеше.

Обработвах информация за социологическите изследвания. След 1989 г. работехме със стенограмите от Великото народно събрание и изследвахме речите на политиците – кой какви думи употребява и с каква честота и т.н. И после им се правеха портрети на базата на казаното от тях. Много интересно беше. Аз и преди не говорех много, но след тези изследвания съвсем спрях.

Оттам изкарвах някакви пари, с които живеехме.

След като поработих при Петър-Емил, се захванах с други неща и ставах все по-богат. Правех неща, които никога преди не съм правил, но човек има ли желание, дисциплина и обща култура, може да се справи. Започнах да продавам климатици, едни от първите климатици "General", които влизаха в България и не ми беше трудно да ги продавам. Тогава лесно се даваха пари, защото някои и лесно ги взимаха. Влизал съм в офисите на най-богатите хора през онези години и сега като погледна назад, повечето от тях са покойници. Добре, че си плащах в момента. Не съм инвестирал в бизнеса. Просто започнах като помощник на един човек, който ги внасяше и постепенно започнах да продавам все повече и повече, защото още бях известен, бях доверен и така си припечелвах добри пари. Бях просто дилър. Но това беше и първият път в живота ми, когато съм се занимавал с търговия.

После, покрай климатиците, започнах да продавам и мебели. Едни много хубави италиански мебели. Обзавел съм доста представителни офиси. Министерството на околната среда е обзаведено от мен. На "Дондуков" има една бизнес-сграда, на ъгъла с ул. "Малко Търново" – и тя е мой обект.

После, обаче, хората от тези фирми, с които работех, започнаха да се взимат прекалено насериозно и стана обичайното. Разделихме се. Останах без работа и без доходи. По това време Шошо си работеше в Радио "Тангра", аз обаче пак започнах да си търся препитание. И попаднах на Денис. Денис е прекрасен човек. С него се опитахме да продаваме черна техника – "Сони", но и там не забогатях. И така – малко свирене, малко търговия, малко записи и 15 години минаха. Искане ми се не да съм пенсионер, а да съм рентниер и да не живея в София. Може и да не е в чужбина, но поне да е вън от този град, сред природата. Децата вече са далеч и мога да помисля за почивка.

По времето, когато Жоро започва в Института за младежта, Кирчо обикаля България и провежда срещи-разговори, за които доносниците докладват, а нищо чудно част от докладите им да са изпращани за анализ в същия този институт. Все още си спомняме, че именно там се роди терминът "неформали", там се роди и съвременната българска социология. Сегашните "Галъп", МБМД, "Софа Харис", "Алфа Рисърч", НЦИОМ и лицата, които ги персонифицират, са производни на този институт и школата Петър Емил Митева.

Годините, в които Жоро анализира стенограмите от Великото народно събрание, Кирчо пак му е под око, тъй като бележитият басист е избран за депутат в същата тази институция от листата на СДС в Хасково. Той не изкарва мандата си докрай и влиза в непреодолими противоречия с българската политическа действителност, но преминава и този кръст на известно разстояние и за непродължително време.

Кирчо: Като свалиха Тодор Живков и започна политическата суматоха, аз естествено не можех да стоя настрана. Първо, винаги съм бил против комунизма и симпатизирах на тези, екологичните движения и партии в Западна Европа. И, като тръгнах митингите, срещите, концертите и т.н., аз се включих с апаратурата си. Бръмчах с червената си Лада комби и озвучавах. По този начин попаднах и на учредителното събрание на Зелената партия.

Като политическа платформа идеите на зелените партии ми допадаха. Чиста природа, качество на живот, екология във взаимоотношенията – все хубави неща. Не ми харесваше това, че излъчват известна левичарщина, но пък другото си беше наред. Още повече, в този момент не ми беше минавало през главата да влизам в партия. Даже, като тръгнах към това озвучаване, Весето ме предупреди: "И да не вземеш да станеш партиец!"

Та тръгнах аз към това събрание и инсталирах озвучителната уредба. Нямаше как другояче да направя това и сложих мишпульт в края на масата, зад която трябваше да седят главните организатори. Вързах колонките, поставих два-три микрофона и седнах там, в крайчеца да помагам на демокрацията. Залата започна да се пълни и хората, които идваха, госта ме обнадеждиха. Харесаха ми. Спомням си, че тогава там

беше Соломон Паси, Филип Димитров, Иван Костов, Едвин Сугарев ... Май беше и Илко Ескенази. А бе, хора с потенциал. Филип Димитров дръпна едно слово, което направо ме въодушеви. Умно, логично, емоционално наситено. Комунистите направо ги разперушили. Сашко Каракачанов беше доста по-умерен, но все пак – в общата демократична линия. С една дума – много добре. И в един момент, когато вече се избираше ръководство, от залата стана тази, журналистката, мисля че беше, защото и тя е един от учредителите на Зелената партия, тази – Светослава Стаева, сега Тагъркова, и ме предложи за член на ръководството. Не съм сигурен 100%, че беше тя, но сега така ми си струва. И така – предложи ме, а аз не успях и да реагирам, защото хората така радостно се разръкопляскаха, че нямаше връщане назад. И така от озвучител се превърнах във висш партиен функционер. Филип Димитров веднага ме записа и това е. А какво щях да кажа на Весето, като се прибера, въобще не знаех. Тя посрещна вестта мъжествено, но изглежда още тогава е предвиждала какво ще се случи с тази, а и не само с тази партия. Както и да е, аз не съжалявам за това. Човек се учи, правейки грешки. А за Зелената партия измислих един виц, който години след това все се намираше някой да ми го разкаже, но съм сигурен, че преди аз да го кажа, никой не го е чувал. А вицът е, че Зелената партия е като динята – отвън е зелена, а отвътре – червена. Хрумна ми случайно веднъж като ядях диня. Това, впрочем, стана доста скоро след учредяването, защото двете групи вътре много бързо се изяха, разграничиха и противопоставиха. Аз естествено бях в групата на Филип Димитров и против групата на Сашко Каракачанов.

Впрочем, от политика аз винаги съм се интересувал. Никога не съм бил обществено индиферентен. Само че политиката преди 89-та не беше моята политика, а това, което правехме с групата се оказа, че има много повече политическо въздействие от очакваното. Близък приятел на семейството ни бе Петко Бочаров и с него неведнъж сме си говорили на политически теми. Той за мен е чичо Петко и наистина ми е роднина. В тези разговори аз все се опитвах да надникна в бъдещето. Не като пророк, а по-скоро като анализатор и неведнъж съм успявал да предвидя някои събития. Например почти съвсем точно предвидих падането на системата. По време на събитията в Полша през 1980 г. казах, че след не повече от 10 години във всички останали страни ще се случи същото. И то се случи. Тогава доларът започна да се вдига и аз казах, че стигне ли доларът при нас десетина лева на черно – край. И горе-долу така стана.

С баща ми също доста си говорехме за политика. Той все пак беше юрист, добър адвокат. След това отиде посланик във Ватикана. Мисля, че не бях неподготвен за политиката. Всъщност, оказа се, че съм неподготвен за българската политика. Защото СДС-то, в което аз влязох и с неговата бюлетина отидох във Великото народно събрание, се оказа не това СДС, за което си мечтаехме, а едно съвсем друго и в него на ключови позиции се настаняха пак комунистите. Видях отвътре го каква степен е нагласено това СДС и цялата тогавашна опозиция. Затова и напуснах парламента и политиката.

Аз подписах онова писмо – на 39-те депутати, които излязоха от ВНС и не подписаха конституцията. Но освен него, написах и друго писмо до председателя на ВНС, с което обявявах решението си да напусна парламента. В другата, индивидуалната ми молба, да бъде прекратен депутатският ми мандат, се аргументирах с обстоятелството, че не мога да участвам в създаването и да подпиша една републиканска конституция, след като въпросът за държавното устройство на България не е решен по демократичен път.

По време на краткото си депутатстване Кирчо, макар и неофициално, застана замалко и зад трибуната на Общото събрание на ООН.

Имах предвид, че референдумът от 1946 г. е в най-висока степен дирижиран и е осъществен под контрола на тогавашната власт и съветските войски и затова решението оттогава би трябвало първо да се прегласува от народа и после да си правим конституция. Аз не бях монархист и бях абсолютно сигурен, че ако бе проведен референдум, даже тогава, решението щеше отново да е републиканско. Но, след като веднъж сме решили да бъдем демократично общество и правова държава, нека уважаваме реда и законите. Освен това, във всички свои публични изяви Желю Желев и другите лидери на СДС декларираха, че всички избори в България по времето на тоталитаризма са на практика фалшифицирани и не отразяват политическата действителност, а пък се оказва, че само онзи референдум е честен и справедлив. Хайде де! И съм убеден, че бях прав. Но политиците ни от началото на прехода очевидно мислеха различно и не ми обърнаха достатъчно внимание. Дори някои направо се възмутиха. Не само онези от БСП, а и наши от СДС. И тогава аз си написах тази молба, депозирах я в канцеларията и престанах да ходя на заседанията. Гледам по телевизията и чакам Гиньо Ганев да прочете заявлението ми за напускане от председателската маса. Има срок, който той не спазва. В същото време Петър Дертлиев излезе на трибуната и каза, че може би е редно първо да се направи референдум за държавното ни устройство, а после да се приеме конституцията. И аз си казвам: А, значи чели са молбата ми помежду си, но не я четат от трибуната. Дертлиев обаче каза това и се стигна до дебат и гласуване, при което идеята за референдум отпадна. Междувременно на няколко пъти срещам Гиньо и го питам, защо не ми четат молбата и не гласуват освобождаването ми. Той вика, хайде първо да си вземеш заплатата за този месец, пък после. Я, казвам си аз, в такъв капан ли искат да ме вкарат? Да си взема аз заплатата, пък после веднага някой тиражен вестник да напише, че като трябва да се поеме политическа отговорност с работа в парламента, не било честно, а да си взимаш заплатата, без да ходиш на работа, било честно и т.н. С една дума, не си я взех и чакам. Минава цял месец. Не я четат, за да не чуят хората аргументите ми, които звучаха много по-убедително от онова, което Дертлиев каза в залата. И се посъветвах с баща ми. Той като опитен адвокат и добре познаващ манталитета на българина веднага ми каза, че след като са решили да не я четат, няма и да я прочетат. Затова, най-добре е да напиша една втора молба, в която да заявя, че потвърждавам решението си от предишната молба да напусна ВНС, без да излагам в нея аргументите от първата. Направих това и още на следващия ден прочетоха молбата ми от трибуната, освободиха ме и приеха на мое място Христо Бисеров, защото аз влязох с листата на СДС от Хасково. Медийният интерес към мен се ограничи с едно интервю, което дадох за "Демокрация" и това беше. От този момент напълно приключи политическата ми кариера и започна медийната.

Преди Курчо, обаче, медийна кариера се опитва да направи и Пеци. За него, изглежда, първите години след раздялата са най-мъчителни.

Пеци: Та, слязохме ние през 88-ма и се захванахме с продуциране. Тогава вече бяха излезли онези групи от новото поколение – "Ахат", "Ера", "Конкурент", "Контрол", "Ревю", "Нова Генерация" ... На мен ми харесаха "Ахат" и се захванах с тях, другите ги пое Курчо. После направих компанията GMP (Guzellev Music Production) и се опитах да продуцирам български групи. Доларът обаче направо ми разказа играта. Всичко се правеше в български пари, но се изчисляваше към моментния курс на долара. И дисковете, и обложките, и кутийките – всичко. Така инфлацията направи продукцията ми много скъпа като себестойност и не можех да си покрия разходите. Клубовете, които се появиха в началото постепенно започнаха да ограничават кръга на групите, после постепенно самите те се преустроиха и групите, които продуцирах, останаха без сцена. Момчетата започнаха да се препитават с други професии, а мнозина и заминаха.

Та този период след 87-ма за мен беше много труден. Чувствах се така, както след казармата, когато с Курчо се чудехме по кой път да поемем. Но все пак тогава бяхме двамата, а сега всеки остана сам. Точно в този момент се разведох и с Ева.

Много ми се събра, а като капак се случи и аварията с Радио FM+. Киро Калев, Петьо Пунчев и Косьо Тилев бяха първите, които се хвърлиха да правят частна радиостанция. И с Киро Калев се разбрахме в сдружението да участвам и аз. Влязох в комбинацията с цялата си апаратура и личната си фонотека, плюс пари – общо към 15 – 20 хиляди марки. Но изненадата ми беше голяма, когато Стефан Софийански (в онзи мо-

мент бившият столичен кмет е председател на Комитета по далекосъобщения – бел.авт.) връчи лиценза на първото частно радио в България и се оказа, че в този лиценз моето име липсва. Единственото достойно нещо, което можех да направя в този момент, е да се откажа, защото аз исках да правим заедно радио, а не да бъда наеман работник. Друг е въпросът, че не съм свикнал да не виждам публиката си. Някак си не мога да си представям, че ме слушат хиляди хора, а да не виждам никого от тях. Не ми е в кръвта да правя това. Аз обичам, като говоря или като свиря на някого, да го виждам. Освен това, съм свикнал да се изразявам чрез музиката, а не с думи. С една дума, видях, че не ми е мястото там. А там, където ми беше мястото, вече нямаше нищо ...

Можех да преподавам, но у нас няма система за това. Не може най-добрият да се занимава с начинаещи. Ако имаше създадена система за рокучилище, можехме да направим много хубави неща. А и ние самите не можахме да създадем подобно нещо.

Бях активен студийен музикант до началото на 80-те години. Нямаше български филм или телевизионна продукция без моята китара. Но започна най-усилният концертен период на "Щурците", а и в същото време се появиха ФСБ, които просто си живееха в Балкантон.

В друга група просто не ми е минавало и през ум да свиря. Това, с Гошо и Муцуните не се брои, защото е нещо хармонично с дотогавашния ми живот и кариера. Но да отида като наемник в друга група или да замина с някакъв бенд за Норвегия – никога! Аз все пак бях Пеци Щуреца. Това за мен е като звание и ме задължава. До 90-те години не си бях давал сметка колко сме популярни. Като спряхме да свирим и изведнъж ми

остана много свободно време. Можех да не ставам всяка сутрин 7, а да ставам в 8. Да не хващам китарата веднага, а да си изпия кафето спокойно и да я хвана чак в 9. После, към 11 да изляза да се поразходя. Аз бях забравил как изглежда София. И изведнъж забелязах, как като изляза и хората започват да се обръщат, да се спират, да се побутват... Отделно тези, които направо ме спираха, за да изразят чувствата си. Хората просто искаха да се върнем на сцената. Но не можеше, след като сме казали веднъж нещо, да се изметнем. Плюс това, ние винаги сме имали облика на мъжки момчета, които кажат ли нещо, го правят.

Разходките обаче ми омръзнаха бързо и в един момент вече не можех да мисля за нищо друго освен за рок. Имах нахвърляни парчета, добавих няколко към тях и седнах да си правя албум. Тогава ми се обади Гошо и така моите парчета ги изпя той, а аз чрез

Старите муцуни се върнах отново на сцената.

През това време Кирчо вече подготвя с Косьо Марков пускането на първото и единствено в досегашната българска история Рок Радио "Тангра", а Валди облагородява с изящната си музика суровите северни пейзажи на Норвегия. В интерес на истината, в началото и на Валди съвсем не му е лесно.

Валди: Започнах да пътувам от 88-а. Първо бях 7 месеца с една формация, която направихме специално, за да свирим в Норвегия. С Боби Цонев – китариста на "Тангра", с Петеца – Петко Колев, басиста на Турбо, с едно младо момче – барабанист – Пламен и с една млада, 18-19-годишна певица от Кърджали – Диана. Естествено на работата ни в местата, където свирехме в Норвегия, предполагаше да имаме певица. Ние си свирехме без нея рокаджийски евъргрийни, като парчета на "Дайър Стрейтс" например, а с нея правехме други работи.

Тръгнах на това пътуване, защото бях доста изостанал в оборудването и трябваше да набера средства, за да си купя нови клавири, озвучаване, микрофони и всичко друго, което ще ми е нужно, за да мога да тръгна и като One Man Band. От 1 юни до края на 1988-а изкарах този ангажимент. Това ми беше второто пътуване из Норвегия след ходенето ни със "Щурците" и все пак познавах страната. Единият от градовете дори беше същия – Кристиансон. Там се помещава и българският мениджър – Методи Илиев, който и до ден днешен работи с българските музиканти. Сменихме доста градове. Само в един град бяхме два пъти. Като за 3 дни, жителите не е пресилено да се нарича град... Кое то все пак не му пречи, защото той е бивш диктаторски син. Беше на един остров. Всъщност, оттам дойдохме в тази северна обиколката. Договорите бяха много мизерни, но аз не можах да откажа, не очаквах злато и пестях. Такова стискане никога друг път не съм изживявал. Не съм отпуснат, ама пък към себе си! Първата бира

си купих от магазин. В кръчмата бира не съм пил, освен ако не са ме черпили от публиката. Купих си я от магазин в края на втория месец! Помня, че я изпих на едни камъни на един фиорд с Петко. И той си беше купил. Не сме пили една бира. Гледахме морето и си пиехме. Беше доста топло, макар че бяхме доста на север – в Трондхайм, един фиорд, яко ръсен от германците през войната. Там сега има казарми ... Чакай, да не издавам военни тайни. Ама ние вече сме в НАТО, тъй че може.

Парите, които спестих, изпратих в Германия и поръчах от един магазин инструментите, които те ми пратиha направо в България. Най-интересното, обаче, е, че норвежците ми признаха тези разходи за производствени и в края на същата тази година, между Коледа и Нова година ми върнаха част от удържаните данъци. И то – не малко. 2000 долара! А данъците, които плащахме в Норвегия са 30%. В България данъци не плащахме, но давахме 10% на Импресарска дирекция. 10% давахме и на импресариото в Норвегия. На нас ни върнаха част от данъците, защото бяхме повече от 6 месеца. Ако си до 6 месеца, даваш 30% и край. Ако си над 6 месеца, те признават за временно пребиваващ и тогава имаш повече права. Та ние бяхме събрали всички бележки за всякакъв вид разходи – ток, бензин, буса, сценични дрехи, инструменти, техника ... И накрая, като изчислих, се оказа, че са ми удържали 5% данъци. При това ми признаха разходите, без да видят инструментите, които съм купил в Германия. Само по документи. И като получих онези 2000 долара, веднага ги изпратих в Германия, където бях предупредил хората от магазина да ми запазят едни неща, които ще платя допълнително. А общо сумата надхвърляше 10 хил. марки, май беше 12 хиляди и това ми даде голям рабат. Та, тогава се оборудвах напълно. Купих си и озвучителна апаратура, и пулт, и стъпало, и уредба за китарата, и нов синтезатор, и хармоники, и акустична китара. А бе, всичко, което ми е необходимо. Не най-скъпото, но достатъчно качествено, за да мога да работя спокойно тук и в чужбина. С един гурбет, но и с неவிжда-но стискане! Не живях весело тези 7 месеца, но пък от 89-та вече тръгнах сам. Свирех в пианобарове и от време-навреме правех няколко неща на акустичната китара и хармониката. По-късно тръгнах като One Man Band, за което е нужно програмиране на бас, барабани и всякакви други ефекти, за да могат хората да танцуват. Това беше последната фаза от гурбетите ми. Но на корабите, когато работех, си бях основно в пианобара. С пианото също пея. Това е основно изискване.

Общо ми се събират три години пътуване из Норвегия. Но само първия път стоях 7 месеца. Другите пъти – все по 3-4. Когато бях на ферибоотите, редувах свиренето на брега с ангажиментите в морето. Един месец на ферибоота, един месец на брега. На ферибоота хубавото му е, че там не се удържат данъци. Той се счита за екстеритория и парите си ги получаваш чисти, а и са повече. Но пък там свириш всеки ден. Няма почивка. И те броят за част от екипажа. Поради тази причина нямаш право да пиеш алкохол.

За пианобара е характерен близкият контакт с публиката, нещо, което го няма при One Man Band. Всъщност името пианобар идва от простия факт, че роялът, на който свири пианистът, е барплот. Там, около музиканта стоят посетителите, оставят си чашите върху пианото и си говорят, или му говорят. Гледат машинарийката как мърда, защото отгоре има едно дебело стъкло, поръчват си песни, припяват, черпят те ... Комуникацията става на английски, защото в Скандинавия не е нужно да питаш, дали някой говори английски. Всички говорят. А е така вече и в Холандия, и в Германия ...

Пътувах на север някъде до 97-ма. 1995, 1996, 1997 Вече бях на сушата, на една много спокойна и много доходна работа. Свирех като One Man Band в един зимен курорт през лятото. През хотела, в който свирех, минаваха предимно чужди туристи – японци, корейци, англичани, германци, италианци, гърци ...

Впрочем, началото на соловата ми кариера в Норвегия хич не беше лесно. Трябваше да науча доста парчета, а и спецификата на работата е друга. Но след онези 7 месеца някак си не исках отново да тръгвам с група и помолих норвежеца, който прехвърли на Методи бизнеса, да въздейства на Метод да ми уреди самостоятелен ангажимент. Той дори не пожела да ме прослуша. Направо ми каза: "О.К., за колко месеца и за за кога?" Казах му за три месеца от октомври, за да мога да се подготвя. И от октомври започнах сам. Първото място беше "Роланд Гардън" в Трондхайм – изключително луксозен хотел. Вътре свиреше един българин, който бе облечен в сиво поло и сив костюм и предлагаше само класика. Отвреме-навреме и по някоя популярна мелодия, но аранжирана като за симфоничен оркестър. Аз така никога не съм свирил. И само инструментал. Бях направил две части класика, но едва я бях изсмукал от детските си спомени. Имах много голям репертоар, защото там това е задължително, но класиката в него беше малко. Иначе, 6 месеца се бях готвил за този ангажимент.

Този разказ на Валди съм записал още първия ден – в съблекалнята на врачанския стадион. Продължаваме го четири дни по-късно – в Габрово. Там също е горещо като в горенна пещ, девойката от кетеринга отново се притеснява за количествата лег в хладилните чанти, аз през пет минути тичам до банята, за да си поливам главата със студена вода, а Валди говори на диктофона ми. В началото – предимно оплаквания. За това, как Кирчо му провалил страхотен ангажимент в Норвегия с обещанието за турне през 1993 г. Турнето, обаче, се проваля, тъй като Кирчо се е отдал всецяло на Радио "Тангра". Валди губи пари, а и у нас няма никаква уредена работа ...

Валди: Така беше. Изпуснах два месеца в пианобара на най-скъпия хотел в Осло – "Oslo Plaza", в който отсядаха Майкъл Джексън, Пол Макартни ... Не, че щяха да дойдат в пианобара, но все пак. И така, върнах се през март в България, готов да репетирам за турне и да тръгвам из китната ни родина в чест на 25-годишнината на "Щурците". Обаче се оказа, че Кирчо нещо не бил сметнал както трябва и е адски ангажиран с подготовката на Радио "Тангра" за пускане в ефир и турнето отиде на кино, а с него и аз.

Съвсем без работа не останах. Даже си намерих повече работа, отколкото пари. Но в началото това, което се появи, изглеждаше доста примамливо.

Сашо Петров доведе една негова позната, която беше намерила някакви пари, за да запишем песни по един негов сценарий, който да се предложи в БНТ и да се заснеме като музикал. Става дума за "Далтонистът". Започнахме работа. През май влязохме в студио и към 15 юни бяхме записали всички песни. По-известните от тях са "Здравей, понеделник", "Гаражен блус", "Далтонистът"... Много песни бяха, но подредени според изискванията на сценария – с определени дължини, навързани сюжетно... А бе, истински музикал. И сценарият бе приет в БНТ. А първоначалната идея на Сашо, защото той е по идеите, беше парчетата да са по музиката на химните на нашето поколение. И аз имах задачата по готови текстове да намеря подходящи парчета на групите от 60-те и 70-те и да наглася тези текстове вътре. Така напр. направих "Излишният състав" по "All Right Now". "Здравей, понеделник" беше започната като "Лејди Джейн". Не беше композирано, но беше по-трудно. И тогава "Море от любов", която водеше с Жоро Ангелов някакво младежко предаване по телевизията, май беше Рок Око, идва при нас със Сашо на Синьото и ехидно ни пита: А "Излишният състав"

не напомня ли доста едно парче на Фрий, което се казва "All Right Now"? Не напомня, казвам ѝ, направо си е едно към едно. Но това с хитовете не стана, защото в един момент разбрахме, че ще имаме страхотни проблеми с правата и тогава композирах авторски парчета. Само "Излишният състав" остана. До снимане обаче не се стигна, защото точно тогава падна правителството на Филип Димитров и смениха шефа на БНТ. До този момент шеф беше Асен Азов, Стефан Димитров беше главен редактор на "Музика и забава" и ние бяхме минали през всички инстанции за одобрение и само чакахме началото на снимките. Новият генерален директор – Хачо Бояджиев, определено дойде с друга концепция, в която "Далтонистът" някак си не се вписваше и до снимки не стигнахме.

Турнето, естествено не стана. Снимките в телевизията – също. Изхранвах се с правене на реклами. Започнах предаването си "Рок център" в Радио "Тангра".

През 93-та си направих един прекрасен договор на "Дюни" за три месеца в пианобар – също като в Норвегия.

94-та свирях в един нов пианобар на стадион "В. Левски".

И като видях как завършиха изборите през 94-та, веднага се обадих на импресариото в Норвегия и от 95-та отпътувах отново за три години. Не непрекъснато, но на равни интервали.

Като падна Виденов и дойдоха нашите, пак спрях да пътувам.

Всъщност, до 1997 г. Валди си е един скандинавски трубадур, който от време-навреме идва в топла България, събира слънчева енергия и отново заминава в царството на Снежната кралица. През това време Кирчо всецяло е отгаден на новата си любов – Радио "Тангра". От края на 94-та тя става и моя, тъй като РИТЪМ спира да излиза и аз се преквалифицирам от пишец в говорещ журналист. Близко четири години Кирчо ми е шеф и при споменаването на този факт и до ден днешен не получавам киселини. Стане ли, обаче, дума за неговия партньор, направо ми се насълзяват очите. И не от умиление. Но това е друга опера. Всъщност, материалът за първото издание на тази

история започнах да събирам в началото на 1994 г. и да го пускам като поредица във вестник РИТЪМ. Когато през пролетта вестникът бе грубо посечен от “ганька убиец” (ДДС), с Кирчо решихме, че поредицата може да се превърне в книга и до края на годината историите бяха събрани. След това дълго лежаха в една папка, тъй като аз, точно като шефа си, бях отгаден на радиоедента и за мен нямаше по-важни неща от “Хляб и мармалаг” и “Вкусът на времето”. Напуснах радиото известно време след като моят литературен герой остави цялото му управление в ръцете на партньора си. Няколко месеца след това историята ни бе облечена в корици. В тогавашния си вариант тя обаче не включваше радиоемоциите ни от средата на 90-те.

Освен шеф на радиото, в началото Кирчо се изявяваше и като водещ на предаването “Пари за нищо”

Кирчо: Всъщност, още преди да се захванем с Косьо Марков да правим Радио “Тангра”, аз имах такова желание и се бяхме разбрали с Гошо Минчев, че ще правим подобно нещо. Дори в един момент се подготвихме тримата да си направим радио и по примера на някакви М-та, които имаше по онова време – не става дума за телевизия ММ, защото още я нямаше, а за нещо друго, решихме радиото ни да бъде МММ или ЗМ. Заради Маричков, Минчев, Марков. Гошо дори беше категоричен, че това радио трябва да бъде радиото на царя, защото той тогава беше убеден монархист. За мен се пусна слухът, че съм монархист, заради напускането на ВНС, но никога не съм бил. А и Гошо, милият, престана, след като видя своя идол на предизборния плакат на Доган и Луджев през 1997 г.

Ще отворя една скоба за царя, защото по едно време му симпатизирах, без да съм убеден монархист. А му бях и на гости в Магрид по време на депутатстването си. Имам и снимка с него. А и с теб и с него, когато пък ти го интервюира в София през 1996 г. Но именно тогава, през 96-та започнах да се замислям, защото той дойде в един тежък момент. Помниш ли какво беше? Глад, инфлация, несигурност ... И народът го посрещна като месия, а той се държа толкова дистанцирано и не пое никаква отговорност. Тогава у мен се появиха първите подозрения, кои седи зад него и му дърпа конците. А в Магрид той се държа като цар. Той е голям чаровник. Ние бяхме делегация от три партии – СДС, БСП и БЗНС. Аз всъщност отидох на мястото на Георги Мишев. Той отка- за, защото е много добър приятел на Жельо, а Жельо нали е убеден републиканец. Та отидох аз. Представител на БСП беше Борето Димовски, а той винаги е бил убеден монархист.

От БЗНС беше един бивш главен редактор на “Земеделско знаме”, ама как се казваше... Настаниха ни в един хубав хотел и имахме срещи с царя на четири очи. Моята среща беше в една библиотека с бели рафтчета и много хубави книги. Говорихме дълго и той

ме впечатли със своята харизматичност и обща култура. Тогава, обаче, аз му казах за намерението си да напусна ВНС и причините за това решение, въпреки, че това се случи доста по-късно, но интересното е, че той не реагира положително. Всъщност, въобще не реагира. Той може би знаеше, че при референдум няма да спечели. Това, което не знаеха Жельо и другите глупаци, и се страхуваха от референдум за държавното устройство. Та така ми излезе име на монархист. Сега като си мисля даже ми се струва, че дори и да бяхме станали монархия, нямаше да е толкова страшно. Като го гледам Симеон става повече за президент, отколкото за министър-председател.

Та тогава, когато решихме да правим радиото, Косьо успя да ме навие, заради тези царски забегки на Гошо, да го правим само двамата. И за това чувствам голяма вина и това ще е цял живот. Гошо тогава отиде при Пеци да помага за FM+. Подготовката и началото на Радио "Тангра" беше много труден период и ако трябва да го повторя, не бих го направил. Тогава си заложих апартамента. Баща ми точно беше заминал за Ватикана посланик и ми беше оставил едно генерално пълномощно. И аз с него ипотекирах апартамента на "Марин Дринов" и взех заем от 50 хил. долара, за да направим радиото. Слава богу, че радиото тръгна много добре и за две години успях да върна заема. Всъщност, ние похарчихме 40 хил. и ги възстанових за две години.

Някои мислят, че депутатството ми е дало възможността да направя радио. По-скоро ми помогна това, че съм аз. Депутатството ми помогна за друго. По време на онова пътуване в Щатите установих връзка с International Media Found, който бе създаден тогава в Америка, за да подпомага частни медии в Източна Европа. Всички раждащи се тогава в България частни радиа знаеха за този фонд и бяха изпратили проекти с надежда за финансиране и техническа помощ. Фондът обаче оборудва само Радио "Тангра". И това го голяма степен стана поради личните ми контакти с тях по време на посещението на онази парламентарна делегация. Тогава посланик във Вашингтон беше Огнян Пишев и той ми уреди срещата с фонда. Разговоряхме, аз им представих нашия проект, после те са си направили проучванията и решиха да ни помогнат. Така получихме цялата апаратура под формата на дебитен кредит. Започнахме да го изплащаме и след близо година те дойдоха да видят как върви радиото и какво правим с тяхната техника. Междувременно те бяха подпомогнали по един или друг начин и други частни радиа – "Дарик", "Витоша" и още някои, и екип на фонда, воден от директора, дойде да обиколи клиентите си. Ние с Косьо – много притеснени, защото сме изплатили съвсем малко от дълга си и въобще не сме сигурни, че ще можем да го изплатим целия. А като техника радиото изцяло е тяхно. Пристигна чисто ново, в кашони и с двама американски инженери, които го сглобиха и го пуснаха в ефир. Този, големият пулт, на който си работил четири години, е американски. Та те нагласиха студиото, преподавателите, трансмитерите и пуснаха сигнала. При това – съвсем безплатно. Командировката им беше за сметка на фонда.

Та, идват американците и ние с Косьо – като препикани. Онези гледат, слушат и се подсмиват. А ние притеснено обясняваме, че в този момент не можем да изплащаме по големи вноски и нали, ако проявят разбиране ... И изведнъж шефът взе договора ни с тях, извади един печат и прас! А под печата излиза гумичката "приключен". Кое то означаваше, че повече няма какво да плащаме. Ние направо не повярвахме на очите си. Те определено бяха харесали това, което се е получило и ни опростиха почти целия дълг. Това ни даде възможност да изплатим онзи заем, който бях теглил с ипотеката на татковия апартамент.

Бяхме хубав екип. И в началото, и после, но началото бе голяма емоция. Тогава започнахме с Васко Върбанов, Тони Георгиев, Митко Евстатиев, Даниела Кузманова, Жоро Георгиев, Иринка Черкелова, Юрката, Валди... Година по-късно вече се появи и ти.

Занимавах се активно с радиото до 96-та. После се отгърнах и делегирах на Косьо управленските правомощия. Започнах да си правя студиото, да готвям турнето "30 години" и да си правя песните за соловите албуми.

Интересен организъм са това "Щурците". Няма, няма, няма и изведнъж!...

Май шопът се бе произнесъл за някакво явление по този живописен начин. Така и те – скрият се по домовете и студиата си, правят си разни неща и мине не мине някоя и друга година, вземат, че се съберат. Таман се съберат – и отново се разплилеят.

Кирчо: Колкото до събирането на групата, то си става някак естествено. Чувстваме се във форма, появяват се поводи и ние се събираме. Не го правя аз. За 30-годишнината беше съвсем естествено да направим турне и защото есенното през 97-ма беше кратко, ние направихме и друго през 98-ма. Сега това турне се появи някак си непланирано.

Пеци: Под въздействие на външните фактори се отказахме. Не ни се искаше, но бяхме сигурни, че по този начин не можем и да продължим. А за онова, което се случи две години по-късно, все още никой не знаеше.

По-късно, когато се събрахме на няколко пъти по конкретни поводи, пак нямаше изградена организационна структура, която да се занимава с този вид дейност и ние не можехме да висим така, на самодейни начала. Затова и събиранията ни бяха кратки, но затова пак – запомнящи се.

Валди: Ние сме много интересна група, която никога не е имала бизнес нюх. Това важи за всички ни, включително и за мен. Кирчо, например, винаги е искал да контролира изцяло нещата и няма доверие на никого и опитвайки се да държи всички нишки в ръцете си, често изпуска именно онези, които биха го завели при парите. Може и да си е имал основания, базирани на личен опит, ама като ти се бърка навсякъде, ти губиш ентусиазъм. Уж аз ще правя плакатите и изведнъж Кирчо идва с мен при компютърджията, после при печатаря. Е, защо да ходим като Куку и Пипи?! И ти идва да си хванеш шапката и да го оставиш сам да се оправя. Пеци си има друга вселена, Жоро – дома и аз започнах да си работя сам. Но ние от правене на пари не разбираме. И няма откъде да разбираме. Години наред получавахме това, което е регламентирано и там нямаше шаване. Най-много да направиш някоя дребна шмекерия за 20-тина лева. И това е. А след 90-та година вече имахме належаща нужда от истински мениджър. И ако го имахме, досега щяхме да сме направили много повече неща. Събираме се от време на време и го правим с кеф, но изпуснахме много възможности и най-важното – прекъснахме връзката с публиката си. Изпуснахме я! Това е най-голямата ни загуба. Ще ти дам пример със "Сигнал". Те нито за миг не прекъснаха връзката със своята публика. А ние съвсем доброволно си отстъпихме гюкяна, който беше баш на кюше. Просто в този момент ни трябваше човек, който да се заеме с мениджърството на групата. Някой, на когото всички да му имаме доверие. Ама това, с доверието, се оказа най-трудната работа. Е, гледай "Ролинг Стуонс" какво направиха! Като добре смазана машина минаха през времето. Да, знам, че ние сме друга география и даже друга история, но тук, в България това можехме да го направим ние – "Щурците". И защото не го направихме, изпуснахме страшно много възможности.

Дори и когато се обърна палачинката, ние бяхме готови. Кирчо вече пееше "Аз съм просто човек", а аз имах песните със Сашо Петров, които се пееха по площадите. Просто можехме да не се разделяме.

Искам и друго да кажа. До 1994–95 г. за всичките ни участия в площадни концерти не сме взимали пари. И ако са ни плащали, сме си връщали хонорарите на касата на СДС. Взимали сме пари само за записите и тиражираните касети.

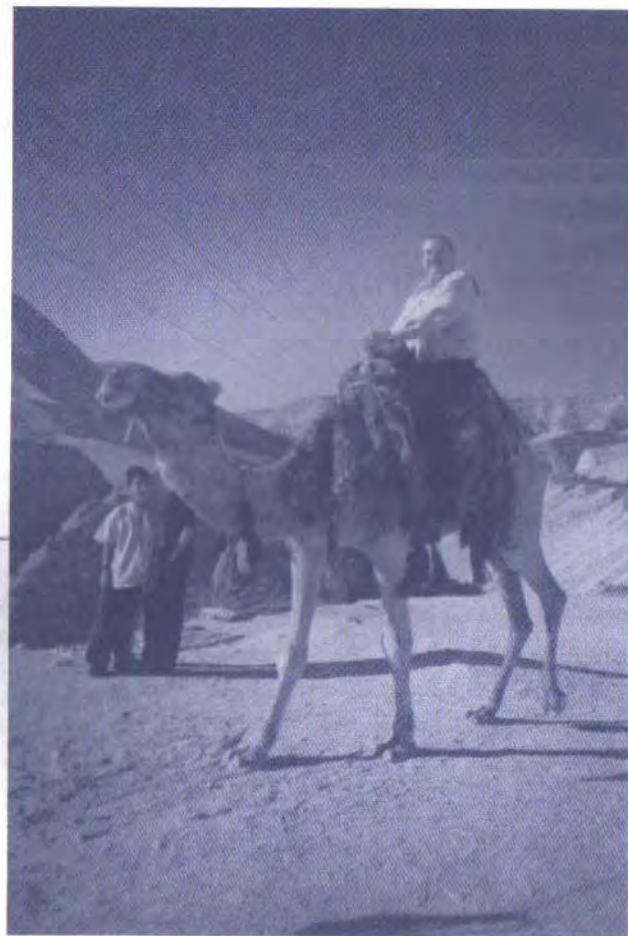

Какво питаш? Общ живот? През последните 15 години няма такъв. Може и да изглежда странно, но само за онези, които са забравили, че до 1987 г. сме живели заедно повече, отколкото със семействата си.

В годините след 1988-ма "Щурците" правят три национални турнета, поредица от запомнящи се концерти във Виена, Будапеща, Братислава, Тел Авив, Лондон и едно шеметно концертно пътуване през Америка. Валди и Кирчо издават солови албуми, а Пеци композира повече от половината репертоар на "Стари муцуни". В бандата свирят заедно с Жоро, а след смъртта на Гошо се оттегля и в новия формат на "Муцуните" влиза Валди.

Жоро и Кирчо в ориенталски стил

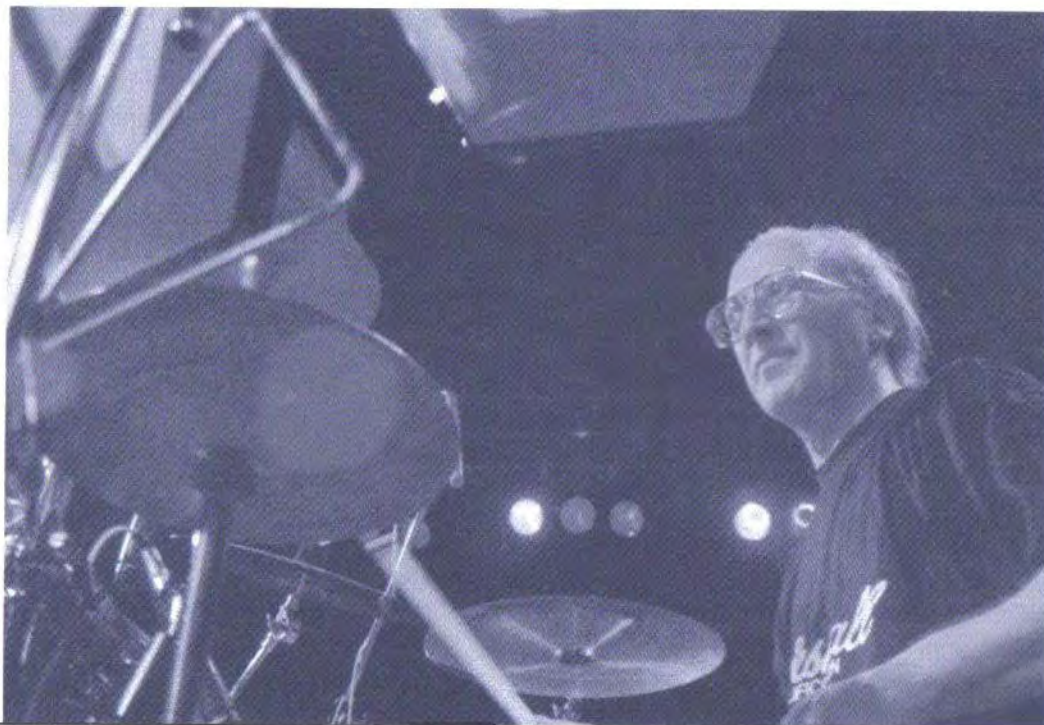

Пеци: "Старите муцуни" съм ги измислил аз и ги направихме заедно с Гошо. Без нас това вече е една нова група. Аз измислих името на групата, измислих концепцията, Гошо пееше и другите просто дойдоха да свирят. Тогава си готвех свой албум и имах доста парчета. Гошо също искаше да прави албум и ми поиска няколко музики и стана така, че моите парчета отидоха в неговия албум.

Въобще, ако сметнем онова, което съм правил за Гошо извън и в "Стари муцуни", то е повече от всичко, което съм композирал за "Щурците". Най-рокаджийските му парчета съм ги писал аз – "Момчета с китари", "Ние музикантите", "Рокенрол в събота", "Блудният син", "Стари момчета"...

Та, когато Гошо ми се обади да иска музика, му казах, че си правя албум и му дадох касетката с всички музики да си избере две. След няколко дни ми се обаждат и вика: Пеци, взимам ги всичките. А, казвам му аз, така не може. И аз искам албум. А той: Не! Остави тази работа и ела да чуеш какви готини текстове съм им направил. Отидох у тях, чух и наистина парчетата бяха станали много гот. Беше направил вече текстовете на "Бира, секс и рокенрол", "Мързелив бирен ден" и на "Гадже – бонбон". Викам му, добре, наистина са много готини, ама аз така си оставам без албум. И му предложих тогава да издадем заедно албума, който да се казва "Стари муцуни", защото това си го бях намислил още отдавна. Аз правя музиката и аранжиранията, той – текстовете и пеем двамата. Като искаме да правим концерт в провинцията, изпращаме касетата на наши приятели, музиканти, те научават парчетата и свирят с нас. Да, ама нещата се развиха по друг начин. За някакво участие Гошо ми предложи да извика Иван Лечев, защото той така и така понякога си работел с него и ме попита дали съм против. Не бях. Тогава Иван предложи: Защо да не викнем и Ивайло Крайчовски, той така и така няма в момента работа. И тогава аз извиках Жоро Марков и така

се събра група, която съвсем естествено нарекохме "Стари муцуни". Но на първото ни свирене в Клуб 113+ на Университета Все още не бяхме "Стари муцуни". После вече си тръгнахме така и доста време свирихме заедно. Това си беше рокенрол и ритъм ендблус група, която имаше много характерно звучене. Сега "Муцуните", без мен и Гошо, просто не са същите.

Жоро: С "Муцуните" беше много вълнуващо. Гошо все искаше да репетираме, а ние все не репетирахме. Освен това, след всяка репетиция Гошо измисляше нещо ново и променяше или текст, или глас, или нещо друго и трябваше пак да се репетира. Но пък Гошо страшно го биваше в текстовете. За мен той е един от най-добрите автори на текстове в България. Не мога да разбера, обаче, как така хората просто не се вслушваха в тези негови послания. Е, питай сега някого за песен на Гошо и той ще ти каже "Бира, секс и рокенрол", а няма и да се сети за "Какви времена". Аз и сега си мисля, че Гошо не го разбраха много хора, защото текстовете му бяха много умни. Трябваше да се напъват. Той виждаше нещата в дълбочина и ги изразяваше много точно, искрено и емоционално.

Както Пеци твърди, че "Муцуните" са негов проект, така и Ивайло твърди същото. Мога да кажа само, че не са мой проект и аз нямам никакви претенции. На мен от самото начало ми беше много приятно, че ще засвири с двама от ФСБ, с които много ми се е свирело. И то си е приятно и досега. Иван например е страхотен музикант и е голямо удоволствие да се свири с него. И предизвикателство. Но сега, след като Гошо вече го няма, е по-различно. И Все по-рядко ни търсят. А една група, за да не се разпадне, трябва да свири.

Аз също си спомням раждането на тази супергрупа. Гошо ми звънна в къщи ми каза: "Румене, с Пеци сме направили страхотни парчета и събираме група, която ще се казва "Стари муцуни". Скоро ще свирим в Университета." От това първо появяване на бандата, естествено, има репортаж в РИТЪМ, а години след това "Муцуните" бяха редовни участници в Бургаския блус фестивал, който правехме заедно с Пламен Ставрев.

Най-годината им снимка обаче направи Стоянчо Гребенаров по време на онзи незабравим "Рок за оцеляване" в Слънчев бряг.

Сега "Муцуните" наистина са много по-различни от звученето си с Гошо Минчев. Това са вече едни други "Муцуни", чиито хармонии са много по-меки и лирични, независимо, че текстовете на Сашо Петров са не по-малко ясни, точни и актуални от Гошовите. Музикалната линия сега я тегли Валди, а Валди, както знаете е душа-камбана, която през последните години озвъня околното пространство и ни остави немалко мелодични спомени. Повечето от тях бяха достойно оценени и наградени на какви ли не фестивали и конкурси. А през годините се утвърди и тандемът Тотеф/Петров.

Валди: Първата ми среща със Сашо Петров е "Жена". Аз бях в Норвегия и песента я направихме по пощата. Сашо ми прати текста, аз върнах музиката и, за да участваме на "Орфея", за селекцията дехмото го направиха Иван Платов и Чочо Влодовски. Тогава "Орфея" даде две статуетки – за поп и за рок. И за рок статуетката я взеха "Ера" с "Грабът" – за първи път в родната ни музикална история такава група взе

най-високата награда на този по принцип казионен фестивал. Кирчо беше в журито и Пеци взе трета награда. И, тъй като аз дадох песента си в раздела "рок", взех първа награда. Песента я записа Вальо Ветов, бог да го прости, в новото студио на БНТ, в което сега работи Тошко Лечеv. Пеци записа китарите, Кирчо свири бас и пее високия глас, аз пея другите два. Само Жоро го нямаше, защото бях програмирал барабаните.

Дотогава не бях взимал награда от "Златния Орфей". Мисля, че през 78-ма бях дал една песен, която Васко Наиденов пe. Тогава и Кирчо беше дал една песен, но те не се класираха за финала. Стигнаха го предпоследния тур – на "Златни пясъци". Тогава за първи и последен път правих аранжимент за бигбенда.

Всъщност, ние непрекъснато свирехме на "Златния Орфей". Дали имаше песен, дали правехме рецитал, все ни ангажираха. Но не участвахме, в конкурсната програма, защото там си бяха 12-те апостоли и се знаеше предварително, кой е в журито, кой ще вземе награда и т.н. Едва през 90-та нещата се промениха и тогава реших да участвам.

В Младежкия конкурс и в Пролетния конкурс на БНР участвахме редовно.

С "Футуролог" взех трета награда на Пролетния конкурс през 87-ма. И там никои не помни, кои бяха първата и втората награда. Там имах един интересен момент с текста. Отидох при Миряна Башева да искам разрешение да ползвам текста и да я помоля да промени припева в мъжки род, защото в текста на стихотворението тези строфи са в женски. Отидох у тях и ѝ пуснах на демо песента и още едно парче, което мислех да го дам на Милена, в такъв, ню уейваджийски стил, пак по нейно стихотворение. Тя, като ги чу, каза: "А, много хубаво е така." И я помолих да промени там, в

припева женския род. Тя каза: "Добре, във вторник ще е готово." Беше събота или неделя. Обадих се във вторник, дъщеря ѝ каза: "Няма я." Стана сряда, четвъртък, петък... Едно мегаво такова. И може би след десетина дни успях да се свържа и отидох пак. И тя ми казва, че е размислила и това, "Футуролог", не става за песен. Не се разбирал смисъла, ако не се четe. Мен ми стана много криво. Вика, другото е добре. Агски ми докривя, защото си бях намислил всичко – и аранжимента и просто го чувах как звучи. Тръгнах си и надолу по стълбите, бях стигнал до средната площадка, знаеш къде живее Миряна – кооперацията над аптеката на "Орлов мост", чувам отгоре тя подхвърли: "Все пак, то е публикувано и имате право"... И аз поправих тази част в мъжки род. Отидох на репетиция и им викам, няма да я правим тази песен. Беше ми

много чоглаво. А тя ми казва още нещо: "Стефан Димитров направи музика по всяко стихотворение от тази стихосбирка и само по това не можа. Значи не става." А аз си викам: напротив, много добре си става даже. Но се бях напушил на репетицията, реших, че няма да го правим. Но Пеци и Киро – как бе, страхотна песен! Как няма да го правим?! Правим го и още как! И я направихме.

"Петък полунощ" не си спомням кое се роди първо – текстът или музиката. Но аз бях силно повлиян от филма "Пианото". Не си спомням нищо от филма, но си спомням морските вълни и онова пиано на брега на океана ... И ми дойде една такава бълбукаща музика, точно като вълните на океана. Имах само усещането и нищо повече. После, намерих на касета музиката от филма и видях, че няма нищо общо. Дори ми се струва много гървено изсвирена онази музика. Но изглежда под влияние на картината у мен е останало едно такова впечатление, много силно въздействащо. Може би хората затова правят клипове. Сашо пък беше помислил, изглежда, за мен, защото в тези години нали аз често ходех в Норвегия да свиря на пиано. Нали разбираш, възрастният пианист, на когото времето вече му минава ... И ме пита: "Ти к'во пиеш там? Там няма гроздова" ... И аз му казах – перно, защото е най-близо до нашия вкус. И той го включи в текста. Някои хора покрай тази песен научиха какво е перно. Много ми харесваше да пия перно и винаги, когато някой от публиката искаше да ме почерпи и питаше какво пия, казвах перно, което на тях им изглеждаше малко странно. Но на гърба на бутилката имаше две рецепти за коктейли, едната от които пробвах и беше страхотно – перно и прясно изцеден портокалов сок. Мислех да го пробвам с мастика, но досега не съм го направил. Изпратих картичка на Сашо да го опита, но и той не е пробвал.

Хич не ми изглеждаше фестивална тази песен. Тя няма припев. Има един куплет и припевът е отговорът на пианото. Но се хареса. Това беше през 1994 г. С парите от наградата си платих данъците за 93-та и си купих мебели за хола. Наградата беше 2000 марки, от които 1/4 взе Сашо, а другите 3/4 взех аз като композитор, аранжор и изпълнител. И тогава останахме още малко на морето. А беше един септември – топъл, слънчев, без капка дъжд. И ние отидохме на море много късно, някъде към 1 септември, в една къща на "Младежкия театър" във Василико. А "Орфейт" беше към 20-ти някъде. И мислехме да си тръгваме поради финансово-лирични съображения, а Доли казва: "Сега, ако спечелиш "Орфея", ще можем да останем още малко." И така и направихме. Въпреки че парите не ги дадоха веднага. Дадоха ги по-късно, в София. И си спомням, че ги взех в една раничка и се прибрах с колелото, зелен от страх. Беше пълна раничка с мангизи – някъде към 50 хиляди лева. Една раница пари!

След "Петък полунощ" Ивайло Крайчовски ми извади прякора Валди Награденото. Не знам какво се случи, но ако гадях някъде песен и я награждавах. И наградите са все в тандем със Сашо. А миналата година, когато имаше конкурс на песни за София, ние не участвахме. Та Краси Полмезов от дует "Шанс" ми вика: Е-е-е, добре че не участвахте, та да хванем ръка.

Със Сашо се работи много леко. Той има много тънък усет и много бързо улавя тази емоционална тръпка, която си вложил в музиката и я пренася в текста. Освен това е много прецизен, но и много ревнив към нещата, които прави. Не допуска промени, правени без него. Въпреки че с течение на времето сме си изградили вече някакъв стереотип и си имаме доверие, та ми се е случвало да променя нещичко и сам. Той също ми дава идеи за звученето на песента. Сашо може би е един от малцината, които се изхранват с поезия през последните 15 години. Преди това беше друго – маса партийни поети живееха охолно заради две-три стихотворения на година по официалните празници.

През тези години Валди издава три самостоятелни албума, а Кирчо остава по-назад и, след като открива 13-тата зодия – “Щурец”, също облагородява музикалния пазар с характерния си музикален изказ. И при него най-силните поетични внушения идват от перото на Сашо Петров.

Кирчо: Самостоятелните ми парчета за някои са различни, за някои са също като на “Щурците”. А пък аз, като правя песни, си ги правя по един начин. Да не говорим, че соловите си албуми ги правя все с хора от групата – или Пеци свири китарите, или Валди пее двугласите, или Жоро е на барабаните, ако не ги програмирам.

Посланията на песните са мои. Дори и когато не съм писал текста. Със Сашо например работим така: аз му казвам какво искам да изпее и той го подрежда в строфи. “Зодия Щурец” му я разказах в проза и той я превърна в поезия. Но Сашо наистина е страхотен. Друг като него няма. Така стана и “Вярвам в теб”. Исах посланието да е, че продължавам да вярвам, но да не става съвсем ясно в кого – в него ли, в нея ли, в Господ ли. Да не прозира в текста директно послание например към Весето. Или към Бога. Да остане така недоизказано. Че не вярвам в това, в онова, но продължавам да вярвам в теб. А кой се крие зад това “теб”, да си остане моя тайна. И той го направи великолепно. Все едно, че сме влезли в една кожа.

Май беше още на първия концерт от това турне, когато усетих отново другата сила на тяхното въздействие – посланието. Още с първото парче от програмата – “Конникът”, ставаше ясно, че през следващия час няма само да се пее и куфее, а и ще се осмисля околния свят. Ще се замислим за пътя, по който вървим и за хората, с които споделяме този път. Ще потърсим отново в себе си любовта и приятелството. Ще бъдем готини и наивно средновековни. И накрая ще завършим с онази наша ученическа клетва, която възшебно измива от нас всичката мръсотия на несигурния ни и объркан живот.

Във всичките 12 града, през които мина керванът ни, това се случи. Публиката, на възраст от 14 до 64 години, пееше песните на “Щурците” и в блесналите погледи на хората пулсираше радостта от тази нова среща и надеждата, че казаното тук ще се сбъдне.

Пеци: Добрите групи не променят посланията си. Те отправят едно послание, с което стават любими и после го поддържат. Ние – също. Винаги сме пели за приятелството, за обичта, за духовните неща, които са по-трайни от материалните. Да бъдеш като Робинзон, като Дон Кихот, като Хамлет, не е като да бъдеш кредитен милионер.

Жоро: В началото на прехода, а и преди това, рокът бе използван в началото като отдушник, а после като глашатая. Хората отиваха на концерти, за да се извикат. После вече започнаха да викат по-целенасочено и тогава им пуснаха чалгата. Другото място, където хората можеха да се извикат, беше футболът, но той така западна, че вече никой не ходи по стадионите. Не искам и за нас някога да кажат така. Ние все още играем и нашият отбор е във Висшата лига. Това, че сега на концертите ни идват по-малко хора, има чисто аритметично обяснение. Събери тези хора с онези, пред които пяхме в Америка, Лондон, Виена и Тел Авив и ще получиш резултата, който ти се иска да видиш тук. Нашата публика се състои от умни, образовани, оправни хора и те бяха първите, които тръгнаха да се реализират вън от България. Успяха и останаха там. Другите, които не могат, си седят тук и слушат чалга. Тези, които останаха и не слушат чалга, или вече са на възраст, или са още малки. Това е.

А България е толкова хубава, че няма накъде повече. Само че си няма народ. Има някакво население, което като че ли е под наем на тази земя. Хубавото е, че поне сме влезли в пътя и ще е много трудно да излезем от него. Направо си е невъзможно. Тъй че щем не щем, ще се оправим. Дано само да не е след 100 години.

Казваш, че звучи като проповедник. Да, преди години нас ни обявяваха за хулигани, но не защото бяхме неморални, а тъкмо обратното. Системата беше неморална и ние знаехме това. Аз защо обичам Америка? Заради морала. Там той е на пиедестал.

Кирчо: Мисля, че само приятел не е достатъчен. В днешно време има и други неща, които са нужни, за да си спасиш душата. Може би повече духовност и доброта, и аскетизъм, ако щеш. Някои мислят, че бездуховността, която сега доминира в обществото, е само през последните десетина години. Нищо подобно. Тази бездуховност я е имало и преди, но едно тоталитарно общество умее да я прикрива. Тя всъщност е създадена тогава и е хвърлена като камък към бъдещето. Трябва да хванем този камък и да го върнем обратно.

За успеха на групата Пеци е на мнение, че решаваща роля е изиграло сходството във възгледите на четиримата. Това, че са били на едно ниво като музиканти и са имали сходни амбиции. Но и фактът, че и четиримата изповядват един морал и имат сходни житейски позиции. Освен това, тези позиции се превръщат в послания и биват споделяни с публиката, която ги чувства като приятели. Точно заради това!

Последното десетилетие на миналия век промени доста житейската картина на българина. Нашите герои не правят изключение. Всеки един от тях, всеки един от нас изнесе своя кръст до своята Голгота и остави там доста от илюзиите си. Всеки един от нас загуби в тези години близки хора, а всички ние изпратихме приятели като Гошо Минчев и Димитър Милев-Бънди. Пред очите ми изниква отново онзи незабравим концерт на стадион "Академик" през 91-ва – "Рок носталгия", който за стария Бъндарак се оказа последната му земна сцена. Последна бе май и за Насо - барабаниста на групата от онзи, преходния период. И там, горе, с тях вероятно е и Боти Панов.

Сега се сещам за Духи – певецът на "Херманс Уулф Бенг", който си отиде като клошар в една студена зимна нощ. Сещам се и за лъчезарния Мартин Симов, когото изпроводихме от редакцията на РИТЪМ в казармата и там един ненормалник го застреля. Мисля си за първия главен редактор на списание РИТЪМ – Стефан П. Станчев, когото скоро изпратихме към небесните редакционни селения. И за Васко Серафимов-Траша – един от създателите на първата частна музикална компания у нас – "Рива Саунд", който почива до един от най-великите поети – Христо Фотев.

Правя това тъжно лирично отклонение, защото времето, през което минаваме с моята, някога весела и безгрижна история, ни беляза трайно. И ние, вие ... Всички вече не сме същите. Групите се промениха или изчезнаха. Групарите – също. Някои от тях, като Божидар Главев – китариста на "Ахат", се отдадоха на религията.

"Щурците" са си същите. На сцената. Встрани от нея, обаче, има доста промени. Върнете се само малко назад и си припомнете гурбетите на Валди, депутатстването на Кирчо, климатиците на Жоро. При Пеци нещата се развиват малко по-различно. В един момент той открива вярата в Бога и своя специфичен път към политиката. Как става това? Той си знае най-добре.

Пеци: В онези, първите години на промяната се сблъсках с маса проблеми. Около нас всичко се разпадаше – банки, икономика, култура, образование, морал... Нямахме нищо стабилно. Бях сам и в такъв момент срещнах Ефросина. Запознахме се на един концерт за СДС. Тя беше сестра в един екип за сърдечни операции в болницата на Чирков. Започнахме да се виждаме и така се сблизихме. Оказа се, че тя е вярваща. Аз обаче в началото не знаех това. Правеше ми впечатление, че сутрин изчезва някъде. И я попитах. Тя ми обясни, че ходи на църква. Аз в началото започнах да я поднасям. Още повече нашата духовна култура в онези години беше никаква. Тя ме покани да отида и да видя каква е тази църква и аз отидох. В този период различни църкви бяха изпратили мисионери у нас, но имаше и църкви, които са съществували тук още преди освобождението от турско робство, които са били забранени от комунистите и сега се възраждаха. Аз обиколих няколко църкви и си избрах една. Човек сам трябва да си избира църквата, в която иска да ходи. В зависимост от пастира. При протестантите е пастир с ударение върху първата срчка. Не е отче, защото Отец е един. Та, зависи дали пастирът ти е близък, в смисъл, дали го чувстваш така, за да можеш да му се довериш. Зависи и какви хора ходят в тази църква, за да влезеш хармонично в тяхната общност. Та, така си избрах една църква и започнах редовно да я посещавам. В нея имаше много хора на моя възраст, а и помлади. Имаше много хора на изкуството и – част от тях – музиканти.

Например – пианистът на Софийската филхармония, цигулари от оркестъра на БНР, музиканти от Софийски солисти ... Беше ми приятно. И Ефи ходеше там. Започнахме да ходим заедно и малко по-късно аз повявях.

Когато Вярата ми стана истинска и силна, реших да се посветя на нея и в момента следвам в богословско училище, което трябва да завърша с магистърска степен. Евангелският богословски институт е висшето училище на протестантите. Католиците не знам дали имат в България такова нещо. Сега вече църквата заема значително място в живота ми. Там аз съм водач на хваление, което вече е свързано с определени отговорности и отнема немалко от времето ми. Отделно – следването. А и освен този институт посещавам и още един – американски, който има филиал в Европа. И там нивото е страхотно. Въобще, богословието в академичния си вид е доста по-различно от онова, което прави попът в селската църква. В България религията е доста принижена, българите все още не са така вярващи и православната църква е доста политизирана.

Това, което свързва Вярата и музиката ми, е фактът, че протестантската църква не е против съвременната музика и даже сега основната ми работа е да правя песни за нея. Такива като "Бира, секс и рокенрол", но не с това послание. Защото животът ми вече е друг. Рокенрол – да, но не удавен в бира и безразборен секс.

Тук аз прекъсвам проповедта на Пеци и му задавам един въпрос, който отдавна напира у мен, защото турнето вече е приключило, а аз съм изслушал 12 пъти "Клетва" с промяната в текста: "Кълна се в Любовта и в Бога", а не "Кълна се в дявола и в бога", както е във филма и в досегашните издания на песента. Въпросът ми, естествено, е: той ли е повлиял на Кирчо да промени текста?

Пеци: Тази промяна в текста на "Клетва" Кирчо я направи наистина по мое желание. Но там има и един абсурд. Не можеш да се кълнеш едновременно и в Бога и в Дявола. Кълнеш се или в едното или в другото. Така – и в двете, обезсилваш клетвата. Има две сили – тъмна и светла. Няма средно положение. И като избираш, избираш едната. Не можеш да си слуга на двама господари и то – воюващи помежду си. Кирчо не се съгласи веднага. Трябваше му време, за да узрее. Много разговори сме водили с него за тези неща. Сега аз знам, че те не са вярващи, а аз съм вярващ. Не мога да искам от тях да мислят като мен, но постепенно намираме общ език. Значи, за този текст си говорим с Кирчо още от 97-ма и сега, преди да тръгнем на турнето, на репетицията той ми показва как е изменил текста. Така вече може да се закълнеш – в Любовта и в Бога. Те са едно.

Групата не прие лесно тази моя вяра. В началото се подсмиваха, после се разтревожиха и, като разбраха, че е сериозно, започнаха да ме изолират. Но ето сега, на това турне, вече се чувствам спокоен. Те приеха Вярата ми като факт и това вече не стои между нас. Те преодоляха онова, което им пречеше. Сега си говорим спокойно за тези неща и даже започнаха да проявяват любопитство и да ме разпитват.

А колкото до клетвата, в Библията е написано, че Христос казва да не се кълнем. Едно време хората са си удряли ръцете и това се е считало за договор. А сега – та подписи, та печати, та нотариални заверки, та поръчители, та гаранции ... И накрая пак някой те завлича.

През тези години Бог се погрижи да имам някакви средства, за да се препитавам. Нямах постоянна работа, но и гладен не останах. Оттук – оттам по малко все капеше. Било концерт, било запис, било реклама, било издателска дейност. Все от нещо идваха пари и оживяхме. Но тези неща все бяха свързани с музиката.

Политическата ми активност е свързана с вярата. Досега аз съм участвал в четири изборителни кампании – две за парламента и две общински. И все от името на Българската християнска коалиция. И това е единствената християнска партия в България.

Европейската цивилизация е подчинена на християнските принципи. От времето на Римската империя до ден днешен. Американското общество – също. Ние искаме да върнем вярата в тези ценности, защото у нас тя е изгубена. Виждаме, че в политиката се участва не за благо на обществото, а за лично благо и много нечисти хора злоупотребяват с доверието на избирателите си. Те са забравили, че не са всемогъщи. Всемогъщ и всевиждащ е Бог. И той вижда какво прави всеки от нас. И другото, което тези хора са забравили, че са избрани, за да служат на обществото, а не обратното. Редки са случаите в световната история, когато вярващ е злоупотребил с доверието на хората. В светската власт това е често явление. Освен това, нека светската и духовната власт си взаимодействат. Това искаме ние. И твърдим, че България е отдавна в духовна криза, която всъщност е предизвикала икономическата. Ако излезем от духовната криза, ще излезем и от икономическата. Лошото е, че мнозина от нашите вярващи, не искат да се докосват до мръсотията на светския живот и не разбират, че с изолация няма да променим света към по-добро. За да го променим, трябва да го докоснем. Няма друг начин. Затова и участваме на всички избори. Е, не можахме в София да вкараме общински съветник, но пък в Бургас и Ямбол успяхме. И там, където имаме общински съветници, отношенията на местната власт с църквата са много добри. Не ни наричат сектанти, общуват с нас и така сме си взаимно полезни. А да наричаш протестантите секта е най-малкото неграмотно. Защото тогава всички американски президенти ще са сектанти, по-голяма част от населението на Северна Америка и голяма част от Европа – също. Самото християнство в началото е било секта от юдеизма.

В тази партия съм от 8 години и съм заместник председател на партията и председател на софийската организация.

В този момент от улицата се чува клаксон, Пеци скача и това май е краят на този наш сериал. Защото преди години започнахме разговорите си с него на същата тераса, в центъра на София, където сега гордо влиза петгодишният му внук – Тошко и важно пита за плувните си принадлежности. След часове тримата ще потеглят за къмпинг "Градина". Разбирам, че синът на Пеци – Мартин, е в Англия и там търси късмета си. Като старо куче оставям диктофона си да записва и така получавам финала на проповедта.

Пеци: Човек често се пита, защо има зло, като Бог е добър? А много от злите неща в живота са наше дело. И всичко това, което аз и близките ми преживяхме, е дело на нас самите. Сами си докарахме бедите, през които трябваше да преминем. Резултатът от развода ми пада върху моя син и Бог не ми е виновен за това. Другото нещо е, че Бог е джентълмен и не ти се натрапва. Ти си го изхвърлил от живота си, тръшнал си му вратата под носа и в един момент, като ти стане трудно, викаш: О, Господи, къде си? Помогни ми!

Българите все още не са истински вярващи. И има много причини за това. Не са само 50-те години комунизъм. Още покръстването ни при Борис е бил повече политически акт, отколкото духовен. Така България е влязла в Европа. Дотогава тя е била варварска сила. Християнството е наложено със сила, а то е доброволен акт. Затова ние все още сме езичници. И се държим като езичници.

Минава полунощ. С Валди и Боби – един от старите, бойни осветители на “Щурците”, който прави цветните магии и на това турне, седим в Хепи-бара пред хотела в Стара Загора и отпусваме нерви и мускули. Концертът на стагцион “Локомотив” е завършил преди половин час и започва една от типичните късни вечери, които завършват някъде след 3.00. Тия двамата са заедно някъде от началото на 80-те и моето присъствие ги стимулира да се впуснат в онази безкрайна игра, започваща с “Помниш ли?”. Аз, като агент под прикритие, не се разделям с техниката си и записвам тази поредица от вълнуващи спомени за пътувания, пазарувания и студувания.

Стара Загора – 21.07.04 – “Happy Grill” в центъра до хотел “Верея”

Валди: Беше някъде 1985-86 г. Нали по онова време се правеха едни такива празници на братските партии и на техните органи, та предстоеше такъв празник в Гърция. И потегляме по линия на ЦК на Комсомола четири автобуса – фолклорна група, “Феротон” – състава на Кремиковци и “Щурците”. Имаше и камион с апаратура. В Солун ще правим голямата пачанга. На открито. Минахме 95 км от София и спряхме да починем в току-що открития нов мотел “Рилци” край Благоевград. Ядохме и пихме на корем – комсомолът плаща. Имаше едни огромни шведски маси. На другия ден продължихме. Минахме границата, стигнахме Серес и спряхме. И пак ядохме и пихме. А даже преди Серес спряхме в едно крайпътно в планината и там ядохме и пихме. Шофьорите не можеха да карат повече от 90 км. Уморяваха се и спираха. И всеки си поръчва какво-то иска – комсомолът плаща. Стигнахме най-после до Солун. Там затворили една улица, където ще правим концерта. Затапили я от двата края и в средата вдигнали сцената. И не щеш ли заплъюща един дъжд ... От два месеца не било валило, но за около 30 минути се изля страхотен порой. Всичко се прибра, ядохме, пихме и се върнахме в София. Даже не си извадихме инструментите от калъфите.

Боби: А, и ни дадоха по 8 долара дневни. А една комсомолка ни заведе в една таверна и като започнахме да поръчваме едни малки шишенца узо ...

Валди: Много хубави бяха тези комсомолски пътувания. Е, Боби, спомняш ли си Фестивал маладжожи?...

Боби: Там беше хубаво, но турнето след това ...

Валди: Дето си продадохте палтата ли, бе?

Те и четиримата си бяха купили едни такива палта – ребена кост, дето тогава бяха адски модерни. Даже и аз имах такова. Четиримата – той, Митко, Пепи и Петко – като отборче. Явяват се на летището с тези палта... Направо щяхме да паднем. Това става на 15 февруари 1986 г. Или 84-та а? Както и да е. Тежко зимно турне. Но още пристигайки във великата съветска страна, те си продадоха палтата и после загиваха от студ. На единия от тях си дадох подплатата на шлифера и той, милият, хогеше само по подплата. И по него се вееха някакви ципове.

Те, милите, непрекъснато правеха някакви търговски операции. Отиваме в Румъния и те купиха по няколко картонци цигари “Кент”, за да ги сменят за злато.

Боби: Митака продаваше маратонки, Пепи – ризи, а аз – такива панталони “ребена кост”.

Валди: Веднъж, спомням си, отиваме в Западните покрайнини – Врабча ли беше, какво ли там някъде, и нашите взели да продават кафе. В същото време, обаче, организаторите на веселбата докарвали от България няколко тира с кафе и продаваха направо от каросериите. Смях!...

Ами концертите в Сибир? Братск е на горния край на Байкалското езеро. Там е най-голямата ВЕЦ в света. Или поне така твърдяха тогава руснаците. А от Братск продължихме за Хабаровск. В Братск ги праскахме като кинопрожекции – от 4, 6 и 8. А в Хабаровск свирехме в 5 ч. сутринта българско време. На 1 март вдигнаха цените за превоз по въздуха и ние си върнахме половината осветление в Москва и в Хабаровск Боби се мъчеше с големите шалтери на театралното осветление. Направо си разкръвяваше ръцете. И там, зад кулисите – тези шалтери и табели. На руски “задник” е задно осветление. “Задник голубой” е задно синьо. Във всеки театър има такива табелки, чинно подредени отзад, където пък има и поне три бюста или статуи на Ленин, нужни за реквизит. И аз бързо се огледах, метнах на врата на бюста на Ленин табелката “задник голубой” и с озъртанката бързо снимах. Или извиках някой да ме снима. Не си спомням, но тази снимка ще я потърся.

Москва. Сутринта, преди с Боби да се наредим на една опашка за “Чивас Регал” по 19 рубли. Оглеждаме се и виждаме нагпис “Каффе”. Влизаме. Кафе там никога не се е продавало. Има един тезгях, зад който стърчи сравнително млад, но вече плешив юначка, който ни отправя мигновено поглед на познавач на човешката душа и желания. До него – гора от 50-грамови чашки с високо столче, които той взима с обиграни движения, резвайки си пръстите между столчетата. Сещаш се. Взима колкото е нужно в момента. И с обигран жест ги налива от бутилка “Столична”. Там не можеш да пиеш 100 грама, затова пък можеш да пиеш по 50 колкото искаш. Това е сутринта към 10-11. Ние влизаме, за да закусим, защото пише “Каффе”, но, както разбра вече, там кафе няма. Има само водка и някакъв странен сок, да кажем – от мушмули. И бутерброт, както пише – едни такива малки хлебчета, намазани с масло и отгоре – телешки салам. Ние гледаме и той ни гледа. А там е като на бензиностанция. Няма столове. Влизат разни – кой с пазарска чанта, кой с куфарче, нареждат се до тезгяха, взимат, пият и излизат. Ние си взехме по две-три такива бутербротчета и по един сок от мушмули, застанахме до една масичка – тия високите масички за правостоящи и гледаме. Опашката върви агски бързо. Всеки с точни пари и кой две, кой три. Онзи слага чашките върху чинийка. В друга чинийка се слага едно такова хлебче с телешкия салам отгоре. Мужикът взима двете чинийки, поставя ги на масата пред себе си, протяга ръка и взима първата чашка. Въздържа дълбоко и прас. Протяга ръка, въздържа и – прас втората чашка. Ако има трета – и третата. Взима хлебчето – хам наведнъж и се резва навън.

А като започна антиалкохолният режим на Андропов и после на Горбачов, това кафе вече го нямаше. Бяха го заковали с кръстосани дъски. А опашките за водка бяха като пред мавзолея. Но вървяха много бързо. Всички с точно пари и всеки знае какво точно ще вземе. Няма това-онова. И като няма водка, няма опашка. Такива френски коняци по 35 рубли никой не ги пие там. Ами “Чивас Регал”? Аз пълня един сак с “Чивас”, защото си давам сметка, че това ще е най-ниската цена, на която през живота си ще мога да купя от това прекрасно уиски. И това няма да се повтори. Никой не обръща внимание на това питие и аз влизам вътре и казвам 6 бутилки по 19 рубли. Взимам ги и веднага един руснак се лепва за мен и пита: “Что это?” Аз отговарям: “Уиски”. “Скоч уиски?” “Да.” “А хорошее?” Аз му викам: “Чуть-чуть.” Хайде де, ще му отворям очите, та следващия път като дойда, да няма за мен. А “Тийчърс”, “Джони” и другите уискита бяха по 12 рубли.

А момчетата от екипа какво ли не купуваха. На мен по едно време ми писна да влача някакви уреди, техники и какво ли не, които не съм купил и нямат нищо общо с музичирането. Мотопеда на Жоро го качвахме и сваляхме от самолетите през цял Сибир,

до Япония и обратно. Ама накупили – телевизори, лодки, акваланги. Ами онези, дето си бяха купили лодка с мотор, но единият купил лодката, а другият – мотора. И май никога после не се събраха, за да обединят покупките си. Или май – веднъж в Панчаревското езеро. И купуват, купуват ... Защото евтино. Даже Жоро си купи акваланг, дето никога не ходи на море.

Но все пак не бяхме като бигбенда на Вили Казасян, който се събира след турне на една от московските гари за окончателно отпътуване. Какво се е събрало на тази гара? Телевизори – ясно. Мотопеди – ясно. Това не може да ни учуди. Но какво се случва в хотел "Украйна" преди това? Влизат носачи с нещо като персийски килим, навит на руло. А хотел "Украйна" е един от онези символи на величие, дето фойето му е колкото Манежния площад. Влиза първият носач, влиза вторият, третият ... Когато влиза последният, първият вече е в дъното на фойето. Какво се оказва това навитото? Огромен екран за широкоформатно кино. Купил го Божан – китаристът на бигбенда, защото било много евтино. Явно някой отговорен културтрежер в определен момент е имал нужда да си купи и е продал социалистическата собственост. Барбар с киномашината.

Мили спомени. Смях, смях ... А после, като реших все пак да си поръчам вечеря, се оказа, че кухнята е приключила.

Седмица по-късно, в Перник, седим с Пеци, Валди и Кирчо в една механа, с намерението да вечеряме преди концерта. Няма много хора. Отвреме-навреме някой стрелка поглед към нашата маса, но – нищо притеснително. До момента, в който с найлонова торба в ръка и микрофонна стойка в другата, до масата ни с леко моряшка походка не се доближава един връстник на революцията и очевидно колега – музикант. "А – изскърцва той – някой ми е седнал на масата." Ние го поглеждаме с явно неудоволствие и той разбира, че не сме поели шегата му. Заема стойка на устойчиво равновесие и започва отново: "Щурците", а?! Много ви обичам. През 86-та ви организирах концерта в културния дом. Вие не се притеснявайте. Аз съм ръководителят на оркестъра в тази кръчма и сега идваме от сватба. Ей, веднъж в София правихме една сватба в Новотела и един от вас свири там. Ама сега не го виждам." В този момент Кирчо се палва и заявява категорично, че някой от "Щурците" не е свирил по сватби. Онзи обаче държи на своето и иска да ни убеди, че отсъстващият в момента Жоро Марков в свободното си време свири по сватби на китара. Спорът продължава петнайсетина минути и се разбираме, че той ще ни се обади, за да ни покаже снимки. Разделяме се с взаимна любов и благословии: "Да сте живи и здрави в името на Отца и Сина!" "И Светия Дух" – добавя Пеци. Този канонически диалог се повтаря три пъти. Капелмайсторът се оттегля с поклони, а Пеци въздъхва и припомня една от емблематичните истории за битовите измерения на музикалните предпочитания.

Пеци: За повечето хора ресторантът е място, където те отиват да се забавляват, а за нас това е място, в което се храним след концерт обикновено. И така е било години наред по онова време, когато правехме по над 200 концерта годишно. И защото се налагаше да се храним по ресторанти, все така ставаше, че някой идва да изрази уважението си към нас. А българинът като че ли не познава друг начин за израз на уважение, освен черпенето. Е, имаше и хора, които просто се спираха до масата ни и казваха, че се извиняват за безпокойството, но искат да ни благодарят за прекрасния концерт и си отиваха. Но имаше и други, които поръчваха питиета и идваха да си ги пием заедно. А ние не пием. И като му кажеш, че не пиеш и му благодариш учтиво, той започва да те гледа накриво, защото това за него е лична обида. Освен това, гледа го целият ресторант, а той кой знае какво е казал. Примерно, че ни познава от

геца или че сме си първи приятели и изведнъж ние отказваме да пием с него. А може и да е разказвал, какви страхотни пиячи са "Щурците" и как навремето заедно сме се напивали ... Та напълно разбирам, защо около звездите в Америка има бодигардове. Една история е много показателна. Отпреди близо 30 години. Малък провинциален град, в който направихме два концерта в един ден. След втория отиваме в ресторанта да вечеряме. Ресторантът в града – един и там – цялото градско войнство. Няма къде да седнеш. Е, нас прави няма да ни оставят, но и на мира няма да ни оставят. А ние трябва и да останем да спим там, защото окръжният град е далеч и вече е доста късно. И в този момент идва едно младо момче със съпругата си, били на концерта – наши почитатели, и ни кани в къщи. Поне на спокойствие да хапнем и да се почерпим. Ние по принцип не приемаме подобни покани, но момчето изглеждаше много прилично и кандисахме. Отидохме у тях. Голяма къща с голям двор. Момчето изчезна някъде, като преди това каза: "Заповядайте, чувствайте се като у дома си." И ни остави в нещо като механа. И докато се чудехме, къде е изчезнал, отгоре се чу някакво трополене, крясъци, писъци ... Появи се изведнъж булката и се разкрещя: "Помощ, разтървете ги! Те ще се убият! ..." И ние се шашнахме. Оказа се, че къщата е на родителите на момчето. Като ни видял, баща му казал, какви са тези рошльовци, които ми водиш и веднага да ги махаш от къщата ми. Малкият се опънал, бащата извадил пушката и нещата тръгнали на кръв. След този случай вече твърдо си казахме – никакви гости! И го спазихме. А този случай беше в началото на кариерата ни. Имам предвид – втория период – с Жоро и Валди.

Кирчо закрива вечерта на спомените с красноречив жест към сервитьорката, която след минута донася сметката и малко по-късно ние крачим по вечерните пернишки улици към буса, който ще ни отведе до поредния стадион, голямата сцена, светлинните илюминации на Боби и публиката, която пее с любимата си група.

Помните ли тази броилка? Ако я помните може да я продължите с: "... и българи във тях". При тези българи, напуснали родината си скоро или преди десетилетия, при онези, които са се родили далеч от България, но не са скъсали пъпната си връв с нея, отиват героите на нашата история на няколко пъти през последните десетина години.

За някои от тези пътувания помолах да ми разкаже Валди, тъй като знаете, че той е най-сладкодумен и неговите разкази са като холограми – потъваш в тях и а-а-а да докоснеш спомена. Това потъване осъществих в хотелската му стая във Варна, часове преди концерта на градския стадион. За няколко часа живях в две истории. Първата е нещо като съвременен кавър на Алековата

До Чикаго и назад

Валди: Това става през април 2000 г. Кирчо беше направил връзка с един българин от Чикаго - Стефан Димитров (да не се бърка с композитора!). И той пое инициативата да организира турне. Нашето условие беше, да се осигури пътуването на жените ни и на Сашко Коев като озвучител – значи общо девет души.

Прелетяхме океана с Чешките авиолинии и, тъй като имаше някакво закъснение, в самолета си отворих една от няколкото бутилки гроздова, които носех със себе си, естествено с медицинска цел, и бях изпил около 200 гр., което означава, че в бутилката имаше още половин кило. При това положение в раницата си имах две-три бири, които ми останаха от предишната нощ в Прага, където се запихме с един варненец, женен за чехкиня, една неначената бутилка ракия и една начената. Основното количество ракия го бях маскирал под формата на ябълков сок в пластмасови бутилки и го бях подредил в основния багаж.

Другият багаж – инструменти и т.н., беше заминал по-рано като карго. Там само ба-
рабаните на Жоро тежаха повече от сто кила, а изпратихме и 500 диска и 50 книги
от тази – твоята. Всичко продадохме, тъй че в Америка има поне 50 семейства, кои-
то притежават книгата ти.

Та, кацаме ние в Ню Йорк и трябва веднага да сменим самолета за Чикаго. На мит-
ническата контрола, обаче, пускам си аз раницата на скенера и две дебелогъзи негър-
ки веднага ме отбиха от опашката. А ние закъсняваме и до полета остават 20
минути. Отвориха раницата, извадиха бутилките и казаха: "Тази, отворената, не
може." "Ама защо не може?" "Не може и край!" Обяснявам, че отворената е същата
като другата – затворената. "Не може отворена бутилка и край. Никакво чувство за
хумор, никакви закачки. Аз обаче не се давам и ги питам за основанията да ми спрат
бутилката. Накрая те не издържах и ми казаха: "Добре, опаковайте я подходящо."
"Какво значи подходящо", питам? Оказва се, че трябва да отида до опаковъчницата
на "Атлантик Еър Лайнс", която е на два етажа и четири преки от мястото, където
съм и аз хуквам като отвързан. Останалите вече са влезли, а аз тичам, за да си спа-
ся половината кило ракия. Стигам до мястото и казвам на една красива, усмихна-
та опаковачка: "Ето, дръжте това шише и го опаковайте подходящо." Тя ме поглежда
недоумяващо и ми казва: "Не мога." "Ама как така не можете, на мен ми казаха, че
вие всичко можете." "Не мога да го опаковам"- усмихва се тя. - "Единственото, кое-
то мога да направя, е да ви пазя шишето една седмица." Да, ама ние ще се бавим по-
вече, страдам вече аз. "Тогава нищо не мога да направя." И така шишето отиде в
кофата за боклук. Не го надигнах, защото там камерите те гледат отвсякъде, а и по
принцип е по-съдно да носиш неопаковано шише. Тъй че, метнах го в кошчето и вля-
зох в залата за нашия полет, при което разбрах, че ще трябва да чакаме два часа,
тъй като предишния сме го били изтървали. Ако знаех, щях да си задържа ракията и
да си пийна част от нея на завет в тоалетната например. После, като пристигнах-
ме в Чикаго и започнаха срещите ни с българите, разбрах, че при тях навсякъде има
ракия. Е, не беше толкова хубава, но имаше.

А когато ни посрещаха на летището в Чикаго и чакахме да ни вземе някаква кола, за-
белязах, че 80% от колите, които спираха и взимаха пътници, бяха от онези лимузини,
гето са срязани в средата и са удължени, коя с 6, коя с 8 метра. Те бяха толкова мно-
го, че имах чувството, че въртят някъде наблизко и минават пак. Тогава забелязах, че
това всъщност не е някаква определена марка кола, а са най-различни марки и там,
някъде, има завод, който осъществява процедурата по рязането и наставянето. Реже
се зад предната седалка и се наставя и преоборудва. Има два вида оборудване – ед-
ното е на редове, а другото е като полугеврек. Винаги – с барчето, с двата монито-
ра в двата края... До шофьора няма седалка. Това място не се използва. И,
естествено, за нас спря също такава и се метнахме всички.

Настаниха ни по квартири при българи. Впрочем, ние бяхме три семейства при един
българин – Ричи – експерт счетоводител, избягал още през 68-ма. Той беше слушал за
"Щурците", беше слушал и наши записи, но не ни беше виждал и още като разбрал, че
ще идваме, заявил пред Стефан Димитров желанието си да приюти три семейства.
Кирчо, Весето и Сашко Коев бяха при брата на Стефан, а ние останалите – при Ричи.
У тях изпих първата си ракия на американска земя. При това – с българска салата.
Ричи доста време е бил много откъснат от България, защото той си е невъзвраще-
нец. Едва след 1990 г. започва да си идва и сега има доста по-добра представа за Бъл-
гария. И е адски любознателен. Исква всичко да научи. Той беше изумен, че ние не сме

Кирчо и Весето разглеждат Чикаго

милионери. Той знае, че всеки, който продава над 100 хиляди от всяка плоча, е милионер. И гледаше с известно недоверие, като му разказвахме за какви пари сме работили тогава. Не можеше много да го схване. Някак си всичко това не се връзваше с логиката, на която го бе научила Америка. Същото това изражение съм виждал преди години, когато у нас са идвали чужденци от Запада и са виждали, как живее един български хирург и нещо не им се връзваше с представите.

Ние бяхме 6 души, но някак си незабележимо се настанехме в тази къща. А там имаше и други хора – жена му на Ричи, един голям син от предишния му брак, едно малко дете, родителите на жена му ... През цялото време, обаче, не си спомням да съм се сблъскал с някого по бани, тоалетни и пр. Ричи беше прекрасен домакин, въпреки че за него това беше най-усилното време – април, когато се подават данъчните декларации и той оправяше бакиите на половината българи в Чикаго. И там до 15 април се подават декларациите. Та бяха едни безкрайни вър-

волици от българи, на които той трябваше да попълва декларациите. Разбира се, съвсем честно и почтено, като ги съветваше, как могат да икономисат от данъците, но не и как да скрият или да излъжат. Това беше постоянното му мото: В Америка, ако работиш честно и почтено, и си трудолюбив, няма начин да не живееш добре. И той живееше много добре.

Концертът ни в Чикаго беше в една много луксозна, но не особено пригодена за рок концерти зала. Там има много такива зали от Вариететен тип. Беше с едни големи маси за по 10 души. Впрочем, имаше точно сто маси за по 10 души – значи 1000 места. Казваше се "Кристал Палас Хол", но в коя част на Чикаго е, не знам. Билетите бяха по 50 долара, което е цената на билет за Мадона на стадион. До последния момент Стефан твърдеше, че билетите са по 25 долара, но ние разбрахме действителната цена от Ричи и жена му, които, както се досещаш, си бяха купили билети, без даже да се опитат да трампят гостоприемството си срещу безплатен вход. А ние седяхме 6 дни у тях на безплатна издръжка и разходки, и какво ли не още!... А Стефан отгоре на всичко им взе и 150 долара за три билета.

А цената беше наистина безбожна, защото имаше хора, които са готови да прекосят два щата, за да дойдат да ни видят, но това означава бензин, преспиране и отгоре на всичко - 50 долара за билет. Е, малко много! Все пак, българите не са най-богатите хора в Америка. Да не говорим, че там парите имат стойност. Тук един лев може нищо да не е, но там един долар си е пара. Можеш да си купиш маса полезни неща за един долар. Има магазини, в които продават стока за по един долар, в които има доста интересни неща, а не само боклуци, както тук.

Както и да е, в залата се събраха към 750 души. Кое то значи, че само от първия концерт Стефан Димитров е изкарал повече от 35 хиляди долара, с които покри всички разходи по пътуването и престоя ни в Америка. Впрочем, не само покри, а и му останаха доста парички. Всичките ни самолетни билети – до, във и от Америка струваха около 9000 долара, каргото – още 1000, а разходите по настаняването ни в 80% поеха българите в различните градове, където отсядахме. В Ню Йорк например само Кирчо беше в хотел в Манхатън за 120 долара на вечер. Представяш ли си?! В Манхатън – центъра на Ню Йорк – 120 долара! Едни други българи, разбрах, че са били в "Хилтън" в Ню Йорк за 150 долара. В софийския "Хилтън" няма стая по-евтина от 240 долара! Направо ги надминахме американците!

Та, в Чикаго гостувахме и у поп Груьо, който е от Максимовия синод. Другия синод не видяхме. Те не дойдоха на концерта. Та поп Груьо венча Жоро и Шошо, защото те нямаха църковен брак. Ние с Доли, защото имаме, им бяхме кумове. Имам снимки. Церемонията той я направи безплатно, а и два пъти бяхме на гости у тях. Наистина, беше по време на Великите пости и затова имаше само такива неща, като сьомга, черен хайвер, пъпеш, дини... Уиски, водка... Такива неща имаше. Скромно.

Поп Груьо имаше тогава 25 трака – камиони. Хубав бизнес. И шофьорите му бяха все българчета. Та, имало е предишната година такъв случай. Разказаха ми го едни наши младежи – българчета. Точно по време на великденската служба, когато той обикаля църквата, му звъни мобилния телефон. Той спира и провежда десетминутен разговор с някакъв закъсал шофьор. След което отново грабва кандилницата и продължава да обикаля. Бизнесът си е бизнес.

Жоро си чеса там крастата. Кара лимузина, кара и трак. Попадията се скъса от танци. Имаха голям син, който също участва в бизнеса. Един не се оплака. Всички българи, с които говорихме там, виждаха светлото бъдеще. Имаше петима, които бяха минали през блатата по мексиканската граница, за да влязат в Америка. Та ги усетили, осветили ги, както са си в блатото и им заповядали да излязат. Нашите казали: "Елате вие при нас" и онези не влезли. Тогава нашите се пръснали и двамата от тях стигнали до Чикаго. Имали сборен пункт – Чикаго. Другите се добрали след три месеца. Та имаше много мили срещи. Даже ни возиха с един джип, удръжен по същия начин като лимузините. Там видяхме Оги Цолов и китариста на "Фактор", които веднага ни заведоха в една българска пицария, която се казваше, кой знае защо "Мона Лиза". И ни черпиха с прословутата бира "Буг-Вайзър", която не препоръчвам и на най-големия си враг. По-гадна помия от това нещо съм пил само в Съветския съюз.

В Чикаго направихме един концерт, в Лас Вегас – 2, защото мястото беше малко и не събираше всички желаещи.

В Лас Вегас пак бяхме на гости на Варненци – Тихомир и Марица – музиканти, които са пътували по Скандинавия и накрая стигнали до Америка. Те държаха едно кафе, което се казваше "Верди" и всъщност беше пицария. Та там направихме два концерта пред най-простоватата публика, защото във Вегас всички са обслужващ персонал. Всъщност, там няма други. Затова българските актриси са крупната. Ваня Цветкова не дойде на концерта ни. Никакъв познат не дойде. Само един приятел на брат ми, който се появи със същата такава лимузина – бяла, и каза: "А, Валди и Доли – при мен." Той пък беше завършил ВИТИЗ – режисура, и там работил малко в телевизията, но в този момент вече просто караше лимузина. И докато бяхме там, той си беше изключил служебния телефон, за да не могат да го викат на поръчки.

А Лас Вегас е страхотна работа! Аз винаги съм си мислил, че това е една кичозна бутафория, но той се оказа много здраво построен. Всъщност, всичко онова, което копира Европа и другите цивилизации е умалено три пъти. Всичко – Айфеловата кула,

пирамидите, Сфинкса ... В този смисъл, той е един образователен град. Неукният американец, дошъл във Вегас да похарчи няколкостотин долара, както си се разхожда, научава нещо за историята на света. Влиза например в казино "Венецианеца" и вижда канали, като във Венеция, гондоли, гондолиери, които пеят баракароли. Характерно е, че небето е ту слънчево, с малки перести облачета, ту звездно, с голяма златна луна. Режимът на ден и нощ там се сменя по-често. Та, има един случай с мои приятели – Иво и Нелката, дето тя играла, играла, а той се прибрал по-рано и заспал. Та, когато тя се върнала в стаята и дръпнала завесите на прозореца, възкликнала: "Я-а-а, пак са сменили небето!"

"Парижанина" например. Там – Триумфалната арка, Айфеловата кула, Марсово поле, а вътре – един миниатюрен Монмартр – с всички точно копирани сгради, известни местенца и с художниците, които рисуват и ти правят моментален портрет. Даже има един с едно френско акордеонче, който свири и пее френски шансони. Облечен както си трябва – барабар с гарсонетката. Наближаваме го ние и изведнъж той спира песента и възкликва: Я, "Щурците"! Какво правите тука, бе? На прекрасен български. Та се оказа, че много нашенци си изкарват прехраната в Лас Вегас като част от миманса. Но не е само там. В Лондон повечето от живите статуи се оказа, че са българи. Та, в Лас Вегас бяха най-малките концерти и местният организатор беше инструктирал публиката, да не ни замерва с пачки от по един долар, както било обичайно при концертите на попфолк звездите. Тим – местният организатор, прие при себе си Пеци и Жоро, ние с Доли отидохме при този приятел на брат ми, а Кирчо – в апартамента на един българин, който не беше тогава там, но като разбрал че идваме, беше оставил ключа си, да ползваме апартамента му. А Тим живееше в един квартал – специален. С ограда, с бариера, охрана, басейн... Та направихме два концерта и разгледахме каквото можахме. А там има наистина много за разглеждане. Кеф ти – Везувий, който изригва на равни интервали – с лавата, саждите, мирзамата на сярата ... Кеф ти "Островът на съкровищата", където се бият английската флота срещу пиратските кораби. Истински воден басейн с истински кораби и истинска битка. Единият кораб плава, другият е неподвижен и в един момент единият е потопен и си потъва. От мачтите във водата падат матроси, корабът се накланя и постепенно потъва. После водата се оттича някъде, корабът се вдига и след час и половина представлението започва отново. Помещенията в пирамидата са много интересни, защото са с някакви стени, които не са под прав ъгъл.

Струва си да се види този град. Плюс това говорят, че е един от най-евтините градове. Там например няма платен паркинг. Има всякакви паркинги – многоетажни, подземни, надземни, земни и никой от тях не е платен. Казината са безброй и не е задължително да играеш, като влезеш вътре.

Времето беше много приятно, защото там е вечно лято. Ние излетяхме от Чикаго на лек снеговалеж и пристигнахме във Вегас на 32 градуса.

В началото свят ни се зави.

Доли, Весето, Шошо и Ефи - щуркини на трамвай

После – един много кратък полет до Ел Ей. Хотелът ни беше в Санта Моника – една от приятните части на мегаполиса. Нямам представа колко е дълъг, защото цялото пространство до Сан Диего се запълва със строежи и май там всичкото е един град, който е дълъг 250 км. Има такива номера на къщите като 18458. Там се разходихме по "Родео Драйв" за изумление на живеещите, тъй като човек, който ходи пеш там, е или луд, или престъпник. От колите ни гледаха с адско учудване. Едни такива широки, хубави тротоари, но никои не върви по тях. И не паркират отгоре.

Там видяхме Тенко Славов, който станал брокер и играе по Интернет на борсата. Видяхме и други българи – актрисата Мариана Димитрова и мъжа ѝ – Игор, който си работи същото като в България – психотерапевт, а и тя си работи същото – актриса. Те ни поканиха, но ние не успяхме да стигнем до Сан Диего.

В Ел Ей концертът ни беше в едно много хубаво и луксозно място. Билетите бяха малко по-евтини – 45 долара. Имаше и кетъринг, без пиене. Някакви хапки. Някъде в Санта Моника беше. Румен Петков – аниматорът, който работи за "Уолт Дисни" и има собствени филми, дойде със съпругата си. Има и българи, които работят това, което са работили и в България. Но са малко.

Оттам отидохме да направим концерт и в Сан Франциско. Не в онази част на града, която знаем от филмите, а в една друга, до която се пътува с метрото. То не е и метро, а някакъв влак, който ту слиза под земята, ту се качва над нея и пътува час и половина.

Прочутото трамвайче струва 12 долара за цял ден и се возихме във всички посоки. И в края на линията няма ухо, а един дървен кръг, върху който стъпва и се върти на ръка, за да обърне посоката. И чакаш един час, докато това се случи. Но пък изядох едно кило сладолед. Адски вкусен сладолед, на който не му запомних марката, защото беше много сложна – от две думи и с едни такива скандинавски букви с точки отгоре. Жена ми отиде до супера за 15 минути и се върна, разбира се, след два часа и половина, като донесе и една кофа от този сладолед. Това, вика, била най-малката опаковка. И аз го сложих в чантата и през следващите два часа и половина го изядох. Той не се размрази.

Та, там някъде, докато чакахме трамвайчето да обърне, дойде едно негро с един огромен шпертплат и един от тези касетофони, дето ги знаеш от филмите за Южен Бронкс, пушна си музиката и започна да танцува нещо средно между степ и акробатика. И събираше пари. Интересното е, че там видяхме най-различни начини за крнка-не на пари, но всички те бяха съпроводени с полагането на определено усилие. Обикновен просяк не видях. Опитват се да те разсмеят или да те развълнуват, но ви-

наги правят нещо и чак след това ти искат пари.

Минавайки покрай един храст, зад него изведнъж изкочи една боядисана негърска глава, каза "Бау!" и подложи една картонена чаша. Наистина стресна жените. Друг беше седнал на плотта на един неработещ павилион и на един картон беше написал "Защо да ви лъжа? Искам една бира." Полагат усилия – ако не физически, интелектуални. Има много улични музиканти и си свирят точно онези парчета, които ние свързваме с града – "Saint Francisco Nights" или "Масачузетс" и подобни. Не чухме местната чалга в какво се състои. Разходихме се по прословутия мост, снимахме с Варю, "Алкатраз" – не успяхме да отидем до него.

Та, там ни бяха организирали концерт. Местният организатор беше някакъв Майлс, но на практика ни посрещнаха Данчо – барабанистът на "Фактор" и Славея – жена му. Страхотни бяха. В къщата си са направили частна детска градина. В двора им се разхождат сърни. Не техни. Просто там няма дувари и сърните си минават от двор в двор.

В Сан Франциско спяхме първата вечер в "Хилтън", а другите две – в друг, по-евтин хотел.

Там, както често се случва между българи, се появиха някакви разногласия между главния организатор Стефан Димитров и местния организатор – Майлс. Скараха се съвсем по нашенски, естествено – за пари и някои американци гледаха тази картинка вероятно с пръст на бутона за избиране на 911 - телефона на полицията. Нещата бяха почти до бой. По едно време Киро отиде да ги разтървава, но сам се разпали и целият почервения. Идва Весето и вика, Кирчо ще получи удар! А тези, които всъщност бяха организирали концерта – Данчо и Славея, вече ни чакаха у тях и бяха наредили една разкошно трапеза. В края на краищата всичко изведнъж утихна, когато Кирчо каза: "Добре, ние се отказваме от хонорара си." Кавгата изведнъж спря и всички отидохме у Данчо и Славея. И там, гледам, онези, които до преди малко щяха да се изколят, седят в един ъгъл, пият си кротко ракията и си говорят нещо.

На връщане от Сан Франциско до Лос Анжелис, защото самолетните ни билети за Ню Йорк бяха оттам, минахме по прословутото шосе № 1 през Монтерей, улица "Консервна", невероятното градче Кармел, където Клинт Истууд е бил кмет. Там за първи път чух руска реч омайна сладка край един телефон, до плажа. То беше едно такова

Шурци на Тихоокеанското крайбрежие

захаросано градче, с едни къщички като от шоколад и захарен сироп. Невероятно умилителна гледка – като в приказката за Хензел и Гретел. Един прекрасен плаж ... Кварталът с богаташките къщи, който се нарича "Сеуънтийн майлс" и в който за да влезеш и да прекосиш тези 17 мили, разглеждайки къщите на баровците, трябва да си платиш. Оказа се, че трябва да платим около 90 долара и ние се отказахме. Ега ти богаташите, които ти искат пари, за да им видиш къщите!... А може би те и затова са богаташи.

Бавно и подробно се завръщаме към Ел Ей и се канехме на следващия ден да отидем до Сан Диего. Защото всички знаехме, че летим за Ню Йорк на 20-ти, петък. Добре че по едно време Жоро погледна билета си и каза: "А бе, пичове, вие знаете ли, че 20-ти е четвъртък?" "Не може да бъде!" – отговорихме ние. Но бе точно така. И ако Жоро не бе погледнал билета си, щяхме да имаме доста неприятности. Както и да е. Събрахме си багажа и на следващия ден прелетяхме Америка от Запад на Изток. Летяхме пак над Големия Каньон и над онзи адски голям язовир на Колорадо. Неопикуема красота. После започват средните щати, които са огромна скука – едни ниви, ниви и ... ниви. Докато се мръкне и кацнеш в Ню Йорк.

В Ню Йорк си направихме снимка на Близнаците. Тогава още ги имаше. Там, докато чакаш за асансьора на единия Близнак, ти правят снимка и после, като слизаш, ако искаш, си я взимаш. Струва 12 долара. Направо ме заболя сърцето тогава, но добре че я взех. Снимахме се с Доли и Сашо Коев. Те ми я дават в една папка, със снимка на Близнаците и изгледи от терасата на единия към четирите посоки на света. Качваш се на върха на онзи Близнак, на който нямаше антена. Бяхме на "Рибния пазар", който е от другата страна - Бруклинският мост. На "Импайър" не се качих.

CONCERT
Saturday – April 22
at
BOHEMIAN HALL
 (29-19 24th Avenue, Astoria)

30 години

MECHANATA
 New York

\$ 25
 In advance

\$ 35
 At the door

TICKETS ON SALE AT
 MECHANATA
 479 Broadway NY, NY
 (212) 625-0951

Валди, Валери Миловански и Пеци -
 в Ню Йорк

Ние свирехме в Куинс. В една чешка зала – бирария. Голяма като физкултурен салон и с голяма, вкопана сцена. Имаше и голям двор. Идеята на Стефан беше да свирим в двора, където имаше барбекю и можеха да се съберат и повече хора. Но температурите изведнъж паднаха до 10 градуса и беше невъзможно. Не можа да стане в мащабите, в които ни се искаше. Щеше да стане страхотно. Първо бяха наредили уредбите на двора, но се видя, че е вледеняващо. И направихме допълнителен концерт.

В механата BG, която е на "Бродуей" и "Канал Стрийт". Входът ѝ е от "Бродуей" и има огромни сенници – трикоълори. Шопска салата и българска ракия – колкото искаш. Един Сашко, при когото ние с Доли спяхме, от Бруклин, той я държи тази механа. На 32 години беше. Разказа ми как се разговаря с митничари там. По повод някакви дискове е трябвало да проведе разговор с митничар. Разговорът е като в затвора. През стъклена преграда, с телефонна слушалка. И всичко се заснема. Ако искаш, дай му покуп. Опитай!

Този Сашко беше много яросан на главния организатор и като дойде време за плащане, непрекъснато го пердашеше през ръцете. И му вика: На Валди и Доли ще дам парите, които им се полагат за хотел, заради неудобствата да спят в моето жилище. Ега ти неудобствата! Стефан успя все пак да спечели парички от нашата слава, но после някой ми каза, че ги е прахосал за три дни в Лас Вегас, защото бил и комарджия.

В Ню Йорк се видяхме и с Христо Етрополски – саблъора, който е три пъти носител на Световната купа. За разлика от Жорж Ганчев, който бил световен шампион за професионалисти, каквато титла няма. И Валери Миловански се появи и подари на Пеци един кейс за Фендера, защото неговия го бяха смачкали Чешките авиолинии. Това в Америка просто не може да стане. Там като се появяха нашите инструменти, им се връзваше една червена панделка, което означава – специално отношение при товарене и разтоварване. А като се появяха на лентата, момчето, което ги разтоварва в количките, спира лентата, взима китарата внимателно, поставя я в количка, без нищо друго върху нея и тогава чак отново пуска лентата. Това може би се дължи на плащането на големи суми на застрахователните компании за повредени музикални инструменти, но имаха специален подход. Не е важно, как се е стигнало до него, важно е, че го има. А в Съветския съюз, спомням си, просто отваряха търбуха на самолета и багажът падаше от три метра височина върху наредени отдолу автомобилни гуми. "Тангра" веднъж си бяха изтървали всички концерти в Ленинград, защото като отворили калъфа на пулта, всички копчета от единия край били като пулове за табла. И Милко и Косьо – с поялници в ръце в хотелската стая – три дни.

От чисто техническите неща си спомням, че се оказа напълно безмислено да влячим барабаните на Жоро, защото за багаж платихме повече, отколкото струва един комплект там. И Българският център щеше да си има барабани. Стефан, обаче, явно не смята добре по всяко време. А аз пък през цялото време свирех без стойка за синтезатора, която струва примерно 17 долара. Поставях го върху какво ли не. Спомням си, че свирех върху хотелска масичка за сервиране. На колелца и с перденце отдолу.

Та, в Ню Йорк, както ти казах, направихме и втори концерт – в BG-механата. И, след като бяхме обиколили вече Щатите, най-после видяхме хубави жени. Българки! Не говоря за тези, които идваха по концертите ни. Просто влизаме в едно заведение и виждаме хубави жени. Млади и хубави, при това – българки.

Кръстосахме Ню Йорк, колкото можахме за краткото време, но имаше моменти, в които в метрото, освен нас нямаше други бели хора. Но ми направи впечатление, че на

Всички обувките им са чисти и лъснати. Бре, викам си, не вярвам цялото население на града да си лъска обувките при уличните ваксаджии, които са много, но все пак... И изведнъж разбрах по моите собствени обувки – в Ню Йорк няма прах. Няма прах, който, като завали, да стане на калчица. Завалява гъжд, тротоарите стават мокри, цапаш тук-там по локвите, спира гъждът, изсъхват обувките ти и по тях няма петна. Това е. Впечатли ме и фактът, че стоя на едно кръстовище, покрай мен минават хиляди коли и не усещам миризмата на изгорели газове. Не ми е трудно да дишам. Може би през април градът се проветрява. Не можеш и да разбереш, къде се строи – всичко е опаковано. Видях как чистят сградите. Там има едни такива опушени, черни сгради от времената, когато всичко е било на въглища. Даже метрото е било на въглища. Та, гледам върху фасадата на една сграда нещо като фургон или като гъсеница – напреко по цялата ширина, и от него излизат някакви гофрирани тръби. И това нещо слиза по релси надолу много бавно. Седи по два-три дни на един етаж. Но като слезе надолу и там, където е било, сградата вече е бяла. Или бананова. Или кремава. Новобоядисана. Навън обаче нищо не излиза. Как чисти, какво четка, къде го изсмуква не е ясно. Вижда се ефектът и никакви замърсители.

После ни взеха с три коли и ни откараха в Бостън. Български студенти от Масачузетския технологичен институт – прочутия МТИ, и там видяхме друга Америка – WASP – бели и добре възпитани протестанти. Прилича много повече на Англия. Бостън просто е нещо различно.

На път за Бостън прекосихме щата Масачузетс и видяхме най-голямото казино в света. То се намира в индиански резерват, защото в резерватите не се плащат данъци. Видяхме как живеят индианците – в много големи къщи с градини и по няколко пикапа пред тях, с доживотна пенсия и без никакви грижи. Като компенсация за отнетите им земи.

Концертът ни беше в института, в една аула и там може би имаше най-много американчета. След това ни заведеха в една от кръчмите на Харвард. Посетихме Бар „Наздраве“, където е истински бар и после са направили декора в студиято. Барът е точно така, както си го знаеш от филма.

Киро: Точно на път за Бостън, по желание на Кирчо спираме в Мак Доналдс – един огромен, крайпътен. Вътре – само едно негърско семейство. И ние – 12 души, направихме опашка на една каса. На никой не ми направи впечатление. Другите гледат и никой не те вика да отидеш на друга каса, за да не чакаш. Гледат тъпо и работи само една. Тъмнокожият персонал не се трогна от това, че 12 бели са се наредили на една опашка. Аз бях пръв и понеже никога нищо не ми е харесвало в Мак Доналдс, се чудя какво да си поръчам. Изведнъж се сещам, че там правят прословутия ябълков паи и си поръчвам. Негърката зад касата ме поглежда и вика: „Няма.“ „Не може да нямате ябълков паи“, казвам ѝ, а тя: „Няма.“ А зад гърба ѝ метър на метър – светеща реклама на ябълков паи. Повтори ми го строго няколко пъти и аз си поръчах някакъв мус, който не изядох. След мен – Пеци, който не е много добре с английския, посочи нещо и зачака. След него – Кирчо. Обслужващата слага в табличката пред Пеци, по-точно хвърля, едно пликче

с картопки, които се разсипват. Плясва една голяма картонена чаша отгоре, при което чашата настъпва разпилян картоф, килва се и се поразлива в табличката. Киро вече не издържа със своето прословуто чувство за ред и дисциплина, измества Пеци, застава пред негърката и казва: "Това не се прави така! Това се прави така!" Връща всичките картопки в пликчето, като пъхом хапва едно-две, оправя чашата ... Онази го гледа с широко отворени очи, които още малко ще паднат в табличката – една такава, дребна и тръпвеста, и в един миг грабва картофките и ги хвърля в кофата за боклук. Взима нова табличка, слага вътре нови картопки и нова кола, въртви се и изчезва. Оказа се, че тя си слагала за себе си, а на Пеци щяла друга да му сервира. Това, което Киро подреди не било за Пеци!... За малко да умра от смях. Стана ми лошо. Излязох навън да подишам. И Всеки път, като си припомнях изуменото лице на негърката в момента, когато Киро пука картофките ѝ с мръсните си бели ръце, се задушавам от смях. А като фон на всичко това – строгата физиономия на Киро. Не, не мога ...

Валди наистина се превива от смях и за малко да събори от ниската хотелска масичка чашата с бяло вино, която е съпътствала неговия вариант на "До Чикаго и назад". Поглеждам си часовника и установявам, че имаме още половин час до потеглянето към стадиона. Успокоявам пианиста и му подавам следващата реплика, която бе трябвало да оформи и финала на този незабравим моноспектакъл. Питам го за концертите в Лондон. За останалите пътешествия явно няма да ни стигне времето. Поне да стъпим за малко

Върху нулевия меридиан

Валди: Тези концерти в Лондон ги организира посолството, но в основата е един бургазлия – Петър Стоянов, който иницира каненето на български музиканти.

В голямата зала "Астория" сме свирили само ние и "Ку-ку бенг". Другите българи са пели и свирили в подземната зала, която е около четири пъти по-малка от горната. А който свири в горната, му набират името на афиша пред залата. Сещаш се – този афиш, който е като игра на думи, дето се редят буквите върху релси. Та там изписват само тези, които са в голямата Астория. Пишеше: **SHTURTSITE** и отдолу: **THE CRICKETS**.

Публиката – пак българи, но изведнъж дойдоха японки, купили си дискове. Това иди-гойди. Една, обаче, си беше купила всички дискове, включително и самостоятелните ни. Всичко! Обаче върхът беше книгата. Беше си купила и "Зимата на шурците", което вече ми дойде в повече. Японка. Поразпитах и разбрах, че е завършила славянска филология и се въртяла около българското посолство и усъвършенствала българския си. Иначе, Лондон ... А бе, който може да го види, не трябва да пропуска. Това е един от най-световните градове. Имам чувството, че там едно дърво не е отсечено през вековете. Всичко като че ли е съхранено. И самият град влияе. Иначе не мога да си обясня поведението на всякакви цветнокожи индивиди, които вървят по улиците и излъчват тази дистанцирана вежливост, характерна за британците. Без никакво фамилиаричене. Ако е принуден да мине много близко до теб, в метрото или някъде другаде, той се извинява. Че ти е повял вятър. Дори да не те докосне, той се извинява, че е бил прекалено близко до теб. Като че ли там всеки има някакво право на лична неприкосновеност и това право го заобикаля като някакво негово лично пространство. Не знам, дали знаеш как стоят на опашки. Защото и в Англия има опашки. Редят

се за билети за концерти, за кино и пр. Опашките са много дълги. Защото никои не се допира до никого. Стоят един зад друг на определено разстояние и не си дишат във Вратовете. Те така си преценяват траекторията, че да не нарушат нечия чужда. Минава край теб, но на такова разстояние, че да не те притесни. А тук все някой гледа да те резне. Лондон е град – балсам. Парковете му, тревата, гърветата – всяко с табелка. Хората лежат по тревата през обедната почивка, разхождат се. Като се качихме в обсерваторията на Гринвич и погледнах парка отгоре, ми направи впечатление, че пътеките са някак си криви, несиметрични. Някой български архитект не би допуснал такава небрежност. Оказа се, че там първо оставят хората сами да утъпчат трасетата, по които предпочитат да минават и върху утъпканото вече се настилат пътеките. Вероятно не е красиво, гледано от самолет. Но пък е удобно и служи на хората.

През 2001 г., при първото ни отиване в Лондон, когато свирехме в голямата "Астория", Пеци успя да изгори два "Маршала". Целият "Бек Стейдж" си беше госта орфаничък и миришеше на мухъл и разсипана бира. Не знаехме с какво ще разполагаме като техника, но предполагаме, че ще е добро и достатъчно. За Пеци бяха поръчали най-новия модел "Маршал", с какъвто той не беше свирил до този момент – с три отделни канала. С една дума – прекрасна апаратура. Кирчо ги пита: "Имате ли четири мониторни кръга на сцената?" Те му отговарят: "Имаме 12!" Озвучителите – страхотни! Хора, на които така им минава животът. А след нас в същата зала имаше и друг концерт – някаква съвсем различна музика. Направихме пробите – всичко прекрасно. Осветлението – супер. Звукът – идеален. Дори се бяха сетили, че нашите щепсели са различни и си бяха приготвили преходници. За мен от магазина бяха взели погнаем съвсем същата клавиатура и аз не бях съвсем сигурен, дали ще приеме всички комбинации от секуенсъра. Като видях, че на дисплея се изписва Valdi и се успокоих. Олекна ми. С "Маршала" всичко беше наред до втората песен. Започнахме с "XX век" и после беше "Мускетарски марш". И след "Тра-а-а-а" втори акорд не последва. Продължихме като трио. И така изпраскахме песента, а Пеци гледаше втръпчено в посока "Маршала". Техниците излетяха със страшна скорост и смениха главата на "Маршала" с друга. Продължихме концерта. Но някъде след около 7-8 парчета отново "Дра-а-а-а-а" и после – никакъв китарен звук. Кирчо побесня, метна баса на сцената и излезе, като каза да го повикаме, когато всичко на сцената се оправи и има гаранция, че няма да се разваля повече. Това, разбира се, беше казано на български и англичаните се чудеха какво си говорим и защо басистът е нервен, след като басът му свири нормално. Преди това, обаче, още в София аз предложих на групата да си изрепетираме "Let It Be". Кирчо, обаче, не се нави, защото хайде сега, не стига че репетираме толкова наши парчета, ами и парче на "Бийтълс", с което, какво? На краставичарите краставички ли ще продаваме? И т.н. Не го репетирахме. Аз обаче си го знам. И, както техниците се бореа за пореден път с "Маршала" на Пеци, аз седнах на пианото и започнах "Let It Be". Имах огромен успех и хората пяха заедно с мен. Техниците извадиха трета уредба, която този път не беше "Маршал", но сложното беше, че тя е запечатана в едни сандъци, върху които беше секуенсъра ми и докато свирех и неех трябваше в движение да се повдигне всичко това и техниците светкавично да измъкнат, каквото им трябва, без да се нарушава хармонията на изпълнението. А бе, "Астория"! Та така с "Маршалите" на Пеци. После техниците обясняваха, че тези аварии са били заради някакви кабели на Пеци, докато той имаше съвсем друга трактовка на ситуацията. Но, тъй като повече китарни уредби в залата нямаше

и не биваше да се рискува, Пеци нататък свири включен директно в уредбата, без каквито и да е било педали и други глезотии. Директно и чисто.

Има обаче някаква мистерия, защото две години по-късно ние пак правим концерт в "Астория". Този път – в малката зала. Отново е докаран чисто новичък "Маршал" за Пеци. И този "Маршал" не засвири. Още на репетицията. Но този път Пеци си носеше "бъбрека", който току-що беше купил, елиминира главата на уредбата и използваше само колоната за контрола. Но нали има нещо мистериозно във факта, че Пеци, който цял живот е свирил с "Маршал", отива в Лондон и за нула време успява да изгори три. Нещо, което не успя да постигне дори и в Перник. Там двамата с Кирчо веднъж свиреха на по една лампа на "Маршалите" си. Защото в онези години в Перник, където имаше голяма промишленост, в определен момент от денонощието повечето мощности спират и остават само онези, които са на непрекъснат режим. И това обикновено става в 7 вечерта. А ние имаме концерти от 6 и от 8. И в 7, когато масово се дръпнат шалтерите, напрежението изведнъж, за кратко време скача до 450 волта и лампите на уредбите изгърмяват. Та така Пеци и Кирчо загубиха веднъж по три лампи и свиреха само на четвъртата. И това е сполетяло много български музиканти.

В този момент запява телефонът ми, поглеждам дисплея и виждам, че ми звъни Кирчо. Изключвам, излизам от стаята на Валди и влизам през отворената врата в съседната стая. Срещу мен, явно учуден и поглеждащ ту мен, ту телефона си стои

главният Щурец и се чуди, как ме е получил само с едно позвъняване. Разпилявам загатката с едно просто обяснение: аз също знам отношението му към мобилните телефони. По време на разговора ни с Валди, му позвънях и той не ми отговори, което означаваше, че телефонът му отново не е с него. Като се е прибрал от следобедната си разходка, е видял, че съм го търсил и е решил да разбере причината. Аз пък, в момента на позвъняването, бях сигурен, че току-що се е върнал и е през една стена. Кирчо от години е съоръжен с подвижен телефон, но го държи по принцип в багажа си или в хотелската стая. Така, хем го има, хем не е зависим от него.

И това не е епилог

Защото героите на тази история продължават да крачат изправени през годините и да взривяват концертните зали, летните театри и стадионите. Защото и с Антологията пътят им не завърши. Кирчо, Валди и Печи имат готови парчета поне за нови два албума. И се знае, че единият от тях е почти "оленен". Затова се пригответе за нови премиери, нови турнета и нови неповторими пулсации. В един от разговорите ни Жоро Марков ми призна, че има една неосъществена мечта – "Щурците" да свирят със симфоничен оркестър. За 40-годишнината на групата може да стане и това. Ако не със Софийската филхармония, то поне с Бостънския симфоничен оркестър. Въпреки, че ... Именно в юбилейната година България влезе в Европейския съюз и за целта най-подходящи са Виенската филхармония и оркестърът на Миланската Ла Скала.

Затова – до скоро, скъпи приятели! Ако животът ни днес прилича повече на черно-бяр филм, то поне сънищата ни са изпълнени с мечти. От нас зависи да ги докоснем. А героите на тази история ни дават музикалния и поетичния ключ към света на доброто и хармонията. Вземете го и отключете душите си. Там ще намерите много любов, доброта, надежда и Музика. Заредете се и раздайте на хората около вас. И като в нощта на Възкресението пренесете това пламъче и го пазете живо. Както те го запази в онази бездуховна зима, пренесоха през пролетта на разсъфтелите надежди и го разпалват в есента на своето благородство. Аплауз. Завеса. Очакване. Бис!...

Приносът на "Щурците" към съкровищницата на българския рок

Винилни плочи, издадени от "Балкантон"

1968	Звън Малкият светъл прозорец Веселина Изпращане	1978	"ЩУРЦИТЕ – II" Някои от вас Гатанки, ладанки Бяла светлина Звезден път Кой е мой Манекени Сила	Огнен знак Златен гим Необходимост Ален Делон Подай ръка Еньовден Търсим своята мечта Вечерна забрава Ден първи	
1969	Песен за Щурците И една звезда Стар албум С китара по света				
1973	Ще срещнем нашата мечта Две момчета Виолета Капитан Пеликани върху сал Аз съм човек Ние стопаните Песничка за модата	1980	"XX ВЕК" XX век Сватбен ген Две следи Зов Среща Слънчево пътуване Загадка Жулиета Песен за детските камбани Пролетният вятър Сняг от детството	1985	"КОННИКЪТ" Рок в минало време Делфините Надежда от "Надежда" Неизживените неща Хамлет (Накъде) Конникът Не умирай Ти и аз От ген на ген Стълбата
1975	Ти не разбра Песен за теб Песен за атомната гъба Училище за малки и големи				
1976	"ЩУРЦИТЕ – I" На прага Говори се за нещо Сянка на птица Дай ми малко нежност Обич А утре Далечен залив Моят син Вишнев цвят Дяволски сезон Карат	1982	"ВКУСЪТ НА ВРЕМЕТО" Вкусът на времето Прощаване Момче от групата Цветелина Заг вратата Очакване Вълшебен цвят Малкият мъж Имаш ли приятел Звезден час Облог	1987	"МУСКЕТАРСКИ МАРШ" Мускетарски марш Навечерие Педя човек Нощен блок Когато си отива любовта Ритъм в розово Омагьосаният замък Футуролог 20 години по-късно По пътя
				1988	"20 ГОДИНИ ПО-КЪСНО" троен концертен албум

Записи за радиото, телевизията и киноцентъра

1967 Песен без гуми
Слънчево момиче
Просто така
Рано сутрин – инструментал
Изгревът и залезът – инструментал
Кажете не (с Георги Минчев)
Бяла тишина* (с Георги Минчев)
Измислици

1968 Двете битничета*
Обещай ми последния танц*
Празник на цветята*
Аврора
Стоп-стоп
Пролетна ваканция
Тръгни на път

1969 Няма кой
Въртележка
Сенки*

1974 Зората*
Всичко е добро, когато завърши добре
Посвещение*
Малка песен

1975 Да бъдем будни докрай

1976 Към Слънчев бряг
Усмивка
Княз Срацимир

1978 Снежна приказка*
Морето моряците ражда

1979 Автостоп
Така било е

1980 Птица
Помниш ли*

1981 Среца с деня*
Рокендрол уикенд
Решавай сам*

1983 За спомен от Щурците*

1986 Оряховски щрих*
Шампион*
Пред парадния вход

1987 Предчувствие
Вук
Чичовата - Кичовата

1990 Аз съм просто човек
Номенклатор

1996 Клетва

1996-1998

Издания на компанията на
Пеци Пюзелев – GMP
Върху компактдиск и аудиокасета

"Щурците 1968-1980" I и II -
компиляции
"Вкусът на времето"
"Конникът"
"Мускетарски марш"

* Песните, отбелязани със звездичка, са публикувани и в сборни винилни плочи

1998 ШУРЦИТЕ – 30 ГОДИНИ
ПО-КЪСНО – КОНЦЕРТЕН –
БАЛКАНТОН
Твоят трилър
Животът си върви
Вчера
Светлият век
Новата порода
Равновесие
Сватбен ген
Имаш ли приятел
Жена
Вълшебен цвят
Вярвам в теб
Дяволски сезон
Помниш ли
Две следи
Рок в минало време
Хамлет

ЧАСТ II
20-и век
Две следи
Среща
Някои от вас
Кой е той
Звезден път
Ален делон
Помниш ли
Облог
Сватбен ген
Прощаване
Жулиета
Ден първи
Слънчево пътуване
Сняг от детството
Имаш ли приятел
Звезден час
Заг вратата

ЧАСТ IV
Мускетарски марш
Клетва
Футуролог
Чичовата - Кичовата
Когато си отива любовта
Педя човек
Нощен блок
Ритъм в розово
Навечерие
Животът си върви
Омагьосаният замък
Вчера
20 години по-късно
Светлият век
Аз съм просто човек
Предчувствие
По пътя

2004 ШУРЦИТЕ – АНТОЛОГИЯ –
ВАРНА САУНД
ЧАСТ I
На прага
Говори се за нещо
Дай ми малко нежност
Звън
Изпращане
Веселина
Малкият светъл прозорец
Песен за шурците
Стар албум
С китара по света
И една звезда
Далечен залив
Дяволски сезон
Нежна приказка
Зората
Така било е
Ти не разбра
Песен за теб

ЧАСТ III
Вкусът на времето
Вълшебен цвят
Рок в минало време
S.O.S.
Надежда от "Надежда"
Не умирай
Цветелина
Неизживените неща
Хамлет
Конникът
Момче от групата
Ти и аз
Очакване
Пред парадния впог
От ген на ген
Еньовден
Малкият мъж
Стълбата

Кирил Маричков

- 1997 ЗОДИЯ ЩУРЕЦ – БАЛКАНТОН
Безкрайна гара
Зодия Щурец
Далече
Сан Валентино
Зомби
Вярвам в теб
През времето
Сахара блус
Силикон
Стадото на слепите пастири
Клетва

- 2002 ИСКАМ ДА КАЖА –
ОРФЕЙ МЮЗИК
Точно затова
Искам да кажа
Обичам те завинаги
Беше гот, ама ми писна
Обречени
Най-важното
Пили-пили
За самотата
Новата порода
Мистър 10%
Моят свят

- 1989 РОКЕНРОЛ ВЕТЕРАНИ –
Г. МИНЧЕВ
Рокенрол ветерани
Какви времена
Мъж в гардероб

Валги ТомеВ

- 1992 г. ДАЛТОНИСТЪТ
Ще ме чуят ли някога
Училище любимо
Първата любов
Ако си представяш
Далтонистът
Излишният състав
Гаражен блуз
Здравей, понеделник
Почти до нас
Балада за надеждата
Далтонистът (инструментал)

- 1995 КРЪСТОПЪТ
Жена
Ако си представяш
Тайна връзка
Неделно време
Петък – полунощ
Здравей, понеделник
Среща с геня
Джени
Кръстопът
Макс и Мориц
Гаражен блус
Лято'94
Вдигни очи
През стените
Не е лесно
Бънгало Бил и дивите животни

- 1998 В ЧАСА НА ЗАЛЕЗА-РИВА САУНД
Ще пиюна едно
В часа на залеза
Фингли
Катраница
Лято с "Пръсти в пясъка"
Старата лодка
Скорпион
Сами
Рикошет
Иди си с добро
Мечтай
В нощта на Коледа

- 2003 СВЕТЛИНАТА – СТАРИ МУЦУНИ
Светлината
Този дъжд
Някой ген
Всичко наопаки
Денят на мравката
Във Втората 1/2 на живота
Пичове /Пак сме си същите/
Ти не си
Мъжът на петдесет
Доброто

- 2004 ВЕТРОВИТО – ВАРНА САУНД
ВетровитоЕгин живот
Маша-Наташа
Фингли
Някой ген
Жена
В часа на залеза
Джени
Светлината
Старата лодка
Сами
Петък-полунощ
Равносметка
Вдигни очи
Коледа е!

**Песни от репертоара
на Георги Минчев:**
Полтъргаист
Луди глави

Други:

Едно добро – песен за благотворителна кампания за детската клиника по чернодробна трансплантация

Пеци Пюзелев –

песни, изпълнени
от Гошо Минчев и гр.

Ние, музикантите
Момчета с китари
Рокенрол в събота вечер
Семеен блус
Блудният син
Бира, секс и рокенрол
Мързелив бирен ген
Купонът тече
Музикантска съдба
Стари момчета
Кръчмата на Спас
Нежна революция
Стари муцуни
Въпроси
Тъжна Коледа
И една звезда
Полет

Dear Reader,

You might be from a different generation. You might not be Bulgarian. Then, the following pages will be like the small streets of an unknown suburb at sunset. You might not go wrong but, inevitably, questions will come to your mind. Because the story told in this saga took place in the bottom right corner of Europe at a time branded by, at first glance, a bloodless war, called a cold war, and life was like in a novel by Orwell.

If you do not understand something – just ask. There are thousands of people who can give you a sensible answer. Each one of them took a more or less active part in this story. They can even tell it with their own words. Just because they lived their unforgettable teens in Bulgaria in the 60-ies of the twentieth century. In that breathtaking decade which left the most colourful mark in the post war history of mankind and which turned into a subject of inexplicable nostalgia for our children. A nostalgia, which was brilliantly described in Philip Norman's book about The Rolling Stones and which we could all see during the 1997 Bulgaria Tour of Shturtsiteh (Bulgarian: The Crickets).

To a great extent, an explanation for the things, events, and characters which were involved in the nonsense you are about to read, can be given by citizens of the Soviet Union (former, thank goodness!), and also of the former GDR, of Poland, the Czech Republic, Slovakia, Romania, Croatia, Albania, and most likely of Mongolia, Vietnam, Laos, Cuba... I can give you all the states which were camp-mates of the former Communist camp, where rock-and-roll was not only an expression of a dangerous aggression of youth, it was above all a manifestation of ideological sabotage aiming at undermining the foundations of socialism. Did you get that last phrase? If not, you will have a lot of asking to do before you reach the end of this book.

When I decided to write this book, which was at the beginning of 1992, my idea boiled down to telling the story of the most emblematic Bulgarian rock group, which was something we really needed in the years back then. Because the system which regulated our life as individuals, as groups and as a mass, was based on the principle of dosaged information. For decades we had existed without really knowing what was happening not

only around the world, but even in our own home. This created millions of time bombs for the period of transition towards democracy. One minute one went off in front of my eyes at the National Radio when people from the various generations of rock musicians started arguing, trying to share the cultural space of the new life. It turned out that they knew very little about each other. I was editor of the most renowned Bulgarian rock magazine Rhythm then and I thought it my journalistic duty to fill in some of the gaps. This book is the first attempt. If there is a second one, it will be about the years of transition between the 80-ies and the 90-ies, marked by the music of Ahat, Era, Control, Review, Poduene Blues Band, and several other groups which might not enter the musical history of the world but have their place in the musical history of Bulgaria. Because, if for the free world this music is the anthem of the revolution of the generations which destroyed the moral stronghold of pre-war Europe, for us, the people of the Socialist Camp, it is the Marseillaise of our spiritual freedom. This is something that you, dear Reader, who was brought up and has lived on the other side of the Berlin Wall ; could not comprehend all that easily. And not only you. One of the first readers of my manuscript when it was half finished, was my twenty-year old daughter. I admit that I was awaiting her reaction with a lump in my throat and I had to laugh when I received it. And it was: eyes wide open in surprise and a rhetorical question: "Did you really live in such a crazy environment?!..." The only answer I could give was to finish the story.

So, it is already in your hands. Do not be surprised that music is an excuse rather than the main subject of the plot. My characters – the members of the most powerful rock formation tell their story, but also the story of the world in which they live. I, being their contemporary, also intervene with my own memoirs. And in order to make the mess even greater, I have added quotes from old newspapers, memories of eye witnesses and pictures from the personal archives of the group members. And to cap it all – the first drummer of the group is my publisher. In a word – a purely family story. Which, however, grows spontaneously and covers subjects of the every-day life of a society shivering in the Winter of their non-freedom.

By the way, the idea of the book is at its forefront – "The Winter of Shturtsiteh" is a title of the group which they sung at the end of the 60-ies. It is a song which says that "although the climate is cold for singing and the grey sparrows shiver in the cold, we continue singing and singing in Winter too..." Then, those words sounded like a conspiracy.

So the story goes in The Winter of Shturtsiteh. In the beginning you meet some guitarists and at the end you say good-bye to some clerks, Comsomol members, secret agents, drivers, actors, directors and even a colonel of the Militia. But this is rock-and-roll. It is not only music, it is rather a stick of dynamite in the posterior of the ossified society. The interesting thing is that one of the miracles which the iron curtain could not stop was precisely rock-and-roll. It appeared in this country at the same time when it invaded England, Germany and the Netherlands. But, there it destroyed one kind of taboos, and in the communist camp – others. Which? Take a walk around The Winter... and you will see. And do not think that these pages tell the whole story. They are only one detail – and a harmless one too. At least at first glance.

Yours, Roumen Yaney

Съдържание

ПЪРВА ЧАСТ

Здравей читателю	4
Пред парадния вход	6
Северните тигри, Шагоус и Бъндараците	7
Обществото на интелегентните бунтари	17
Раждането на свръхновата	29
От "Орфея" до танковете	37
Прахка пролет, фестивално лято и предчувствие за зима	47
Щурецът си е винаги щурец	59
Годината на динозаврите	69
Рокът на войниците	81
От тайгата, та до Бранденбургската врата	89
А сега накъде	101
Маршът на мускетарите	117
Вместо извинение	129
Официозната преса за "Щурците"	130
Някои около тях	132
Майтап да става	135
Не е епилог	139

ВТОРА ЧАСТ

Вкусът на времето	140
Картини от едно пътуване	149
1988-а – край или ново начало	155
И не щеш ли, палачинката се обърна	162
Щурци в ефира	169
Момчетата и групата	176
Проповедниците	184
Картини от едно пътуване-2	188
О, о, о – земното кълбо	192
И това не е епилог	205
Приносът на "Щурците" към съкровищницата на българския рок	206

Румен Янев

**Вкусът на времето
Щурците – българската рок легенда**

Българска
Първо издание

Редактор
Доротея Монова

Графичен дизайн
и предпечатна подготовка
Албена Драганова

Оформление на корицата
Цвятко Остоич

Печат Университетско издателство
„Св. Климент Охридски“

ISBN 978-954-553-083-8

- КОМПЛЕКСНА
ИНЖЕНЕРИНГОВА ДЕЙНОСТ
- ПРОЕКТИРАНЕ
- СТРОИТЕЛСТВО ДО КЛЮЧ

СТРОИТЕЛНА КОМПАНИЯ

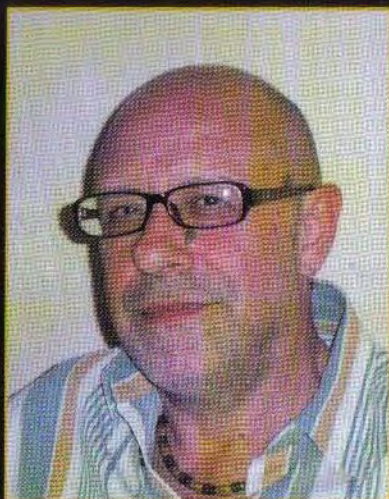
Производство и монтаж на
стоманобетонни елементи за
промишлено, културно-битово
строителство и инфраструктура

МИКС-ПС ООД
1404 София
ул. Луи Айер 2
тел.: +359-2-915 01 01
958 20 01
факс +359-2-958 29 49

e-mail: miks@netbg.com
www.miks-ps.bg

Роден съм в една болница, близо до Руски паметник в средата на миналия век. Което означава, че и по-голямата част от живота ми ще си остане в онова столетие. Играех футбол по улиците на Коньовица, където получих и първите си уроци по Махленско право. Независимо от юридическото ми образование онова право си остава и до ден днешен най-справедливото за мен. Защото в него съществува присъдата „Не е честно!“. Във втори клас започнах да свиря на цигулка, но в подготвителния в Немската гимназия я смених с китара и засвирих в първата си група. Във втори курс на Юридическия факултет разбрах, че нямам сили, нерви и средства, за да се отдам на рокенрола и залегнах над писането. Първо над научното, после над репортажното и сега вероятно ще се отдам на мемоаристиката. Написал съм десетки хиляди материали и съм летял хиляди часове в радиоефира. Акуширал съм при раждането на вестници, списания, радиа и телевизии. Но тази книга е онова, което винаги съм искал да оставя след себе си. Защото в нея са най-живите години от живота на моето поколение, представени от най-достойните за тази мисия. Защото те не са просто наоколцина момчета с китари. Те са „Шурците“! Препускащи през времето и огласящи пространството. За да ни научат да дишаме свободно и да вървим изправени. „Вкусът на времето“ е тяхното и мое откровение пред самите нас, пред децата и внуците ни. Приемете го като онази песен, която всички носим в себе си, без някой специално да ни е учил на нея.

ШУРЦИТЕ

ISBN 978-954553083-8

9 789545 530838

Цена 15 лв.